MIRCEA CĂRTĂRESCU

FATA DE LA MARGINEA VIEȚII

povestiri alese

e book
HUMANITAS

Mircea Cărtărescu s-a născut pe 1 iunie 1956, în Bucureşti. A absolvit Facultatea de Limba şi Literatura Română a Universităţii din Bucureşti în 1980. În prezent este profesor dr. în cadrul Facultăţii de Litere a Universităţii din Bucureşti. Este poet, prozator, eseist, critic literar şi publicist.

A publicat următoarele volume: *Faruri, vitrine, fotografii*, poeme, Cartea Românească, Bucureşti, 1980; *Poeme de amor*, Cartea Românească, Bucureşti, 1982; *Totul*, poeme, Cartea Românească, Bucureşti, 1984; *Visul* (în ediţiile următoare *Nostalgia*), povestiri, Cartea Românească, Bucureşti, 1989; Humanitas, Bucureşti, 1993; *Levantul*, poem epic, Cartea Românească, Bucureşti, 1990; Humanitas, Bucureşti, 1998; *Visul chimeric*, studiu critic, Litera, Bucureşti, 1991; *Travesti*, roman, Humanitas, Bucureşti, 1994; a devenit roman grafic în limba franceză; *Dragostea*, poeme, Humanitas, Bucureşti, 1994; *Orbitor. Aripa stângă*, roman, Humanitas, Bucureşti, 1996; *Dublu CD*, poeme, Humanitas, Bucureşti, 1998; *Postmodernismul românesc*, studiu critic, Humanitas, Bucureşti, 1999; *Jurnal I*, Humanitas, Bucureşti, 2001; *Orbitor. Corpul*, roman, Humanitas, Bucureşti, 2002; *Enciclopedia zmeilor*, carte pentru copii, Humanitas, Bucureşti, 2002; *Pururi tânăr, înfăşurat în pixeli*, publicistică, Humanitas, Bucureşti, 2003; *Parfumul aspru al ficţiunii*, audiobook, Humanitas, Bucureşti, 2003; *Plurivers* vol. I şi II, poeme, Humanitas, Bucureşti, 2003; *Cincizeci de sonete*, poeme, Brumar, Timişoara, 2003; *De ce iubim femeile*, povestiri şi audiobook, Humanitas, Bucureşti, 2004; *Baroane!*, Humanitas, Bucureşti, 2005; *Jurnal II*, Humanitas, Bucureşti, 2005; *Orbitor. Aripa dreaptă*, roman, Humanitas, Bucureşti, 2007; *Dublu album*, Humanitas, Bucureşti, 2009; *Nimic*, Humanitas, Bucureşti, 2010; *Frumoasele străine*, povestiri, Humanitas, Bucureşti, 2010; *Zen. Jurnal 2004–*

2010, Humanitas, Bucureşti, 2011, *Ochiul căprui al dragostei noastre*, publicistică şi proză, Humanitas, Bucureşti, 2012. Traduceri în engleză, germană, italiană, franceză, suedeză, spaniolă, olandeză, polonă, portugheză, maghiară, ivrit, norvegiană, turcă, sârbă, croată, bulgară, slovenă, daneză, bască, rusă şi greacă.

Cărţile sale au fost premiate de Academia Română, Uniunea Scriitorilor din România şi din Republica Moldova, Ministerul Culturii, ASPRO, Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti, Asociaţia Editorilor din România. Romanul *Nostalgia* a primit în 2005 Premiul literar „Giuseppe Acerbi", Castel Goffredo, Italia. De asemenea, autorul a primit în 2011 Premiul Internaţional pentru literatură de la Vileniča; Premiul internaţional pentru literatură, Berlin, 2012; Premiul internaţional pentru poezie Novi sad, 2013; Premiul la tormenta en un vaso, Spania, 2014; Premiul Euskadi de Plata, San Sebastián, 2014.

Cu excepţia povestirii *Fata de la marginea vieţii* (inedită), povestirile cuprinse aici au mai fost publicate de-a lungul anilor în următoarele volume: *Nostalgia* (1993), *Enciclopedia zmeilor* (2002), *Pururi tânăr, înfăşurat în pixeli* (2003), *De ce iubim femeile* (2004), *Frumoasele străine* (2010), *Ochiul căprui al dragostei noastre* (2012).

ISBN: 978-973-50-4690-3 (epub)

EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

MIRCEA CĂRTĂRESCU

FATA DE LA MARGINEA VIEȚII

povestiri alese

Cuprins

Fata de la marginea vieţii

Odată, într-un ţinut atât de îndepărtat încât nu puteai ajunge acolo decât legând zece vieţi una de alta, cum sunt înnodate eşarfele colorate pe care le scoate din gură iluzionistul la circ, trăia o fată ce avea în pântec un mecanism de ceas. Nu era nimic deosebit în asta: toţi locuitorii acelui ţinut îndepărtat aveau în pântece mecanisme de ceas, altfel cum s-ar fi putut mişca? În mâinile şi-n picioarele lor creşteau tije subţiri de alamă puse-n mişcare de pinioanele, balanţierele şi rotiţele dinţate din pântece. Chiar şi falca de jos le era acţionată de o astfel de tijă proptită-n osul bărbiei, pentru ca acele fiinţe să poată mânca. Serile vedeai adeseori cum locuitorii acelei ţări se adună câte doi, sub cerurile bine lustruite, ca să-şi întoarcă ceasul interior unul altuia. Era vai de cei singuri, căci cheiţa cu care se strângea arcuşorul o aveau între omoplaţi, ieşindu-le ca două aripioare aurii din piele, aşa că n-o puteau apuca nicidecum cu braţele lor scurte şi degetele lor stângace.

Dacă fata despre care-am vorbit nu se distingea de compatrioţii ei prin mecanismul de ceas din pântec, prin ce era totuşi ea specială, de vreme ce a ajuns eroină de povestire? Prin nimic. De fapt, toţi locuitorii acelei mici lumi erau eroi de povestire. Fiecare dintre ei era ales de câte un scriitor dintr-un ţinut îndepărtat ca erou principal, aceasta era viclenia lor, adaptarea lor pentru supravieţuire: îşi atrăgeau într-un fel sau altul scriitorii din alte ţinuturi pentru ca, ajunşi personaje de povestire, să devină nemuritori.

Felurile în care procedau erau foarte diferite: unii îşi detaşau pur şi simplu o rotiţă dinţată din mecanism şi-o rostogoleau de-a lungul celor zece

vieţi în direcţia în care simţeau că aşteaptă, încă nenăscut, scriitorul. Şchiopătau ei un pic după aceea, dar uneori merita. O dată din nenumărate încercări, rotiţa ajungea la autorul care, pomenindu-se cu ea-n palmă, ca un mic şi delicat titirez de alamă, nu mai avea decât să-şi aştepte bătrâneţea şi moartea. Renăştea în viaţa a doua, în care regăsea rotiţa în cine ştie ce ladă de gunoi sau geantă cu vechituri, sau lădiţă de scule plină de câlţi unsuroşi, apoi într-a treia, a patra şi aşa mai departe, până ce în fine reuşea să se nască în ţinutul îndepărtat ca să-şi cunoască personajul. După ce-l întâlnea şi-l cerceta pe toate feţele, se-ntorcea pe firul vieţilor, în răspăr, asemenea somonilor ce-şi depun icrele şi lapţii în amonte, ca să ajungă iar în lumea sa şi să se pună pe scris.

Alţii trimiteau, din viaţă-n viaţă, cum trimiţi ceva din mână-n mână, diverse lucruşoare ce puteau intriga: un borcănel cu enibahar, o linguriţă cu o frumoasă şiră a spinării desenată pe coadă, un iadeş cu cele două coarne înfăşurate în poleială de ciocolate, roză şi violetă, o castană în frumosul ei vestmânt verde cu ţepi sau o meşă din propriul lor păr, mult mai frumos decât părul oamenilor. Cu puţin noroc, căci pe parcursul vieţilor puteai da peste hrăpăreţi care păstrau obiectul în loc să-l dea mai departe, şi mesajele acestea ajungeau la destinatar.

În cazul meu a fost altfel. Fata, crescând mare şi fiind sfioasă din fire, n-a găsit multă vreme pe cineva ca să-i rotească cheiţa dintre omoplaţi. De aceea, devenea din zi în zi mai lentă în mişcări, pe măsură ce arcuşorul i se desfăşura în pântec. Atât de larg crescuse bucla lui asimptotică, încât începuse să se zărească inestetic prin pielea întinsă a burţii, şi doar când s-a întâmplat asta fata, destul de nepăsătoare de obicei, s-a hotărât să facă, în sfârşit, ceva. Cu multă isteţime a inventat un sistem de pârghii cu cleştişor la capăt cu care reuşea să apuce urechile cheiţei şi să le întoarcă,

greoi, în sensul dorit. La început, fata se bucurase, dar curând a observat că acest procedeu avea şi efecte neplăcute: cele două urechiuşe ale cheiţei aurii se întinseseră atât de mult de cât trăsese cleştişorul de ele, că deveniseră nişte aripi mari şi pline de nervuri, ca aripile de libelulă. Cu ele fata putea să zboare deasupra lumii ei şi-şi dădu seama astfel că ea nu era sferică, asemenea ţinuturilor de unde veneau scriitorii, ci plată, netedă şi nesfârşită. Toate celelalte lumi se aflau fie deasupra, fie dedesubtul acestei pieliţe întinse cât vedeai cu ochii.

Zburând deasupra ţinutului ei, fata a întâlnit într-o zi un nor, singurul din acea lume, ca o gigantică bezea deasupra mării infraroşii ce se-ntindea către sud. Norul mirosea puternic, trimitea în jur un fel de raze de parfum ce impregnau toate fiinţele ce treceau prin preajmă. Dar nici o fiinţă din acea lume nu putuse zbura înainte ca fata să fi descoperit zborul. Fata se opri pe nor şi tot trupul i se impregnă de o mireasmă de floare de oleandru. Fireşte, în acea lume nimeni nu avea oleandri pe treptele casei, în ghivece mari de ceramică, dar mireasma era aceeaşi cu a oleandrilor din lumea mea.

Fata s-a-ntors printre semeni, unde s-a trezit şi mai singură, şi mai izolată ca înainte. Nu doar că nimeni nu i-ar mai fi răsucit în veci cheiţa dintre omoplaţi, dar mireasma cea nouă şi nemaiîntâlnită era insuportabilă semenilor ei. Ştiu atunci că soarta îi era pecetluită. Fireşte, avea să ajungă şi ea personaj de povestire, căci asta era soarta tuturor, avea să rămână şi ea nemuritoare, dar ca personaj negativ, ca o fiinţă care duhneşte, de care nu se poate nimeni apropia. Blestema şi zborul, şi norul, singurul de pe bolta lustruită: cum de nimerise tocmai ea pe faţa lui înmiresmată?

Dacă fata a ajuns totuşi personajul fermecat al acestei povestiri e din motivul că, întâmplător, mireasma de oleandru din lumea mea e cel mai

dulce, mai pătrunzător, mai de neuitat parfum pe care nările îl pot simţi vreodată, parfumul dragostei, al nostalgiei şi al fericirii. După alte câteva anotimpuri, ce se roteau nu după vreme, ci după cele patru gânduri ce se perindau în minţile tuturor, fata simţi că sosise timpul să-şi găsească şi ea scriitorul. Date fiind infirmităţile ei, nu-şi făcea iluzii: avea să fie un biet autor dintr-o lume prizărită, pe care oricum n-avea să-l citească şi să-l iubească nimeni. Dar cum fata era sfioasă din cale-afară, situaţia îi convenea: nu-i trebuia decât un strop de nemurire. Dacă un singur cititor ar fi parcurs povestea ei, ar fi fost mulţumită, s-ar fi străduit să facă faţă, în rolul ei respingător, chiar şi numai pentru el.

M-a simţit sau presimţit deodată, cu organul ei special, produs al evoluţiei de milenii, cum stăteam într-o seară în cămăruţa mea cu păianjeni la colţuri, privind abătut în focul din şemineu, autor sărac, fără har şi necunoscut. I-am părut potrivit să-şi unească destinul scriptural cu al meu. Îşi mângâie cu gesturi mecanice motanul, care-avea şi el un mecanism de ceas în pântec şi o cheiţă-n spinare, pe care stăpâna i-o întorcea cu sfinţenie seară de seară, şi se gândi la mesajul pe care-ar fi putut să mi-l trimită de-a lungul celor zece vieţi rituale.

Ar fi putut fi un cuvânt, un singur cuvânt, care să facă obsesia a zece vieţi în zece trupuri diferite, ar fi putut fi chiar motanul ei, ar fi putut fi un strop din marea infraroşie dinspre sud. Ar fi putut fi orice, o brăţară din cărăbuşi metalici, înţepaţi cu acul, o mică sculptură în ruj, o frunză de copac invizibil. Până la urmă fata îşi taie o şuviţă din părul ei mult mai frumos decât al oamenilor şi, aşezând-o în palmă, o suflă uşor în direcţia în care, nenăscut încă, mă aflam eu, scriitorul. Instantaneu, şuviţa răspândi mireasmă de oleandru în jurul ei, care o clipă se văzu sclipind, ca nişte firişoare de funigei, în aerul de sticlă moale al acelei lumi.

Fiindcă nimic în univers nu poate depăşi viteza cu care trece viaţa, şuviţa avea să-mi ajungă abia după scurgerea a zece vieţi, şi-ntr-adevăr, într-un viitor foarte îndepărtat, stând însingurat, bătrân şi bolnav lângă şemineu, în iarna adâncă a oraşelului meu, şi gândindu-mă la cât de prosteşte mi-am risipit talentul şi viaţa, am simţit deodată în nări mireasmă dulce, tandră, răvăşitoare de oleandru, şi pe dosul palmei stângi mi s-a lăsat, uşoară ca puful de păpădie, o buclă de păr mult mai frumoasă decât a femeilor din lumea noastră.

N-aş putea spune când au trecut anii ce-mi mai rămăseseră de trăit. Am murit destul de curând într-un spital al săracilor, fără nimeni la căpătâi, ţinând în pumn, şi luând-o cu mine în mormânt, şuviţa parfumată. Apoi am renăscut în pântecul unei femei de dincolo de cercul polar, din Rusia nesfârşită, şi mi-am trăit toată adolescenţa printre gheţuri. Am regăsit şuviţa la vârsta de treizeci de ani, în pântecul unui caşalot pe care tocmai, plin de sânge şi spermanţet, îl spintecam pe puntea vasului de pescuit. Am îngheţat, după ani, cu şuviţa mirosind a oleandru în pumn, şi-am rămas îngheţat, până azi, în adâncul Siberiei, lins de vânturi şi adulmecat de urşii polari, dar între timp am renăscut în familia unui hamal din Laos, al optulea copil dintre cei paisprezece câţi avea. Am întâlnit mireasma de oleandru în părul unei femei europene pe care-am cărat-o cu ricşa prin piaţă şi, pentru că n-a vrut să-mi dăruiască o şuviţă din părul ei, i-am smuls-o şi-am fugit cu ea-n pumn, şi astfel m-a găsit moartea, împuşcat de cruzii poliţişti din acea ţară. Am renăscut apoi ca femeie, am fost când fericită, când nefericită în biroul meu din Aukland, şi am avut o fetiţă care a devenit soră de caritate în Noua Guinee. Când s-a născut, sala de naştere s-a umplut de miros de oleandri. Niciodată nu i l-au putut scoate din piele. Spre sfârşitul vieţii am fost mai mult nefericită decât fericită şi de aceea mi-am luat singură viaţa, în

pumn cu o şuviţă din părul fiicei mele pentru totdeauna înstrăinate. Am fost apoi psihanalist la Graz, şlefuitor de diamante la Bruges, călăuză în Peru, vânător de tigri cu colţi în adâncul preistoriei, am fost şi unul dintre oamenii sfinţi din Cartea lui David, care vorbeau în limbi necunoscute şi profeţeau pe drumuri pline de praf. Ultima viaţă care mi s-a dat de parcurs în drumul atât de lung şi de greu către fata din depărtare a fost mai stranie decât toate celelalte. Am fost, în ea, alchimist în slujba unui rege nebun. Am produs aur din plumb şi am concoctat, pentru el, din ierburi culese pe lună plină, elixirul tinereţii. Aşteptam să se facă lună plină şi atunci îmi luam zborul, mă ridicam către lună ca-n vis şi, odată ajuns într-unul dintre craterele ei, în umbra sa ca o unghie neagră ca smoala, culegeam repede un mănunchi de buruieni şi mă grăbeam să cobor cu el, în zbor planat, pe pământ, unde mă aştepta răsplata regească: un pumn întreg de briliante. Dar cariera mi s-a curmat în noaptea când, ajuns pe lună pentru a suta oară, am desluşit în umbra craterului un crâng ce nu părea de buruieni obişnuite, din cele ce dădeau timpu-napoi şi îndreptau ridurile. Era un crâng de oleandri-nfloriţi, ce răspândeau miros dumnezeiesc pe toată faţa vizibilă a astrului nocturn. Erau sute, mii de oleandri cu frunze ascuţite şi inflorescenţe roze, cu gurile lor exhalând parfum, vizibil ca un lichid colorat ce difuzează în mare. Am coborât chiar în mijlocul lor şi-am hotărât să rămân acolo, căci niciodată nu fusesem mai fericit. Am murit acolo, pe lună, în mijlocul inflorescenţelor exuberante, în pumn cu o şuviţă de păr nepământean pe care-o găsisem agăţată de-o creangă.

Şi m-am găsit deodată la capătul drumului, rătăcind pe unul dintre drumurile lumii plate în care, într-un ţinut îndepărtat, mă aştepta fata care avea să-mi fie personaj. Cei de-aici m-au văzut născându-mă din pântecul unei femei, unde

fusesem întâi un ou invizibil, apoi un embrion, apoi venisem pe lume ca prunc, apoi copil, crescând mereu şi devenind adolescent, apoi bărbat tânăr, dar de fapt creşterea mea era doar efectul perspectivei, căci veneam de departe şi mă apropiasem de ei încetul cu încetul, crescând aparent cu câţiva centimetri pe an. Îmi amintesc şi acum cu neplăcere înţepăturile şi tăieturile suferite în pântecul noii mele mame din cauza rotiţelor şi arcuşoarelor de care pântecul ei era plin.

Într-un târziu, după nenumărate aventuri, călăuzit de instinctele mele de scriitor, căci avem şi noi mecanismele noastre de supravieţuire, chiar dacă ele nu urmăresc neapărat şi în toate cazurile nemurirea, am sosit în faţa casei fetei, la marginea pâlcului de locuinţe aşezate pe buza unei gropi uriaşe, cu pereţii dintr-o substanţă asemenea calcedoniei. Copaci trebuie să fi existat printre case, dar erau invizibili pentru ochii mei. Doar fructele lor de culorile cele mai fragede şi mai intense pluteau în aer unde trebuie să fi fost crengile, iar insecte mari cât o statură de om, cu ochi inteligenţi, se căţărau după ele pe bănuite coloane de aer.

Era seară pe suprafaţa plată şi fără de margini. Fata era în faţa casei, pe o bancă, iar aripile ei de libelulă se lipiseră de calcarul cald al tencuielii, ridicându-se de-o parte şi de alta a capului, ca un guler. Întorcea distrată cheiţa motanului din poală, care torcea fericit. Când m-a văzut, a aşezat motanul pe bancă, alături de ea, s-a ridicat şi a venit să mă-ntâmpine. Părul ei era mult mai frumos decât al femeilor din lumea noastră. Mirosul de oleandru pâlpâia în jurul trupului ei ca o aură de culoare roz, culoarea tandră a amintirii. Ne-am apropiat încet unul de altul până ce, ca un meteor, am pătruns în atmosfera ei de parfum, am luat foc şi m-am consumat în aer până să-i ating suprafaţa, pielea ei de mărgăritar topit, rochia ei de pene de pasăre. Când trupurile noastre s-au lipit,

cum trebuia să fie, mecanismul de ceas din pântecul ei s-a fragmentat încet în două jumătăţi, din care una, uşoară ca globul de păpădie dar la fel de fermă în structura ei aerisită şi complicată de rotiţe sclipitoare, a migrat lin către mine şi şi-a făcut sălaş în pântecul meu. Am simţit imediat, pe când priveam în ochii fetei ce mă chemase de dincolo de zece vieţi, ochi trişti de proscrisă şi abandonată, cum tije subţiri de alamă, asemenea tulpinelor fine şi goale pe dinăuntru de umbelifere, mi se lungesc în membre, articulate gingaş cu mecanismul din pântec. Am simţit cheiţa ieşindu-mi prin pielea cefei cum răsare o plăntuţă străvezie, desfăcându-şi cotiledoanele în lumină. Am rămas acolo, în casa de la marginea gropii de calcedonie, până când m-am impregnat nu doar de mireasma de oleandru a părului celei ce mă alesese dintre miliardele de scriitori risipiţi în faldurile şi vertijele substanţei celeste, ci şi de vocea ei de trianglu, de buzele ei tatuate, de felul în care fruntea i se limpezea uneori şi, prin sticla ei sclipitoare, puteai vedea gândul ce corespundea unuia dintre cele patru anotimpuri.

Când a trebuit să plec, injectat cu mecanismul ei de ceasornic asemeni omizilor ce poartă-n trup oul de viespe solitară, am înţeles prima dată cât am fost întotdeauna de singur. Am lăsat-o acolo, în faţa uşii, cu aripile de fibră verde înfoiate în urma ei, cu câte-un bob de lacrimă sub fiecare ochi, concret ca o boabă de sticlă. Îmi făcea mecanic cu mâna şi, în amurgul intens ca rubinul, îi vedeam prima dată, prin carnea transparentă a degetelor, micile tije de alamă din fiecare falangă. Am murit, în faţa ei, de singurătate şi nefericire, în mireasma ei de oleandru, în insuportabila privelişte a casei, a motanului de pe bancă, a pomilor invizibili, a mării ce vuia, infraroşie, către sud. Am renăscut într-a zecea mea viaţă şi mi-am urmat, prin celelalte nouă, drumul înapoi, călăuzit de aceeaşi şuviţă de păr nepământesc.

După enorm de multă vreme m-am născut în lumea în care eram menit să devin scriitor, în lumea mea şi a ta, cel care citeşti aceste rânduri. Lumea noastră familiară şi crudă în care totuşi, de-a lungul anilor şi deceniilor pe care le-am străbătut pe drumul melancolic al vieţii, am găsit uneori câte o mână bună care să-mi întoarcă, seara târziu, cheiţa dintre omoplaţi.

Acum e iarnă adâncă, viforul izbeşte în geamuri. Scriu în camera mea din pădurea de la nordul oraşului. Chiar în clipa asta rotiţele dinţate, pinioanele, balanţierele, rubinele minuscule, inversoarele şi toate celelalte piese mărunte ale mecanismului meu de ceasornic îmi ticăie şi-mi clinchetesc în pântec. Ele îmi mişcă tijele din braţe şi degete ca să formez, pe claviatura computerului meu, literele şi cuvintele primei povestiri ce-a apărut vreodată pe ecranul său candid. Nu eu o scriu, mecanismul de ceas mi-o dictează, căci locuitorii ţinutului îndepărtat nu-şi pot lăsa nemurirea la întâmplare.

Mintea mea, asemenea unui nor peste freamătul marelui oraş, îmi veghează degetele în continuă mişcare. Scriind mecanic şi distrat, mă gândesc mereu la cea care, dincolo de zece vieţi ca de zece mări învolburate, stă şi acum nemişcată pe bancă, în faţa casei, în rochia ei din pene de pasăre, răspândind mireasma de oleandru mult dincolo de gând şi dorinţă, de spaţiu şi timp, de viaţă şi moarte, de fiinţă şi nefiinţă. Dincolo de nimicul al cărui invers e tot nimicul.

Petruţa

Eram în clasa a patra când IDR-ul a-nceput să-mi iasă neobişnuit de mare. Deşi era o injecţie, nu prea ne era frică de ea, pentru că ne-o făceau în antebraţ, cu un acuşor ridicol de mic, ce ne vâra un strop de lichid sub piele. Am fi preferat, bineînţeles, vaccinul pe zahăr cubic, dar asta era. Ne înşiram în faţa uşii cabinetului medical, cu mâneca suflecată şi, când ajungeam înăuntru, ne uitam mai întâi cum le face la cei din faţă, ne băteam joc de fetele şi mai ales de băieţii fricoşi şi, când ne venea rândul, întindeam mâna şi ne uitam în partea cealaltă. Peste câteva zile veneau să vadă rezultatul. Atunci începea chinul meu.

Prima dată m-a luat prin surprindere. Nici nu mă mai gândisem la micul „vaccin“. Cel pe care ţi-l făceau în picior era afurisit rău, a doua zi te durea groaznic şi nici nu mai puteai să-ndoi piciorul, mai ales că toţi colegii încercau să te pocnească peste el când nu erai atent. Pe lângă el, IDR-ul era un fleac. Asistenta medicală a intrat în clasă şi ne-a luat la rând, începând din prima bancă. Eu, deşi cel mai mărunţel dintre băieţi, stăteam în ultima bancă, lângă un repetent de două ori cât mine, Puică Ion, pe care, chipurile, trebuia să-l aduc pe calea cea bună. Puică ăsta era un tembel ce nu s-a văzut. La o lecţie de citire cu faimoasa bătrânică ce alunecă iarna pe-o pojghiţă de gheaţă şi copiii o ajută să se ridice, Puică citise „…şi bă-trâ-nica a-lu-ne-că pe o ploş-niţă…“ Era dezastru. El a văzut primul IDR-ul meu, la vreo două zile după ce ni-l făcuseră. Cu al lui mi l-am comparat şi eu şi m-a apucat frica. La el, abia se cunoştea puţină roşeaţă în jurul înţepăturii. La mine era ditamai pata cât o farfurioară, purpurie pe braţul meu subţire, cu

pielea aproape transparentă peste vinele albastre. „Bă tebecistule“, mi-a zis Puică, „nu mai stau cu tine în bancă!“ Copiii s-au adunat în jurul meu şi-au început să scandeze: „Of-ti-co-sul! Of-ti-co-sul!“ Cuvântu-ăsta (cu care m-au zgândărit apoi câţiva ani la rând) m-a mirat la început, fiindcă pentru mine ofticos era ăla care se supără la jocurile de cărţi sau la fotbal: „Te oftici, bă, te oftici!“, striga câte unul;

Oftica e boală grea,
Cutare suferă de ea!…

i se cânta ofticosului. Lumpă, dintre noi, cei de la bloc, era cel mai ofticos. Pe locul doi era Simfonia-n Do Major.

Până să ajungă asistenta medicală la banca mea, copiii din clasă îmi trăgeau cu forţa deasupra pupitrului braţul pe care voiam să mi-l ascund: „Tovarăşa! Tovarăşa! Ia uitaţi la băiatu' ăsta!“ Aşa că sora i-a lăsat pe ceilalţi baltă şi a venit în fundul clasei. Eram acum, ridicat în picioare, în centrul atenţiei. Îmi amintesc că tremuram din toate încheieturile. Toţi colegii râdeau şi se strâmbau la mine. Asistenta mi-a luat braţul, mi-a măsurat pata, în cruciş şi-n curmeziş, cu o riglă de plastic şi a clătinat din cap. A vorbit puţin în şoaptă cu învăţătoarea. După aceea ne-a dat pauză.

După o vreme mi-au repetat IDR-ul, numai mie, fără să ştie colegii din clasă. Mi-a ieşit la fel. Când am văzut iarăşi pata crescând m-am ruşinat foarte tare. Nu mă chinuiau numai hărţuielile copiilor, care toată luna schimonosiseră poezii şi cântece ca să-mi poată miorlăi în faţă cuvântul cel de ruşine:

Am cravata mea,
Sunt tebecist!
Şi mă mândresc cu ea,
Sunt tebecist!

îmi cântau, vârându-se în mine şi suflându-mi în faţă. Iar după ora de română cu „Preda Buzescu“

îmi recitaseră:

Tebecistul scoase o secure mică
Şi lovind pe Preda pavăza îi strică!

Mai mult mă enerva acea pată roşie care se lăţea de la o zi la alta fără ca eu s-o pot opri, fără să pot face ceva. Parcă mi-o făcuse cineva cu fierul înroşit pe frunte, aşa mă simţeam. Îmi pusesem eu nişte comprese, o linsesem câte un sfert de oră, doar-doar o scădea – degeaba! Eram ofticos şi mă păştea preventoriul, cum şoptise asistenta prea tare către Tovarăşa, iar copiii auziseră şi, cu voci de desene animate, cotcodăceau după mine: „Preventoooooriu! preventoooooriu!"…

În clasa noastră era o fată Petruţa, foarte bruneţică şi-mbrăcată mereu în şorţul de uniformă cel mai decolorat din clasă. Părinţii ei nici măcar n-avuseseră bani să-i cumpere o matricolă imprimată cu vopsea galbenă, cum aveam toţi: mama ei îi cususe numărul cu aţă galbenă pe-o bucată de diftină. În singura poză cu toată clasa pe care ne-au făcut-o într-a patra şi care-a costat zece lei fiindcă era colorată, cu toate că nu ieşise bine, şi ne-au silit s-o cumpărăm cu toţii, Petruţa stă pe rândul din mijloc, în banca a doua, lângă Fleşeriu Dan. Eu aproape că nu mă văd, sunt doar un punct negru în fundul clasei. Petruţa era foarte veselă, sprintenă ca o vrabie şi n-avea nici un iubit, cu toate că în clasa noastră era un dezmăţ ce nu s-a văzut, aproape toţi aveau iubiţi şi iubite, unii, ca Apostol, chiar mai multe. Ajunseseră chiar să joace gajurile pe sărutate, suiţi pe câte o bancă, şi unii nu se pupau numai aşa, în aer, sau pe obraz… Mie-mi plăcea de Lili, dar eram atât de sfios că, doar dacă se uita Lili la mine, o şi luam la fugă cât puteam. Iar de când cu IDR-ul nici atât curaj cât înainte nu mai aveam… În fiecare pauză mă duceam la veceul băieţilor şi mă-nchideam într-o cabină ca să-mi privesc pe furiş pata de pe braţ. Nu rezistam să nu mă uit dacă nu cumva a mai scăzut,

deşi la ieşire se găsea mereu vreunul care să-mi strige: „Ce faci, Oftică, ţi-ai luat pastila?“ În cabina de closet pereţii erau plini de desene cu prostii şi de poezioare tot cu prostii. Desenele arătau nişte fete crăcănate, dar desenate foarte urât, şi direct în sus spre păsăricile lor arăta vârful unei săgeţi, iar la capătul celălalt al săgeţii scria cuvântul foarte urât PIZDA. Şi în poezii era cuvântul ăsta, şi altele. Una dintre ele era scrisă cu pixul pe uşă de un băiat mai mare, vreun derbedeu, fiindcă spunea:

Pizda măti-ntre copaci!
Măta are cinci gândaci:
Unul mişcă,
Altul pişcă,
Altu-nvârte la morişcă,
Unul face tăiţei
Şi-altu-şi bagă pula-n ei!

Într-o zi, când m-am întors în clasă de la veceu, am găsit mulţi colegi adunaţi în jurul unei bănci. În bancă stăteau Petruţa şi una Iosub, şi Petruţa le făcea copiilor un oracol, adică le citea nişte-ntrebări dintr-un caiet: dacă au vreun iubit, din ce clasă e, dacă e înalt sau scund, blond sau brunet, dacă-nvaţă bine etc., şi pentru fiecare răspuns trăgea câte-o liniuţă în caiet. Apoi tăia liniuţele câte trei şi ieşeau nişte cifre: 323, 132, 231 etc. După ele îţi spunea dacă cel la care te gândiseşi te iubeşte sau nu, sau doar îi placi, şi mai erau şi alte răspunsuri posibile. Toată lumea râdea şi se distra, dar mai ales ar fi vrut să ştie la cine se gândise fiecare, adică cine le erau iubiţii. Petruţa tocmai terminase cu ultimul, şi mai era timp din recreaţie (care era de 20 de minute, dar Tovarăşa nu apărea înainte de jumătate de oră), aşa că picasem tocmai la timp. „Fă-i şi lu' Tebecistu'“, au început să strige, „că poate iubeşte şi el vreo tebecistă de-a lui!“ N-am putut să scap, m-au îmbrâncit peste fetele din bancă şi aşteptau acum ca Petruţa să-

nceapă cu întrebările. Dar ea mai întâi n-a vrut, a-nchis repede caietul şi-a dat să-l bage în ghiozdan: „Nu mai, gata, vine Tovarăşa!“ „Fă-i, fato, şi lui, că nu vine!“ strigă Iosub de lângă ea şi-i smulse şi caietul, aşa că Petruţa trebui să-mi facă şi mie oracolul.

Nu ştiu de ce, m-am gândit chiar la ea. Săraca, avea pielea atât de măslinie… Şi părul, nu ştiu cum, puţin unsuros… Şi acasă nu stătea o clipă, făcea treabă, gătea, îngrijea de doi fraţi mai mici, ştiam de la mama, care aflase de la şedinţa cu părinţii. Cu toate astea, îşi făcea mereu temele, chiar desena bujori şi fluturaşi la colţurile paginii, pentru care Tovarăşa îi dădea un punct în plus la notă. Petruţa a-nceput să mă-ntrebe. Am dat toate răspunsurile gândindu-mă la ea, dar uitându-mă-n altă parte, ca să nu înţeleagă nimeni la cine mă gândeam.

Şi cum dădeam eu răspunsurile, deodată s-a-ntâmplat ceva. Am observat ceva la Petruţa. Cred că doar faptul că nu mai era veselă. Nu ştiu ce-am simţit, de fapt, dar era ca şi cum ceilalţi din jur nu mai contau, de parc-aş fi rămas singur cu ea în sala pustie. Şi de parcă ea se prinsese la cine mă gândisem. După ce am dat toate răspunsurile, ea a tras liniuţele şi oracolul a ieşit: „Te iubeşte, dar o ascunde“. Toţi au început să râdă, dar chiar atunci a intrat Tovarăşa, care a-nceput să ne tragă cataloage-n cap, gonindu-ne-n bănci.

Ultima oră din ziua aceea, seara târziu, a fost ora de desen. Ora asta n-o făcea cu noi Tovarăşa, ci o studentă în practică, pe care golanii de la noi din clasă, mai ales Strinu şi Dubinuc, o chinuiau ca pe hoţii de cai. De multe ori a ieşit din clasă plângând în hohote. „Tu ar trebui să te duci undeva într-o peşteră“, îi spusese o dată, cu ochii-n lacrimi, lui Strinu, scoasă din minţi de guiţăturile lui. „Mă duc, dacă mă duceţi dumneavoastră-n spate!“, rânjise el. Pentru asta directorul îl bătuse

zece minute-n şir în faţa clasei, de-l umpluse de sânge. Dar tot nu se potolise.

Afară ningea de rupea, vedeam pe geamurile clasei. Se lăsase întunericul. Fulgii păreau acum roz şi, dacă te uitai mult la ei, ţi se părea că toată clasa zboară în sus, spre cer. Petruţa stătea acum cu mine în bancă, pentru că la ora de desen puteam să ne aşezăm cu cine vroiam noi, aşa că toţi colegii şi colegele se mutau cu iubitele şi iubiţii lor. Şi Petruţa a venit deodată în banca mea. Am plecat în altă bancă, dar ea a venit iar lângă mine. Mi-era groaznic de frică să nu creadă colegii că o iubesc! Până la urmă am lăsat-o. Ne pictam pe foi de bloc mic de desen peisajele de iarnă cu case acoperite de zăpadă şi oameni tot de zăpadă. Aveam deja multe planşe în bloc, vălurite din cauza acuarelei. Pictam tocmai hornul încărcat de nea al casei şi fumul care ieşea din el când, iarăşi, s-a făcut un fel de linişte-n jurul nostru. M-am uitat speriat la Petruţa, dar ea nu mai picta şi de fapt nu pictase absolut nimic, foaia ei era albă ca zăpada. Cum nu văzusem până atunci? Privea doar în jos, era de parcă ochii ei ar fi fost numai gene. Şi, când mă aşteptam mai puţin, şi-a lăsat încet degetele pătate de cerneală ale mâinii stângi peste mâna mea. Am simţit că-mi bate deodată inima foarte tare, dar nu pentru că palma ei era peste a mea, ci fiindcă ea mi se ridica pe braţ, împingându-mi încetişor mâneca hainei şi a cămăşii de uniformă! Încet-încet, dezvăluită de degetele ei, groaznica mea pată roşie se ivea deja, în văzul tuturor, creştea şi se lăţea pe măsură ce ea-mi dezvelea braţul tot mai sus, către cot. Şi, nu ştiu cum naiba, nu puteam să mă mişc, să mi-l trag înapoi! Acum, pe mâna mea moale întinsă pe pupitrul jegos, pata cea roşie se vedea cu totul, rotundă şi fierbinte de parcă mi-ar fi făcut-o un fier de călcat. Copiii ceilalţi erau acum un fel de mâzgălitură colorată, iar fulgii de zăpadă se opriseră din căderea lor la ferestre şi pâlpâiau nemişcaţi.

Şi Petruţa, în liniştea clasei, şi-a aşezat doar uşor palma pe marea pată, mai uşor decât ar fi fost atingerea unui fulg, şi atunci pata mea a pălit cu încetul, contururile i s-au şters şi culoarea a dispărut în câteva minute sub piele. Doar înţepătura, ca un punctuleţ negru, mi-a mai rămas pe braţ, acum la fel de palid şi brăzdat de vinişoare ca al oricărui alt copil. Petruţa s-a uitat din nou la mine, aşa, serios şi gata să plângă de parc-ar fi luat o notă proastă, după care a fugit în altă bancă iar eu am rămas năuc, frecându-mi braţul dezgolit. Ningea iar frumos şi repede-repede, iar Dubinuc cotcodăcea din nou în fundul clasei.

A doua zi, asistenta medicală a fost foarte mirată. M-au dus la spital, mi-au făcut analizele şi nu au mai găsit nici urmă de microbi în sângele meu. Şi părinţii mei au trebuit să umble foarte mult, fiindcă-mi făcuseră deja formele să mă trimită în preventoriu, la Voila… Acum trebuiau să mă-nscrie din nou la şcoală, o complicaţie-ntreagă. Dar măcar se bucurau şi ei că nu au un copil tebecist, fiindcă asta ar fi însemnat încă şi mai multă bătaie de cap cu medicamentele, plus că nu ar mai fi dormit nopţile de tusea mea.

De-atunci, IDR-ul nu mi-a mai ieşit niciodată mare, dar colegii mei mi-au zis, totuşi, până-ntr-a şaptea, tot Tebecistu' (după care, nu se ştie de ce, au început să-mi zică Mamutul sau Trompă). Petruţa a mai stat la noi în clasă până la sfârşitul trimestrului, apoi părinţii ei s-au mutat în alt cartier şi au dus-o la şcoala de-acolo. Azi e vânzătoare la raionul de ceasuri al magazinului Cocor. Trec uneori pe-acolo, nu prea des, o-ntreb câte ceva… Îmi răspunde profesional, aruncându-mi doar câte-o scurtă privire. După treizeci de ani e normal să nu mă mai recunoască.

Cerceluşi

Sunt convins că ai trăit şi tu, dragă cititoare, de câteva ori în viaţă, acea senzaţie care, ca atâtea altele din aceeaşi zonă, ar trebui să rămână fără nume, dar care poartă totuşi numele urât şi tautologic de *déjà vu*. Pentru că atunci când trăieşti aşa ceva, nu aparenta repetare a unei scene din viaţa ta te impresionează (în definitiv, viaţa noastră constă dintr-un şir lung de repetiţii: câte mii de nasturi încheiem şi descheiem într-un an? Câte petreceri practic identice, cu aceiaşi doi-trei amici şi cu bârfirea celor absenţi, organizăm? Ar trebui să numim *déjà vu* mai fiecare moment pe care-l trăim), ci răvăşirea pe care ţi-o produce, magia intensă pe care, fără să ştii de ce, o simţi întotdeauna într-o astfel de situaţie. Stai la televizor, plictisită, într-o după-masă, te uiţi absentă la vreo emisiune care nu te interesează şi brusc parcă explodezi într-o sferă de lumină intensă: hei, dar clipa asta ai mai trăit-o o dată! Sigur, sigur, exact aşa a fost! Dar nu ştii *ce anume* a fost ca înainte şi nici nu eşti în stare să gândeşti lucid, căci te cuprinde deodată un fel de fericire în care se amestecă o teroare paroxistică şi o sfâşietoare nostalgie: „Da, da, aşa a fost atunci!“, îţi spui mereu şi mereu şi abia când acest extaz te părăseşte, de parc-ai fi fost un dop de plută pe apă, ridicat o clipă pe creasta valului şi coborât iarăşi în vale, începi să te-ntrebi ce anume din ce ai văzut la televizor ţi-a provocat furtuna aceea în memorie. Nu vei găsi răspunsul, oricât l-ai căuta. Poate vei rememora vreo frază sau vreo imagine, dar ele nu-ţi mai provoacă, la reamintire, descărcarea aceea orgasmică şi tristă. De asemenea, n-ai să fii în stare să-ţi aduci aminte în ce moment din trecut ai

fost transportată: ai uitat, aşa cum se evaporă visul atât de viu la doar câteva secunde de la trezire. Rămâi doar cu senzaţia că ai trăit ceva infinit de preţios, că pentru o fracţiune de secundă te-ai întors, literalmente, în corpul fetiţei care ai fost, sau poate şi mai departe, printr-o memorie atavică: în corpul mamei tale, al bunicii tale sau al celtei, roxolanei sau sarmatei care ţi-a fost stră-stră-stră-(…)-străbunică în adâncul timpurilor. Cred că ai colecţionat şi tu senzaţiile acestea, sperând că într-o zi le vei găsi sensul ascuns.

În ceea ce mă priveşte, pe lângă multe alte ciudăţenii ale minţii mele – mă gândesc uneori ce preţios aş fi ca material de studiu pentru un psiholog, chiar pentru un psihiatru, dar n-am de gând să-mi vând pielea atât de ieftin –, senzaţiile de *déjà vu* m-au însoţit constant în viaţă, din fericire nu atât de des încât să nu le mai dau atenţie. Au început în adolescenţă (când încep de fapt toate) printr-o impresie neaşteptată de leşin, de dizolvare în nostalgie pe care-am avut-o într-o zi de toamnă mergând pur şi simplu pe stradă către liceu. Mă încrucişasem cu o femeie care trecea în sens invers şi care mirosea… a un anume parfum, un parfum dulce şi uşor mentolat, mai curând unul de cofetărie decât parfum de damă. Femeia era îmbrăcată într-un taior roz. Îmi aminteam parfumul acela inconfundabil, îmi aminteam şi femeia aceea, o ştiam de fapt foarte bine! Când, rămas cu gura căscată, m-am uitat peste umăr, vederea femeii care se-ndepărtase, dar a cărei dâră de parfum încă ajungea până la mine, mi-a provocat o nouă răbufnire, o nouă sfâşiere. Cred, de fapt, că această senzaţie fără nume seamănă cel mai bine cu suferinţa intensă a unei iubiri neîmpărtăşite sau pierdute. Cu greu m-am urnit mai departe spre liceu. Mi se făcuse frică: aveam să înnebunesc? Cum mă gândeam la acel parfum, cum îmi revenea în minte, simţeam că se apropie iarăşi de mine acel val gata să mă ridice din nou din mine însumi.

În următorii zece ani cred că am mai simţit de şapte-opt ori, în diverse locuri, parfumul care-mi zbura creierii ca un glonţ. Nu înţeleg cum am supravieţuit când, student fiind, am urcat în lift cu o doamnă ce purta acel parfum. După ce a coborât, am oprit liftul între etaje, m-am ghemuit pe podea şi am rămas aşa poate o oră întreagă, inspirând adânc acea aromă roză şi încercând să-nţeleg unde, în trecutul meu îndepărtat, fusesem înşfăcat şi târât cu o asemenea forţă uriaşă. Am mai simţit acel parfum în aglomeraţii, în magazine şi troleibuze, mai curând în medii populare decât între oameni înstăriţi. Putea să fie cine ştie ce apă ieftină de colonie, mă gândeam, din cele ce se vindeau odinioară în sticluţe în formă de automobil… De fiecare dată îmi propuneam să alerg după fata care mirosea atât de monstruos şi ameţitor, să o-ntorc de umăr şi să o-ntreb: „De unde te cunosc?“ sau „Cum se numeşte parfumul tău?“ sau „Vrei să te măriţi cu mine?“, întrebări care mi se păreau, în exaltarea mea, perfect echivalente. N-am făcut-o niciodată până în ziua când a fost prea târziu. Şi nu pentru că mi-aş fi dorit ca totul să rămână, ca în scrierile lui Mateiu Caragiale, „sub pecetea tainei“ – dimpotrivă, amintirea fulgurantă, nespaţială, a unui ţinut mistic în care acel parfum mă-ntorcea mereu şi mereu mă chinuia ca pe Meaulnes al lui Alain- Fournier –, ci pentru că mereu încercam cu disperare să respir cât mai mult în miezul acelei explozii de suferinţă ultra-fericită, pe lângă care realitatea unei femei oarecare, repede înghiţită de mulţime, nu mai conta prea mult. O singură dată am avut sentimentul iluzoriu că stabilesc, în fine, un cap de pod cu ţinutul îndepărtat: era primăvară şi stăteam pe podeţul cu balustradă de beton imitând trunchiuri împletite de copaci din Cişmigiu, privind bărcile care treceau pe dedesubt. Mirosul m-a luat prin surprindere şi a făcut iarăşi ca totul să explodeze. Înainte să mă-ntorc şi să surprind un cârd de fete trecând pe role peste pod,

am crezut că, în fine, am avut o imagine! Mi-am re-evocat-o-n memorie şi am crezut că voi fi sfâşiat de nostalgie: era o vitrină cu bomboane de ciocolată învelite-n foiţă de staniol, foiţe roşii sclipitoare, vernil şi intens violete, cu modele de steluţe şi mici dreptunghiuri, era o femeie în faţa vitrinei (purta o haină de culoare roz) şi mai era ceva, lucrul cel mai enigmatic, o umbră, o mare umbră căzând peste vitrină. Totul ţinea cât o clipire din ochi, totul se-ntindea parcă în cele mai senzitive zone ale memoriei mele. Nu era o imagine, era ceva viu, era o clipă trăită de mine cândva şi pătrunsă miraculos în realitate… Oricât m-am străduit, n-am putut găsi în memoria mea o localizare a acelei fulgurante viziuni. Fusese poate, mă gândeam, dintr-un vis…

Câţiva ani după aceea n-am mai avut senzaţia de *déjà vu*. Nu mă plâng însă: am avut altele, care de care mai fantastice. În acea perioadă am început să am „vizitatori“. Deschideam ochii în miez de noapte şi îi vedeam: un bărbat sau o femeie stând pe pat, lângă mine, şi privindu-mă cum dorm. Aş putea să-i desenez pe fiecare dintre ei, atât de clar mi-i aduc aminte. Dar ei sunt din altă poveste. Fapt e că la un moment dat, într-o perioadă de mare derută în viaţa mea, când treceam dezordonat de la o femeie la alta fără să ştiu ce vreau şi cine mai sunt, am cunoscut o… doamnă cu ani buni mai în vârstă ca mine. Îmi plac mult de tot femeile mature, cele ce par mereu atât de grave, de intangibile, atât de încrustate în tiparele propriei vieţi şi care totuşi, când se hotărăsc să se elibereze de ele, devin cele mai dulci şi mai senzuale iubite cu putinţă. O astfel de femeie minunată avea să vină într-o seară de iarnă, pe ninsoare, la mine. O vreme, stând de vorbă la un pahar de vin şi gândindu-ne de fapt numai la ce avea să urmeze, lucrurile au mers ritualizat, îndreptându-se spre finalul lor normal. Urma să trăim o noapte de dragoste ce avea să rămână, mai mult ca sigur,

unica. Nici unul dintre noi nu vroia mai mult de la celălalt. Dar în pat mi-am dat seama, cu nelinişte, că sub densul parfum franţuzesc cu care se dăduse în acea seară, pielea ei caldă şi moale mirosea a… Extrem de slab, e drept, dar inconfundabil. I-am scos mai departe dantelele roz în care intimitatea ei era înfăşurată, dar mintea mea deja nu mai era acolo. Corpul acela compact şi viu, pentru care în orice altă situaţie mi-aş fi dat şi pielea de pe mine, nu mă mai atrăgea deloc, de parcă n-ar mai fi fost din aceeaşi specie cu mine. Era un lucru străin, încă foarte frumos, dar străin. Nu mi se mai întâmplase să rămân total inert lângă o femeie şi totuşi nu simţeam nici jenă, nici vinovăţie. Am adormit unul lângă altul, inocenţi ca Tristan şi Isolda, şi în visul pe care l-am avut spre dimineaţă am păşit, în fine, pe tărâmul îndepărtat.

Mama era gigantică pe lângă mine. Aveam poate trei ani, poate nici atât. Tramvaiul cu care mergeam spre locuinţa mătuşii se clătina pe şine. Spinarea vatmanului, în cămaşă asudată, părea o pânză umflată de corabie. Am coborât la Rond, pe macadamul din jurul statuii. Statuia din centrul pieţei înconjurate de clădiri bizare, pline de gorgone şi de atlaşi de ipsos, era de-a dreptul colosală şi-şi lăsa umbra ca de gnomon peste vitrina cofetăriei. Ne-am îndreptat către uşa ei cu clopoţel. În vitrină erau bomboane de ciocolată înfăşurate în poleieli colorate. Mama a intrat „doar pentru o clipă“, lăsându-mă s-o aştept afară. Norii se sfâşiau de creştetul încoifat al statuii. Tramvaiul nostru trecuse şi piaţa era goală, doar şina sclipea de-a lungul ei. Între faţadele străine liniştea se lăsase desăvârşită. Şi mama nu mai ieşea din cofetărie. Mă pierdusem de ea, aveam să rămân mereu acolo, în piaţa cu statuie uriaşă. Am început să ţip din răsputeri, ghemuit pe vine, când uşa s-a deschis şi am zărit o mânecă roz şi am ştiut că e mama. Un val de iubire, cum n-aveam să mai simt vreodată, m-a copleşit. Mama, cârlionţii ei

castanii, faţa ei subţire, gâtul ei, braţele ei! M-am încleştat de şoldurile ei râzând printre lacrimi, când am simţit aroma. Parfumul dulce, uşor mentolat, pe care n-aveam să-l mai uit niciodată. În mâna mamei era o pungă de hârtie cu margini zimţate. „Uite ce ţi-am cumpărat!“ În pungă erau bomboane roze, discoidale, foarte uşoare, din zahăr expandat. „Le zice cerceluşi“, mai zise mama. Ele miroseau aşa, ele umpleau piaţa de parfum, încât statuia abia se mai zărea ca prin ceaţă.

Şi acolo, în vis, mintea mi-a explodat din nou şi-am început să plâng de fericire sau de nefericire până când prietena mea m-a trezit, mirată, şi mi-a şters lacrimile.

Ruletistul

Dăruieşte, Doamne, pacea Israelului
Celui care are optzeci de ani şi nici un viitor pe pământ.

Notez aici (pentru ce?) aceste versuri din Eliot. În orice caz nu ca posibil moto pentru vreuna dintre cărţile mele, pentru că n-am să mai scriu niciodată nimic. Iar dacă totuşi scriu rândurile astea, nu le consider nici pe departe literatură. Am scris destulă literatură, vreme de vreo şaizeci de ani nu am făcut decât asta, dar să-mi îngădui acum, la sfârşitul sfârşitului, un moment de luciditate: tot ce am scris după vârsta de treizeci de ani nu a fost decât o penibilă impostură. Sunt sătul să mai scriu fără speranţa că mă voi putea vreodată depăşi, că voi putea să-mi sar peste umbră. E drept, până la un punct am fost cinstit cu mine, în singurul fel posibil pentru un artist, adică am vrut să spun despre mine totul, absolut totul. Dar cu atât mai amară a fost iluzia, căci literatura nu e mijlocul potrivit prin care poţi spune ceva cât de cât real despre tine. De la primele rânduri pe care le aşterni pe pagină, în mâna care ţine stiloul intră, ca într-o mănuşă, o mână străină, batjocoritoare, iar imaginea ta în oglinda paginii fuge în toate părţile ca argintul-viu, aşa încât din bobiţele lui deformante se încheagă Păianjenul sau Viermele sau Famenul sau Unicornul sau Zeul, când de fapt tu ai vrut să vorbeşti pur şi simplu despre tine. Literatura e teratologie.

De câţiva ani buni dorm agitat şi visez un bătrân care înnebuneşte de singurătate. Doar visul mă mai reflectă realist. Mă trezesc plângând de singurătate, chiar şi când ziua mă simt bine printre prietenii care îmi mai trăiesc. Nu-mi mai pot

suporta viaţa, iar faptul că azi sau mâine voi intra în moartea fără sfârşit mă face să încerc să gândesc. De asta, pentru că trebuie să gândesc, aşa cum cel aruncat în labirint trebuie să caute o ieşire printre pereţii mânjiţi cu baligă, chiar şi prin gaura şobolanului, numai din acest motiv mai scriu rândurile astea. Nu propriu-zis ca să (îmi) demonstrez că există Dumnezeu. Din păcate nu am fost niciodată, cu toate eforturile mele, credincios, nu am avut crize de îndoială sau tăgadă. Poate că ar fi fost mai bine să fiu, pentru că scrisul cere dramă şi drama se naşte din lupta chinuitoare între speranţă şi deznădejde, unde credinţa are un rol, îmi închipui, esenţial. În tinereţea mea, jumătate din scriitori se converteau, iar jumătate îşi pierdeau credinţa, ceea ce pentru literatura lor avea cam aceleaşi efecte. Cât îi invidiam pentru focul pe care demonii lor îl aţâţau sub căldările în care huzureau ca artişti! Şi iată-mă acum în ungherul meu, un ghem de zdrenţe şi zgârciuri, pe a cărui minte sau inimă sau credinţă nu ar paria nimeni, pentru că mie nu are ce să mi se mai ia.

Zac aici, în fotoliu, terifiat de gândul că afară nu mai există nimic, decât o noapte solidă ca un infinit sloi de smoală, o ceaţă neagră care a mâncat încet, pe măsură ce am înaintat în vârstă, oraşe, case, străzi, feţe. Singurul soare din univers pare să fi rămas becul veiozei, iar singurul lucru luminat de el – o faţă smochinită de moşneag.

După ce voi muri, cavoul meu, ungherul meu, va continua să plutească în ceaţa neagră şi solidă, ducând niciunde foile astea ca să le citească nimeni. Dar în ele e, în sfârşit, totul. Am scris câteva mii de pagini de literatură – praf şi pulbere. Intrigi conduse magistral, fantoşe cu surâsuri galvanice, dar cum să spui ceva, cât de puţin, în această imensă convenţie a artei? Ai vrea să întorci pe dos inima cititorului, iar el ce face? La ora trei termină cartea ta, şi la patru se apucă de alta, oricât de bună ar fi cartea pe care i-ai pus-o în braţe. Dar

aceste zece-cincisprezece foi sunt altceva, alt joc. Cititorul meu este acum nimeni altcineva decât moartea. Îi şi văd ochii negri, umezi, atenţi ca ochii fetiţelor, citind pe măsură ce umplu rând după rând. Foile acestea cuprind proiectul meu de nemurire.

Zic – proiect, deşi totul, şi ăsta e triumful meu şi speranţa mea, este adevărat. Ce straniu: cele mai multe personaje care populează cărţile mele sunt inventate, dar ele au părut tuturor cópii ale realităţii. Abia acum am curajul să scriu despre un om real, care a trăit mult timp lângă mine, dar care în convenţia mea ar fi părut cu totul neverosimil. Nici un cititor nu ar fi acceptat că în lumea lui ar putea trăi, înghesuindu-se în aceleaşi tramvaie, respirând acelaşi aer, un om a cărui viaţă este o demonstraţie practic matematică a unei ordini în care astăzi nu mai crede nimeni, sau crede pentru că este absurd. Dar, vai! – Ruletistul nu este un vis, nici o halucinaţie a unui creier sclerozat, nici un alibi. Acum, gândindu-mă la el, sunt convins că am cunoscut şi eu acel cerşetor de la capătul podului, despre care scria Rilke, în jurul căruia se rotesc lumile.

Deci, nimeni drag, Ruletistul a existat. Şi ruleta a existat. Nu ai auzit nimic despre ea, dar spune-mi, ce ai auzit despre Agartha? Eu am trăit vremurile neverosimile ale ruletei, am văzut prăbuşirea averilor şi acumularea averilor în lumina de fiară a prafului de puşcă. Am urlat şi eu în sălile scunde, subpământene şi am plâns de fericire când era scos afară un om cu creierii împrăştiaţi. Am cunoscut marii magnaţi ai ruletei, industriaşii, proprietarii de pământuri, bancherii care pariau sumele acelea de multe ori exorbitante. Timp de mai bine de zece ani, ruleta a fost pâinea şi circul iadului nostru senin. Nu s-a auzit nici o şoaptă despre aşa ceva de patruzeci de ani încoace? Gândeşte-te, câte mii de ani au trecut de

la misterele greceşti? ştie cineva oare azi ce se petrecea cu adevărat în acele caverne? Unde e vorba de sânge, se tace. Toţi au tăcut, sau poate că fiecare ştiutor a lăsat după moartea sa nişte foi inutile ca acestea, pe care le va urmări, cu degetul scheletic, doar moartea. Moartea individuală a fiecăruia, geamănul negru născut odată cu el.

Omul despre care scriu aici avea un nume oarecare, uitat de toată lumea, căci foarte curând i s-a spus Ruletistul. Spunând „Ruletistul“, nu puteai vorbi decât despre el, deşi ruletişti erau destui. Mi-l amintesc fără greutate, o figură posomorâtă, o faţă triunghiulară pe un gât lung, gălbui şi slab, o piele uscată şi părul aproape stacojiu. Ochi de maimuţă amărâtă, asimetrici, mi se pare că inegali ca mărime. Făcea cumva o impresie de îngălare, de necurăţenie. Aşa arăta şi în ţoalele lui de la fermă, şi în smokingurile lui de mai târziu. Doamne, ce tentat sunt să fac aici şi puţină hagiografie, să-i arunc o lumină transfinită pe obraz şi să-i pun o văpaie în ochi! Dar să strâng din fălci şi să-mi înghit ticurile astea mizerabile. Ruletistul avea faţa întunecată, de ţăran ceva mai înstărit, cu dinţii jumătate fier, jumătate cărbune. De când îl ştiu şi până a murit (de revolver, dar nu de glonţ) a arătat la fel. Şi totuşi el a fost singurul om căruia i-a fost dat să întrezărească infinitul Dumnezeu matematic şi să se ia la trântă cu el.

N-am nici un merit că-l cunosc, că pot să scriu despre el. Aş putea să înalţ, numai cu figura lui înaintea ochilor, o schelărie ramificată enorm, un Babel de hârtie, un *Bildungsroman* de o mie de pagini, în care eu, umil Serenus Zeitblom, aş urmări cu sufletul la gură demonizarea progresivă a noului Adrian. Dar apoi? Chiar dacă, prin absurd, aş da ce n-am dat în şaizeci de ani de lucru, o capodoperă, mă întreb la ce bun… Pentru scopul meu final, pentru marea miză a mea (pe lângă care toate capodoperele lumii sunt ţărâna din clepsidră şi puful păpădiei), ajunge să înşir în trei rânduri

etapele vieţii larvare a unui psihopat: copilul brutal, cu faţa întunecată, care taie în bucăţi insecte şi omoară cu pietre păsările cântătoare, pasionat de jocul cu bile de sticlă şi de aruncarea potcoavei la ţăruş (mi-l amintesc pierzând, pierzând mereu bani, bile, nasturi şi apoi încăierându-se cu disperare); adolescentul cu momente de furie epileptică şi apetit erotic exacerbat; puşcăriaşul condamnat pentru viol şi tâlhărie. Cred că singurul „apropiat“ în toată această întortocheată etapă a vieţii lui am fost eu, poate fiindcă fuseserăm cumva împreună de mici, părinţii noştri fiind vecini. Oricum, nu m-a lovit niciodată şi mă privea mai puţin bănuitor decât pe ceilalţi, oricine ar fi fost ei. De câteva ori l-am vizitat, ţin minte, şi la închisoare, unde, în frigul verde al vorbitorului, mi se plângea tot timpul, înjurând oribil, de ghinionul pe care-l avea la poker – şi îmi cerea bani. Aproape plângea de umilinţa de a se curăţa mereu, de a nu fi în stare nici la o singură mână din miile pe care le juca să ia banii celorlalţi. Stătea acolo, pe scândura verde, o mână de om cu ochii înroşiţi de conjunctivită.

Nu, mi-e imposibil să vorbesc despre el la modul realist. Cum să înfăţişezi realist o parabolă vie? Orice tertip, orice întorsătură sau automatism stilistic care aduce cât de cât a proză mă deprimă, mă îngreţoşează. Să mai spun că, după ce a ieşit din închisoare, s-a apucat de băut şi în cel mult un an a decăzut îngrozitor. Nu avea slujbă, iar singurele locuri pe unde îl puteai găsi în mod sigur erau câteva cârciumi de duzină, unde de altfel cred că şi dormea. Îl vedeai umblând de la o masă la alta, îmbrăcat în acel mod inconfundabil al beţivilor (haina pe pielea goală, turul pantalonilor târându-se pe trotuar) şi cerând câte o halbă cu bere. Am văzut de multe ori farsa sinistră, dureroasă pentru mine, dar în acelaşi timp amuzantă, pe care i-o făceau din când în când clienţii obişnuiţi ai cârciumii: îl chemau la masă şi

îi spuneau că va căpăta berea dacă va trage băţul lung din două beţe de chibrit ţinute în pumn. Şi se tăvăleau de râs când el trăgea întotdeauna băţul scurt. Niciodată, sunt sigur de asta, nu şi-a „câştigat“ berea în acest fel.

Cam pe atunci mi-au apărut mie primele povestiri în reviste şi, după un timp, primul volum de povestiri, pe care îl consider şi azi cel mai bun lucru făcut vreodată de mine. Eram pe atunci fericit pentru fiecare rând pe care îl scriam, mă simţeam în concurenţă nu cu cei din generaţia mea, ci cu marii scriitori ai lumii. Am intrat, cu încetul, în conştiinţa publicului şi în lumea literară, am fost adulat şi negat violent în proporţii egale. M-am căsătorit prima dată şi, în fine, am simţit că trăiesc. Asta mi-a fost de altfel fatal, căci scrisul nu prea se împacă, de obicei, cu belşugul şi fericirea. Uitasem, fireşte, de amicul meu, când l-am reîntâlnit după câţiva ani în locul cel mai neverosimil pentru el: la un restaurant din centru, în lumina stinsă, halucinată, a unor ciorchini de candelabre cu prisme curcubeene. Vorbeam liniştit cu nevastă-mea şi îmi plimbam privirile prin sală, când brusc mi-a atras atenţia un grup de afacerişti care ocupaseră o masă încărcată ostentativ. În mijlocul lor şi în centrul atenţiei se afla el, cu figura lui lungă şi slabă, înţolit sclipitor, dar arătând tot a golan cu găvanele ochilor stinse. Zăcea blazat pe scaun, pe când ceilalţi trăncăneau cu o anume veselie cam mitocănească. Am simţit totdeauna repulsie faţă de obrajii aceia lucioşi şi hainele de cioclu indecent prin care oamenii de felul lor înţeleg să se remarce. Dar, desigur, eram în primul rând contrariat de schimbarea nesperată în bine a situaţiei materiale a amicului meu. Am mers până la masa lor şi i-am întins mâna. Nu ştiu dacă s-a bucurat să mă vadă, era impenetrabil, dar ne-a invitat să ne alăturăm lor şi, pe măsură ce seara înainta înspre noapte, printre multe banalităţi şi stupidităţi care s-au înşirat în conversaţie, au

început să răzbată cuvinte în doi peri, expresii enigmatice pe care afaceriştii şi le pasau peste încărcătura barocă a mesei şi la care nu ştiam cum să reacţionez. Timp de câteva săptămâni după aceea am simţit din plin teroarea de a fi întrezărit, chiar şi subconştient, nişte perspective care se pierdeau spre un alt spaţiu decât lumea burgheză, în definitiv, chiar dacă uşor colorată de moftul artei, în care trăiam. Mai mult, aveam de multe ori, pe stradă şi chiar în biroul meu, senzaţia că sunt supravegheat, verificat de o instanţă nedefinită, care doar plutea dizolvată, ca un fum de amurg, în aer. Acum ştiu sigur că eram cu adevărat supus unor verificări amănunţite, pentru că fusesem propus să-mi încep noviciatul în lumea subterană a ruletei.

Uneori sunt plin de fericirea gândului că poate nu există Dumnezeu. Ceea ce în urmă cu câţiva ani mi se părea un paradis sângeros (viaţa mea de atunci îmi apare într-un *raccourci* verzui, asemenea Cristului lui Mantegna) acum mi se pare un iad eufemizat de uitare, dar nu mai puţin posibil, şi deci terifiant. Ei spuneau, ca să mă încurajeze, când am coborât prima dată în subteran, că doar primul joc e mai greu de suportat şi că apoi latura „anatomică“ a ruletei nu numai că nu te mai dezgustă, dar ajungi să descoperi în ea adevăratul, dulcele farmec al acestui joc; cui îi intră în sânge, continuau ei, îi devine necesar ca vinul şi ca femeia. În prima noapte m-au legat la ochi şi m-au purtat mai întâi din vehicul în vehicul pe străzile oraşului, până n-aş mai fi fost în stare să spun nici cine sunt, darămite unde mă aflu. Apoi m-au târât pe nişte coridoare sucite şi răsucite, am coborât trepte mirosind a piatră udă şi a hoit de pisică. Pe deasupra, din când în când, se auzea huruitul câte unui tramvai. Mi-au scos cârpa de la ochi într-o pivniţă luminată slab de câteva lumânări, unde erau aşezate în chip de mese, sub bolta arcuită, câteva butoaie de sardele, iar ca

scaune lăzi mai mici sau rondele groase tăiate din trunchiuri de copac. Totul amintea de o cramă aranjată cu ostentaţie să pară cât mai rustică. Impresia aceasta era mărită de cănile de tablă şi paharele de bere din care, aşezaţi în jurul butoaielor, sorbeau privindu-mă şi vorbind între ei vreo zece-cincisprezece inşi foarte veseli, bine îmbrăcaţi. Pe podeaua de lut fojgăiau gândaci mari de bucătărie. Unii, striviţi pe jumătate de vreo lovitură de călcâi, mai agitau câteva labe şi-o antenă. M-am aşezat la masa unde stătea şi amicul meu roşcat. Pariurile deja se făcuseră, erau înscrise cu cretă pe o mică tablă neagră, aşa că am dedus că deocamdată aveam să fiu doar spectator. Sumele erau mari, mai mari decât tot ce văzusem vreodată mizându-se la un joc de noroc. La un moment dat, animaţia acţionarilor – cum aveam să aflu că se numeau cei care mizau în acest joc – scăzu, iar băutura rămase uitată în căni şi pahare, umplând încetul cu încetul aerul cafeniu cu un miros acru de spirt şi bere trezită. Privirile celor din pivniţă alunecau tot mai des spre uşa scundă a acesteia. Uşa se deschise după un timp, şi în sală intră un individ foarte asemănător cu amicul meu din copilărie, din perioada sa de maximă decădere. Haina lui avea buzunarele rupte, pantalonii îi erau legaţi cu sfoară de împachetat. Despre faţa lui, care ieşea vălurită de sub părul smuls în toate părţile, nu se poate spune decât că era o faţă de beţiv. Insul era împins de la spate de un patron – era numele dat celui care angaja ruletiştii – având aspectul unui barman, care ducea la subţioară o cutie unsuroasă de lemn. Beţivanul se sui pe o ladă de brad pe care nu o observasem până atunci şi rămase acolo, cocârjat, în atitudinea grotesc caricată a unui câştigător olimpic. Acţionarii îl priveau şi se agitau, arătându-şi mereu unul altuia câte un amănunt al înfăţişării celui de pe ladă. Pe unul l-am surprins făcându-şi cruce cu discreţie. Altul îşi rodea furios pieliţele de pe lângă unghii.

Altul striga ceva patronului. Dar zgomotul încetă ca retezat când patronul deschise lădiţa. Toţi îşi lungiră gâturile, hipnotizaţi, spre micul obiect negru care scânteia ca bătut în diamante. Era un revolver cu şase gloanţe, bine uns. Patronul îl prezentă asistenţei cu gesturi lente, aproape rituale, ca un iluzionist care îşi arată palmele goale cu care urmează să săvârşească minuni. Îşi trecu apoi palma peste butoiaşul revolverului, rotindu-l, iar acesta scoase un sunet subţire, zimţat, ca un râs de gnom. Lăsă revolverul jos şi, dintr-o cutiuţă de carton, scoase un cartuş lucios în cămaşa sa de alamă, pe care îl întinse celui mai apropiat acţionar. Acesta îl controlă atent şi concentrat pe toate părţile, aprobă scurt din cap, parcă nemulţumit că nu găsise vreo neregulă, şi îl trecu celui de lângă el. Cartuşul făcu înconjurul încăperii, lăsând urme de grăsime pe toate degetele. L-am atins şi eu o clipă. Mă aşteptam, nu ştiu de ce, să fie rece ca gheaţa sau să frigă, dar era căldicel. Cartuşul se întoarse la patron, care, cu gesturi largi, explicite, îl introduse într-unul din cele şase orificii ale butoiaşului. Îşi trecu din nou palma peste piesa mobilă de metal, care se învârti câteva secunde lungi cu acelaşi sunet ascuţit, scârţâitor. În cele din urmă înmână, cu o ciudată reverenţă, omului de pe ladă, arma scânteietoare. Într-o linişte care îţi pulveriza oasele şi în care, îmi amintesc şi acum, tot ce se auzea era fojgăitul gândacilor uriaşi şi sunetul slab scos de antenele lor când se atingeau una de alta, omul îşi duse revolverul la tâmplă. Din cauza îngrozitoarei concentrări şi a luminii slabe, ochii începură să-mi obosească, aşa încât, deodată, silueta cerşetorului cu pistolul la tâmplă se descompuse în câteva pete galbene şi verzui-fosforescente. Grundul peretelui alb din spatele lui se reliefă enorm: vedeam fiecare crestătură şi fiecare bobiţă de var, îngroşate ca pielea de pe faţa unui bătrân, lăsând urme albăstrui pe perete. Brusc, în pivniţă începu să miroasă a

mosc şi transpiraţie. Omul de pe ladă, cu ochii strânşi şi gura strâmbată ca şi când ar fi simţit un gust oribil, apăsă violent pe trăgaci.

Zâmbi apoi naiv şi năucit. Micul declic al trăgaciului fusese singurul sunet care se auzise. Coborî de pe ladă şi se aşeză, copleşit, pe ea. Patronul se repezi la el şi aproape îl dărâmă în îmbrăţişare. În schimb, inşii din sală începură să urle ca scoşi din minţi, să înjure cumplit. Când patronul şi ruletistul său ieşiră pe uşa scundă, aceştia îi însoţiră cu huiduieli sălbatice, cum nu se pot auzi decât la un meci de box.

Întâmplător, primul ruletist pe care îl văzusem vreodată scăpase cu viaţă. De atunci, vreme de ani în şir, am asistat la sute de rulete şi am văzut de multe ori o imagine ce nu se poate descrie: creierul omenesc, singura substanţă cu adevărat divină, aurul alchimic unde se află totul, împrăştiat pe pereţi şi pe podea, amestecat cu schije de ţeastă. Gândeşte-te la coride sau la gladiatori şi ai să înţelegi de ce jocul ăsta mi-a intrat curând în sânge şi mi-a schimbat viaţa. Ruleta are în principiu simplitatea geometrică şi forţa pânzei de păianjen: un ruletist, un patron, nişte acţionari sunt personajele dramei. În roluri secundare sunt distribuiţi stăpânul pivniţei, poliţistul care îşi face rondul prin preajmă, hamalii năimiţi să scape de cadavre. Sumele relativ neînsemnate pe care ruleta le băga în ei erau, din punctul lor de vedere, adevărate averi. Ruletistul este, fireşte, vedeta ruletei şi raţiunea ei de a fi. De regulă, ruletiştii se recrutau din rândurile groase ale nenorociţilor mereu în căutare de pâine, asemenea câinilor vagabonzi, ale beţivilor, ale puşcăriaşilor abia eliberaţi. Oricine, numai să fie viu şi să-şi pună sufletul la bătaie pentru mulţi, mulţi bani (dar ce înseamnă banii în condiţiile astea?), putea deveni ruletist. Era, de asemenea, preferabil să nu aibă, pe cât posibil, nici un fel de relaţii sociale: familie, slujbă, prieteni apropiaţi. Ruletistul are cinci şanse

din şase să scape. El primeşte de obicei cam zece la sută din câştigul patronului. Acesta trebuie să dispună de fonduri serioase, pentru că, în caz că ruletistul său moare, trebuie să plătească mizele tuturor acţionarilor care au pariat contra lui. Acţionarii, la rândul lor, au o şansă din şase de câştig, dar, dacă ruletistul moare, ei pot cere de zece ori miza, sau chiar de douăzeci de ori, după înţelegerea prealabilă cu patronul. Ruletistul nu avea însă cinci şanse din şase de scăpare decât la primul joc. Statistic vorbind, dacă îşi mai punea o dată pistolul la tâmplă, şansele lui scădeau. La a şasea încercare, şansele lui se reduceau la zero. De fapt, până când vechiul meu amic a intrat în lumea ruletei, devenind Ruletistul cu majusculă, nu se cunoşteau cazuri de supravieţuire nici după patru jocuri. Cei mai mulţi ruletişti erau, fireşte, ocazionali, şi nu ar fi repetat pentru nimic în lume teribila experienţă. Doar câţiva erau atraşi de perspectiva de a face bani, şi asta de obicei ca să îşi poată ei înşişi angaja vreun ruletist, devenind patroni, ceea ce se putea întâmpla şi după al doilea joc.

Nu are nici un sens să continui aici cu descrierea jocului. El este stupid şi atrăgător ca orice joc, aureolat, ce-i drept, cu mânjitura de sânge care place ticăloşiei noastre. Mă întorc la cel care a distrus jocul prin faptul că l-a jucat la perfecţie. Din câte spune legenda (pe care o puteai auzi pe atunci în toate tavernele oraşului), el nu a fost racolat de vreun patron, ci a aflat singur despre ruletă şi s-a dus singur să se vândă. Bănuiesc că patronul care l-a angajat a fost foarte fericit să facă rost aşa de simplu de un ruletist, fiindcă de obicei erau necesare demersuri lungi şi iritante, tocmeli penibile cu cei care-şi scoteau sufletul la mezat. La început, orice vagabond cerea luna de pe cer şi îţi trebuia destulă abilitate să-l convingi că viaţa şi sângele lui nu preţuiesc cât tot universul, ci doar un anumit număr de bancnote, care depindea de

cererea de pe piaţă. Un ruletist căruia nu era nevoie să-i demonstrezi că este de fapt un nimeni, pe care nu trebuia să-l ameninţi cu poliţia, era un noroc nesperat, mai ales când primea fără discuţie prima sumă, propusă cu jumătate de gură şi cu priviri oblice de patron. Despre cele dintâi rulete la care a participat amicul meu n-am putut afla mare lucru. Prima şi a doua oară când a scăpat, poate chiar şi a treia oară, îmi închipui că abia dacă a fost remarcat de acţionari. Cel mult, a fost socotit un ruletist norocos. Dar după a patra şi a cincea ruletă el deja devenise figura centrală a jocului, de fapt un adevărat mit, care avea să crească exorbitant în următorii ani. În doi ani de zile, până la întâlnirea noastră din restaurant, Ruletistul îşi dusese de opt ori revolverul la tâmplă prin diferite hrube din labirintul murdar de sub fundaţiile oraşului nostru. De fiecare dată, mi s-a povestit (iar mai târziu am putut să mă conving şi singur), pe faţa sa chinuită, aproape fără frunte, se întipărea o expresie de spaimă copleşitoare, o frică animalică, la care nu puteai suporta să asişti. Părea că tocmai frica asta îndupleca întotdeauna soarta şi-l ajuta să scape. Tensiunea sa emoţională ajungea la culme când apăsa brusc, strângând ochii şi rânjind, pe trăgaci. Se auzea micul declic, după care trupul său cu oasele grele se prăbuşea moale pe podea, leşinat dar neatins. Câteva zile zăcea în pat, cu totul golit de vlagă, dar apoi se întrema repede şi îşi relua viaţa împărţită între cabaret şi bordel. Oricât s-ar fi străduit, având totuşi o imaginaţie redusă nu putea cheltui cât câştiga, aşa că devenea din ce în ce mai bogat. Se dispensase de mult de girul patronului, devenind el însuşi propriul său patron. De ce mai risca era o enigmă. Nu te puteai gândi decât la o singură explicaţie, dar Dumnezeu ştie cât adevăr putea fi în ea, şi anume că o făcea pentru un anumit soi de glorie, ca un sportiv care încearcă în orice cursă să se autodepăşească. Dacă aşa stăteau lucrurile, ar fi

fost ceva cu totul nou în privinţa ruletei, care se făcuse întotdeauna exclusiv pentru bani. Cui i-ar fi trecut prin cap să devină un fel de campion mondial la supravieţuire? Fapt este că Ruletistul deocamdată reuşea să menţină acest tempo demenţial în cursa lui, la care mai alerga un singur concurent: moartea. Şi tocmai în momentul în care această cavalcadă clandestină părea că se înfundă-n monotonie (cei care veneau să asiste la ruletele amicului meu o mai făceau doar din dorinţa de a-l vedea odată curăţându-se, nu ca să mizeze, căci aveau sentimentul, din ce în ce mai resemnat, că mizează contra diavolului), Ruletistul a făcut primul gest de sfidare, care practic a desfiinţat ruleta, pulverizând orice posibilitate de competiţie în afară de cea dintre el şi tot ce depăşeşte biata noastră condiţie. În iarna acelui an el a anunţat, prin sistemul de informaţii inefabil, sigur şi rapid al lumii ruletei, că va organiza în noaptea de Crăciun o ruletă specială: revolverul va avea *două* cartuşe în butoiaş în loc de unul singur.

Şansele de scăpare erau acum doar de trei la una, fără să mai socotim reducerea progresivă a şanselor după mai multe jocuri. Mulţi cunoscători, chiar şi după moartea Ruletistului, mai socoteau că această ruletă de Crăciun a fost de fapt lovitura sa de geniu, şi că tot ce a urmat, deşi mai spectaculos, n-a fost decât o consecinţă a acestui gest. Am fost de faţă la ruleta de Crăciun. Sala subterană era a unei fabrici de coniac şi păstra mirosul de băutură chimică, proastă. Deşi era mai mare decât oricare alta pe care o văzusem, în noaptea aceea era plină până la refuz. Oriunde priveai, întâlneai figuri cunoscute, ofiţeri şi pictori, câţiva preoţi bărboşi, industriaşi şi femei mondene, toţi surescitaţi de inovaţia neaşteptată adusă ruletei. Tabla pe care doi tineri în cămăşi scriau cotele pariurilor ocupa tot peretele din spatele lădiţei pe care trebuia să se urce Ruletistul. Acesta apăru după un timp, abia străvăzându-se prin fumul albastru din hrubă. Urcă

pe ladă şi, după tot acel ceremonial al verificării amănunţite a armei şi cartuşelor, care dură mai mult decât de obicei, căci nimeni nu-şi refuza plăcerea să mângâie aproape voluptuos ţeava revolverului, luă pistolul, îl încărcă, vârând cele două cartuşe la întâmplare în orificiile butoiaşului, pe care îl puse în rotaţie trecându-şi palma peste el. Micul râs zimţat se auzi din nou în liniştea sălii, dar, ca întotdeauna, liniştea nu se tulbură cu nici o explozie şi pe pereţii văruiţi nu se întinse nici o floare de sânge. Ruletistul se prăbuşi de pe lădiţă în braţele celor din primele rânduri, răsturnând pahare şi rostogolind fişicuri de monezi de pe măsuţele improvizate. Am plâns atunci ca un copil, de emoţie şi disperare, căci pariasem o sumă care pentru mine era uriaşă şi pierdusem, ca toţi cei care se înverşunau cu atât mai mult cu cât părea evident că Ruletistul avea o şansă monstruoasă. Am ieşit, ca întotdeauna, în grupuri mici din vizuina întortocheată şi, cu toată noaptea de-afară, cu toată liniştea cartierului periferic, ne-am simţit tot drumul vizaţi de-o privire parcă dizolvată în tot ce ne înconjura, în stratul orbitor, fluorescent, de zăpadă depus peste tot, în vitrinele împodobite cu brăduţi şi stele de hârtie argintie, în rarii trecători încărcaţi de pachete şi copiii înfofoliţi, cu fularele peste nas şi gură. Câte o femeie îmbujorată de frigul umed, zgribulită în haina de blană, îşi trăgea prietenul sau soţul în faţa vitrinelor cu cizme şi cu eşarfe, care puneau pe faţa lor umbre turcoaz, azurii, violete. Drumul meu spre casă trecea pe lângă parcul copiilor, unde un popor de prichindei mânjiţi de acadele se opreau năuci în faţa căsuţelor unde se vindea limonadă şi turtă dulce. Un tată gros îmbrăcat, care trăgea după el pe gheţuş sania călărită de fetiţa lui, mi-a făcut cu ochiul. Era un patron pe care îl cunoscusem la altă ruletă. Brusc m-am simţit oribil.

Fireşte că îmi promiteam mereu să mă rup de lumea ruletei. Dar în vremea aceea publicam şi

câte două sau trei cărţi pe an, aveam acel gen de succes care precedă o mare tăcere şi apoi uitarea. Cu fiecare nouă carte, mă refăceam după pierderile de la ruletă şi mă înfundam iarăşi acolo, sub pământ, unde se pare că o presimţire a cărnii şi scheletului nostru ne atrage încă din timpul vieţii. Lucrul de care mă mir acum cel mai mult este conţinutul „idealist“, „gingaş“ al acelor cărţi, d'annunzianismul greţos în care mă complăceam. Cugetări nobile, gesturi princiare, horbote de mătase, *mots d'esprit* scânteietoare şi un povestitor înţelept, atoateştiutor, care făcea cu substanţa fără substanţă a istorisirilor lui mii de scamatorii delicate. Odată intrat din nou în conspiraţia ruletei, nu se putea să nu mă izbească imediat, ca un val din ce în ce mai fierbinte, mai surescitat, ştirile despre noile reguli ale jocului impuse tacit de personalitatea copleşitoare a Ruletistului. După ce repetase de încă două ori ruleta cu două cartuşe, acesta se văzu atât de bogat şi atât de angrenat în zeci de branşe ale industriei ţării, ale căror acţiuni le poseda, încât ruleta ca afacere vulgară, ca sursă de existenţă sau de avere devenise o idee absurdă. Pe de altă parte, cotele sale tideau să scadă, în ciuda fanaticilor care se ruinau încăpăţânându-se să joace împotriva lui. La un singur semn al Ruletistului, tot sistemul pariurilor se prăbuşi. Devenise de prost-gust să mai organizezi rulete în care un biet vagabond îşi duce pistolul la tâmplă. Nu mai existau patroni şi acţionari, şi singurul care mai organiza rulete rămăsese Ruletistul. Dar totul deveni un spectacol, cu bilete de intrare în loc de pariuri, spectacol cu un singur interpret care, din timp în timp, ca un gladiator în arenă, înfrunta destinul. Sălile închiriate deveneau tot mai spaţioase. Se renunţase cu totul la tradiţia găurii de şobolan, la mirosul de sânge şi băligar, la prenumele rembrandtiene. La subsol se aduceau acum mătăsuri grele, cu luciu unsuros, pocale de cristal pe mesele cufundate sub valuri de dantelă

olandeză, mobilier cu intarsii florale şi candelabre cu sute de prisme şi ţurţuri de cuarţ. În locul berii ordinare se serveau acum băuturi fine în sticle de forme ciudate. Femei în toalete de seară se lăsau conduse până la mese, de unde priveau apoi curioase scena, pe care deocamdată cânta o orchestră din care ieşeau în toate părţile pâlnii aurii de trompetă, gâturi curbe de saxofon, tije graţioase, în continuă mişcare, de trombon. Cred că aşa arăta şi sala în care Ruletistul s-a produs prima dată încărcând revolverul cu *trei* cartuşe. Avea acum exact atâtea şanse de a supravieţui câte posibilităţi de a juca ultima oară jocul acesta dement. Pentru că noua ambianţă, luxul ostentativ care învelea ca o crisalidă insecta terifică a ruletei, nu făcea decât să sporească excitaţia spectatorilor la mirosul morţii. Totul era, mai departe, cât se poate de adevărat. E drept că Ruletistul avea acum părul dat cu briantină şi purta smokingul şi pantalonii largi ai acelei epoci, dar revolverul era adevărat şi gloanţele cu totul reale, iar probabilitatea „accidentului“ atât de aşteptat – mai mare ca oricând. Arma a trecut din nou prin toate mâinile, lăsând pe degete un miros fin de ulei. Nici cea mai delicată doamnă din sală nu-şi ascundea ochii, în scânteierea violetă a cărora se citea dorinţa perversă de a vedea ceea ce, unele, doar auziseră despre ruletă: ţeasta plesnind ca o coajă de ou şi substanţa ambiguă, lichidă, a creierului stropindu-le poala rochiilor. De altfel, m-a cutremurat întotdeauna pofta de a fi lângă moarte a femeilor, fascinaţia lor pentru bărbaţii care miros aproape metafizic a praf de puşcă. Succesul incredibil la femei al cimpanzeului stupid şi scofâlcit, care din când în când se juca cu propria lui viaţă, trebuie să fi venit de aici. Niciodată cred că nu s-ar fi iubit mai cu poftă acele femei decât după ce ar fi asistat la moartea lui, ajungând acasă cu iubiţii lor şi aruncându-şi pe jos rochiile însângerate, pătate ca nişte pansamente de

substanţă cenuşie şi lichid ocular. Dar Ruletistul sui pe lada îmbrăcată în brocart roşu, îşi duse pistolul la tâmplă şi, cu aceeaşi expresie de spaimă paroxistică pe figură, smuci de trăgaci. Apoi, în tăcerea care suspendă totul timp de câteva secunde, se auzi doar bufnitura corpului său pe podea. După câteva zile de delir la spital, Ruletistul îşi reluă viaţa obişnuită. Mi-e greu să uit chipul său torturat zăcând cu faţa în sus pe covorul de Buhara de la picioarele lăzii. Altădată, ruletiştii care scăpau erau huiduiţi, uneori şi bătuţi de acţionarii disperaţi; acum însă, amicul meu era aplaudat ca o mare vedetă de cinema, corpul său cufundat în inconştienţă era înconjurat cu veneraţie. Fete tinere se-nghesuiau spre el isteric şi erau fericite dacă îl puteau măcar atinge.

Ruleta cu trei cartuşe gresate în butoiaş se confundă în mintea mea cu cele care au urmat. Era ca şi când trufia diabolică a Ruletistului îl împingea tot mai mult să ofenseze divinităţile hazardului. Curând, el anunţă o ruletă cu *patru* cartuşe înfipte în cele şase alveole ale butoiaşului, iar apoi cu *cinci* cartuşe. Un singur orificiu gol din şase, o singură şansă de supravieţuire din şase! Jocul înceta să mai fie joc şi până şi cel mai superficial dintre cei care ocupau acum fotoliile cu catifea simţea nu cu creierul, nici cu inima, ci cu oasele, cu zgârciurile şi cu nervii, măreţia teologică pe care o căpătase ruleta. După ce Ruletistul încărcă arma şi puse în rotaţie butoiaşul, stârnind iarăşi micul râset sacadat de metal negru, bine uns, piesa hexagonală, grea de cartuşe, se opri cu singurul loc gol în dreptul ţevii. Declicul trăgaciului, care sună în sec, şi căderea Ruletistului fură înconjurate de-o linişte sacră.

Stau cu pătura pe mine la masa de scris şi totuşi mi-e oribil de frig. Cât timp am scris rândurile astea, camera mea, cavoul meu, a călătorit prin ceaţa neagră de-afară atât de repede, încât mi s-a

făcut rău. M-am sucit şi m-am răsucit în pat toată noaptea, sac neputincios de ciolane aburite de transpiraţie. Afară nu mai există nimic, niciodată. Oricât ai merge, în orice direcţie, până la infinit, e numai ceaţa asta neagră şi deasă, solidă ca smoala. Ruletistul e miza mea şi-ar trebui să fie bucăţica de aluat în jurul căreia ar fi posibil să crească din nou pâinea pufoasă a lumii. Altfel totul, dacă există un tot, este plat ca o lipie. Dar dacă el a existat, şi a existat – iată pariul meu –, atunci lumea există, şi eu nu mai voi fi silit să închid ochii şi, cu pielea zbârcită pe oase, cu carnea pe dinafară ca o blană de sânge, să înaintez aşa pentru cât ţine veşnicia. Din povestea asta îmi fac un acvariu, cel mai mizerabil, căci nu mă interesează un acvariu decorativ, în care eu şi el, fiecare garanţie pentru realitatea celuilalt, să încercăm să supravieţuim, ca doi peşti semitransparenţi, cu inima vizibilă în zvâcnirea ei şi târând după noi un firişor subţire de excremente. Mi-e groază de gândul că acvariul va rămâne găurit. Pentru Dumnezeu, să fac un efort, deşi nu mai îmi simt şira spinării…

Ani de zile Ruletistul a ţinut Îngerul de haină, luptându-se să-l dea jos, smucindu-l în toate părţile. A venit însă şi seara când l-a apucat de grumaji şi, adunându-şi puterile, l-a privit adânc în ochi. Iar Domnul, spre dimineaţă, l-a schilodit şi i-a schimbat numele… În acea ultimă seară a ruletei, practic toată protipendada oraşului se adunase în uriaşa hală frigorifică din subteranele abatorului. Decorul sălii putea părea cu totul ciudat celui care se obişnuise cu luxul ostentativ, de parveniţi, al sălilor dinainte. Nu ştiu dacă o intuiţie a cuiva sau o reminiscenţă din *à rebours* condusese la acel hibrid nostalgic, la amestecul acela oarecum pervers de promiscuitate şi rafinament, al cărui efect era mult mai puternic decât al fastului de-acum doar câteva luni. La prima vedere, cu excepţia dimensiunilor sălii, aveai impresia că te

afli într-una din vechile hrube mizere din vremurile „preistorice“ ale ruletei. Pereţii erau plini de mâzgăleli obscene şi inscripţii zgâriate sau trasate grosolan cu cărbune, dar un ochi cât de cât format nu putea să nu observe de la început rafinamentul estetic, ductul grafic coerent şi emoţionant al unui mare artist, al cărui nume, din motive evidente, prefer să nu îl amintesc. Măsuţele imitau, din esenţe preţioase de lemn şi stucaturi aurite, butoiaşele de sardele în jurul cărora stăteau acţionarii de altădată. Halbe de cristal imitau aspectul barbar al celor de sticlă ieftină, până la nuanţa lor verzuie şi ciobiturile artificiale. Filtre mohorâte împrăştiau o lumină morbidă, de faclă de seu, amestecată cu valurile de fum albăstrui, ca al trabucurilor de altădată, dar acum parfumat cu mosc şi trezind un sentiment delicat, nostalgic. Pe scena din faţa sălii se afla o cutie adevărată de portocale, adusă din port şi plină de inscripţiile unei firme arabe. În sală, atraşi de fantasticul mizei din acea seară, puteai recunoaşte, în burnusurile lor albe, diverşi magnaţi ai petrolului, vedete de cinema şi cântăreţi la modă, industriaşi cu plastroane scrobite şi garoafă la butonieră. Fiecare acceptase, la intrare, să fie legat la ochi cu o eşarfă de mătase pe care nu şi-o scosese decât în sală. Eu însumi eram, o spun cu atâta dezgust încât nu pot fi bănuit de lipsă de modestie, un fel de vedetă care atrăgea privirile, chiar şi ale lumii celei mai blazate, chiar şi ale celor aflaţi lângă mine în acea seară. Niciodată nu se făcuse mai multă publicitate cărţilor mele, care deveneau tot mai groase şi mai pe gustul lor: nobile, da, în primul rând nobile. Generoase, în primul rând generoase. Aşa suna motivaţia juriului când mi-au dat Premiul Naţional: „Pentru umanitatea nobilă şi generoasă a cărţilor sale, pentru deplina stăpânire a unei limbi expresive.“

Când Ruletistul apăru în sală, îmbrăcat în bizare fâşii de stofă care imitau, cu gust, zdrenţele, şi

când şeful de sală, deghizat în patron, deschise cutia pe care-o adusese sub braţ şi prezentă publicului un superb Winchester (acum într-o colecţie particulară) cu mâner de fildeş şi ţeavă scânteietoare, ni se opri respiraţia. Nu puteam crede că poate fi adevărat ceea ce urma să se producă. Pentru că Ruletistul anunţase cu câteva săptămâni înainte că la următoarea ruletă va încărca revolverul *cu toate cele şase gloanţe!* Între progresia de la un cartuş la cinci, oricât de neverosimilă ar fi fost şi aceea, şi nebunia de acum era prăpastia de la o singură şansă la nici una. Stropul de omenesc pe care Ruletistul îl mai păstrase în tentativa sa se evapora acum sub milionul de sori al certitudinii. Verificarea cartuşelor şi a revolverului a durat ore în şir. Când s-au întors la el, Ruletistul, suit pe lada sa, le zornăi o clipă în pumn ca pe nişte zaruri şi apoi le introduse, câte unul, în cele şase locaşuri ale butoiaşului. Cu o mişcare violentă a palmei îl puse în mişcare. „Inutil", ţin minte că a şoptit cineva lângă mine. În liniştea terifiantă, micul hohot dinţat al rotirii butoiaşului se auzea clar. Tremurând, convulsionat la faţă, cu o spaimă în ochi cum poate doar la cei aflaţi în agonie poţi vedea, el duse pistolul la tâmplă. Lumea se ridică din scaune.

Îl priveam cu atâta încordare, încât simţeam cum mi se umflă venele tâmplelor. Vedeam cocoşul revolverului cum se ridică încet, parcă vibrând. Şi brusc, ca şi cum acea vibraţie s-ar fi propagat în sală, am simţit cum îmi fuge pământul de sub picioare. L-am mai văzut pe Ruletist prăbuşindu-se de pe ladă şi revolverul descărcându-se cu zgomot apocaliptic. Dar aerul era deja plin de un zgomot surd, spintecat de ţipetele femeilor şi de zornăitul sticlelor răsturnate făcute ţăndări. Cuprinşi de panica spaţiului închis, ne-am călcat în picioare ca să năvălim mai repede afară. Zgâlţâielile au durat câteva minute bune,

transformând străzi întregi în grămezi de moloz şi fiare strâmbe. Chiar la ieşire, un tramvai deraiat intrase într-un magazin de mobilă, făcând vitrinele praf. După o oră cutremurul a reînceput, ceva mai slab ca prima dată. Cine a mai avut curajul să intre în casă în noaptea aceea? Am umblat pe străzi până când ceaţa dimineţii albi orizontul şi praful de la clădirile dărâmate se mai depuse pe caldarâm. Abia atunci mi-am adus aminte că Ruletistul probabil că fusese abandonat acolo, în hala subterană, şi m-am întors să văd dacă mai trăia. L-am găsit întins pe podea, îngrijit de câţiva inşi. Avea un picior luxat din şold şi gâfâia de durere. Lângă el se mai afla încă revolverul, mirosind a praf de puşcă şi având în butoiaş numai cinci cartuşe. Al şaselea lăsase o gaură negricioasă într-un perete al sălii, aproape de tavan. Am oprit o maşină de pe stradă şi l-am dus pe amicul meu din copilărie la spital. S-a întremat repede, dar a şchiopătat întregul an cât a mai trăit. Acea seară a îngropat ruleta, care s-a şters din mintea tuturor, aşa cum îndeobşte uităm orice lucru pe care l-am adus la perfecţiune. Generaţiile mai tinere, de după război, nu au mai dat de urma acestor Mistere. Eu doar mai depun mărturie – dar pentru tine, nimeni, pentru tine, nimic.

Din seara cutremurului, Ruletistul s-a înfundat în cartierele sale dubioase, lăsând în urmă, ca de obicei, un şir de scandaluri abia muşamalizate. Se pare că niciodată nu s-a mai gândit la ruletă.

Nu mai pot scrie nici o pagină pe zi. Dureri continue în picioare şi în vertebre. Dureri în degete, în urechi, în pielea feţei. Ce va fi, ce va fi după moarte? Aş vrea să cred, cum aş vrea! – că se va deschide de acolo o nouă viaţă, că starea noastră de acum e una larvară, în aşteptare. Că eul, de vreme ce există, trebuie să fi găsit un mijloc de a-şi asigura permanenţa. Că voi trece în altceva, infinit mai complex. Altfel este absurd, şi nu văd un loc pentru absurd în proiectul lumii. Miliardele

de galaxii, câmpurile imperceptibile, în fine, lumea asta care îmi înconjoară craniul ca o aură nu ar putea exista dacă n-ar trebui ca eu s-o cunosc în întregime, s-o posed, să fiu ea. Azi-noapte, ghemuit sub plapumă, am avut un fel de viziune. Abia mă născusem dintr-o burtă prelungă, sângerie, nespus de obscenă, care-mi dăduse o ciudată mişcare rotitoare. Cu o viteză infinită, lăsând în urmă dâre de lacrimi, limfă şi sânge, mă înşurubam în noapte. Şi deodată, de la marginea nopţii, îmi ieşi în faţă un uriaş Dumnezeu de lumină, atât de mare încât nu-mi încăpea în simţuri şi în înţelegere. Mă îndreptam către pieptul lui enorm, iar trăsăturile feţei lui severe fugeau în sus, turtindu-se la marginea câmpului meu vizual. Curând n-am mai văzut decât marea lumină galbenă a pieptului său, pe care l-am străpuns rostogolindu-mă, şi, după o navigare nesfârşită prin carnea lui de foc, i-am ieşit prin spinare. Privind în urmă, pe când mă îndepărtam în zbor, l-am văzut pe colosalul Iehova prăbuşindu-se spre stânga cu faţa în jos. Încetul cu încetul se micşoră şi dispăru, şi eram iarăşi singur în noaptea fără limite. După un timp cu neputinţă de estimat (dar pe care l-aş numi eternitate), la marginea vederii mele se ridică un alt Dumnezeu enorm, aidoma cu primul. L-am străpuns şi pe-acesta şi am ţâşnit înainte în vid. Apoi, după o altă veşnicie, apăru altul. Şirul de Dumnezei, privind în urmă, se mărea tot mai mult. Erau sute, apoi mii, prăbuşiţi cu faţa în jos când spre dreapta, când spre stânga, asemenea dinţilor unui fermoar gigantic de flacără. Şi descheind fermoarul în zborul meu, am dezvelit pieptul adevăratului Dumnezeu, *raccourci* mai grandios decât orice pe lume. Rotindu-mă, carbonizat de lumina sa, m-am ridicat la o înălţime atât de mare deasupra lui, încât mi-a fost dat să-l văd în întregime. Cât de frumos era! Pieptul păros, ca de taur, purta sâni de femeie. Faţa îi era tânără, încoronată de flacăra pletelor împletite în mii de

cosiţe; şoldurile, largi, adăpostind puternicul organ viril. În totul, din creştet până-n tălpi, era doar lumină. Ochii îi ţinea întredeschişi, zâmbea extatic şi trist, iar în dreptul inimii, sub sânişorul stâng, avea o rană îngrozitoare. Între degetele mâinii drepte ţinea, cu un gest nespus de graţios, un trandafir roşu. Aşa plutea, culcat, în spaţiul care se străduia să-l cuprindă, dar care părea sorbit, cuprins de el… M-am trezit între mobilele reci ale odăii mele, plângând uscat, senil. Am vrut să arunc paginile astea adunate aici atât de fără sens. Dar ce poate face un om care a scris toată viaţa literatură? Cum poate ieşi din arcanele stilului? Cum, cu ce instrumente, poţi aşterne pe-o pagină o mărturie pură, eliberată din carcerele convenţiei artistice? Să mă adun şi să am curajul să recunosc: în nici un fel. Am ştiut asta de la început, dar, în viclenia mea de animal încolţit, am ascuns jocul meu, miza mea, pariul meu, de privirile tale. Pentru că, în cele din urmă, am mizat tot pe literatură. Am folosit, în raţionamentul meu masochist, pascalian, tocmai ceea ce părea că îmi stă împotrivă. Iată tot raţionamentul meu, tot ce mă face să duc până la capăt (doar eu ştiu cu ce efort) „povestea“ asta: *l-am cunoscut pe Ruletist*. De acest lucru nu mă pot îndoi. În ciuda faptului că era imposibil ca el să existe, totuşi el a existat. Dar există un loc în lume unde imposibilul e posibil, şi anume în ficţiune, adică în literatură. Acolo legile statisticii pot fi încălcate, acolo poate apărea un om mai puternic decât hazardul. Ruletistul nu putea trăi în lume, ceea ce e un fel de a spune că lumea în care el a trăit este fictivă, este literatură. Nu am nici o îndoială, Ruletistul este un personaj. Dar atunci şi eu sunt un personaj, şi aici nu mă pot opri să nu exult de bucurie. Căci personajele nu mor niciodată, ele trăiesc de câte ori lumea lor e „citită“. Dacă nu îşi va săruta niciodată iubita, păstorul pictat pe urna greacă ştie măcar că o va privi veşnic. Iată pariul meu şi nădejdea mea. Sper

din toată inima, şi am un argument forte: Ruletistul, că sunt un personaj de povestire, că, deşi am optzeci de ani, nu voi muri niciodată, pentru că, de fapt, nu am trăit niciodată. Poate că nu trăiesc într-o povestire valoroasă, poate că sunt doar un personaj secundar, dar pentru un om la capătul vieţii orice perspectivă este preferabilă aceleia de-a dispărea pentru totdeauna.

În privinţa şansei fantastice a Ruletistului s-au făcut sute de presupuneri. Ce pot face decât să mai adaug una, dacă nu mai reală, cel puţin mai coerentă decât majoritatea celorlalte? Cunoscându-l de mic pe Ruletist, ştiu că, de fapt, nu şansa, ci, dimpotrivă, cel mai negru ghinion, un ghinion supranatural, aş zice, l-a caracterizat întotdeauna. Niciodată nu a avut bucuria să câştige nici la cel mai copilăresc joc unde hazardul avea vreun rol. De la jocul de bile până la cursele de cai, de la aruncarea potcoavei la ţăruş până la poker, părea că destinul îl folosea ca pe un bufon, că îl privea cu un ochi mereu ironic. Ruleta a fost marea lui şansă, şi e uimitor cum acest om rudimentar în gândire a avut totuşi viclenia să profite de singurul punct unde putea să străpungă, ca un scorpion, platoşa sorţii şi să transforme batjocura veşnică într-un etern triumf. În ce fel? Mi se pare acum simplu, primitiv şi în acelaşi timp genial de simplu: *Ruletistul miza împotriva lui.* Când îşi ducea pistolul la tâmplă, el se dedubla. Voinţa i se întorcea împotrivă şi-l condamna la moarte. De fiecare dată era convins cu toată fiinţa sa că va muri. De aici, cred, expresia de groază nemărginită care îi apărea pe faţă. Ghinionul său fiind însă total, nu putea decât să eşueze întotdeauna în intenţia de a se sinucide. Poate că această explicaţie e doar o prostie, dar, cum ziceam, mi-e imposibil să văd alta care să stea cât de cât în picioare. De altfel, acum, toate acestea nu mai contează…

Sunt obosit. Fac efortul vieţii mele să mai scriu o pagină. Va fi şi ultima, căci zarurile sunt aruncate şi acvariul e gata. Să astup ultima fisură pe unde mai curge apa – şi apoi voi rămâne mut şi imobil alături de el. Doar cozile şi voalurile înotătoarelor ne vor mai pulsa din când în când. Aştept acel moment cu-atâta voluptate, încât abia mai am răbdare să duc până la capăt povestea Ruletistului. Sfârşitul lui a venit repede, după ruleta cu şase cartuşe din care supravieţuise monstruos. La mai puţin de un an de atunci, întorcându-se de la tripou într-o dimineaţă lăptoasă, a fost brusc tras într-un gang de pe uliţa promiscuă pe care îşi târa picioarele. Un adolescent de nici şaptesprezece ani i-a pus un revolver la tâmplă şi i-a cerut banii. A fost găsit câteva ore mai târziu, mort, având alături revolverul de pe care nefericitul puşti nici nu-şi ştersese amprentele. Cadavrul nu avea nici o urmă de rană, iar expertiza medicală a constatat moartea prin atac de cord. De altfel, în revolver, cu care nu se trăsese, nu s-a găsit nici un cartuş. Tânărul a fost găsit în aceeaşi zi, ascuns la nişte prieteni, şi totul a devenit limpede. Intenţia sa fusese doar de jaf. Pistolul era descărcat şi-l folosise doar pentru intimidare. Dar beţivul pe care îl atacase fusese cuprins de o spaimă teribilă şi se prăbuşise greu la pământ, iar tânărul îşi pierduse capul, aruncase revolverul şi fugise. Pentru că nu avea rude şi nimeni nu părea să-l cunoască (eu însumi am stat ascuns câteva zile, până s-a terminat totul), Ruletistul a fost îngropat în grabă, cu o cruce simplă, de scândură, la căpătâi.

Aşa îmi închei şi eu crucea şi giulgiul meu de cuvinte, sub care voi aştepta să revin la viaţă, ca Lazăr, când voi auzi vocea ta puternică şi clară, cititorule. Închei, pentru ca lespedea să aibă un epitaf şi cercul să se închidă, cu versurile lui Eliot, pe care atât le iubesc:

Dăruieşte, Doamne, pacea Israelului
Celui care are optzeci de ani şi nici un viitor pe pământ.

Povestea micuţei poete Vasiliska

Pe când Lobo, atârnat de zmeiele lui multicolore, asculta spusele pustnicului din pajiştea de lacrima-voinicului, străduindu-se, politicos, să nu caşte, cineva îl privea cu mirare din coliba acoperită cu oase. Era foarte tânăra zmeoaică Vasiliska. Ea sorbea vorbele străinului, străduindu-se să nu uite nimic, cu aceeaşi pasiune cu care învăţa pe de rost vechile Zurbe şi cu care privea insectele delicate ale câmpiei. Nu se mai sătura să tot adune, în sufletul ei încăpător ca o visterie regală, forme şi culori, sunete şi adieri, veşti din lumea largă şi minuni ale închipuirii. Totuşi, oricât s-ar fi bucurat de comorile ei, pe Vasiliska o învăluia tristeţea.

Din cea mai fragedă pruncie ea se simţise diferită şi de părinţii ei, şi de liota de fraţi şi surori. Pe nări scotea doar o flăcăruie prizărită, de culoare roz-bonbon, şi niciodată inimile n-o îndemnau către fapte sângeroase. De când se născuse în familia pustnicului, rubedeniile acestuia îl ocoleau, iar localnicii nu-l mai venerau ca înainte. Ba chiar şi familia ei o privea cu neîncredere. Pesemne, cugeta juna cu întristare, tatăl ei, distrat ca de obicei, uitase să pronunţe, pe când o vrăjea pe mămuca, fraza magică „*Ni ni puah puah*“. Doar aşa se explica înfiorarea care o cuprindea de câte ori ieşea din colibă pe pajiştea de lacrima-voinicului, dorul nelămurit cu care contempla florile albastru-cleioase, pe care fraţii ei se mărgineau să le înfulece cu poftă. Când, la vârsta de şapte ani, simţi pentru prima dată un mugur translucid pe bărbie, nici măcar nu se miră prea tare, căci nu era decât mărturia a ceea ce ştiuse în sinea ei de la început: fără-ndoială era o poetă, o

amărâtă cu bărbia îndreptată spre stele, o urâciune în casa oricărui zmeu cu colţi cinstit. Era o *puah*, şi o *puah* avea să rămână pentru totdeauna.

Numai iubirea pentru tatăl ei, blândul sihastru, îi dădea puterea să îndure batjocurile tuturor celor din jur. Acesta era un bătrânel neîngrijit, cu solzii strâmbaţi în toate părţile şi cu şase canini lipsă. Prin locul gol rămas în urma căderii caninilor scotea o limbă albăstruie cu care-o lingea adesea, duios, pe fiică-sa, oftând amarnic:

— Vasiliska, fata tatii, cu o grea povară te-au dăruit zeii. Totuşi, curaj! Putea fi şi mai rău. Uite, ăsta micu e cocoşat, iar surorii tale mai mari i-au crescut sânii în ceafă. Vei mânca şi tu molii palide la un loc cu toţi ceilalţi, că n-o să sărăcesc din pricina asta.

Dar zmeoaicele şi mai ales cele două domniţe îi făcură curând viaţa imposibilă, poreclind-o Khuffa (poetă legendară, al cărei nume e infamant – N.A.) şi „bărbuţă", aşa încât Vasiliska se sculă într-o dimineaţă hotărâtă de plecare. Îşi puse-ntr-o bocceluţă trei molii conservate, şase perechi de dresuri, douăsprezece *xexes* (robe tradiţionale cu loc pentru scos coada reptilină), nouă mantii de toate zilele, patru mantii de gală, zece inele pentru nas, douăzeci şi şase de inele pentru degetele de la lăbuţele de sus şi aproape şaizeci pentru cele de jos, precum şi două rujuri negative (baghete din lemn de *llomba* care, la atingerea cu pielea, provoacă negi). Pe umăr purta animăluţul ei favorit, o strigoaică ce torcea fericită, fremătând în somn din tentacule.

— Ce ştii tu, Pisina, îi grăi tânăra pe când lăsa în urmă casa părintească şi se afunda în pădure. Ce ştii tu ce e-n sufletul meu? Cât mă apasă până şi vasta boltă înţurţurată de deasupra noastră, cât mă strâng pereţii de stâncă ai acestei lumi! Mi-e frică de semeni, de toţi aceşti barbari cu buzduganul pe umeri, mi-e silă de toată lăudăroşenia lor, de veşnicele lor poveşti cu Feţi-Frumoşi siniştri şi

împăraţi monstruoşi. Voi merge, Pisina, încotro mi-or vedea ochii pân-am să găsesc alte fiinţe care să-mi semene sau până am să cad şi-o să mi se sfârşească viaţa la o margine de drum.

Pisina clănţăni melancolică dintr-un cleştişor. Suplele ei codiţe cu ghimpi înveninaţi zgâriară tandru ceafa stăpânei. Merseră mult şi bine, vânând din când în când câte-o ţiuuuuuuuuuuuuură zemoasă cu care-şi mai ţineau zilele şi dormind pe apucate. Trecură de vulcani ce-şi împroşcau flăcările pân-la tavan, traversară lacuri de mercur pe spinarea helvalelor binevoitoare, dădură de ruinele unor cetăţi odată vestite. Printre fărâme de steiuri şi mormane de grinzi ciclopice, Vasiliska recită Vissele eroice care-i erau atât de dragi. Şi, cu cât recita mai avântat, cu atât simţea descleierea dureroasă, dar de o dulceaţă nespusă, a mugurelui din bărbie, care curând desfăcu pentru prima dată gingaşa sa inflorescenţă de membrane şi filamente de culoarea cafelei cu lapte. În zadar însă îşi aţintea copila bărbia spre boltă. Cu toate stalactitele şi florile ei de mină, bolta nu mirosea a nimic.

Pierduseră speranţa să mai găsească ţinuturi locuite când, după o traversare epuizantă a unei cataracte de sulf lichid, zăriră în depărtare o strălucire ca de aramă.

— Este o mină de cupru, rosti strigoaica în rapidul limbaj al tentaculelor care atingeau fruntea tinerei stăpâne. Şi unde sunt mine, sunt şi zmei. Nu uita formula „Hallom-Hallahham“, cu care trebuie să-i întâmpini.

Vasiliska nu o uită, aşa că familia de zmei ai zmeilor care stăpânea mina renunţă, cu destulă părere de rău, s-o mănânce pe tânăra pe care-o zăriseră de departe. De altfel, oricum nu mâncau, din principiu, puahi. Erau trei zmei mătăhăloşi, cu mutre de troglodiţi, ce se certau veşnic pe cele doar două buzdugane pe care le-aveau şi pe singura cosânzeană din beci. Lângă aceasta din

urmă o lăsară pe Vasiliska să mâie peste noapte. Cosânzeana se sperie la-nceput de strigoaică, dar până la urmă se convinse că e blândă şi îndrăzni chiar să-ntindă mâna cu degete gingaşe, încărcate de inele, ca s-o mângâie puţin pe spinare. Cum stăteau ghemuite pe paiele celulei, între cele două tinere se înfiripă curând o caldă prietenie. Vasiliska află că frumoasa cosânzeană – căci trebuia să fie frumoasă după criteriile amărâţilor de deasupra – se numea Ileana, ca toate celelalte de altfel.

— Câinii ăştia de zmei mă ţin aici prizonieră de…

— Pardon, nu sunt câini de zmei, îndrăzni Vasiliska s-o întrerupă.

— Ah, iartă-mă, fac mereu gafe. Ştiu, şi tu eşti…

— Nu-i vorba de asta. Dar nu sunt câini de zmeu, ci zmei ai zmeilor. E cu totul…

— Mă rog… tot nişte porci de câine cu toţii.

— Pardon, începu din nou Vasiliska, dar nu mai continuă, ca să nu întrerupă nepoliticos povestea cosânzenei. Cum spuneai?

— Brutele astea mă ţin aici de mai bine de trei ani. Mă hrănesc cu molii şi cu apă mirosind a cocleală. Mă apucă groaza când mă gândesc că voi ţine în pântec rodul spurcatei lor dragoste. Mă gândeam să mă spânzur cu nojiţele de la opinci, dar când m-au furat de la tata eram în picioarele goale. Pe toate ne fură direct din cadă.

Micii zmeoaice îi veni deodată o idee, pe care-o comunică telepatic Pisinei. Aceasta aprobă plimbându-şi rapid tentaculele peste fruntea Vasiliskăi.

— Ileana, spune-mi, chiar dacă ţi-e greu: zmeii te-au vrăjit pân-acum vreodată?

— Slavă Domnului, încă mă dispută-ntre ei. Cum se-apropie unul de celula mea, îl trag ceilalţi înapoi. Acum merg la un muma-zmeilor să se judece pentru mine. Mi-e că foarte curând soarta-mi va fi pecetluită.

— Şi dac-o să te-nvăţ formula dezvrăjirii?

— Vasiliska, draga mea, sări cosânzeana, dacă faci tu asta pentru mine am să-ţi spun şi eu o mare taină.

Se legară cu jurământ. Zmeoaica-i şopti la ureche formula magică. Apoi adormiră îmbrăţişate, în sfârâitul ca de motor Diesel al strigoaicei ce se ghemuise la picioarele lor.

A doua zi, cei trei zmei plecară la judecată. După trei zile se-ntoarse unul singur, fericit şi pus pe fapte mari. Justiţia-şi spusese cuvântul. Cântări mai întâi în mâini cele două Nume ale Tatălui rămase doar pentru el, le aruncă până-n boltă şi le prinse pe degetele mici, după care le azvârli în cui. Netezindu-şi un solz rebel din creştet, se-ndreptă apoi, hotărât, spre cuşca cu gratii a cosânzenei.

N-am avut până acum prilejul să vorbim mai în detaliu despre vrăjire, care, ca şi blestemul, este o funcţie foarte importantă a minţii zmeieşti. Zmeii nu se-mperechează cu femelele lor sau cu cele din specia umană ca toate animalele. Ei posedă în creştetul capului, sub ţeastă, o zonă a creierului de culoare aurie, cam de forma şi mărimea unei prune, pe care-o folosesc la vrăjire. Cu ajutorul ei proiectează în mintea femelei pe care o doresc orice imagine vor, ispitind-o cu toate panglicile, volanele şi modele de pe pământ. Când zmeoaica, prinţesa sau cosânzeana acceptă obiectul imaginar, deodată simte în pântece un vârtej cumplit de dureros, şi din clipa aceea rămâne grea. Căci e atât de greu, atât de greu să te opui vrăjirii!

Rânjind din botul încărcat de colţi şi făcându-i cu ochiul, zmeul (care răspundea la simpaticul nume de Wrath) se apropie de Ileana şi-i şuieră în ureche:

— Scumpa mea, ghici ce ţi-am adus din târg!

— Ţe să fie, ţe să fie? se prosti Ileana.

— Ei, nu cine ştie ce, doar un Ferrari roşu de vis.

— Zooou? Şi-l ţii, pasă-mi-te, în buzunar?

— Nu chiar. E doar în spatele tău, prinţesă!

Ileana privi în spate şi i se tăie respiraţia. Căci era chiar un fabulos cupeu roşu decapotabil, cu tapiserie de piele cenuşie şi cu volanul de corn străveziu, cu capacele roţilor mai strălucitoare decât oglinzile. Ileana deschise portiera şi se aşeză, sau mai bine zis se adânci în pernele moi ale fotoliului. Cheia clinchetitoare era în contact. Radiocasetofonul digital mergea şi din boxe se revărsa o muzică de big-band. N-avea decât să trântească după ea portiera, să ambreieze şi…

— Proasto, formula! auzi o şoaptă şuierată, mai înaltă decât pragul sonor al zmeului.

— Vasiliska, dar aşa ceva nu se refuză, e tot ce mi-am…

— Formula! Imediat! Vraja se apropie! Ileana, fii atentă: 5… 4… 3… 2…

Şi-ntr-adevăr, cosânzeana văzu cum din craniul strâmb al zmeului se degajă un vârtej aerian portocaliu, care avansează ca o cometă rapidă, lăsând în urmă o codiţă şuierătoare. Animaliculul se repezi direct spre pântecul Ilenei, care abia mai avu timp să strângă ochii şi să strige din răsputeri:

Iffyou Tinkdaffoøk I Sffuny
Fökk Iøoselv Enseiviomm Ånyy!

adică:

Va să zică-aşa, îţi place să vrăjeşti?
Vrăjeşte-te-atunci singur, şi economiseşti!

Într-o clipă splendidul automobil, lucios ca o bomboană de plastic, dispăru, iar cosânzeana căzu în fund pe solul tare. Zmeul rămase o clipă încremenit, se-nroşi, se albăstri, se-nvineţi şi crăpă în cele din urmă de necaz, căci ruşinea asta n-o mai păţise. Fetele se-mbrăţişară.

— Da' să ştii că dacă era Porsche nu mi-ar fi păsat de-un zmeuşor, acolo, în burtă. În definitiv, au mai păţit-o şi altele!

— Bine că n-a fost. Acum, promisiunea!

Cosânzeana sfârşi cu gluma, şi faţa ei deveni gravă şi misterioasă. O trase deoparte pe zmeoaică şi-i şopti:

— Ştiai că lumea nu se opreşte la grota asta mizerabilă? Ştiai că undeva, deasupra, există un cer albastru, şi soarele, şi iarba smălţată de flori? Şi pomi încărcaţi de rodii şi de smochine? Ştiai că există dealuri şi munţi împăduriţi, cu izvoare ca de sticlă din care sorb animale nespus de graţioase? Ştiai că acolo, prin văzduh, nu zboară scârbele astea palide, ci fluturi multicolori şi papagali limbuţi, gata să ţi se lase pe umeri? Oh, Vasiliska, degeaba ai trăit dacă nu ai văzut lumea mea, lumea de deasupra, minunea dumnezeiască de la suprafaţă!

— Vechile *Visse* povestesc… începu Vasiliska, dar Ileana reluă ca în transă:

— Nu se poate povesti. Trebuie să vezi cu ochii tăi binecuvântarea norilor de vară şi-a oceanelor pline de insule verzi şi corăbii. Farmecul zilelor şi, mai ales, farmecul nopţilor, Vasiliska, al nopţilor de odihnă şi de iubire! Când iese şoldul plin al lunii deasupra holdelor şi cetăţilor. Când începe să miroasă regina-nopţii, şi stelele năvălesc pe boltă ca o armată ferecată în diamante. Ca un milion de dansatoare cu inele de foc pe fiecare deget… Iată răsplata mea, darul pe care ţi-l dăruiesc: află că la scurtă distanţă de-aici se află un Kellt, numit al lui Meer, căci acest poet ilustru-l conduce. Spune-i lui Meer că eu, Ileana, îţi dăruiesc Suprafaţa.

În acele momente de transfigurare, Ileana nu i se mai păru atât de oribilă Vasiliskăi. Chiar devenise aproape frumoasă, în ciuda pilozităţii blonde şi a groteştilor ei ochi albaştri. Dar aproape că n-o mai asculta. Nu-şi mai dorea acum nimic pe lume mai mult decât să vadă Suprafaţa despre care-i vorbise cosânzeana şi despre care vorbeau vechile legende, pe care le crezuse mereu nişte frumoase minciuni. Chiar de a doua zi îşi luă rămas-bun de la fata care porni în direcţia opusă, spre altă ieşire, mai

îndepărtată, ce ducea spre castelul ei părintesc. O porni, cu strigoaica pe umăr, pe un drum care urca şerpuind printre tufe de licheni fosforescenţi. Merseră multe zile şi nopţi, până văzură în depărtare sclipiri de pirită. La capătul drumului se deschidea o peşteră rotundă unde, în jurul grămezilor de minereu strălucitor, şedeau vreo douăzeci de zmei şi zmeoaice, mai ales zmei cu colţi, dar şi din alte rase, toţi puahi cu lungi ţurţuri crescuţi în bărbii, împungând către boltă. Meer însuşi o întâmpină şi, după o lungă discuţie în care nu mai încăpu îndoială asupra talentului şi cunoştinţelor tinerei Vasiliska, toţi o primiră cu drag în mijlocul lor. Îi cunoscu astfel pe Zurr, pe Hildegarda, pe Bombas şi pe ………. (zmeu care făcuse jurământul tăcerii şi care-şi făcuse din tăcere un nume). Le ascultă cântecele şi hrankahrankas-urile răutăcioase, le împărtăşi gusturile şi valorile. După câteva săptămâni scurtele ei poeme începură să circule printre puahi, primite cu admiraţie sau invidie. I se păru ciudată o tentativă de vrăjire din partea lui Bombas, al cărui organ cristalomandibular i se păruse de la-nceput extrem de caraghios. Nu dădu mare atenţie acestui fapt, căci era prea fericită să se afle între fiinţe asemănătoare, pentru prima dată în viaţa ei.

Într-o noapte, parcă la un semn nevăzut, poeţii se ridicară şi, într-un şir lung şi tăcut, se-ndreptară către Ieşire. Abia acum observă Vasiliska uriaşul bolovan proptit în peretele de la răsărit, atât de aproape de ei. Înconjurară stânca, rostiră o incantaţie şi, cu pari necojiţi, deschiseră fereastra spre lume.

Şi fereastra era plină de stele. Ieşiră pe un prag stâncos, poate la o uriaşă înălţime, căci erau din toate părţile înconjuraţi de stele. Aerul era gros şi dulce, noaptea era adâncă şi parfumată. Vasiliska, înnebunită de frumuseţe, îşi înălţă şi ea, cu toţi ceilalţi, bărbia spre adevărata boltă infinită. De ce trăise toată viaţa în neştiinţă? De ce anii vieţii ei se

perindaseră sub pământ? Cu faţa luminată de stele, cu toţi nervii primind damful rece stelar, copila începu să cânte.

Iar a doua zi, odată cu revărsatul dumnezeieştilor zori, Vasiliska văzu, pentru prima dată în viaţă, ceea ce căutase întotdeauna, ceea ce noi toţi, zmei şi oameni, căutăm şi vom căuta întotdeauna: limpedea, gingaşa, transparenta şi nesfârşita Lumină.

Pontus Axeinos

I

Am doisprezece ani şi merg în tabără la Constanţa. E prima dată când voi vedea marea. O ştiu, fireşte, din emisiunea pentru copii de la televizor, *Căpitanul Val-Vârtej*, în care o corabie butaforică se leagănă pe valuri de pânză, nici măcar albastră (televiziunea e doar alb-negru şi ecranul e cât palma). O ştiu şi din cartea de cinci sute de pagini, înghiţite pe nerăsuflate, *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran: nava se numeşte aici *Speranţa*, e o goeletă de o sută de tone care străbate oceanele până la Valparaiso şi Capul celor Unsprezece mii de fecioare. Din cartea asta ştiu ce e o goeletă, un bric, o fregată, un velier, ştiu cuvinte ca trinchetă, bocaport, chepeng, parâmă, babord şi tribord, timonă, ghiu, chiar şi loch (doar că nu ştiu cum se pronunţă). Mă visez mus pe un velier ce pluteşte sub Crucea Sudului.

Părinţii mei n-au văzut niciodată marea. Bunicii mei au fost cu toţii ţărani, nici ei n-au văzut marea. Poate că nimeni, niciodată, din neamul meu n-a văzut marea. Poate că eu sunt cel predestinat, poate că de-a lungul întregului corp crescut în timp al neamului meu dorinţa de a vedea marea a trecut din generaţie-n generaţie, cum urcă firişorul negru prin carnea transparentă a corniţei de melc pentru ca, ajuns în vârf, să devină ochi. Părinţii şi bunicii mei au fost orbi la culoarea mării, cum nu putem vedea în infraroşu. Şi iată că mie mi se vor deschide deodată ochii.

Pe tot drumul cu autobuzul, alături de zeci de copii necunoscuţi, stau pe locul meu, tăcut şi emoţionat: am să văd marea. Cum mi-o imaginez? Nu ştiu. Oricum, nu ca un loc de pe lumea asta.

Ştiu că există inorogi, ştiu că există şi marea. O himeră cu părul de şerpi verzui, de sticlă moale. Mă gândesc la traulere şi la remorchere, la catamarane, la insule îndepărtate. La orice în afară de apă. Ideea de mare nu se leagă de apă în mintea mea. Îmi văd faţa micuţă şi-ngustă reflectată în geamul autobuzului pe când trecem prin sate necunoscute şi de-a lungul unor căi ferate fără sfârşit. Cerul e uriaş, dar nu atât de uriaş cum îmi închipui marea. În carnea cerului, ca nişte organe interne ale cerului, se zbat arborii şi ţiuie sârmele stâlpilor de curent electric, strâmbi şi daţi cu păcură. Trecem şi pe lângă câmpuri cu maci, pete stacojii pe cerul scorojit.

Sunt cufundat în gânduri despre mare şi deodată văd marea şi n-o recunosc. Văd ceva care-mi opreşte inima, dar care nu poate să fie marea, nici orice altceva. E ca atunci când, după ce te-ai născut, încă legat de cordonul ombilical, deschizi prima dată ochii şi înspăimântătoarea lumină te invadează, şi nu ştii că este lumina, nu ştii ce este, n-ai încă noţiunea că există ceva, nici că poţi vedea ceva. Pur şi simplu se zărea ceva printre blocuri, o fâşie verde-albastră-străvezie-sclipitoare care urca până la etajul patru al blocurilor. Blocurile erau scufundate pe jumătate în acea fâşie. „Marea! Marea!“ strigau copiii, îngrămădindu-se toţi pe partea stângă a autobuzului. Thalassa! Thalassa!

Cum levita marea până la acea formidabilă înălţime? Cine o clădise acolo pe verticală? Cine ridicase marea-n picioare, ca pe-un perete de safir întunecat? Îmi închipuiam copiii care locuiau acolo, la etajul patru al blocurilor, unde se termina marea. Mama lor le spunea zilnic, probabil, să nu-şi alunece degetul peste linia orizontului, ca nu cumva să se taie în lama aceea scânteietoare, şi sângele să li se amestece cu marea.

Am ajuns curând în tabără, am fost cazaţi într-o clădire aşezată direct pe plajă. De la geamul dormitorului vedeam marea verticală, ridicată

deasupra noastră, de parcă ar fi fost o mare secţionată, asemenea motoarelor de la muzeul tehnic. Prin sclipirile cărnii ei transparente vedeam guvizii, secţionaţi şi ei ca să le vedem, în interior, băşicile plutitoare sidefii, şi delfinii, ca să le vedem inima şi plămânii de om. Pe creasta ascuţită ca briciul a mării pluteau vapoarele, secţionate şi ele, uşoare ca hârtia, de parcă zmee pe schelete fragile de balsa s-ar fi prăbuşit în aurul verde al mării.

Zi de zi am cules, apoi, pe plajă, la umbra mării, drăcuşori de lemn întunecat, scoici în evantai şi scoici în formă de unghii, şi, din când în când, am intrat în trupul de meduză al mării ca-n basmele în care un monstru te-nghite ca să te scuipe apoi afară de mii de ori mai frumos. M-am înnegrit ca argintul la poalele mării. Nopţile, vuietul mării ne ţinea treji şi ieşeam pe plajă în grupuri. Mergeam în echilibru, până foarte adânc în mare, pe linia de foc ce izvora din lună. Ne-ntorceam doar când abia mai zăream lumina farului de la capătul digului încărcat de stabilopozi. Unul dintre noi plecase joi noaptea pe cărarea de foc şi se-ntorsese abia lunea cealaltă. Ajunsese până la linia orizontului şi privise dincolo de ea. Văzuse planetele rotindu-se pe osii de diamant în golul uriaş de acolo.

Când tabăra s-a terminat şi am plecat acasă, am zăcut din nou, pe tot drumul, pe scaunul meu din autobuz, fără să scot o vorbă. Părinţii mă aşteptau în curtea şcolii: doi străini, două anatomii necunoscute. Am mers toţi trei încet în noapte, printre case fără noimă şi consistenţă. Luna mergea în pas cu noi, atât de mare, încât ne atrăgea umbrele, lungindu-le chinuitor, ca pe osândiţii de pe masa de tortură. Ajunşi acasă, apartamentul mi s-a părut o vizuină săpată-n pământ, o gaură de şobolan. Am plâns ore-n şir în cadă. Părinţii mei, cu capetele lipite de uşa de la baie, scânceau la auzul lacrimilor ce-mi picurau în apă. Eram acum din altă specie, căci văzusem marea şi scăpasem cu

viaţă. Iar ei erau oameni de pământ uscat, plin de oase şi rădăcini.

II

După mulţi ani merg la o nuntă, iarna, la Constanţa. Se-nsoară un poliţist, rudă a unei rude. Nunta e halucinantă, iar eu? Trimiteţi-l pe Kafka la o nuntă, puneţi-l pe Kafka pe un scaun între o contabilă îmbrăcată în paiete verzi şi un coleg poliţist al celui ce se-nsoară, gras, cu gâtul roşu şi cu ochii bovini. Puneţi-i în faţă salam, caşcaval şi măsline, turnaţi-i în păhărel ţuică mirosind a benzină. Ţineţi-l acolo zece ore, nemişcat, siliţi-l să asculte cântece ţigăneşti despre duşmanii care mor de invidie fiindcă acordeonistul are cravată din solzi de aur. Să vadă cum e jucată găina, adusă pe o tavă, cu o ţigară în cioc şi un morcov înfipt sub târtiţă, cum e plimbat socrul mare cu roaba, cum e furată mireasa şi dusă-n fundul curţii, între nămeţii de zăpadă, cum ies aburi din spinarea ei goală, ca a iepelor. Cum mirele e prea beat ca s-o mai aducă înapoi. Lăsaţi-l să privească resemnat cum femeia de lângă el, rujată şi pe dinţi, apucă de pe masă sticla de coniac „Ovidiu“ şi, cu urechile roşii de la multele păhăruţe golite, bate cu degetu-n eticheta pe care statuia poetului e desenată mizer: cioc, cioc, cioc! „Cine e?“ întreabă tot ea, cu vocea ei piţigăiată, apoi îngroaşă glasul: „Ovidiu!“ A răspuns chiar poetul, din Hadesul său, din limbul în care odihneşte etern, alături de Homer şi de Vergiliu şi de Horaţiu şi de Anacreon şi de copiii nebotezaţi. Femeia ţipă isteric, cu vocea ei de data asta: „Intră!“, şi dă sticla peste cap, înghiţind vreun sfert din coniacul uleios. Timp de zece ore acrobata lui Kafka se-nvârteşte-n arenă pe calul ei cu harnaşament de gală, pe când tânărul de la galerie şi-a lăsat capul greu în palme.

A doua zi, pe un viscol apocaliptic, ies totuşi în oraşul vechi, căci vin în Constanţa atât de rar. Când mă gândesc la Constanţa, mereu am în minte

uliţele strâmbe, păstorite de moschee şi mai strâmbe, turcii bătrâni care încă mai trag din narghilele în plină stradă, stând pe vine sub zidurile văruite grosolan, localurile sărăcăcioase unde se vând plăcintă cu carne, rahat pe care se plimbă muştele, sarailii. Când mănânci sarailii, lichidul gros de miere şi nucă ţi se prelinge pe mâneci, şi atunci nu-ţi lingi doar degetele, te lingi pe tot braţul, până la cot, căci nu poţi renunţa la nici un strop din sucul ce se-ntăreşte în boabe, ca o răşină. Acum însă totul e-nchis, căci suntem în anii ’80 şi oraşele au murit. Nu mai sunt baclavale, nu mai sunt narghilele, nu mai sunt turci. Nu mai e nici curent electric, nici căldură în case. Umblu pe străzile total pustii, prin coridoarele cărora urlă vântul. Viforul încărcat de zăpadă mă îmbrânceşte în vitrine şi-n canaturile uşilor, mă aruncă de colo-colo printre nămeţii mai înalţi decât mine. Merg aplecat, nu pot ţine ochii deschişi. Părul şi sprâncenele mi s-au umplut de ace de gheaţă. Peste acoperişurile joase pluteşte o lumină palidă, fantastică, o auroră boreală sinistră.

Merg mult, în neştire, nu cunosc oraşul, dar ştiu că toate drumurile duc acolo. Deodată perspectiva se lărgeşte şi mă găsesc pe vasta esplanadă de la Cazino. Cu liniile lui curbe şi neliniştitoare, Cazinoul pare cuibul fiinţei cu craniu alungit din *Aliens*. E o construcţie din altă lume, durată după o logică neumană. Ferestrele lui Sezession oglindesc cerul înfricoşător de deasupra, în care viscolul se roteşte ca un animal sălbatic în cuşcă. Construcţia fragilă şi îngheţată ca palatul de cleştar al Reginei Zăpezilor se proiectează pe fondul mării. Al Mării Negre străvechi, ancestrale. Pontus Axeinos, marea ce te urăşte. Avem spaima de ea în codul genetic, cum ne e frică de şerpi fără să-i fi văzut vreodată. Iar aici sunt miliarde de şerpi încurcaţi unii-n alţii. Merg la balustrada care ne-opreşte să ne-aruncăm în mare, mă agăţ de fierul ei acoperit de o sticlă groasă, din care se preling ţurţuri. Vântul aproape

că mă dărâmă. Sub picioarele mele marea urlă şi se zbate cum nici o stihie n-a făcut-o vreodată. Neagră ca smoala şi albă ca laptele, se trage-napoi, lăsând hectare de stabilopozi înnegriţi, ca nişte mâini arse ce strigă în iad după ajutor. O clipă, tot fundul mării se arată privirii, uscat şi carbonizat, fără memoria apei. Apoi marea se năpusteşte înainte, îşi aruncă burţile uriaşe de apă înspre ţărm, le sfâşie în tijele marilor stabilopozi, le sparge în pseudopode lichide, în stropi ce îngheaţă instantaneu, în lame de apă tăioase ca iataganele. Se sparge de spinarea cazinoului şi se risipeşte deasupra lui în coroană, ca o coadă de păun din ţurţuri moi şi scânteietori. Se resoarbe apoi ca o tumoare vindecată miraculos, târând după ea pescăruşi congelaţi şi arbori de pe ţărm, smulşi din rădăcini, pentru ca iar să-şi azvârle în faţă ura, dispreţul şi nebunia. Medeea, reîntoarsă ca-n fiecare iarnă, ca să-şi taie iarăşi copiii în bucăţi, aici, la Tomis, cuvânt care înseamnă „tăiere".

În zece minute hainele-au îngheţat pe mine, sunt ţepene ca de tablă. Mi-am înfăşurat capul cu fularul, sunt acum ca *el*, ca el în faţa crivăţului şi-a mării, în faţa miilor de săgeţi venind dinspre Danubiul îngheţat. Am genele şi sprâncenele albe de zăpadă. Nu-mi mai simt faţa, pietrificată de vânt. În ochi mă izbesc ace de gheaţă proiectate cu o forţă nemaivăzută. Mi-am uitat limba, învăţ acum limba barbară a mării.

Mă-ntorc pe aceleaşi uliţe sinistre, sub acelaşi cer lăptos. De data asta rafalele de vânt, turbioanele de zăpadă furioasă, mă-mping din spate, mă-nşurubează pe ghinturile străzii şi mă slobod în cele din urmă, ca pe-un pescăruş îngheţat, în marea piaţă Ovidiu. Pe trei laturi sunt clădiri mai vechi sau mai noi, al patrulea perete e marea. Iar în mijloc e el, pe postamentul alb ca laptele, el, căţărat pe Moby Dick şi abia ţinându-se acolo, mai troienit ca acum două milenii, când membrele-i erau de carne ce putea simţi frigul.

Acum e de bronz, şi cutele togii îi sunt pline de zăpadă. Unde-şi ţinea odinioară talerii şi sticluţele de parfum, şi sulurile cu poeme, e acum doar zăpada, singura lui agonisită. Acum are şi el, ca şi mine, faţa-ngheţată, părul plin de ţurţuri, umerii linşi de crivăţ. Vântul fluieră din răsputeri izbindu-se de coaja de bronz în care e doar aer, aer stătut de o sută douăzeci şi unu de ani. Înaintez cu greu, aplecat, apărându-mi faţa cu mâinile-nmănuşate. Sunt acum lângă el, la picioarele lui. Voi îngheţa aşa, la picioarele lui, precum muzele ce-ntind pana oamenilor iluştri. Despărţiţi de doi metri de marmură şi de două mii de ani de nefericire. Uniţi de o coajă de gheaţă. Vom rămâne mereu împreună, un grup statuar încremenit în faţa mării.

Dar carnea mea, care încă poate simţi frigul, care nu va fi niciodată transformată în bronz, se revoltă, mă smulge de lângă statuie. Alerg, împins de rafale, pe lângă moscheea cu minaretul îndoit de vifor din care marea, marele muezin, îşi urlă chemările. Intru în prima cârciumă, tropăi din picioare ca să mă deszăpezesc şi mă aşez la o masă de lemn. E pustiu, nu sunt nici măcar chelneri. Nu apar nici după jumătate de oră. Îmi las faţa-n palme. Ţurţurii din păr mi se topesc cu încetul.

III

Coniac Ovidiu. Hotel Ovidiu, Mamaia. Optica Ovidiu, ochelari de soare, vedere şi lentile. Ovidiu Moise Photography. Ovidiu Predescu's webblog. Ovidiu Komornik, Te-am trădat. Universitatea Ovidius Constanţa. Ovidiu Bufnilă. Ovidiu Rom – fiecare copil în şcoală. Ovidiu Ioaniţoaia. Piaţa Ovidiu. Pensiunea Ovidiu, Adjud. Oraşul Ovidiu. Ovidiu's Box, proudly powered by WordPress. Imobiliare Ovidiu. Cum a ajuns Sorin Ovidiu Vântu să aibă staţie TV la metrou. Ovidiu Şimonca. Afaceri: Ovidiu Tender a acceptat să preia pe F.C. Timişoara. Vila Ovidiu, Buşteni. Actorul Ovidiu Iuliu Moldovan a părăsit scena

vieţii. Ovidiu road map. Ovidiu Lipan Ţăndărică. Ce iubită şi-a tras Ovidiu Brânzan. Încrengăturile mafiote ale primarului Ovidiu Brăiloiu. Ovidiu din Grădina cu Doi nuci mă întreabă de ce ţin un blog. „Stimate Publius Ovidius Naso, dumneavoastră aţi trăit ani crânceni, în exil pe malul Mării Negre. În treacăt fie spus, vă înţelegem perfect depresia“ (www.blogoree.ro/tag/ ovidiu, 19k). Ovidiu parallelipipedo by Guzman. Ovidiu Căpriţă. Ovidiu Verdeş. There are 509 unique Ovidiu first name in the United States. When naming your baby Ovidiu, it's important to consider the gender of the name itself. When people look at the name Ovidiu, they might ask the question, „is Ovidiu a man or a woman?“, or „what is the gender of the name Ovidiu?“ The name OVIDIU is a Baby boy name. The name comes from the Romanian. The meaning of the name OVIDIU is: Romanian form of Ovidius (see OVID). Sound-alike names: Ofydd, Ovadia, Oved, Ovid, Ovidio. Dormitor Ovidiu. Faianţă Ovidiu. Salam Ovidiu. Manelistul Ovidiu Rusu, propus de PNL Braşov pentru Camera Deputaţilor. Vând teren variantă Ovidiu. Biorezonanţă – Metatron – Ovidiu Bosancu. Ovidiu – pensiune agro-turistică în Bran. Vin „Lacrima lui Ovidiu“ (un vin special licoros, de tip oxidativ, cu o personalitate aparte, realizat din cele mai valoroase soiuri din podgoria Murfatlar).

IV

Pornit, ca orice bărbat, în căutarea Lânii de Aur, Iason a găsit-o-ntre pulpele Medeei, prinţesa din Colchida, nepoata Soarelui şi a lui Circe. Triunghiul ei pubian, din ambră şi umbră la alte femei, îi lumina prin veşminte atât de intens, încât tatăl ei, înstăritul rege Eetes, a trebuit s-o închidă în vârful unui turn zidit pe stânca de deasupra mării. Dar cârlionţii ei minunaţi, din şpan de aur curat, de pe dâmbul Venerei, umplură odaia de raze, şi razele se revărsară pe fereastră ca dintr-un

far, măturând marea pustie, neagră ca smoala şi albă ca laptele, pe care nici un vas nu se-ncumetase vreodată. Pontus Axeinos, marea care te urăşte. Pe această ură intensă călărea acum Iason, pe drumul narvalilor şi-al caracatiţelor. Părea că ascuţita carenă-a lui Argos despică pielea subţire a unei singure uriaşe meduze, mustind de venin şi de bale. O singură fiară moale umplând covata de piatră dintre Sciţia şi Asia-ndepărtată. Corabia ancorase la ţărm şi Iason, înşelându-l pe rege, intrase-n odaia de aur topit şi îmbrăţişase prinţesa. Perlele de la gâtul ei, roz-sidefii, grele şi dure, lăsaseră-n jurul gâtului lui un colier de vânătăi rotunde. Sfârcurile ei lăsaseră stigmate pe pielea lui. Lâna de Aur îi calcinase pântecul până la rană. Medeea fugise cu el în aceeaşi noapte, începându-şi şirul de crime de-a lungul ţărmului mării. Dar cum să nu ucizi, când navighezi pe o-ncolăcire uriaşă de şerpi? Când te-nnebuneşte damful ucigaş al mării? În dreptul malului apusean, mâniosul ei tată aproape că-i ajunsese. Îi vedeau nava înviind şi murind între valurile în clocot. Vedeau şi feţele soldaţilor încoifaţi, uzi pân-la piele, cu coame ce le coborau pe spinare. Atunci începu frumoasa Medeea să-şi dezmembreze fratele mai mic, tăindu-i mâini şi picioare ca unei lăcuste. Marea primise ciozvârtele-nsângerate, pe care Eetes le culegea plângând, întârziind în urmărirea sa. N-avea să-i mai ajungă niciodată. Bătrânul rege avea să-şi amintească însă mereu de acel ţărm ucigaş, pe care-l numi Tomis, adică „tăiere“.

Ajunşi la Corint, Lâna de Aur îşi pierdu strălucirea. Iason găsise o blană mai dulce-ntre pulpele frumoasei Glauce. În pieptenul de fildeş trecut prin păr, Medeea găsea acum şerpi subţiri, cu limbi şuierătoare. Sluţise, se schimba încet în Meduză. Furiile iubirii înşelate aprindeau cerurile de păcură de peste mare. Iar corul, în Euripide, avea să rostească, să geamă şi să urle versuri făcute parcă anume pentru *el*:

Multe sunt schimbările tale, soartă!
Căci zeii ne dăruiesc doar spaimă şi disperare:
Ce aşteptăm de la ei nu se întâmplă,
Ce nu aşteptăm ne loveşte năprasnic.
Aşa a fost, aşa va fi mereu!

V

Când a murit, la şaptezeci şi patru de ani, Ovidiu a fost plâns de tomitani, căci, după nouă ani de exil, devenise unul de-al lor. Purtase în cele din urmă şi el atât de grelele cojoace de blană miţoasă, atât de detestaţii pantaloni. Îşi lăsase pletele şi barba să-i crească-n neştire, iar pe degetul mare şi cel arătător avea bătături de la corzile de arc pe care-nvăţase să le întindă. „Între cei de la Tomis, *eu* sunt acum barbarul", scrisese în primele luni de exil, când se râdea în oraş de toga lui ce nu-l apăra de vânturi şi de ploi, de bâiguirile lui în limbi pe care nu le-nvăţase încă. Toga o mai folosise apoi doar ca ştergar, cât despre limba latină… Ultimele epistole către prieteni, el însuşi o spunea cu amărăciune, erau pline de cuvinte gete şi sarmate, de fraze lăsate-n dezordine ca nişte valuri spumegătoare. În epistolele sale pătrundea, încet, marea. În cele din urmă, scrisese în graiul getic. Turnase vorbele barbare în vers latin. Poemul plăcuse, de-atunci avea nume de poet între barbari. Localnicii bălmăjeau în cele zece mii de limbi ale mării, şi Ovidiu, poetul iubirii, al sulimanurilor şi-al metamorfozelor, fusese silit să le-nveţe pe toate. Ultima metamorfoză fusese a lui: se schimbase-n barbar, aşa cum tânărul îndrăgostit de sine însuşi se transformase în floare, Zeus într-un taur cu greabănul alb, nimfa urmărită de faun – în laur. Iar barbarii, care iubeau poezia pietrelor, a pădurilor şi a norilor, iubiseră şi poezia lui.

Când a murit, marea-ngheţase pe o mie de stadii, prinzând în sticla ei peşti încă vii şi carene sfărâmate de nave. Crivăţul purta pe faţa ei pustie semilune de nea, risipindu-le şi reînchegându-le

permanent. Barbarii din Tomis păşiseră departe în noapte pe gheaţa groasă şi, la margine, tăiaseră cu dălţile un sloi masiv. Adus la ţărm, scobiră din el un sarcofag pentru poetul dăruit lor de zei, căci Roma, care-l nimicise pe Ovidiu pentru un cântec şi o greşeală, ridicase-n mijlocul urbei lor o statuie vie, a lui Publius Ovidius Naso, cel mai mare poet al vremii lui. Ce cinste pentru un oraş de la capătul lumii!

Era un sarcofag din gheaţă limpede şi străvezie. Pereţii lui aveau o palmă lăţime. Osteniţi, barbarii-şi ştergeau nasul cu mâneca şi suflau aburi pe nări. Pe-o latură săpaseră-n gheaţă litere latineşti, de neînţeles, ca un cifru vrăjit. Erau cele lăsate de însuşi poetul pe un pergament unsuros:

Hic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum
Ingenio perii, Naso poeta, meo.
At tibi qui transis, ne sit grave, quisquis amasti,
Dicere: Nasonis molliter ossa cubent.

L-au închis în racla de cristal şi l-au sigilat cu un capac masiv, tot de gheaţă. În sticla lui, un deget al lui Absyrtus, fratele mai mic al Medeei, retezat în vechime pe însângerata Argos, rămăsese încă-ncrustat. Au aşezat sarcofagu-ntr-o barcă adâncă, la marginea gheţei ce-ncleştase ţărmul, şi au împins-o în larg. Barca pluti în vârtejuri de ceaţă, printre sloiuri ce se roteau greoi în apele îngheţate, până ce se topi din vedere. Barbarii o urmăriră, cu făclii în mâini, până ce gheaţa începu să troznească sub uriaşele lor opinci. Din ochi le curgea apa sărată a mării, ce făcea ţurţuri pe obrajii lor.

Întins în blocul său de gheaţă, legănat de ape, Ovidiu rătăci secole-ntregi pe drumul caracatiţelor şi-al narvalilor, în ceaţa Pontului Axeinos, cea mai nemiloasă dintre mări.

VI

Mă-ntorc în Constanţa prin 1995, într-un august sufocant. Stau în apartamentul unui prieten.

Mobila e veche, pozele prinse-n rama oglinzii sunt decolorate: prietenul meu copil, mama lui tunsă ca-n anii ’50, un soldat cu chip famelic… Tablouri cu vopseaua crăpată: un pepene pe-o tavă de lemn, o ţigancă rumenă, cu un sân scos afară ca pentru alăptat… O vază mică pe macrameul mesei, cu nişte fulgi coloraţi ivindu-se din ea. Pe lada din capătul patului nu mai puţin de opt păpuşi cu rochii de buret. Pe frigiderul Fram, străvechi, obligatoria statuie a lui Ovidiu, din gips, ciobită la un colţ. De pe fereastră văd portul, şantierul naval cu macaralele sale ruginite, cu navele sale secţionate, asemenea motoarelor dintr-un muzeu tehnic. Chinuit de tristeţe şi de singurătate (nu cunosc, în tot oraşul, pe nimeni), mă plimb de colo-colo prin apartament. Răsfoiesc romane poliţiste cu miliţieni eroi, mă privesc în oglinda cu argintul cojit, pipăi cu degetele textura fotoliului de răchită din balconul transformat în debara.

Am venit pentru mare, dar n-am chef să merg la plajă. Am fost doar o dată în patru zile: burtoşi şi burtoase, cu milioanele, ca o colonie de lei de mare, luptându-se pentru un petec de nisip. Femei cu ţâţele goale încremenite în apa până la genunchi. Gogoşi şi bere, pescăruşi ciugulindu-ţi degetele de la picioare. Muzica noastră cu mişcări din buric la toate megafoanele. Ţigănci vânzând porumb fiert. Copii în fundul gol greblând nisipul. Marea a-mbătrânit uluitor în doar două milenii: cândva o Venus ieşită din valuri, pe o scoică în evantai, e acum o târfă senilă, cu fardul întins ca o mască şi rujul mânjindu-i dantura falsă.

Ies în oraş, printre blocurile mereu aceleaşi. Cât nu se vede printre ele marea, te poţi crede oriunde în România. Sute de blocuri identice, cu Dacii vechi parcate în spate, cu bătătoare strâmbe şi lăzi de gunoi revărsate. Iau tramvaiul până-n oraşul vechi, ruinat acum incredibil. E Beirutul, fără război civil, fără explozii şi fără pocnetele împuşcăturilor răzleţe. Străzile pietruite şi-au

pierdut din cuburile de granit, casele îşi arată cioturile ca leproşii. Faţadele li s-au cojit până la cărămidă. În curtea câte unei clădiri de humă vânătă, profilată pe mare, cu ziare îngălbenite în ferestre în loc de geamuri, un leandru înflorit miroase ameţitor, semn că acolo stă, totuşi, cineva. În cârciumi mizere, de tablă ondulată, beau doi-trei tătari, în picioare, din pahare ciobite. Cămăşile le sunt ude de sudoare, de parcă-ar fi fost chiar atunci muiate în mare. O vitrină te-mbie cu pizza: măsline şi jumătăţi de ou fiert pe o spoială de bulion. La casele de schimb din gherete minuscule cursul valutar e scris cu pixul pe cartoane de ambalaj, deja umezite de briza mării.

Merg la Muzeul de Istorie, măcar acolo e mai răcoare. Stau ore-n şir printre amfore peticite şi bucăţi de coloane cu caneluri spectrale ca-n Chirico. „Ce-or tot aduna hârburile alea, de ce nu le-or lăsa acolo-n pământ?“ zicea mama de câte ori vedea vreun film arheologic la *Teleenciclopedia*. „Ce să vezi la muzeu? Oale şi ulcele…“ Bucăţi de marmură şi travertin cu urme de scris grec, scris roman. Mozaicuri cu figuri umane, bărbaţi şi femei ridicând cupe. Meandre, porumbiţe. Ani, nume, adânc fără margini al timpului. Cândva am găsit în şifonier, într-o pungă îngălbenită de hârtie, bucle din părul meu de când eram copil şi câţiva dinţişori de lapte. Le păstrase mama, cea care nu-nţelegea rostul arheologiei. Mă opresc în faţa unei amfore uriaşe, în care se păstraseră odată grâne. Pe pântecul ei erau scrijelite litere asemănătoare celor latine. Citesc explicaţia de alături: amfora era un fals getic, literele n-aveau nici un sens, erau doar imitaţii vagi de scris latinesc, ca produsul să se vândă mai bine. „Ah, mi-e ruşine-a spune, am scris în graiul getic“, şoptesc pentru mine, cu un mic zâmbet. „Eu vorbele barbare le-am pus în vers latin, / A şi plăcut poemul, tu poţi să mă feliciţi, / Printre barbari de-acuma am nume de poet…“

Ies din muzeu şi imediat sunt leoarcă de transpiraţie. Căldura e copleşitoare, distrugătoare. Asfaltul e moale, tenişii îmi lasă urme în el. În faţa muzeului, în vasta piaţă, e statuia. Publius Ovidius Naso, exilatul din Tomis, modelat în bronz, mâncat de sare şi de vânturi. De când a fost înălţată aici, în oraşul vechi, cu spatele la fosta primărie, a privit timp de o sută douăzeci de ani marea. De câteva luni priveşte doar bazarul şi barul de vizavi, ridicate-n faţa lui pe carosabil şi fără autorizaţie, furându-i cu desăvârşire deschiderea către mare. Clădiri de tablă, cu geamuri de termopan. Cu ce uimire trebuie că priveşte poetul, înălţat pe postamentul său, statuile de ghips de pe tarabă, reprezentându-l pe el la diferite mărimi, pentru toate buzunarele. Deasupra sutelor de statuete-suvenir, pe un carton cafeniu, cineva a scris cu marker verde: AVEM OVIZI. La bar se bea coniac „Ovidiu“ şi vin „Lacrima lui Ovidiu“. O mamă îl ţine de mână pe Ovidiu, de doar şase anişori, în costum de marinar, şi băieţelul, strângând ochii de-atâta soare, arată cu degetul spre statuie: mamă, cine-i omu-ăla de bronz? La doi paşi e discoteca Ovidiu, teribil de scumpă, accesibilă doar străinilor. Doar că ei nu se prea mai arată pe plajele noastre: Pontus Axeinos, marea fără străini…

De căldură, bronzul a-nceput să se topească. Râuşoare de metal lichid se revarsă pe marmura postamentului, se preling până pe asfaltul prăfuit, plin de mucuri de ţigară şi coji de seminţe. Privesc faţa poetului în togă, cu bărbia sprijinită graţios pe braţul drept. Un bărbat roman în primii ani de exil. Un bărbat de şaizeci de ani ce văzuse destul, trăise destul, avusese destul.

Mă aşez lângă statuie, cu faţa în palme. Bronzul mi se prelinge în creştet, îmi cuprinde pomeţii, nasul şi buzele, mi se scurge pe gât şi pe umeri. Mă acoperă tot cu coaja singurătăţii şi-a nemuririi. Îmi îmbracă până şi nenorociţii mei tenişi rupţi.

Rămân acolo, glazurat de o glorie străină, până ce, în armura de bronz întărită, carnea mi se schimbă într-o grămăjoară de praf.

VII

Exact acum două mii de ani, în al optulea an de după un incident din Iudeea de care n-avea s-audă niciodată, cel mai mare poet al Romei, Publius Ovidius Naso, urmaşul lui Vergilius, află că, din porunca împăratului Augustus, avea să-şi lase familia şi prietenii, oraşul şi gloria, ca să se-nfunde într-un cotlon de la capătul lumii, din Limes Scythicus. Era anul în care terminase *Metamorfozele*, în urma cărora aştepta, la vârsta de şaizeci şi cinci de ani, definitiva consacrare. Nu vom şti niciodată ce-au fost acele „carmen et error“ care i-au schimbat viaţa. Fapt este că poemul *Ars amatoria*, pentru care Roma îl adorase în tinereţe, era socotit acum obscen şi stricător de moravuri. Alt fapt e că Iulia, fiica-mpăratului, a fost şi ea exilată, în acelaşi an cu poetul, pe motiv de adulter. Când a aflat că avea să-şi petreacă ultimii ani în îndepărtatele ţinuturi scite, acolo unde, scrisese Herodot, pene dese de gâscă fulguiau din cer permanent, făcând ca totul să fie alb într-o pustietate sinistră, Ovidiu se va fi gândit, zâmbind amar, că avusese o premoniţie: nu scrisese-n întreaga lui viaţă decât o singură tragedie, *Medeea*. Iar acum avea să vadă cu ochii lui şi să trăiască pe pielea lui tragedia, în chiar locul celei mai cumplite crime a fiicei lui Eetes: la Tomis, „tăiere“. Avea să se-ntoarcă-n legendă şi mit, în ţinuturile argonauţilor. Ca să-l consoleze, amicii înlăcrimaţi îi spuseseră că se poate trăi şi acolo, că oraşul fusese grecesc, că existau acolo amfiteatre şi temple. Putea găsi, chiar şi la capătul lumii, vinuri şi femei care să-i îndulcească senectutea. Putea scrie şi trimite sulurile de pergament la Roma. Dar după un drum nesfârşit printr-o geografie abstrusă, aflase o lume

barbarizată, între gheţuri eterne. De-o parte, măreţul Danubiu, trecut pe gheaţă de caii iuţi ai ilirilor ce atacau veşnic cetatea. De cealaltă, fantastica mare, cea mai îndepărtată, mai nesupusă şi mai străină dintre mările Romei.

Ca să atingă punctul cel mai amar al vieţii sale, se dusese pe ţărm încă din prima zi de exil. Se lăsase scuipat în faţă de valurile spumegătoare, orbit aproape de sarea stropilor aduşi de vânturi. Toga i se zbătea, pocnind, în rafalele dinspre mare ca un drapel în bătălie. Avea şaizeci şi cinci de ani, bătrâneţe adâncă pentru acele vremuri. Avea să mai trăiască încă nouă între barbari, tot mai barbar el însuşi, căci ce poţi deveni decât o brută când dispare speranţa? Mergea zilnic pe ţărm, pe nisipu-ngheţat, înainta în mare pe gheaţa groasă, tot mai departe, încă mai departe ca Ultima Thule. Se-ntorcea zilnic în cămara lui cu băşică de porc în geam, aducând în cojoc mirosul sărat al mării. Acolo, la masa de brad, scria după-amiezile, epistole către rude, prieteni, soţie, tot mai stângace şi mai pline de vorbe sarmate, ilire, greceşti şi gete, până ce, către sfârşit, inventase o limbă nouă şi necunoscută, limba nenorocirii, cea în care toate cărţile adevărate sunt scrise. Chiar dac-ar fi ajuns la Roma, şi nu ajungeau, nimeni nu le-ar mai fi putut citi, cum nimeni nu poate spune nici azi, după două milenii, de ce a fost osândit atât de greu acest mare poet, cum nimeni nu poate asista azi, într-un amfiteatru, la tragedia *Medeea*, niciodată jucată şi pierdută pentru totdeauna. Nopţile, sub alte constelaţii decât vedea-n tinereţe pe cerul Romei, Ovidiu veghea până-n zori, chinuit de frig şi de nostalgie.

Cine-a plătit pentru aceste chinuri, şi cine va răscumpăra vreodată suferinţa bătrânului aruncat între gheţuri? Cine va plăti vreodată pentru toţi poeţii lumii, scufundaţi în mizerie şi nebunie, exilaţi cu toţii, în toate timpurile şi-n toate imperiile, cât mai la marginea lumii locuite? „Nici

toate oceanele lumii“, scria Lautréamont, „nu pot spăla o picătură de sânge intelectual“. Dar ce ar putea spăla o mare de sânge?

Ovidiu murise la şaptezeci şi patru de ani, uitat la Roma, plâns de barbari, iar sarcofagul nu i-a fost găsit niciodată.

Barbarizata colonie grecească văzuse apoi zilele bizantine şi din Tomis devenise Constanţa, după numele surorii marelui Constantin. Căzuse sub stăpânirea bulgară, apoi valahă, după care se turcise pentru mai multe secole. Turci şi tătari construiseră oraşul vechi, zidiseră moschei, plantaseră smochini şi vindeau sub ei sticla moale, parfumată numită lokum, prăjiturile de miere şi nucă numite sarailii. Azi, pitoreasca mână de căsuţe dominată de minaretul marii moschei e-nconjurată, umilită, anihilată aproape, de oroarea blocurilor comuniste din jur. În port, sub macaralele uriaşe, se decupează mai departe vapoare aşezate pe suporturi metalice.

Spre sudul oraşului, cu spatele la Muzeul de Istorie, statuia poetului priveşte iarăşi marea. Mizerele barăci ale tranziţiei i-au fost luate din faţă, şi marea, peretele vertical care mă uluise-n copilărie, diafanul perete albastru, plin de sclipiri, dulcea cărniţă a meduzei uriaşe ce umple albia dintre Europa şi Asia, se-ntinde iar până la limita orizontului şi-a gândirii, dincolo de care planetele se rotesc, pe osii de diamant, în vidul enorm. Mâncat de sare şi intemperii, Ovidiu priveşte, cu ochi orbi, marea. Imperii s-au prăbuşit şi regi atotputernici au fost uitaţi, dar Ovidiu, metamorfozat în omul de bronz de pe soclu, încă trăieşte de două milenii.

Va mai trăi încă cincizeci de ani? Încă o sută? Peste un mileniu va mai fi pronunţat numele său pe lume? Dar peste zece milenii? Se vor mai citi *Fastele* lui peste un milion de ani, peste un miliard? După ce soarele se va stinge şi galaxia se va sfărâma, şi moartea termică a universului infinit

se va produce, va mai scanda cineva măcar două versuri, în ritm elegiac, despre zulufii elegantelor şi cutiuţele lor de fildeş cu sulimanuri? Fireşte, fireşte. Pentru că au strălucit cândva, ele strălucesc pentru totdeauna, dincolo de lumea fizică şi de soarta ei îngrozitoare, în alt spaţiu decât al prafului şi-al uitării. Căci, după cuvintele lui Mallarmé, „lumea întreagă există doar ca să se ajungă la o carte frumoasă“.

Cu urechile pe spate

Povestea care urmează este adânc îngropată în timp. Aveam pe-atunci douăzeci şi şase de ani şi credeam sincer că nu făcusem, deocamdată, nici un lucru rău în viaţă. Mult mai trist e că am rămas convins de stupiditatea asta încă vreo zece ani după aceea, dovadă de cât de greu m-am maturizat, cu câtă trudă am început să mai pricep, cât de cât, ce se-ntâmplă în jurul meu şi cu mine. Azi, când încă zece ani au trecut, ştiu că viaţa mea a fost, de fapt, un lung şir de cruzimi, nepăsări, neînţelegeri, răutăţi de dragul răutăţii şi prostii de dragul prostiei, cum sunt, poate, vieţile celor mai mulţi dintre noi. Azi ştiu că a fi matur, a fi om întreg, nu înseamnă altceva decât a înţelege că eşti rău, fundamental şi dincolo de orice altceva. De câţiva ani încoace nu pot dormi nopţile şi nu mă pot concentra la treburile mele ziua pentru că îmi răbufnesc continuu în memorie imagini vii din trecut, cele mai penibile, mai ruşinoase, mai dureroase experienţe ale mele. Unele sunt de-a dreptul insuportabile, mă surprind strângând ochii şi făcând gesturi de îndepărtare cu mâna ca să scap de ele, ca să nu-mi văd sufletul făcut ţăndări. Nu, n-am omorât pe nimeni, n-am violat şi n-am tâlhărit, n-am băgat pe nimeni la puşcărie, dar asta nu înseamnă că n-am provocat altora, de atâtea ori fiinţe dragi, enorm de multă suferinţă. N-am să-mi iert niciodată răceala şi nesimţirea pe care le-am arătat mamei mele întreaga copilărie şi adolescenţă, lacrimile ei când, de ziua mea, îmi cumpăra vreo bluză sau o cămaşă după gusturile ei, iar eu, în loc de mulţumiri, îi spuneam că nu-mi plac şi n-am să le port niciodată. Nu pot uita cu cât sadism am ironizat-o pe sora mea cât am fost

copii, cu cât despotism m-am purtat cu animalele din casă. Asta ca să rămân în zona faptelor oarecum mărturisibile public, căci altele nu mi le pot mărturisi nici mie măcar.

Am avut odată o pisicuţă neobişnuit de delicată (amintirea ei mă chinuie poate cel mai tare), o văd şi acum în faţa ochilor: pieptişor alb, spatele tărcat cu un gri evanescent, faţa atentă şi gravă. O adunasem de pe stradă când avea doar câteva săptămâni. Crescuse la noi în casă. Dacă uşa de la intrare era deschisă, nu îndrăznea să facă nici un pas afară. Avea vreo cinci luni când, dacă-mi aduc bine aminte, mi-a ros un colţ de carte sau aşa ceva, lucru care m-a scos din minţi de furie. Am luat-o şi, doar în papuci, am ieşit cu ea pe palier. Am chemat liftul. Când am intrat cu ea în lift, pisicuţa a ţipat sfâşietor, ca un copil înspăimântat. Dar asta nu mi-a schimbat hotărârea. Am mers cu ea în spatele blocului şi i-am dat drumul pe jos. A rămas lipită de picioarele mele. Am bătut de mai multe ori din picioare ca s-o alung şi abia atunci, mieunând disperat, s-a vârât sub o Dacie. M-am întors acasă tulburat, dar împietrit mai departe. Ştiam cât se poate de bine că ea, o pisicuţă de apartament, n-avea nici o şansă să supravieţuiască afară şi că, de fapt, era ca şi cum aş fi omorât-o cu mâna mea. Dar ochii minţii mele nu erau, pe atunci, deschişi încă. Acum ştiu că doar o astfel de faptă e prea de ajuns ca să murdărească viaţa unui om. Pisica asta, pe care am căutat-o apoi cu săptămânile, dar pe care n-am mai găsit-o niciodată, e azi un cui însângerat bătut de-a dreptul în creierul meu. Şi dac-ar fi numai ea!

La douăzeci şi şase de ani, deci, eram profesor la o şcoală generală din capătul Colentinei. Mergeam zilnic acolo cu tramvaiul 21. Coboram într-un peisaj dezolant: un castel de apă singuratic, şinele de tramvai întorcând la capăt, o fabrică de ţevi sudate. Treceam pe lângă o Automecanica şi-abia atunci ajungeam la clădirea dărăpănată,

vopsită galben murdar, a şcolii. În interior eram la fel de pustiit. Pierdusem marea mea dragoste din facultate şi suferеam încă din greu. Serile erau o tortură. Imediat cum cerul se colora în roz-sângeriu, simţeam cum se apropie de mine valuri de disperare şi suferinţă. Era ceva fizic, o durere localizabilă, în centrul pieptului. Nu mai puteam respira, muream de nefericire. Aşa-mi trecea pe-atunci viaţa: dimineaţa şcoala, copiii gălăgioşi, seara singurătatea şi suferinţa aceea atroce din mijlocul pieptului.

Atunci am cunoscut-o pe Rodica. Ieşisem la o grădină după terminarea unui cenaclu, şi mă aşezasem din întâmplare lângă ea. Nu era o fată atrăgătoare, dar în singurătatea mea asta n-avea nici o importanţă. În primul rând, era foarte tânără, abia în câteva zile avea să-mplinească optsprezece ani. Terminase liceul şi era deja în vacanţă. La-nfăţişare semăna cu un ursuleţ de pluş: blondă, cu ochi aproape fără gene, cu trup voinic şi scund. Avea şi o ciudăţenie de vorbire. La două-trei vorbe spunea, imposibil de-nţeles de ce şi cu ce legătură, „cu urechile pe spate"… Fraza asta apărea presărată peste tot, imprevizibil. Era, probabil, vreo expresie la modă printre liceeni, un fel de subliniere argotică a cine ştie cărei situaţii. Chiar atunci, la terasa puternic luminată, începusem să-i vorbesc despre poezie, despre lecturile mele recente din Ezra Pound, îi şi citam câteva versuri (cele cu apariţia unor chipuri într-o staţie de metrou), la care ea, privind direct în halba de bere, îmi răspunsese: „Da… Cu urechile pe spate!" Dar ne împrieteniserăm şi, când am plecat, pe la două noaptea, am dus-o până-n staţia de troleibuz, i-am luat mâna grăsuţă şi umedă şi i-am propus să ne mai vedem.

Ne-am văzut apoi toată luna următoare. Am fost împreună la petrecerea de ziua ei, unde m-am trezit singurul „băiat" (de fapt, împlinisem între timp 27 de ani) între vreo patru-cinci fete,

prietenele Rodicăi, infantile şi urâţele cu toatele. Cu aceeaşi ocazie i-am cunoscut mama, neobişnuit de în vârstă. În rest, ne plimbam pe străzi însorite, la nesfârşit, îi ascultam sporovăiala despre aceleaşi fete din fosta ei clasă… După vreo două săptămâni deja mă plictisisem de ea, nu de o astfel de legătură aveam nevoie, dar alternativa era camera mea goală şi serile de suferinţă atroce. Aşa că am continuat. Pe terasa blocului meu din Ştefan cel Mare, de unde se vedea tot Bucureştiul, am luat-o-n braţe şi am sărutat-o pe faţa ei rotundă şi transpirată, apoi pe buzele de copil. „Cu urechile pe spate!“, mi-a spus când s-a desprins din braţele mele. În altă zi, pe o vreme însorită şi splendidă, s-a stârnit din senin o ploaie cu stropi uriaşi, care ne-a făcut ciuciulete în câteva secunde. Am fugit ca să ne-adăpostim sub arcada liceului Zoia Kosmodemianskaia. Din rochiţa umedă a Rodicăi ieşeau aburi şi prin transparenţa ei se vedeau, înduioşători, chiloţi tetra cu elasticul înnodat într-o parte. Mă luase după mijloc şi-şi lipise burtica moale de mine. Avea părul ud ca ieşită de sub duş.

A doua zi mi-a adus o fotografie a ei, alb-negru, „singura pe care o am“. O arăta pe ea, greu de recunoscut, pentru că nu avea, acolo, mai mult de doisprezece ani. Ţinea în braţe un mare păsăroi de pluş cu o înfăţişare de cioclu. Rodica se uita în jos, neatentă. Era, acolo, încă şi mai plinuţă şi părea şi mai lipsită de apărare. Am şi acum poza asta: dacă există un centru de tristeţe al lumii, probabil că el e, azi, în sertarul de sus al bibliotecii mele, aşa cum Aleful strălucea în pivniţa personajului lui Borges.

Prin iulie am plecat într-o tabără de tineri scriitori, undeva, în Banat. Am dat, acolo, peste o poetă nimfomană cu care am avut o poveste de toată jena. M-am înfundat până la gât în mizeria sexului, a băuturii şi-a geloziei. Tipa asta a stat cu mine într-o căsuţă de bârne, dar în acelaşi timp s-a dat oricui i-a spus „vino“, adică întregii

componente masculine a taberei, zile şi nopţi în şir. M-am întors din tabără mai mult mort decât viu. Abia reintrat în torpoarea oraşului cu asfaltul topit, am primit un telefon vesel şi fericit de la Rodica. Abia aştepta să ne revedem. Şi ne-am şi revăzut a doua zi, prin Cişmigiul năpădit de frunziş gras, cu iarba proaspăt cosită. Ne plimbam de mână, când – nu mă-ntrebaţi de ce – am început să-i povestesc toată aventura mea din tabără, în detaliu, de parcă i-aş fi povestit-o vreunui amic la o halbă de bere. A ascultat absolut tot, albă ca varul la faţă, mergând automat cu mâna în mâna mea. I-am mai spus că n-are rost să mai umblăm împreună, că s-a terminat totul. Ne-am aşezat pe o bancă, privind amândoi în faţa noastră. Deodată s-a sculat şi a plecat.

Am reluat legătura după vreo două săptămâni. Am făcut-o din plictiseală. I-am telefonat insistent şi a durat mult până s-o fac să se vadă iar cu mine, dar curând era fericită din nou. Trecuse peste toate. După o partidă de tenis, am dus-o în camera mea şi am făcut dragoste. Pentru ea a fost prima dată. Totul a fost neplăcut şi penibil. Nu mai aveam nici o urmă de afecţiune pentru ea. După câteva zile mi-a spus că se simte rău şi că a fost la medic. Se pare că era ceva în neregulă cu mineralele din corpul ei. M-am temut să nu fi rămas gravidă şi i-am spus-o. S-a uitat la mine cu o expresie nouă, pe care n-am putut-o identifica. Nu era asta. Uşurat şi vesel, am simţit că era momentul cel mai bun ca s-o rup din nou, de data asta definitiv, cu ea. I-am spus că nu pot s-o iubesc şi că, mai curând sau mai târziu, tot aici o să ajungem. I-am spus că sunt dispus să rămânem prieteni şi tot bla-bla-bla-ul care se spune în situaţiile astea. Ţin minte că eram în acel moment undeva pe lângă Schitul Măgureanu şi că mâncam nişte clătite la un mic local. Ea se oprise din mâncat şi se uita la furculiţă. După ce-am terminat cu discursul meu stângaci şi artificios, a tăcut o vreme. Apoi a

murmurat ceva ca pentru ea. „Ce-ai spus?“, am întrebat-o, uitându-mă cum se formează lacrimile în ochii ei fără gene. „Cu urechile pe spate…“, a şoptit din nou, strângând din umeri. Sunt ultimele cuvinte pe care le-am auzit vreodată de la Rodica. S-a ridicat gata să dărâme masa şi s-a aruncat în autobuzul care tocmai pleca din staţie, undeva foarte aproape de noi.

Timp de douăzeci şi doi de ani am încercat să mai aflu câte ceva despre ea. Dar n-am trecut de ceea ce ştia toată lumea, că era foarte bolnavă şi că din acea vară nu a mai putut ieşi niciodată din casă. Foarte rar întâlneam, în câte-o revistă culturală, câte un mic articol semnat de ea sau, uneori, câte-o poezie. Le citeam mereu cu sentimentul cu care trebuie să-şi fi privit Macbeth mâinile-nsângerate.

Într-una dintre ele e vorba de o femeie bolnavă şi tot mai bolnavă. Nimeni nu ştie ce are. Dar când, după lungi chinuri, în sfârşit femeia moare şi i se face autopsia, se scoate din pântecele ei o perlă grea, cu luciri cenuşii, mare cât o bilă de bowling. Cea mai mare şi mai grea perlă din lume.

Zaraza

Prin 1944, sub cele mai îndârjite bombardamente americane, Bucureştiul petrecea la fel ca în anii nebuni rămaşi în urmă cu două decenii. Mâncarea era ieftină, hotelurile primitoare iar grădinile de vară, Raşca, Oteteleşanu şi Cărăbuş, dar şi Bordeiul, încă de pe atunci aşezat la marginea Herăstrăului, răspândeau până în mahalalele mărginaşe mirosul de patricieni la grătar şi sunetul jazz-band-urilor sau al tarafurilor autohtone. Pe Calea Victoriei intrau şi ieşeau din umbra enormă a Palatului Telefoanelor atât automobile negre, cu ferestre de cristal, ca de pe vremea prohibiţiei şi a lui Eliot Ness, cât şi trăsuri, aşa-zisele cupeuri de Hereasca, ce nu mai pridideau să care lumea bogată a oraşului la Şosea. Distracţiile erau peste tot la-ndemână. La Operetă cânta încă Leonard, circul Sidoli (fără bătrânul Giovanni Sidoli, care murise cu un deceniu în urmă, dar cu cele două fiice ale lui împământenite aici şi măritate cu mari financiari evrei) se lăuda, după ce arsese deja de patru ori, cu un cort nou, azuriu cu dungi albe, şi cu douăzeci şi patru de cai împodobiţi cum nu se mai văzuse până atunci, iar şantanurile atrăgeau o clientelă veselă şi petrecăreaţă, între care distingeai nu rareori ofiţeri germani însoţiţi de femei de lux, femei fără oase, cum le-a spus cineva, cele mai multe întreţinute de unul sau de altul, dar destule şi dintre cele care nu se jenau să-şi afişeze tariful pe uşa lor din hotelul în care primeau muşteriii. Una dintre acestea era Zaraza, şi povestea ei m-a emoţionat întotdeauna nu prin ciudăţenia ei nemaivăzută, cât prin faptul că e adevărată. Zaraza, mai precis Zarada, este un nume ţigănesc tradiţional. El înseamnă Minunata.

Femeia foarte tânără ce-şi făcuse intrarea, în seara fatală când a început totul, în localul Vulpea Roşie de pe Şelari, la braţul unui ins oarecare dintr-un grup vesel, era într-adevăr ţigancă, avea faţa aspră, buzele ca de bărbat senzual şi părul atât de negru şi de lucios, încât de bună seamă că fusese dat cu pumni întregi de ulei de nucă. Purta o rochie verde praz, cercei baroc de strassuri şi pantofi de asemenea cu strassuri sclipitoare pe catarame.

Grupul tăbărî la o masă rezervată, se ceru şampanie, se făcură glume, se râse nepoliticos de tare. Pe mica scenă de cabaret dansă o femeie grasă cu un şarpe letargic. Urmă un număr cu porumbei dresaţi. În fine, apăru, abia văzut prin valurile de fum aromat de la havane, Cristian Vasile. Aplauze nebuneşti îl însoţiră.

Probabil că acest nume, unul dintre cele mai faimoase la vremea lui, nu mai spune prea mult în ziua de azi. Unii-şi mai amintesc de cântecele lui, dar mai degrabă ca să râdă de vocea nazalizată care ieşea din patefoanele cu înregistrări extrem de proaste. Pe vremuri, ca să înregistreze un cântec, cântăreţul trebuia să-şi vâre capul într-un fel de goarnă de alamă, care-i altera complet vocea. La rândul lor, plăcile „Pathé“, chiar şi cele de calitate, înregistrate sub sigla „His Master's Voice“, erau de ebonită şi, cu vremea, se fisurau, îmbătrâneau, iar acul de fier grosolan le zgâria iremediabil. Cu toate acestea, tangourile lui Cristian Vasile sunt atât de neobişnuite, au o linie sonoră atât de originală şi de mişcătoare şi cuvinte de un kitsch atât de înduioşător, încât eu, cel puţin, le-am iubit de la prima ascultare. Puţini mai ştiu că autorul *Zarazei*, al *Ramonei* şi al neuitatului, deşi uitat, *Aprinde o ţigară* a fost Gardel al nostru, atât prin muzica lui, cât şi prin viaţa romanescă pe care a dus-o.

La Vulpea roşie toată lumea venea pentru Cristian Vasile, aşa cum Zavaidoc, altă glorie a momentului, făcea să prospere Îngeraşul, faimosul

local al Vioricăi Athanasiu. Cei doi mari nu se iubeau. Zavaidoc era cu bandele de la Bariera Vergului, conduse pe-atunci de Borilă. Le plătea ca să-l protejeze. Cristian Vasile îşi dădea obolul celor din Tei, de la Maica Domnului, fraţii Grigore. De mai multe ori guriştii se-ntâlniseră, însoţiţi de malacii lor, şi scoseseră cuţitele. Povestea mea începe însă într-un moment de armistiţiu.

În acea seară bărbatul în smoking alb, mult prea şic pentru înfăţişarea lui de docher dat cu briantină, începu cu un cântec pe care abia-l compusese. Publicul nu-l ştia, aşa că-i sorbi vorbele în tăcere. Nu, vocea sa nu era metalică. Era o voce de bărbat întreg, ţi-l puteai imagina cântând pe Humphrey Bogart. Doar textul era uşor siropos, dar prin aceasta contrasta fermecător cu vocea prea aspră, gravă şi reţinută:

Ţi-aduci aminte
Ce dulci cuvinte
Ne trimeteam în scrisori?
Odinioară
Pe dinafară
Le ştiam uneori.
Scăldate-n lacrimi noi le citeam
Şi-apoi le sărutam.
Visul se curmă
Şi-n cea din urmă
Eu nu ştiu ce să-ţi mai scriu…

Când mama mă alinta, în copilărie, nu mă impresionau deloc giugiulelile ei, le consideram normale şi cuvenite. Nu voi uita însă niciodată cum mi-a spus tata de două sau trei ori „puişor“, căci tata a fost întotdeauna aspru cu mine şi uneori de-a dreptul rău. Era la fel cu Cristian Vasile. Era o minune că bruta în smoking putea da atâta duioşie virilă refrenului:

Ce vrei să-ţi scriu

Acuma, când ne despărţim?
E prea târziu,
Noi nu ne mai iubim.
Cuvinte dragi de-amor
Le-am tot rostit la timpul lor.
Atât le-am repetat…
Ne-am înşelat…

Cei din public, îmbogăţiţii şi colaboraţioniştii oraşului, putred de corupţi, păreau să fi uitat până şi ei Sodoma josnică şi monotonă a vieţii lor. Unii tăceau, privind sticlos în faţa ochilor. Alţii duceau paharul alungit de şampanie la gură şi beau din el mult mai mult decât de obicei. Femeile, multe dintre ele târfe trecute prin ciur şi dârmon, plângeau ca şcolăriţele. Se surprinse şi Zaraza lăcrimând, şi nu-şi amintea s-o mai fi făcut vreodată. Cântăreţul mai zise două cântece vechi şi se retrase. Ţiganca stătu jumătate de ceas ca pe ace şi ieşi după el. Intră în odaia improvizată a artiştilor, unde dădu peste îmblânzitoarea de şerpi despuiată pe jumătate, gâdilată de dresorul de porumbei şi râzând vulgar. Cristian Vasile era la o cârciumă din preajmă. Nu mânca niciodată în localul unde cânta. Îl găsi la cârciumă, stând la o masă, singur, cu un pahar de absint. I se aşeză în faţă. Băură împreună, vorbiră ore-n şir (ce-şi spuseseră nu vom şti niciodată), se apucară de mână, ascultară înlănţuiţi vioara arsă a unui ţigan bătrân şi, adânc în noapte, plecară amândoi. În noaptea aceea Zaraza deveni femeia lui, cum avea să rămână încă aproape doi ani de zile, fără vreo trădare şi fără măcar un gând la altul. La rândul lui, cântăreţul nu mai ieşea nicăieri fără „nebuna lui adorată“, cum o numea mereu. Faimosul cântec care o imortalizează se născu după vreo jumătate de an de trai zi şi noapte-mpreună, şi are versuri cum nu se mai scriseseră pe malul Dâmboviţei:

Când apari, señorita, în parc pe-nserat
Cu, în juru-ţi, petale de crin,

Ai în ochi patimi dulci şi luciri de păcat
Şi ai trupul de şarpe felin.
Gura ta e-un poem de nebune dorinţi,
Sânii tăi un tezaur sublim.
Eşti un demon din vis care tulburi şi minţi
Dar ai zâmbetul de heruvim.

A fost cel mai mare succes al lui Cristian Vasile, care l-a întrecut astfel cu mult pe Zavaidoc. *Zaraza* era pe toate buzele, era *Lili Marlen* a Bucureştilor. Se cânta în berării şi-n adăposturile antiaeriene şi o cântau soldaţii în tranşee. Iar fermecătoarea ţigancă devenise la fel de cunoscută ca şi celebrissimul ei amant. Ce-i drept, vocea ei lăsa de dorit un pic când cânta la Grandiflora (căci se apucase şi ea de lucrativa meserie):

— Of! Leliţă cârciumăreasă,
N-ai o fată mai frumoasă
Să mă servească la masă?
— Ba mai bine servesc eu,
C-ai fost şanticlerul meu.

Doi ani de vis trecură ca-n vis, şi de-aici începe partea sumbră şi incredibilă, totuşi cu totul şi cu totul adevărată, a povestirii mele. După cum se ştie, artiştii faimoşi din acea vreme – dacă nu şi cei de azi, şi n-ar trebui să ne-ndoim dacă ne gândim la rapperi şi la Pavarotti – erau siliţi să lucreze mână-n mână cu mardeiaşii oraşului, care aveau monopolul asupra cabaretelor, cazinourilor şi bordelurilor. Un cântăreţ vestit nu era pentru ei mai mult decât o prostituată căreia-i luau bună parte din agoniseală. Smulgându-şi perii de disperare în faţa rivalului său prodigios, Zavaidoc încercă mai întâi să-l învingă cu mijloace nobile. Pierdu nopţi întregi la pianul hodorogit din odaia unde locuia, la Gavrilescu, încercând să mai facă vreun cântec de succes. Pradă unei dezolante lipse de inspiraţie, fură o melodie de la Sinatra şi fu prins. Când mai ieşea pe scenă, avea acum parte

mai mult de cotcodăceli şi fluierături. Atunci apelă la Borilă de la Bariera Vergului. Tâlharul, cu un canin de aur şi înţolit cu vestă cadrilată cum nu mai dădea voie nimănui să poarte, îl ascultă şi-i explică sfătos că nu-l poate omorî pe Cristian Vasile. „Nu de alta, da-mi place şi mie cum îi zice şi-ar fi păcat de Dumnezeu.“ Şi banditul, făcându-i cu ochiul lui Zavaidoc, care se înnegrise de invidie, începu şi el să fredoneze *Zaraza*. Ideea-i veni tocmai pe când murmura, cu ochii pe jumătate închişi de plăcere, cântecul fatal.

A doua zi după Sf. Dumitru, Zaraza ieşi, după obicei, pe-nserate, să-i ia tutun iubitului ei de la chioşcul din colţ. Peste Calea Victoriei, în dreptul clădirii Casei de economii, se lăsase un amurg greu, unsuros, prin aurul stins al căruia femeia nu-şi dădu seama că din invalidul care vindea acolo nu mai rămăsese decât cârja, ţinută acum sub braţ de un om al lui Borilă deghizat. Cum apăru Zaraza, cu un şal de Indii la gât, matahala lepădă cârja şi, sub cerurile ca de păcură în flăcări, o apucă de păr pe femeie. O privi în ochi rânjind, o muşcă sălbatic de buzele învineţite şi, parcă din aceeaşi mişcare, îi reteză beregata cu şişul, de la o ureche la alta. Fugi apoi pe cheiul Dâmboviţei, unde i se şterseră urmele.

O găsiră în zori, cu rochia muiată în sânge, şi cântăreţul, care deja răscolise oraşul toată noaptea, după ea, fu imediat anunţat. La comisariat, povestea mai târziu poliţistul de gardă din acea zi, Cristian Vasile, interogat ca suspect, avea o lucire de nebunie în ochi. Când îi dădură drumul, se duse ţintă în prima cârciumă şi bău până nu mai ştiu de el. Timp de câţiva ani mai apoi li se arăta muşteriilor locul de unde cântăreţul muşcase din masă.

Zaraza fu arsă la Crematoriul Învierea, care atunci se afla undeva în preajma gropii Tonola. Asistase o mare de oameni în lacrimi, nu şi Cristian Vasile. Pe drumul spre crematoriu,

măreţul dric de abanos sculptat, tras de cai mascaţi, vădea prin geamurile de cristal o frumuseţe de femeie cu ochii deschişi, căci pleoapele cu gene lungi nu voiseră să coboare cu nici un chip peste ochii negri ca smoala. Cenuşa fetei umplu o urnă ce avea ca toarte doi îngeri de fier forjat.

Nu trecură nici două zile şi urna a fost furată din firida ei din interiorul crematoriului. Am cercetat colecţia de ziare din acea perioadă ca să mă conving de realitatea acestei poveşti. Am găsit titluri cu litere de-o şchioapă în gazetele vremii anunţând furtul urnei. Ceea ce nu s-a ştiut însă niciodată, ceea ce am aflat doar eu, printr-o întâmplare, este cine a fost cel care-a comis acest sacrilegiu. Nu vreau să fac din asta cine ştie ce enigmă. Fireşte, după cum bănuiaţi, hoţul n-a fost altul decât Cristian Vasile, cântăreţul, care îşi învinsese, înnebunit de dragoste şi disperare, vechea lui teamă de strigoi. Intrase-n miez de noapte pe o ferestruică a crematoriului, păşise pe dalele umede, se-mpiedicase de căruciorul cu care se împingeau morţii în cuptor şi, sub sinistra boltă de malachită sculptată, pipăise zeci de urne frumos aliniate ca să dea de cea a dragei, a neuitatei Zaraza. O strânsese la piept şi-şi apăsase buzele pe argila ei rece. Ajuns acasă, cântăreţul aşeză urna pe-un gheridon din colţul odăii şi, chiar din dimineaţa următoare, începu sinistrul ritual pe care i-l inspirase fără-ndoială sminteala. Mi-e greu până şi să pun pe hârtie cuvintele care descriu faptul de nedescris, dar am s-o fac totuşi cât se poate de simplu: în fiecare seară, timp de patru luni de zile, Cristian Vasile a mâncat câte-o linguriţă din cenuşa Zarazei. Când ultimele urme de cenuşă de pe pereţii urnei au fost înghiţite, cântăreţul şi-a turnat terebentină pe gât, dar n-a reuşit să moară. N-a făcut decât să-şi ardă coardele vocale, terminând cu cântatul pentru totdeauna. A dispărut cu totul şi din Bucureştiul real, şi din celălalt

Bucureşti, fantomatic şi ceţos, din memoria oamenilor.

Unchiul meu dinspre mamă, care este actor, făcea un turneu cu trupa lui când l-a întâlnit prin 1959 la Piatra Neamţ. A găsit acolo, pe post de maşinist (trăgea în fiecare seară cortina), un bătrân cu aspect de boschetar, căruia teatrul îi dădea, de milă, o pâine. Cineva i-a spus că era Cristian Vasile şi că fusese faimos la vremea lui. I s-a şi fredonat refrenul Zarazei. Unchiul meu i-a dat bătrânului o cinzeacă şi acesta, gâjâind în şoaptă, i-a povestit cele de mai sus. Le povestea oricui, dar nimeni n-a pus pân-acum povestea pe hârtie. O fac eu, în cele din urmă, deplin conştient de faptul că nu aceste biete pagini vor duce mai departe amintirea lui Cristian Vasile, ci refrenul etern al *Zarazei*:

Vreau să-mi spui, frumoasă Zaraza,
Cine te-a iubit,
Câţi au plâns nebuni pentru tine
Şi câţi au murit.
Vreau să-mi dai gura-ţi dulce, Zaraza,
Să mă-mbătezi mereu,
De a ta sărutare, Zaraza,
Vreau să mor şi eu…

Seara care cade

Cu mulţi ani în urmă am trăit o seară ciudată. Viaţa mea nu e bogată în evenimente, iar pe cele câteva mai expresive pe care mi le amintesc le-am stors la maximum în cărţile mele. Totuşi, sunt câteva despre care, din diferite motive, n-am putut scrie, căci doar teoretic „totul e de vânzare“ când eşti scriitor. În realitate, mii de scrupule şi reţineri te fac să omiţi câte-un fapt în aparenţă neînsemnat, dar care (şi dovada sunt tocmai scrupulele tale) poate fi un tunel către straturile vulnerabile ale sinelui tău. Noi nu suntem interfaţa socială pe care o numim „persoana noastră“: cineva dindărătul ei, o fiinţă incomparabil mai vastă, ne controlează, modelează, cenzurează de multe ori gândurile şi acţiunile.

În după-amiaza acelei zile pariziene văzusem, la Centrul Pompidou, o mare expoziţie André Breton, pretext, de fapt, pentru o desfăşurare de imagerie suprarealistă cum rareori poţi vedea într-un singur loc. Mă însoţiseră prietenii la care locuiam, un cuplu tânăr, mixt în mai multe sensuri, căci reunea două rase, două religii şi două arte, dar mai ales două fizionomii extrem de contrastante. Ei îi priveam faţa reflectată în sticla vreunui Delvaux şi părea chiar de acolo, înconjurată natural de femei goale şi blonde aşteptând (pe cine?) într-o gară pustie. Era aidoma lor, cu excepţia părului tăiat violent la ceafă. Şi, fireşte, a hainelor, între care faimoasa cămaşă bărbătească, neagră, în care o văzusem de cele mai multe ori în săptămâna cât stătusem cu ei. Cum îşi găsise românca asta sibiancă algerianul cu care locuia, habar n-am. Legătura mea fusese, fireşte, ea, prin intermediul unei prietene comune, tot muziciană. El era un

berber mândru de originea lui, marcată prin tichia de catifea cu ape vişinii şi cu fund de atlaz albastru de care cred că nu se despărţea niciodată. Altfel, era, ca şi ea, haios, nepăsător, cam leneş… Imposibil de spus din ce trăia. Căci mă-ndoiesc că din actorie, cum (nici măcar nu) pretindea: nu cred că Othello – singurul rol în care-l vedeam cât de cât – se juca destul de des în acele zile la Paris… Din toată expoziţia mi-a rămas în minte doar o singură pictură. Cred că sunt ţicnit: uneori iubesc câte un tablou atât de tare, încât literalmente îmi vine să dau spargere la muzeu şi să plec cu el. Era „Le soir qui tombe“ al lui Magritte: o fereastră spartă, cioburi lungi aşezate sub ea în picioare şi soarele de amurg răsfrânt în ele sub unghiuri diferite…

Am ieşit apoi în oraşul plin de animaţie (era în sezon, când Parisul pute a pipi şi a languste), am răscolit vreo două *Tati*-uri, am cinat destul de devreme la restaurantul „Le Levant“ (era surpriza prietenilor mei, căci tocmai îmi apăruse *Levantul*), unde mi-au şi făcut o poză sub marea lui firmă galbenă şi, după o rătăcire fericită prin labirintul metroului, am ajuns acasă, unde pe fereastră seara căzuse de mult…

M-am întrebat întotdeauna dacă mi-am înşelat soţia în acea noapte. Habar n-am nici acum. Dar acum îmi pasă mult mai puţin decât atunci, a doua zi, în avionul care mă ducea spre Bucureşti, sau când, în aeroport, mi-am strâns soţia în braţe. Sau, mai ales, în noaptea care a urmat şi în care, făcând dragoste cu ea, am rememorat totul şi era cât pe-aci să încep să plâng. Era să-i spun tot ce (nu) se-ntâmplase, dar mi-am amintit deodată – deşi nu era acelaşi lucru – povestirea lui Cortázar în care un cuplu (un bărbat şi-o femeie care se iubesc) pune în practică o veche fantezie: merg la mare şi, deliberat, se culcă fiecare, în aceeaşi noapte, cu câte un necunoscut. Nici a doua zi, nici mai târziu

nu mai fac vreo aluzie la acea noapte, dar n-o uită de fapt niciodată şi legătura lor se ruinează…

Aleseseră ultima mea seară cu ei, vorbiseră poate mult între ei despre asta. Poate puseseră totul la cale în nopţile precedente, pe întuneric, mângâindu-se şi fantazând. Sau poate o făceau frecvent, poate foarte mulţi făceau asta acolo frecvent. Am băut în seara aceea de iulie foarte multă *grappa*, încât nu mi-am dat seama că nu aprinseseră, cum făceau de obicei, lampa care cobora foarte jos deasupra mesei. Şi nu m-am gândit la ceva neobişnuit nici când, mult după ce abia ne mai vedeam feţele, ne-am luat paharele şi am trecut în dormitor, cameră pe care o văzusem până atunci doar prin uşa întredeschisă: un colţ de pat cu cearşafuri vărgate, albastru şi galben, în dezordine. Dar discutam mai departe despre Resnais şi Brassens şi Bernard Buffet, şi doar când ea (o clipă am fost tentat să-i folosesc numele adevărat), încă vorbind despre nu ştiu ce coregraf, şi-a desfăcut bluza larg, lăsându-şi areolele sânilor la vedere, mi-am dat seama ce se-ntâmpla. Algerianul s-a-ntors râzând către mine şi m-a-ntrebat dacă nu vreau s-o iubim amândoi pe femeia lui. Probabil că a socotit răspunsul de la sine-nţeles, căci n-a mai avut răbdare să-l aştepte. I-a scos bluza cu totul şi a culcat-o pe pat, întinzându-se lângă ea şi strecurându-i o mână sub fusta scurtă. Ameţită cum n-o văzusem niciodată până atunci, fata blondă s-a desprins de gura iubitului ei doar cât să mă privească-n ochi şi să-mi spună pe româneşte: „Hai… nu fi prost…“

Stăteam pe un mic fotoliu de piele, lângă pat, cu paharul în mână – l-am pus apoi pe podea – şi nu-mi venea să cred că mi se-ntâmplă-n realitate (a Parisului, e drept, totuşi nu în vis sau în imaginaţie) să fiu în acea poveste, să văd cum acel ins rămâne întunecat şi gol, cum ea rămâne, ca în reviste, doar în ciorapi de plasă neagră, şi mai ales nu puteam crede că ar fi fost de-ajuns să vreau, ca

să particip la noaptea tulburătoare, minunată, de sex care se pregătea. Ce trebuia să fac? Nu puteam gândi prea departe la consecinţe, fiindcă-ncepusem să tremur de excitaţie. Cred că totul ar fi fost tranşat dacă mi-aş fi desfăcut fie şi un singur nasture de la cămaşă, dac-aş fi făcut cel mai mic gest de acceptare. N-a trebuit însă să decid eu. A decis în locul meu tocmai acea fiinţă vastă din spatele personalităţii mele despre care vorbeam, aceeaşi care, în visele erotice pe care le aveam de un an, de când mă căsătorisem, mă împiedicase să-mi înşel (da, chiar şi acolo!) soţia. Când o prindeam în braţe pe fabuloasa, calda, doritoarea femeie din vis, înfăşurată în lungul ei păr arămiu, şi-o contemplam în toată intimitatea ei, gata să facem împreună gesturile pasionate ale dragostei, se-ntâmpla întotdeauna ceva: se deschidea uşa şi intra o mulţime de oameni, îmi cădea capul de pe umeri sau, pur şi simplu, uitându-mă mai bine între picioarele ei, observam deodată că e netedă ca o păpuşă sau, mai rău, că e bărbat! Cât timp mi-am iubit soţia, literalmente n-am putut-o înşela – adesea spre disperarea mea – nici în vis…

N-am putut să particip. Dar am stat acolo, în lumina de ambră a lămpii acoperite de un maiou de mătase, ore-n şir, privind cu aviditate tot ce se-ntâmpla în acel pat, neştiind cui să-i mulţumesc pentru darul straniu, întunecat, care-mi era făcut. Am văzut-o căutând înadins poziţiile cele mai submisive, am văzut-o privindu-mă sfidător în ochi, îngenuncheată, în timpul celei mai dulci dintre torturi, am văzut-o rugându-mă să vin mai aproape de gura ei cu buzele tumefiate de dorinţă. Am văzut urmele de degete care înfloreau purpurii pe pielea ei aurie. Am văzut un bob de sudoare scurgându-se în cavitatea înghiocată a buricului ei. I-am auzit cuvintele româneşti, aspre şi obscene, strigate când n-a mai putut să nu strige. Am văzut-o zăcând pe-o parte, încă pătrunsă, dar cufundată-n aşternut ca o pată de apă ce se evaporă-ncet pe

asfaltul încins… Am văzut-o, în fine, ridicându-se greoaie şi mergând la baie, cu o mână între pulpele umede…

Când s-a-ntors, nu mai eram acolo.

A doua zi dimineaţă i-am găsit la masă, bând cafeaua, la fel ca-n celelalte şase dimineţi din mica mea vacanţă pariziană. Acelaşi ziar – cu foarte multe secţiuni aruncate pe jos –, acelaşi *croissant*, aceeaşi lume grăbită văzută de la fereastră. Oare făceau şi ei efortul de-a fi normali, sau, pur şi simplu, nu le păsa? De ea m-am despărţit frăţeşte, pupându-ne pe obraji în pragul uşii (dar gândindu-mă că pe foarte puţine femei din viaţa mea aveam să ajung să le cunosc vreodată mai intim), iar el m-a dus cu Fiat-ul lui roz-Barbie până la Orly. Acolo ne-am strâns mâinile şi ne-am bătut pe umeri. Bla bla bla. Când mai vin pe la Paris, să trag tot la ei. Au revoir. Au revoir.

Aşa sunt lucrurile de felu-ăsta, îmi spun mereu. Se-ntâmplă sau nu se-ntâmplă. Şi asta nu depinde de tine, ci… Dumnezeu ştie, de împrejurări… să zicem… N-am să ştiu niciodată cum ar fi fost acea noapte dacă aş fi băut mai mult, dacă mi-aş fi iubit mai puţin soţia şi, cine ştie, dacă n-aş fi fost, cu câteva ore-n urmă, atât de paralizat de magia pânzei lui Magritte în care soarele cade, din ciob în ciob, rănindu-se în tăişurile lor…

Bucureştiul meu

Un complex dragoste–ură mă leagă de oraşul în care mi-am trăit întreaga viaţă, ca de orice obiect pe care îl recunosc ca neavând realitate, ci existând cu totul în adâncul creierului meu. Uneori, întinderea asta de teren cu construcţii şi şosele îmi pare hidoasă, asemenea aparatului de metal pe care Freud l-a purtat timp de unsprezece ani în gură, în loc de palat, alteori văd în el o Mandală peste care mă aplec cu atâta concentrare, încât simt cum antenele şi paratrăsnetele din vârful Televiziunii, Inter-ului şi Casei Presei îmi zgârie retinele. Odată, mă gândeam zâmbind autocompătimitor: lui Joyce i s-a dat Dublinul, lui Borges Buenos Aires, lui Durrell Alexandria, „dar mie, Domnul, veşnicul şi bunul / Nu mi-a trimis, de când mă rog, nici unul" dintre aceste oraşe-mit, oraşe care apar numai în vis şi, poate, în clipa morţii. Cum eram un adolescent, cum, citind Dostoievski, mă gândeam că, de vreme ce Dostoievski n-a fost înger, ci om ca şi mine, voi putea scrie şi eu ceva, poate, mai minunat ca Netocika Nezvanova (nu ştiam pe atunci că nu poate exista ceva mai minunat), fiind deci pe atunci un puşti înnebunit de Cartea pe care avea s-o scrie (după care, fireşte, avea să se sinucidă, înainte de groaznica vârstă a decrepitudinii, adică treizeci de ani), calculam şi recalculam cu disperare infimul „corelativ obiectiv" de care dispuneam – căci voiam să scriu proză, numai proză, a fost o ironie a sorţii că am publicat mai întâi poezie –: câteva persoane, câteva trasee prin Bucureşti… Enigmele nu voiau să apară. Subterane nu existau. Oamenii erau buni, iar oraşul plat ca un ceas de mână, legat de încheietură cu Dâmboviţa în chip de cureluşă.

Unde era splendidul, splendidul amurg petersburghez, cu un student aplecat visător pe un pod, peste apele Nevei? Unde – tunelele de cărămidă pe sub Buenos Aires din *Abaddón*, în care, în cea mai adâncă adâncime, o Oarbă desface coapsele, şi pleoapele vulvei se deschid pentru a ivi o privire albastră? N-o găseam nicăieri nici pe Justine din cartierul copt, nici pe Frieda din pivniţele Pragăi, nici pe Alejandra, pentru că încă nu le întâlnisem pe toate în icoana unei singure fetiţe-femei, cu un oraş rotit în jurul ei ca o fustă largă sau ca o pânză de păianjen. Începusem să scriu pe atunci un roman-sonet, cu paisprezece capitole grupate în patru părţi. Fiecare capitol trebuia scris în alt stil, în loc de rime urma să găsesc subtile corespondenţe între capitolele unu şi trei, doi şi patru… Forma era minunată, dar cu ce aveam s-o umplu? Nu cunoşteam oamenii, nu mă interesau, n-am scris în viaţa mea, de altfel, un dialog. Nu iubisem şi nu urâsem pe nimeni. Mă afundam deci în descrieri, descrieri nesfârşite de case şi blocuri vechi, străvechi, fărâmiţate, mâncate de viermi şi urechelniţe pe dinăuntru, cu ferestre rotunde care reflectau amurgul gros ca păcura, cu lifturi antediluviene glisând lent în cuşti de sârmă plină de jeg şi unsoare. Străzi cu case demolate, doar cu câte un zid rămas în picioare, ca o bucată de măsea cu plomba căzută, copaci de un verde nefiresc de spălăcit, de culoarea halucinaţiei… Maidane cu chiuvete ruginite şi carcase de răcitoare, fecale şi sârme… Două, trei, zece pagini despre rătăcirile unui personaj prin astfel de locuri rele… Şi depozite de cărămidă roşie, cu scoabe de fier, cu ziduri mai vaste ca orizontul… Ciudat este că visam la fel şi, de altfel, întotdeauna în perioadele când am scris, am şi visat aceleaşi lucruri, fără să pot spune prea limpede dacă visul precedă scrisul sau invers. Visam faţade cu stucaturi, cu statui în poziţii neverosimile, patetice, întinzând mâinile spre

mine, ferindu-se de lovituri, implorând… Cupole de aramă sub care nimic nu era de dimensiuni umane, cu imense deschideri rotunde sus, în centru… Pieţe pustii, sub un soare transparent, unde, în lumina galbenă, se înălţa un turn la fel de galben, prăfuit şi de neînţeles… De unde îmi veneau imaginile astea, atât de coerente emoţional, atât de dulce chinuitoare? Unele le-am regăsit mai târziu în Desiderio Monsù, altele, fireşte, în Chirico – tulburătorul peisaj cu fabrică din colecţia Barnes de la Philadelphia –, iar altele (când m-am visat la Paris), chiar în Parisul pe care l-am văzut în realitate doar anul trecut. Văzusem în vis, încă din adolescenţă, o stradă care duce, în pantă, de-a lungul unor ziduri fumurii, spre Pantheon… Dar când ridicam ochii de la foaia pe care o mâzgăleam cu pixul şi care se făcuse deja galbenă ca flacăra de sodiu şi poroasă în înserarea de octombrie, vedeam, prin tripla fereastră panoramică din camera mea de pe Ştefan cel Mare, un alt Bucureşti, care nu voia cu nici un chip să intre în proza mea. „Femeie, ce am eu cu tine?“, îmi venea să-i spun acestui impostor întins până la orizont, cu case cu olane roşii risipite printre plopi şi carpeni, cu paşnice curţi dimoviene, cu, în zare, magazinul Victoria şi, deja începând să pâlpâie, reclama rotundă, albastră GALLUS, înlocuită abia anul ăsta cu PEPSI. Urât, provincial, cu nişte coşuri cenuşii de termocentrală hiperdeparte, oraşul „real“ mă jignea, îmi scuipa în faţă o flegmă cenuşie. Cenuşiu, cenuşiu avea să-mi fie destinul literar, căci unora li se dăduse Viena, iar mie plictisul ăsta fără limite. Din cauza asta nu-mi ieşea mie romanul-sonet, căci unde se ascundea monstruoasa frumuseţe? În blocuri din cutii de chibrit? În case de burtăverzime? În parcul Herăstrău? Nebunii lui Canetti, Empusa lui Mandiargues, somnambula Nadja erau aici substituiţi de oligofreni, de „locatari“, de „cetăţeni“ cu care nu era nimic de făcut.

Am lăsat baltă proza şi, în fierbinţeala verii următoare, apăsat de singurătate cum nu mai fusesem vreodată, lipsit de mijloace ca să pot ieşi undeva, fără nici un prieten cu care să pot să mă văd, am început să ies la un fel de plimbări zilnice, rituale, menite să-mi coboare angoasa la limite suportabile, oarecum în felul marilor obsedaţi, care uneori ies în locuri deschise şi descriu mari cercuri umblând ore în şir. Abia atunci am conştientizat faptul că nu cunoşteam oraşul, că Bucureştiul era pentru mine (şi avea să rămână) doar ceea ce percepeam în acele vise limpezi şi ciudate, în care uneori mă ridicam în aer la cel mai înalt rând de ferestre ale câte unei clădiri semeţe şi izolate, privind înăuntru în odăi cu dactilografe verzui. Terminam şcoala generală la 28, lângă Circul de Stat, şi încă nu fusesem în centrul oraşului. Întreaga mea lume rămăsese aceea a mamei mele, care, femeie simplă venită de la ţară, îşi stabilise precis zona de acţiune între Obor şi Dorobanţi, cu o ramificaţie în Floreasca, zonă delimitată de cele trei cinematografe unde mergeam: Volga, Melodia şi Floreasca. Rarisim ieşeam de acolo şi atunci mă cuprindea un sentiment de stranietate, de nesiguranţă metafizică, de parcă aş fi coborât pe celălalt tărâm. Pentru nimic în lume mama n-ar fi mers la un film în centru. Până şi azi evită să iasă din fieful ei. Acel triunghi „curat“ de angoasă era tot ce cunoşteam din univers, era un neuron, era ca şi cum, ca să cunosc lumea, aş fi fost dotat cu un singur neuron, care mai avea două sinapse relativ sigure: drumul până la Tanti Sica (devenită Tanti Aura în REM), sora mamei, drum lung cu tramvaiul, până în Dudeşti Cioplea, trecând pe la imensa statuie a dorobanţului de la Rond, şi drumul mai scurt până la Tanti Naşa, undeva în Tei, pe o stradă de mahala adevărată. Naşa se numea Victoriţa şi avea un copil jegos, Marian, cu care eram forţat să mă joc. Dar casa, pe care o revăd adesea în vis – acolo se petrec incesturi

oribile, acolo fur câte o statuetă din vreo servantă veche, acolo se-ntâmplă şi un lucru despre care încă nu am îndrăznit să scriu – era o construcţie ciudată, cu etaj şi pod. Am urcat odată, pe când aveam vreo cinci ani, printr-un fel de tunel albastru, ascendent, până în vastul pod, complet gol, în afara unui pom de Crăciun împodobit cu figurine de traforaj, căci naşul era maistru de tâmplărie la o şcoală. El a desprins atunci din pom o figurină, un urs, pe care mi-a dăruit-o şi pe care o păstrez şi acum. Este una dintre cele câteva amintiri pe care le consider premonitorii, alături de faptul că la tăierea moţului, la un an, aş fi luat de pe tavă, dintre bani, pahar şi nu mai ştiu ce, – stiloul, şi de cuvintele copilaşului de vreo doi ani care, pe Domniţa Ruxandra, cum mergeam spre liceu, mi-a ieşit înainte dintr-o curte, m-a privit în ochi şi mi-a spus limpede, cu o voce care parcă nu era a lui: „Norocosule!“ Aceste două direcţii, Swann şi Guermantes ale mele, completau Oraşul, lumea. În ce priveşte ursul, el a fost subiectul celui mai terifiant vis pe care mi-l amintesc, între numeroasele mele vise despre fiare: puţin după ce am primit figurina traforată am visat o creatură imensă, cu colţi plini de bale, mârâind înfundat în adâncul pădurii. M-am trezit urlând în întuneric, am umblat prin casa labirintică, lovindu-mă de mobile, parcă ore în şir, până am văzut lumina gemuleţului de la baie. Am deschis uşa (clanţa îmi venea deasupra creştetului capului) şi, în lumina galbenă ca urina, în odaia strâmtă şi nesfârşit de înaltă, cu pereţi de culoarea cadavrelor, am văzut-o pe mama spălând rufe în chiuvetă, în miez de noapte. Udă fleaşcă, înfăşurată în spumă şi-n duhoarea săpunului de rufe verzui, cu sânii goi şi părul ud încâlcit peste spatele lung şi slab, cu omoplaţii ascuţiţi, era ca o statuie de o mărime neomenească, umplând cu totul singura odaie luminată din univers. Da, Bucureştiul meu o avea în centru pe mama.

Abia terminând cu ambiţiile primelor mele proze, peste nucleul ăsta primitiv s-a suprapus alt oraş, cel emoţional, pentru ca abia în facultate, aşa cum peste teleencefal s-a suprapus mezencefalul (talamus şi hipotalamus, sistemul limbic), iar apoi neocortexul, să acopăr şi Bucureştiul din adolescenţă cu altul, mult mai vast, peste care homunculul meu să se poată lăfăi ca într-un pat cu cearceafurile boţite. Căci aşa cum sub ţeastă am trei creiere suprapuse, de reptilă, de mamifer primitiv şi de om, spaţiul imaginarului meu este ocupat de trei Bucureştiuri: al mamei, al primei femei şi al poeziei. Şi dacă, vreodată, peste creierul de om se va suprapune structura de briliant, inconcevabilă, a unui creier de înger, ce oraş arhetipal, ce Hieropolis ceresc îi va corespunde? În liceu abia, rătăcind cu EA de mână (Lolita, Sonia, Raşelica Nachmansohn, Clea, Nana şi Gina mea deodată) prin violenţa şi tristeţea fără limite ale unui Bucureşti sexual, prin jungla fără speranţă a gonadelor, prin Grădina Icoanei a geloziei, prin strada Toamnei a urii fără limite numite dragoste, prin gangurile corpurilor lipite şi ale gurilor care se caută, şi ale mâinilor care se ridică, sub fustă, până la pielea subţire a coapsei interioare şi mai sus, până la chiloţeii sub care se simt, aspre, granulele părului pubian, prin zăpada căzând tăcută în pieţişoara triunghiulară, pustie, în lumina unui bec cu neon, prin bulevardul Kiseleff al nostalgiei, prin Muzeul Antipa al antipatiei, prin Foişorul de Foc al răcelii, prin strada Uranus cu cerul plin de stele, abia în liceu triunghiul iniţial se lărgise nesigur, pipăitor, şovăitor, ca o amibă sau ca o palmă cu degete senzitive, desfăcute, cu urmele paşilor noştri drept amprente digitale şi cu şinele 26 şi 5 ca linii ale Dragostei şi ale Norocului, cu Dealul Mitropoliei ca podiş al lui Venus, cu norii reflectaţi în ape ca noiţe pe unghiile lacurilor Floreasca şi Tei, Cişmigiu şi Herăstrău, şi Tonola.

Alegeam în voiajele noastre de nuntă ale unei nuntiri imposibile trasee marginale şi ciudate, străduţe care azi nu mai există (aşa cum nu mai există în mintea mea înrăită loc pentru dragoste), cu case roz, cu marchize de geam colorat, cu leandri înfloriţi, cu curţi, cu pisicuţe răsucindu-se-n iarbă. Ne opream să zgândărim păianjenii graşi, atârnând între trandafiri, ne încâlceam prin fundături uitate de Dumnezeu, cu construcţii spectrale, cu gorgone sprijinind ferestre oarbe, cu lei de piatră şi dragoni de ciment, sparţi şi îngălbeniţi, călăriţi de fetiţe cu ochelari. Când mai trec astăzi, din întâmplare, prin vreunul din acele locuri, văd limpede încă urma de vaccin de pe braţul ei gol şi transpirat şi simt încă acea strângere de inimă şi de testicule, acea stoarcere a glandelor interne şi a glandei mai subtile care secretă Timpul, iar glandele din colţurile ochilor mei secretă serotonină. Aşa că harta oraşului meu e pistruiată cu bulboane şi vârtejuri de nostalgie pură. Nu am observat niciodată aluniţele de pe corpul mamei, dar cunosc în cele mai mici amănunte aluniţele negre, cafenii şi tulbure-translucide de pe corpul primei fete pe care am mângâiat-o goală, iar stropii de nostalgie de pe faţa Bucureştiului, locurile în care ne-am oprit, ne-am sărutat şi ne-am ţinut în braţe, în care am trăncănit, în care am băut şi în care ne-am spus cuvinte îngrozitoare, corespund punct cu punct cu aluniţele de pe pielea ei. Romanul-sonet era departe, şi nebunia insuportabilă a pierderii dragostei mă făcuse deodată apt pentru poezie. Închiriasem o garsonieră la mansardă, cu o masă, un scaun şi un pat, pe Domniţa Bălaşa. Pe cât de auster era interiorul, pe atât de gongoric balconul de fier forjat, cu inflorescenţe Jugendstil, cu hâde mascaroane împletite-ntre ele. În amurgul roşu ca flacăra, ieşeam la aer pe balcon şi priveam cupolele albăstrui ale oraşului. Abia atunci, în Facultate, m-am familiarizat cu Centrul, de parcă

aş fi trăit până atunci sub pământ, ca larvă în copilărie, pupă în adolescenţă, şi abia acum aş fi ieşit în noul mediu străveziu, ca imago. După orele de curs, care nu-mi spuneau mare lucru, hoinăream până seara în Centru, în piaţa cu statui, prin magazinele de la coada lui Mihai Viteazul, pline cu gablonzuri şi parfumuri, prin faţa Inter-ului şi Teatrului Naţional, pe la Sala Palatului şi pe Calea Victoriei… Începuseră să-mi placă urbea modernă, circulaţia, oamenii mai eleganţi, femeile mai atrăgătoare… Am scris atunci *Poemele de amor*, în care Bucureştiul apare ca o metropolă occidentală, plină de feeria neoanelor, de strălucirea autostrăzilor, de cristalinul arhitecturii. Descoperisem librăriile şi sălile de expoziţie, cenaclurile de pe Schitu Măgureanu şi de pe linia lui 89, ştrandurile, Editura Cartea Românească şi monstruoasele culoare îngheţate ale Casei Scânteii, un Bucureşti intelectual, sofisticat şi răsucit ca un profiterol într-o cupă de argint. Refulasem Triunghiul originar şi reţeaua de aluniţe emoţionale, căci acum, aerisit, colorat, în straturi de cuarţ suprapuse, organizat în două emisfere despărţite de corpul calos al Dâmboviţei, aveam în sfârşit un Bucureşti al meu, un oraş personal, pe măsura mea, în al cărui centru nu mai erau nici mama, nici amanta, ci eu însumi, scriitorul care genera oraşul. Idila mea cu acesta a fost idila mea cu iluzia poeziei. Eram singur ca un câine, hoinăream jigărit câte o vară întreagă, halucinând, prin faţa Continentalului şi Palatului Telefoanelor, pe la Athénée Palace şi prin faţă la Cinema Patria, făcând imagini peste imagini, jubilând şi aplecându-mă în vântul de raze orbitoare al unei glorii pe care o vedeam doar eu…

Durrell avea Alexandria? Cortázar Buenos Aires? Joyce Dublinul? Dar aveam şi eu Bucureştiul! Un oraş plastic, proteiform, pe care imaginaţia mea îl modela după voie, îl rotea în jurul unor schimbătoare puncte de perspectivă, ca

pe monitorul unui computer, îl colora în jocuri de ape şi franje de interferenţă („*parcă eşti un păun, cu Bucureştiul înfoiat în spatele tău*“, scriam), îl boţeam şi-l împănam cu mică, diorit, ametist, hematit şi duhoare de crabi putrezi şi alge („*Bucureştiul e-o stridie cu restaurantul Perla în ea*“, scriam), îl tăvăleam prin mit şi halucinaţie, prin analogii şi paralogisme, prin surréalisme şi Art Nouveau şi pop şi op, şi imaginam geneza unui formidabil animal de lumină galbenă, un fetus cu diamant în frunte, pornind de la dubla elice, cu baze purinice şi pirimidinice, înălţată în piaţa Bucur Obor („*peste Bucureştiul cu ziduri şi glorii / răsăriseră sorii*“, scriam)… Haşiş, mescalină, morfină, curara şi merital erau cele cinci elemente din care se modelau ziduri şi arbori, feţe umane cu ochi roz şi buze violete, automobile incolore şi translucide asemeni puricilor de baltă, semafoare ca nişte creiere cu focar epileptic activ. Farmacia 111 profeţea, benzinăria de lângă podul spre Voluntari vorbea în limbi, cofetăria de la Teiul Doamnei vindeca prin punerea mâinilor, Teatrul Mic împiciorongea şontorogii, Biserica Anglicană dădea foc catargelor toamnei, ivite la orizont, cu o lentilă tatuată. Şi câte şi mai câte giumbuşlucuri! Dacă există fericire în singurătate, schizoidie, grafomanie, glosolalie, anorexie, apraxie, ataxie, dacă era reală starea de Bardo a meditaţiei concentrate, dacă întâiul dintre *chakras*, divinul Sahasrara, sfera de foc radiind în creştet din deschiderea brahmanică, este adevăratul ochi cu care construim lumea, eram fericit, trăiam în Bardo şi peste mine ardea Sahasrara. Dar de imagini te plictiseşti, asta-i partea proastă cu imaginile. Când îţi faci un nes, torni o linguriţă de cafea solubilă peste o linguriţă de zahăr. Agiţi un pic paharul până când printre granulele cafenii încep să se ivească cele albe. Curând, foarte curând, ele sunt omogen amestecate. Din acel moment, orice ai face, oricât ai agita paharul, nu

poţi să le amesteci mai mult şi nu poţi să le mai separi.

Echilibrul, adică moartea. După câţiva ani de fericire imagistică, poezia mea a murit din lipsa putinţei de a mai progresa. Aproape că am murit şi eu odată cu ea, atunci. Am zăcut zilnic, ore-ntregi, între cearceafuri umede, terorizat şi disperat la gândul că nu mai pot să scriu, chinuindu-mă, făcând exerciţii de înnebunire, bând cincisprezece cafele pe zi. Dacă aş fi fost în stare să ingerez alcool, mi-aş fi distrus mintea prin băutură. Vreun an nu am mai făcut nimic, nu am ieşit nicăieri, aproape că nu am mai dormit, iar când aţipeam visam că scriu poeme cu imagini atât de fantastice, încât simţeam că mi se ridică părul pe braţe şi în creştet, dar când mă trezeam îmi dădeam seama de imbecilitatea lor şi mă străduiam să adorm la loc. Cam pe atunci au început acele vise care aveau să genereze prozele mele. Refulatul începea să se întoarcă, postmodernismul se veştejea către modernism, care, ca un film dat înapoi, glisa lent spre simbolismul lui Redon şi Chavannes, ca să se afunde cu toate puterile în Caspar David Friedrich. Regresam, scădeam în statură, coboram etajele minţii mele, pierdeam stadiul sexual, involuând spre cel anal şi oral… Ziua mă fulgerau amintiri dureroase, străvechi, care nu-mi lăsau răgazul să le vizualizez, să-mi dau seama de unde vin, dacă-s amintiri ale unor vise, ale unor momente reale sau ale unei vieţi anterioare (o pictură de Claude Lorraine înfăţişând o radă în care pătrunde o corabie, şi construcţii de marmură, arcuri şi colonade, pe mal, apa înflăcărată şi arhitectura transparentizată de răsăritul de soare, mi-a dat întotdeauna certitudinea leşinătoare că am fost odată acolo), iar noaptea vedeam mai clar locuri pe care le uitasem de mult, locuinţele unde stătusem până la doi ani, apoi până la patru, la cinci… Totul desfigurat de emoţie, de la panică la extaz… O lumină verzuie, cadaverică, înfăşură odăile

imposibil de înalte. Uşile erau toate ca nişte răni stacojii, din care mustea uneori sângele. Aerul era fumuriu, de amurg. Umblam prin decorul ăsta gigantic, puneam mânuţa pe tapete cu floricele, mă opream terifiat în faţa ţigăncii care apărea în uşă, zâmbindu-mi şi întinzându-mi o bucată de rahat gălbui, tăvălit prin zahăr pudră… Intram la baie şi, în locul closetului, chiuvetei şi căzii, desluşeam o vastă sală de conferinţe, pustie, cu o masă lungă, scaune şi broşuri înălţate până la tavan, de-a lungul pereţilor… În braţele mamei, pluteam la o înălţime ameţitoare deasupra străzii, în drum spre alimentara. În toată perioada cât am scris *Nostalgia* am încercat din răsputeri să-mi amintesc cât mai mult din primii ani de copilărie. O fascinaţie puternică mă împingea să umblu dimineţi în şir pe trasee pe care nu le mai străbătusem de două decenii: am mers să văd blocul unde locuisem un an, în apropierea Depoului Floreasca, şi unde balcoanele erau atât de apropiate, încât vecina noastră mă lua din braţele mamei, trecându-mă peste puţul adânc de patru etaje… Am fost, tot în Floreasca, pe strada cu nume de muzician şi am intrat în vila enigmatică în care, la patru ani, mă jucasem „de-a doctorul“ cu Silvia, privindu-ne trişti mugureii sexelor goale. Tot acolo mă văzusem foarte des în memorie stând la fereastră şi uitându-mă pe o cărticică al cărei nume, când brusc mi l-am amintit, m-a umplut de emoţie: *Povestea prinţului Saltan.* Dar adevărata revelaţie, adevărata trezire a memoriei afective, aşa cum în *Oglinda* lui Tarkovski copilul începe să vorbească sub hipnoză, a fost în dimineaţa de acum câţiva ani, când am plecat să caut fabuloasa casă de pe Silistra, în care locuisem până la doi ani, şi din care aveam primele mele amintiri: casa însăşi, în formă de „U“, locuită de chiriaşi rufoşi, de prostituata Coca, de Nenea Nicu Bă, muncitor la atelierele CFR, de nenumăraţi copii ai

proprietarilor, ma'am Catana şi bătrânul Catana; vaporul de lemn de pe un dulap; căţelul Gioni, căruia eu îi ziceam Doni; curcanul care se înfoia în curte; tata bărbierindu-se afară într-o oglinjoară cât palma; clopoţelul aurit pe care l-am scăpat într-o baltă şi nu l-am mai găsit niciodată… Am găsit cartierul, dar toate străzile aveau nume schimbate. Cartier de mahala, cu oleandri în curţi şi marchize cu geamuri colorate. M-am sucit şi m-am răsucit pe străduţe labirintice, am traversat pieţişoare tăcute, am privit intens case înalte, în formă de foişor, pe care sigur le mai văzusem undeva… pe Pâncota aerul s-a schimbat, a devenit fumuriu… Pâncota: pântec… Am recunoscut ca în vis alimentara scundă, cu muşcata veştedă lângă casierie, am trecut pe lângă ruinele cu zugrăveală albastră ale unor case ca din Malte Laurids Brigge, pe lângă bătrâne întorcând mirate capul după mine, am înaintat cu moartea în suflet printre curţi cu plozi în cărucioare şi fetiţe lovindu-şi palmele câte două şi bolborosind, am evitat privirea ţigăncii din balconul sprijinit pe doi cherubi de ipsos cojit şi am ajuns în faţa casei de la numărul 66. Astăzi ea nu mai există, cartierul tot a fost demolat, înainte ca să pot face măcar o fotografie. Coloane la etaj, geamuri cu sticlă spartă şi înlocuită cu hârtie albastră, impresie de părăsire şi fărâmiţare lentă… O carcasă de automobil american de prin anii '60, fără roţi, fără faruri, ocupând toată curtea. O uşă de lemn întredeschisă pe latura stângă, unde, la etaj, locuisem într-o singură cameră cu ciment pe jos, bucătărie, sufragerie şi dormitor în acelaşi timp. Priveam fără să înţeleg ruina asta din adâncul adâncului minţii mele. Dezolat, m-am lăsat pe vine, şi atunci, deodată (pentru că o priveam acum de la înălţimea copilului de doi ani?), totul mi-a explodat în creier într-un flux orbitor de lumină. M-am ridicat, am deschis poarta şi am înaintat spre uşa întredeschisă. Am urcat o răsucită scară-n

spirală, la capătul căreia o uşă stacojie, enormă, mă aştepta.

Am deschis-o şi m-am oprit în prag, năucit de strălucirea din cameră: pe patul cu cearceafuri de o albeaţă ireală stătea mama, tânără şi goală, cu pata roşie de *lupus* pe şold, cu părul răsfirat pe sâni şi pe umeri, cu ochii strălucind ca briliantele, zâmbindu-mi de bun sosit.

Nabokov la Braşov

Acum vreo câteva zile umblam grăbit, cu mâinile-n buzunarele canadienei, printr-un peisaj industrial, trist de-ţi venea să plângi, pe undeva pe la Timpuri Noi. Era foarte frig, deşi soare, abia se ridicase bruma dimineţii de noiembrie. Mă gândeam la tot felul de aiureli literare, când m-am auzit strigat: „Hei, Mircea! Ce faci, dragule?“ Un BMW masiv, argintiu, oprise la câţiva paşi în faţa mea, pe marginea şoselei, şi o insă total necunoscută, cu ochelari negri suiţi pe frunte, îmi zâmbea prin fereastra laterală. M-am îndreptat spre maşină şi tipa a coborât. „Mă mai ştii? Ştii cine sunt?“ Cu cât o priveam mai mult îmi era tot mai străină. „Nu cred“, i-am spus zâmbind la rândul meu. Era înţolită foarte bine, chiar epatant pe fondul blocurilor nenorocite de peste drum, al fabricii de ciment şi al chioşcurilor strâmbe din staţia de tramvai. „Sunt Adriana, sora Irinei, ai venit o dată pe la noi, la Cluj!“ OK, n-o văzusem decât o dată, cu foarte mulţi ani în urmă, aşa că era doar normal să nu mi-o mai amintesc. Am mimat bucuria recunoaşterii şi am schimbat câteva vorbe banale. „Ai mai fost prin Finlanda?“ am întrebat-o ca să fie sigură că ştiu cu cine discut. „Da, merg mereu, lucrăm cu o firmă de-acolo. Dar spune-mi, ce-ai mai făcut tu? Cum îţi merge? Tot aud că ai mai scos câte ceva, dar ştii… cu atâta muncă, stau mai prost cu cititul în ultimul timp… Irina cumpără însă toate cărţile tale, în amintirea vremurilor vechi, înţelegi…“ Am ezitat o vreme s-o întreb, dar până la urmă am simţit că e inevitabil. „Ce face Irina?“ La care femeia total, total necunoscută din faţa mea s-a deschis într-un fel de jubilare naivă: se vedea că sora ei era mândria

familiei. „Ei, e foarte bine, e de câţiva ani stabilită la Bruxelles, soţul ei e cineva foarte mare, membru în Parlamentul european…“ „…fiindcă aşa se scrie istoria“, mi-a trecut brusc prin minte. Încă vreo două vorbe, „să ţinem legătura“ (care legătură?), „mi-a părut bine că ne-am revăzut“, şi bărbatul de la volanul maşinii s-a întins să-i deschidă portiera. Apoi spaţiul s-a-nchis în jurul maşinii dispărute cum ai închide o revistă de modă cu obiecte fotografiate impecabil. Au rămas blocurile ude şi jegoase, găurile din asfalt, oamenii prost îmbrăcaţi şi arătând bolnavi de la intersecţie.

Am uitat spre ce notariat sau judecătorie mă-ndreptam, ce întabulare aveam de făcut, şi-am rătăcit vreo jumătate de oră la-ntâmplare prin locurile acelea de utopie neagră. Irina la Parlamentul european? Mare doamnă la Bruxelles? Soţia unui înalt funcţionar? Dar eu ezitasem să o-ntreb pe soră-sa despre ea din compasiune, ca să n-o pun într-o situaţie penibilă. Mi-o imaginasem pe Irina, în toţi aceşti ani, decăzută, poate alcoolică, hăituită de un trecut irepresibil. Boschetară poate, asemenea celor care put îngrozitor prin tramvaie… Apoi mi-am dat seama că aşa trebuia să fie, că viaţa, care-mi pusese cu câţiva ani în urmă în mâini un fel de povestire de-a gata, îmi oferea acum şi finalul firesc, poate chiar obligatoriu, pentru ea. Nu sunt nici un scriitor „realist“, nici unul „de subiecte“, şi de aceea am ezitat întotdeauna să povestesc cele trei-patru lucruri cu adevărat interesante la care am fost martor vreodată. Azi găsesc, iată, puţină linişte (vai, nu interioară, ci linişte pur şi simplu, singurătate pur şi simplu, în cel mai concret sens – uşa-nchisă la birou, cel mic dormind în pătuţul lui, în altă cameră, cea mare făcând ceva prin sufragerie…) ca să mă gândesc la Irina, „prima mea femeie“ şi o derizorie enigmă. O jalnică enigmă a unor jalnice vremuri.

Eram student la Litere, grafoman, sărit de pe fix, poet până-n vârful dinţilor (în închipuirea mea) şi totuşi şters, mărunt, mort de slab, încât singura parte din umanitate care mă interesa, fetele, se uita prin mine ca prin sticlă. Trăiam o singurătate înfiorătoare. Nici măcar când, mergând pe la cenacluri, căpătasem o mică notorietate literară, nu reuşisem să atrag atenţia vreuneia dintre colege. Nu puteam să-nţeleg. Amicii mei cei mai groteşti, cei mai bătuţi în cap se lăudau cu erotismul lor debordant, pe la „ceaiuri“ îşi povesteau cu detalii câte se întâmplaseră pe „futelniţa“ lor, cum îşi numeau sofaua din cămăruţele de mansardă sau de subsoluri pe unde erau aciuaţi. Iar eu aveam 23 de ani şi pe futelniţa mea nu venise încă nici o femeie… Aşa că în primăvara lui ’79, când am plecat la Cluj, la Colocviul Eminescu, am crezut o clipă că l-am apucat, în fine, pe Dumnezeu de picior. Am întâlnit acolo o insă care mi-a dat nişte semne vagi de simpatie. Era cu vreo patru ani mai mare ca mine, deja absolventă, repartizată profesoară într-un orăşel ardelean. Făcuse engleză şi română. Era urâţică, şleampătă, când mergea părea că se-mpleticeşte la fiecare pas. Tot ce purta pe ea părea aruncat cu furca. De la-nceput ne-am simţit bine-mpreună: doi nebuni, doi închipuiţi. Eu vorbeam numai în citate din autorii mei preferaţi, ea doar ironic şi parabolic, încât uneori, în lungile şi savantele noastre discuţii de pe străzile Clujului, ne dădeam seama că fiecare vorbea de fapt despre cu totul altceva decât credea celălalt. La un moment dat, s-a oprit lângă un felinar şi m-a-ntrebat: „Nu crezi că tot Clujul ăsta e doar un joc al minţii? Un vis din care va trebui o dată să ne trezim?“ Până şi eu mi-am dat seama de livrescul idiot al frazei şi i-am răspuns sarcastic: „Nu crezi că Borges a zis ceva asemănător despre Buenos Aires?“ „Nu, nu, eu chiar cred în asta. Chiar cred că nimic nu contează, că totul e visul nostru sau visul altcuiva despre noi…“ N-o puteam scoate din

extravaganţele ei. La colocviu am citit o lucrare din care nimeni n-a înţeles nimic. Am discutat-o apoi cu Irina, singuri într-un compartiment de tren, bând votcă din cupele a două jumătăţi de coji de portocală. Am fost foarte surprins: ea înţelesese. Am fost surprins şi că m-a lăsat apoi s-o sărut, că m-a lăsat şi mai departe… Dar nu foarte departe.

Acasă, am început să primesc scrisori de la ea, cam o dată la două săptămâni. Scrisori pur intelectuale, fără efuziuni. Ce mai citea, ce mai traducea… Îi plăceau mult Nabokov şi D.H. Lawrence, citea în engleză postmodernii americani, făcuse o pasiune pentru Robert Coover. Avea fără-ndoială talent critic, observaţiile ei nu erau la-ndemâna oricui. Abia spre sfârşitul scrisorilor insinua în ele un fel de tandreţe foarte curată. Le termina, invariabil, cu „Good night, sweet prince!“ Dar eu mă-ndrăgostisem între timp de o colegă din Bucureşti, şi povestea cu Irina îşi cam pierdea contururile. Ghinion, însă. Şi colega cu pricina era fată mare şi-aşa avea de gând să rămână cel puţin câţiva ani mai departe. Ne smotoceam înnebuniţi prin holuri de case vechi, dar agenda mea rămânea imaculată în continuare şi, Dumnezeule, împlineam 24 de ani! Am început să scriu poeme de dragoste foarte erotizate, ca un fel de compensare. Slabă compensare. M-aş fi culcat, în ciuda dragostei mele absolut reale pentru colega cu pricina, cu oricine, chiar şi cu o babă! Mai ales că „babă“ era pentru mine orice femeie trecută de 30 de ani. Aşa că speranţele mele au renăscut când am reîntâlnit-o pe Irina, anul următor, tot la Cluj, de data asta la un festival de poezie din cadrul Cântării României. Am văzut-o de departe, într-un grup de inşi care aşteptau la intrarea legendarei Arizona (o bombă ordinară, de fapt). Mi-a ieşit, mai împleticită ca oricând, în întâmpinare. Avea acum părul scurt, căzându-i în şuviţe tocite de-a lungul obrajilor. De câte ori o vedeam după o vreme mă frapa cât era de urâtă:

buze subţiri şi uscate, nasul prea cârn, faţa pergamentoasă… Dar ochii arătau totuşi o inteligenţă vie, ca şi altceva, un fel de nebunie romantică, de nepăsare faţă de tot ce era în jur. Când m-a invitat la ea acasă, am simţit deodată opera hormonilor prin zonele inghinale: gata, adio copilărie, „this time nothing can go wrong!“ Dar n-a fost aşa. Căci acasă la Irina era şi Adriana, sora ei, proaspăt întoarsă din Finlanda, şi toată nenorocita de seară am petrecut-o uitându-ne pe ultra-voluminoase albume de fotografii cu amurguri finlandeze, brazi finlandezi, reni finlandezi, Sibelius şi Berzelius şi dracelius şi lacelius… Ore-n şir aşteptând să plece Adriana şi să-nceapă distracţia, până când în cele din urmă am plecat eu, umilit şi furios, şi-aşa a mai trecut un an. Singura mea consolare, dar şi aceea foarte slabă, era că într-o carte pe care-o citeam pe-atunci, *Geniul şi zeiţa*, Aldous Huxley povestea că el fusese băiat mare până la 26 de ani! Iată că se putea şi mai rău. Dar eu, îmi jurasem, n-aveam să ajung până acolo. Mai bine moartea decât dezonoarea…

Astăzi însă mă gândesc că mai bine aş mai fi copilărit puţin. Fiindcă nenorocita după-amiază în care „am devenit bărbat“ e şi-acum una dintre cele mai penibile şi mai sordide amintiri ale mele. Irina îmi dăduse un telefon că era-n Bucureşti, chiar stabilită în Bucureşti (cum aşa? şi şcoala ei din Ardeal? luase negaţie? şi chiar dacă luase, ce-avea să facă în Bucureşti?), şi că vrea să ne vedem într-o chestiune foarte importantă pentru ea. Am mers cu metroul de mi-a venit rău, până pe la Apărătorii Patriei. Am găsit blocul, am urcat pe scări în putoarea ghenelor revărsate, am intrat într-o garsonieră care duhnea intens a tocană şi am pupat-o pe Irina, care avea acelaşi miros pe obraji şi în păr. Purta un capot cu floricele. N-am vrut să mănânc, trebuia să-mi rezolv problema. Cu un fel de aer prost jucat de femeie fatală pe faţă, a pus un

prosop pe pat şi s-a-ntins cu fundul pe el. M-am lungit şi eu lângă ea. Surpriza cea mare, atent premeditată, era că n-avea chiloţi pe dedesubt… După ceva caznă eram bărbat, dar în locul fericirii şi uşurării pe care mi le închipuisem nu simţeam decât o scârbă intensă de la mirosul de tocană, ciudă că terminasem din prima clipă şi mai ales dezgust pentru tot ce ţinea de acea după-amiază, pentru femeia dizgraţioasă şi duhnitoare de lângă mine, pentru garsoniera cu pereţii strâmbi, până şi pentru cerul de amurg transpirând prin perdeaua de la geam. Nu mă puteam gândi decât să plec mai repede de-acolo şi să n-o mai văd niciodată pe Irina. Ea dispăruse la veceu pentru chestii intime şi s-a-ntors, mare, ţâţoasă, cu mult păr pubian (îmi imaginasem femeile cu totul altfel), cu şolduri musculoase, în aerul cenuşiu al camerei. Şi-a pus halatul şi şi-a aprins o ţigară.

Aici tonul povestirii mele ar trebui să se schimbe dintr-un fel de scherzo patetic („pathetic“, mai bine zis) în ceva grav sau lugubru, ceva foarte încruntat. Dar după-amiaza aceea n-a cunoscut vreo schimbare bruscă. Doar se-nsera, doar penumbra devenea mai deasă. Dacă lipsea ceva ca totul să fie perfect coerent, ca într-un film (m-am gândit mai târziu), era chiar ce mi-a spus ea atunci, încă în picioare, cu ţigara aprinsă între degete: „Mircea, aş vrea să mă ajuţi într-o… chestiune. Nu ştiu ce să fac.“ „Adică?“ Eram încă dizolvat de silă. Îmi întorceam pantalonii pe dos după ce mi-i scosesem aiurea, şi-mi extrăgeam şosetele din cracii lor. „Uite, îţi spun direct.“ Dar în loc să-mi spună imediat ce-avea de zis, a lăsat ţigara în echilibru pe pervaz şi s-a apucat să improvizeze o scrumieră de hârtie dintr-o foaie de caiet, scrisă cu creionul. Când a fost gata, a scrumat în ea până când incandescenţa pură din vârful ţigării s-a degajat complet din învelişul ei de cenuşă: „Mi s-a propus să intru în Securitate…“

Mintea mea e lentă şi mai mereu dusă aiurea, aşa că ratez de obicei clipa. Cele mai grave momente din viaţă le-am trăit de parcă-aş fi trăit bucăţi mici din viaţa altcuiva. Era acelaşi lucru acum. Lucrurile nu-mi ajungeau, deocamdată, până-n adâncul minţii. „Şi tu ce-ai zis?“, am întrebat indiferent, de parcă mi s-ar fi povestit un vis. Irina m-a privit pentru prima dată în ochi, cu un fel de sfidare speriată: „Am zis da.“ După care a-nceput un lung bla, bla, bla, recitat ca pe un rol exersat în oglindă: decât să rămână toată viaţa o amărâtă de profesoară în provincie mai bine merge într-un loc unde calităţile ei vor fi apreciate… oamenii tineri şi inteligenţi vor schimba lucrurile dinăuntru… ar putea călători în străinătate… ar avea acces la biblioteci… ar profita de poziţia ei ca să facă mult bine…

Nici n-o mai ascultam. Mă trezeam cu încetul. Ciudat că, gândindu-mă la Securitate, îmi veneau în minte lucruri dintre cele mai disparate şi mai prosteşti: o lungă coadă la bere, de sute de persoane, la Bucur Obor, unde un ins foarte nervos a-nceput să vocifereze când nişte ţigani s-au băgat în faţă. „E securist, îl cunosc eu“, a zis atunci, cu un fel de respect, un bătrânel. „Ăsta are putere, o să facă ordine.“ La mine-n bloc stăteau mulţi securişti, mă jucasem în copilărie cu copiii lor. Îmi aminteam şi bancuri cu „mai împrăştiaţi-vă, băieţi!“, şi sfaturile mamei să nu vorbesc „ce nu trebuie“, fiindcă securiştii mişunau peste tot. Ce erau securiştii şi Securitatea? Şi de ce-mi fusese mie dat, ca într-un banc prost, să devin bărbat cu o securistă, fie ea şi în devenire? Am lăsat-o să vorbească, să-ncerce mai departe să mă (şi mai cu seamă să se) convingă că făcuse bine, iar ea a continuat pledoaria aceea în gol chiar şi mult după ce şi-a dat seama că n-o mai ascultam. Abia-i mai vedeam faţa. Prin pereţii subţiri ca hârtia ai blocului se auzea tot: apa trasă la closet, voci de la televizor, muzică… După ce a tăcut, şi-a aprins din

nou o ţigară şi a fumat-o în tăcere până la capăt. Apoi s-a lungit „voluptuos“ lângă mine, m-a pupat „dulce“, m-a mângâiat obscen – fără ghilimele de data asta – şi-a vrut s-o luăm de la capăt. Atunci i-am dat mâna la o parte şi i-am spus, ca un automat, fără să simt nimic din „dramatismul“ momentului, că e o idioată, că o să-şi ruineze viaţa şi poate şi pe-a altora, că nu vreau s-o mai cunosc dacă face pasul ăsta. În definitiv, dacă acceptase deja propunerea, ce mai voia de la mine? „Dar n-am avut cu cine să vorbesc, Mircea, cu cine să mă sfătuiesc. Aici nu cunosc pe nimeni, n-am pe nimeni mai apropiat… *Trebuia* să spun cuiva în care să pot avea-ncredere…“ Am plecat când deja era noapte şi-am mers pe jos până acasă prin bălţi, noroaie şi pietriş, privit cu suspiciune de miliţienii vigilenţi. Abia acasă, în patul meu, mi-am dat seama de nebunia acelei seri. „Tâmpita“, mi-am zis, dar, ciudat, *eu* mă simţeam de fapt ca un idiot, ca un om care tocmai făcuse o mare prostie… Am adormit cu capul greu de la tutunul de care eram impregnat, hotărât să uit totul.

Lucrurile au mers apoi mai bine cu agenda mea sexuală. Până la 26 de ani, vârsta fatidică a lui Huxley, mai scrisesem în ea, cu litere de foc, patru nume. Liniştit în privinţa asta, am început să scriu poezie mai filozofică. La câteva luni după „seara bărbăţiei mele“ am primit, noaptea târziu, un telefon disperat de la Irina. Plângea şi striga în receptor. Băuse? N-o ştiam băutoare. Încercam să leg într-o poveste coerentă vorbele ei mai mult decât confuze. Era cazată, în regim conspirativ, la căminele M.A.I.-ului, pe Eforiei. Stătea cu două colege care „sunt nişte curve, mă bat şi mă păruie tot timpul, Mircea!“ Era spălată pe creier, Mircea, trebuia să facă lucruri îngrozitoare, Mircea, nu mai putea, Mircea! Plângea în hohote, urât ca un copil căruia-i curg mucii. Abia scăpase în seara aceea şi se repezise la primul telefon public. Trebuia să fugă oriunde, trebuia să se ascundă! „Vino la

mine“, i-am strigat în receptor, dar a agăţat brusc. Am aşteptat-o apoi degeaba toată seara.

În anii următori lucrurile luaseră o întorsătură proastă. Începuseră frigul şi mizeria. Securitatea, mai curând subiect de bancuri pentru oameni până atunci, devenea un fel de mit înspăimântător. Frica se întindea cu forţa de neoprit a unei psihoze. Mă gândeam pe-atunci tot mai des la Irina. Ce-o face, nenorocita? O avea vreuna din dementele lor misiuni? O fi ajuns chiar un instrument al teroarei? Ea, cea care nu credea în realitate, ea, cea îndrăgostită de Nabokov? De la un timp, după o lungă pauză, am început iarăşi să primesc telefoane de la ea. Mereu noaptea târziu şi mereu ca să-mi ceară să-i împrumut bani. O voce tot mai spartă, tot mai nebunească. De cele mai multe ori era, probabil, beată. Nu-i puteam împrumuta, căci eram sărac ca degetul, dar o-ntrebam mereu ce mai e cu ea. „Nu pot să-ţi spun nimic“, îmi zicea şi-nchidea. Cum toţi bărbaţii, în nopţile de insomnie, trec în revistă, meticulos, lista mai lungă sau mai scurtă a femeilor pe care le-au avut, amintindu-şi halucinant ce-au făcut cu fiecare, n-aveam cum s-o uit pe cea care, cum-necum, fusese totuşi numărul unu şi-aşa avea să rămână, indiferent de cât avea să se mai lungească lista. În ciuda alegerii ei groteşti, sau poate mai ales de aceea, simţeam multă duioşie şi compasiune pentru ea. M-aş fi-ntâlnit cu Irina oricând ca s-o pot ajuta, în ciuda tuturor riscurilor. Ştiam că mie nu avea să-mi facă rău. Dar de prin ’86 încolo au încetat şi telefoanele. Irina s-a dat la fund şi am crezut că va fi pentru totdeauna.

Aveam s-o revăd însă în împrejurări pe care pe-atunci nici nu mi le-aş fi putut imagina. La câteva săptămâni după revoluţie, stăteam cu amicii Nedelciu şi Hanibal în cămăruţa de la etajul doi al Uniunii Scriitorilor, unde îmi aveam „biroul“ de funcţionar. Răspundeam de casele de creaţie, dar cum slujba mea a durat doar câteva luni, de

toamna până primăvara, am şomat pur şi simplu în tot acel timp. Ba am reuşit să dau şi foc biroului, uitând într-o seară soba aprinsă. Aşa că acum geamul uşii era spart, soba înnegrită şi vreo două şipci din parchet carbonizate. Trăncăneam despre noul nostru ziar, *Contrapunct*, când am auzit bocănituri pe scara îngustă şi abruptă de lemn. Nu mi-a venit să cred când am văzut apărând, cu zăpadă topită în păr, plină de zăpadă şi pe cojocul alb de piele, o femeie în care cu mare greutate am recunoscut-o pe Irina. Faţa ei lată de ardeleancă era fardată excesiv. Părul îl purta şi mai scurt, cu un fel de breton caraghios peste ochii năclăiţi de rimel. Cum soba noastră duduia din nou din toate puterile, zăpada de pe ea, un puf până-atunci, s-a schimbat instantaneu în şuviţe şiroitoare de apă. Femeia arăta acum ca o pisică udă şi, în minutele cât a stat cu noi, a fost nervoasă tot ca o pisică. Vorbea în doi peri, aproape schizofrenic. Amicii mei o priveau hlizindu-se unul la altul. Am ieşit cu ea, căci „nu pot vorbi aici cu tine“. Am luat-o pe Nuferilor în jos şi-am mers împreună până la Ateneu. Ningea des şi mărunt. Acolo, în parcul din faţa Ateneului, cu statuia lui Eminescu acoperită de zăpadă, am stat de vorbă. Totul în jur era strălucitor de alb. Mi-a spus că i-e frică, e disperată. Că se simte urmărită („Am fost implicată la Braşov, în ’87…“). Că nu poate vorbi cu nimeni decât în spaţii deschise. Apela la vechea noastră prietenie ca să-i caut o slujbă, un locuşor unde să fie uitată. „Lucrezi acum la Uniune. N-aş putea fi şi eu acolo ceva pe undeva? Pot face traduceri simultane, secretariat, corectură, fac orice, absolut orice…“ Am început atunci s-o moralizez prosteşte: „Vezi, Irina? Ţi-am spus de la-nceput că ai făcut o tâmpenie? Uită-te-acum la tine. Ce s-a ales din talentul tău, din tot ce ai fi vrut odată să faci?“ Mă aşteptam să lase bărbia în piept şi să plângă, spăşită, dar deodată mi-a aruncat o privire ironică şi trufaşă, de parc-ar fi spus: „Ştii

ce, las-o baltă cu rahaturile astea…“ Era ca şi când sub disperarea ei circumstanţială încă ar fi subzistat o mare putere întunecată. Imediat, însă, a revenit la tonul plângăreţ de mai-nainte: „Ce spui, îmi pui o pilă? Pot să sper ceva?“ I-am explicat că sunt un amărât de funcţionar, angajat de două luni acolo, că n-am nici o legătură cu nimeni din conducere. Era purul adevăr. N-a zis nimic. Am mai făcut câţiva paşi şi ne-am luat la revedere. M-am întors în cămăruţa supraîncălzită. „Cine era tipa?“ m-a-ntrebat Mircea. „O tipă…“

Am plecat şi de la Uniune şi m-am dus la *Caiete critice*. M-am certat cu cei de-acolo şi am intrat asistent la Litere. Timp de unsprezece ani, în care viaţa mea s-a aglomerat şi s-a complicat, am mai avut prea puţine momente în care să-mi pot aminti de Irina. Totuşi, m-am gândit la ea în timpul lungilor nopţi din Piaţa Universităţii, când, odată cu alte zeci de mii de oameni ce priveau spre balconul de la Geologie, am scandat şi eu până la răguşeală „Securiştii-n mină, să ne dea lumină!“, şi mi-am amintit de ea în timpul fiecăreia dintre mineriade. Între proiectele mele nebuloase, gândul să scriu ceva despre ea mi-a fost permanent în minte. Nabokov implicat la Braşov, mă gândeam. Nabokov la Braşov. Robert Coover arzând documente la Bervoieşti. D.H. Lawrence demonizându-i pe intelectuali. Şi teribila, monstruoasa, copleşitoarea Securitate urându-mi în fiecare seară: „Good night, sweet prince…“

Ciudat, în puţinele dăţi când o revăd în memorie, Irina nu-mi apare nici în casa ei plină de poze cu peisaje din Finlanda, nici în jegoasa garsonieră de la Apărătorii Patriei, nici în lumina de iarnă de la Ateneu, ci aşa cum am văzut-o prima dată, pe când rătăceam amândoi pe străzile Clujului, aiurând pe teme literare şi metafizice. O văd călcând strâmb în pantofii cu toc şi arătând de parcă silueta ei ar fi fost ştearsă cu guma la întâmplare. Chiar în momentul când scriu

rândurile astea o aud limpede cum spunea, pe când treceam amândoi pe lângă faţadele colorate şi porţile urbei ardelene: „Nu crezi că tot oraşul ăsta e un joc al minţii? Ştii, pentru mine nimic nu contează, nimic nu există cu adevărat…“

Diavolul de hârtie

Victor şi Ingrid împărtăşeau un secret, sau cel puţin aşa credea Victor. Pentru el, întâmplarea care-l lega atât de strâns şi de ciudat de Ingrid se petrecuse parcă în vis sau în altă viaţă. Uneori spera din tot sufletul ca fata pe care-o iubea să fi uitat de mult totul. Alteori ar fi vrut ca ea să fie tot atât de răvăşită de amintire ca şi el, pentru ca între ei să existe o legătură, fie şi una chinuitoare şi de nemărturisit. Mereu, când o conducea pe Ingrid spre casă, seara târziu, după orele de şcoală, pe când pălăvrăgeau despre orice privind cerul incendiat de amurg, şi când îi întâlnea ochii, Victor încerca să afle din expresia lor cât de mult ştie, cât îşi aminteşte Ingrid şi mai ales cât îi pasă. Mergeau pe străzi cu vechi clădiri galbene, cu macadamul neregulat şi sonor. Oare şi fata îl spiona în acelaşi fel, oare şi ea se-ntreba dacă el mai ştie? Avea şi ea, în adâncul minţii ei, o cameră secretă, identică în fiecare detaliu cu a lui Victor? O vizita în fiecare noapte, înainte de-a adormi, ca şi el? Victor spera cu nebunie şi-n acelaşi timp se temea cu disperare că-ntr-o astfel de noapte cele două camere, singurele identice din palatele minţilor lor, aveau să se contopească într-una singură, şi că ei se vor reîntâlni acolo şi se vor privi din nou ca atunci.

Locuiseră amândoi, atât de demult de parcă fusese în vis sau într-o altă viaţă, într-o mică vilă din cel mai frumos cartier al oraşului. Un grup de copii îşi făcea mereu de lucru pe scările interioare ale clădirii, în semiîntunericul de cavou al vilei. Atâta câtă era, lumina se reflecta în pereţii vopsiţi în ulei şi li se revărsa difuză pe feţe, ca şi pe feţele mai mici, de carton smălţuit, ale păpuşilor. Victor

şi Ingrid erau de-o vârstă, aveau aproape cinci ani în ziua când, întrerupându-se dintr-un joc oarecare, ea îl luase de mână şi-l trăsese după ea pe scări în sus, pe scările uriaşe. Băiatul urcase foarte rar până la primul etaj, al cărui palier îi părea îndepărtat şi înfricoşător. Acolo era pentru el unul dintre capetele ceţoase ale lumii. Dar Ingrid îl târa acum, chicotind şi gâfâind, şi mai sus, către etajul al doilea, de netrăit şi de neimaginat, despre care copilul auzise doar legende îngrozitoare. Ingrid avea codiţe prinse cu funde din fâşii de satin albastru, destrămat, şi o rochiţă albă. În picioare avea sandale decupate, crăpate şi prăfuite, peste catarama cărora se lăsau şosetele cu model de purceluşi. „Haide“, îi spusese, „of, ce greu te laşi!“

Ţinut al umbrelor şi al nebuniei! Luminatoarele din acoperiş puneau dâre lungi de lumină peste palierul singuratic. Liniştea ţiuia în urechi. Ingrid râdea îmbujorată. „Acum o să ne jucăm de-a doctorul, dar nu trebuie să spui nimănui“, îi zise băiatului, care privea imensele uşi ale celor care locuiau acolo şi contorul de gaze cu cadranul lui de neînţeles. Şi fetiţa-şi dăduse jos chiloţeii, se-ntinsese, cu rochia ridicată peste buric, pe-o băncuţă de lemn vopsit în verde şi el privise interiorul de purpură al trupului ei. Îl silise şi pe el să se-ntindă pe bancă, cu *spielhosen*-ii în vine, iar fetiţa-şi pusese palmele peste faţă şi aruncase doar o privire spre viermuşul lui catifelat. Apoi coborâseră către lumea locuită şi timpul şi tăcerea şi îndepărtarea acoperiseră totul.

Acum învăţau la acelaşi liceu şi, uneori, mergeau împreună spre casă, pentru că locuiau din nou în acelaşi cartier, cu totul altul însă decât cel în care copilăriseră. Aveau şaisprezece ani, ea era puţin mai înaltă decât el şi cu mult mai frumoasă. Niciodată nu dăduse vreun semn că ar recunoaşte în adolescentul subţire şi negricios pe fostul băieţel din vila cea scufundată. Se apropiaseră pentru că împrumutau cărţi de poezie de la biblioteca din

cartier, ce purta numele unui scriitor uitat. În pauzele dintre ore, pe când colegii lui vorbeau despre muzică şi fotbal, Victor stătea pe pragul gropii de sărituri în lungime cu o carte de poeme în mâini şi citea până se intra iarăşi la ore. Ingrid se aşezase într-o zi lângă el şi citiseră împreună. Apoi citiseră împreună în parc şi de câteva ori şi la ea acasă, o casă plină de porţelanuri şi de mătuşi. Faptul că fata cea mai frumoasă din liceu îi îngăduia unui coleg mai curând şters şi firav s-o conducă acasă era pentru toată lumea (dar mai ales pentru Victor) o mare enigmă. Într-o seară, pe când Ingrid îi povestea ultimele bârfe din clasa ei, Victor începu să-mpăturească, cu gândurile aiurea, o foaie de hârtie plină de mâzgăleli pe care-o găsise pe biroul ei. Fata se-ntrerupse ca să-i urmărească degetele ce pliau hârtia pe diagonale, îndoiau colţuri, netezeau suprafeţe, cu dexteritatea ritualică a unui şaman sau a unei insecte. „Faci un avion?“, întrebă, dar după alte câteva plieri era deja limpede că foarte complicata structură de hârtie, cu unghiuri simetrice şi multiple era cu totul altceva, ceva aproape viu, ca un făt modelat din foiţe embrionare suprapuse. „Ce-i asta?“ mai întrebă Ingrid privind pacheţelul pe care Victor îl ţinea acum de două colţuri ca nişte piciorușe. El zâmbi şi, umflându-şi obrajii, suflă puternic prin orificiul din capătul ascuţit al ciudatului ghemotoc, care se dilată deodată într-o faţă de drac mâzgălit de cerneală, cu coarne ascuţite şi gură batjocoritoare, din care atârna o limbă ca o lamă de brici. Ingrid se aruncase pe spate, în patul pe care era aşezată, râzând cu lacrimi, cu tot corpul tresăltând de o veselie nebună. De-atunci, în fiecare zi băiatul îi făcea câte-un drăcuşor de hârtie pe care, în pauze, pe drumul spre casă, în camera ei sau chiar la cinema, unde fuseseră de vreo două ori împreună, i-l umfla brusc, în faţă, spre amuzamentul ei mereu la fel de mare. Erau drăcuşori de toate mărimile, de la unii puchinoşi

de abia-i vedeai până la diavoli cât un cap de copil, cu coarne obraznice de mărimea unor cuţite de bucătărie. Pe fiecare foaie de hârtie, având grijă ca scrisul să rămână în interior când figura se umfla, Victor caligrafiase frumos „Te iubesc, Ingrid!“

Anul înainta către iarnă, o iarnă adâncă şi grea, în care zăpezile nu se mai terminau. La ora cinci se lăsa deja seara, o înserare nostalgică de un albastru intens şi delicat. Într-o astfel de seară, pe când pe ferestre ningea năpraznic, Ingrid se-ntrerupse deodată din sporovăială. Tăcură amândoi multă vreme, apoi fata se-ntinse pe pat, îşi ridică rochia şi-i spuse lui Victor: „Vino.“ Şi Victor, la fel de-nfricoşat ca atunci, văzu din nou lumina de purpură ce răzbătea printr-o fantă subţire din corpul fetei, de parcă tot interiorul trupului ei ar fi fost de purpură topită. „Ţii minte?“ şoptise Ingrid. „Vreau să văd şi eu acum.“ Zeci de drăcuşori de hârtie, transparentizaţi de lumina scăzută a veiozei, priviră avid, de pe gheridonul pe care erau aşezaţi în ordinea mărimii, trupurile goale ce se-mbrăţişau peste cearşafuri.

Victor şi Ingrid erau acum prieteni „oficiali“. În pauze se-ntâlneau pe culoar, lângă un calorifer, şi se ţineau de mână, fără să le pese de ce-aveau să spună colegii. Spre casă, înfruntau vijelia împreună. Căutau piaţete ferite de vânt, unde ningea tăcut în lumina câte unui felinar. Se sărutau disperat, sprijiniţi de câte-o faţadă de bloc vechi, pătrundeau în holuri întunecoase şi, descheindu-şi hainele grele, simţeau iarăşi cu degetele, ce-naintau tot mai mult pe sub haine, pielea fierbinte după care tânjeau atât, umezeala şi dulceaţa şi intimitatea trupurilor adolescentine. Nu mai avură, întreaga iarnă, ocazia să facă dragoste: mătuşile (ca şi porţelanurile) păreau să se multiplice în casa lui Ingrid de la o săptămână la alta.

În vacanţa de iarnă, Ingrid plecă într-o tabără în munţi. Primi de la ea o singură scrisoare, trimisă în prima zi de tabără. Fata ieşise deja pe pârtia de

schi şi descria zăpada spulberată în soare în timpul unei coborâri vijelioase. Avea un instructor colosal, un adevărat campion. Şi colege simpatice. În finalul scrisorii Ingrid îl săruta şi abia aştepta ca ei să se revadă. Victor avu o strângere de inimă citind scrisoarea. El nu schiase niciodată. Nu dansase niciodată. Nu avea bani niciodată. Nu-şi imagina nici un viitor cu Ingrid. Dar nici fără ea. Rămas pe gânduri, împături mecanic scrisoarea, pe o diagonală, apoi pe alta, şi iarăşi un pliu, şi apoi altul, până când umflă dintr-o singură suflare un drăcuşor scris pe toate părţile, ce rânjea la el batjocoritor.

Trecură câteva zile, apoi o săptămână de când fata trebuia să se-ntoarcă din tabără. Victor nu primi nici un telefon. Sună el, în cele din urmă, şi-i răspunse o mătuşă. Fata era de mult în oraş, iar acum plecase la cinema. Băiatul nu mai suporta de-atunci serile. Cum începea să se-ntunece mergea la fereastră, lipea fruntea de geam şi privea amurgul galben de iarnă până îl sufoca nefericirea. Ieşea atunci şi rătăcea prin cartiere necunoscute. Ajungea uneori atât de departe, şi casele erau atât de stranii – ornamente de ipsos pe ziduri crăpate, gata de prăbuşire, geamuri acoperite cu ziare îngălbenite – încât băiatul se simţea în altă viaţă, sau într-un vis. Într-o seară se regăsi în cartierul copilăriei sale. Recunoscu imediat vila străveche şi pătrunse în umbra ei de cavou. Ce glacial era aerul înăuntru! Ce umbră deasă şi ce lumină tulbure se reflecta în pereţi! Victor urcă încet scara interioară, încolăcită în jurul marelui hol. Dezolarea şi spaima de-atunci îl învăluiră. Primul etaj îi păru din nou capătul lumii. Cu o sforţare de care nu s-ar fi simţit în stare urcă totuşi mai departe, iar acum stătea pe palierul celui de-al doilea etaj unde totul era neschimbat, neschimbat! Uşile celor ce locuiau acolo îi păreau tot aşa de uriaşe. Contorul de gaze era la locul lui, la fel şi băncuţa, pe care Victor se aşeză şi stătu multă vreme nemişcat. „Ingrid“,

spuse într-un târziu, şi era ca şi cum ar fi fost singurul cuvânt care s-a auzit vreodată pe acel palier, în acea lume.

Şcoala reîncepu şi Victor o revăzu pe Ingrid. Era frumoasă şi fericită. După cursuri o aştepta în fiecare seară un automobil. Un bărbat tânăr îi deschidea portiera şi ea urca şi se ghemuia pe banchetă. Şi maşina se dizolva în noapte. Cu Victor se purta prietenos, familiar, ca şi când ar fi fost întotdeauna doar colegi, doar buni camarazi. Se-ntâlneau uneori pe culoare, schimbau câteva vorbe… „Ţii minte?“, ar fi vrut s-o întrebe Victor, dar era ca şi când fata uitase, din nou, tot ceea ce el n-ar fi uitat niciodată.

Anul glisa pe osiile sale către primăvară. Victor străbătuse în lung şi-n lat ţinuturile stranii ale nefericirii. Scrisese poeme foarte lungi şi îngheţase pe străzi pustii. Nu-nţelegea cum ieşise viu din iarnă. Într-o zi, căutând ceva prin adâncul şifonierului părinţilor săi, găsi un pacheţel ciudat. Era o pungă de hârtie uzată în care părinţii îi păstraseră toţi dinţişorii de lapte, dulci la pipăit şi lucitori ca sideful. Îşi amintea cum i se clătinau şi cum şi-i scosese pe rând, legaţi cu câte o aţişoară de clanţa uşii. Tata trântea uşa, iar dintele rămânea atârnat de sforicică, mânjind-o cu un pic de sânge. Pipăi între degete, visător, osişoarele lustruite. Le atinse cu limba. Erau dulci şi călduţe. Fuseseră odată trup din trupul lui.

Deodată primi un telefon de la Ingrid, primul după luni de zile. „Vino la mine. Trebuie să vorbim“, îi spusese, şi aproape nimic altceva. Închisese fără să spună la revedere. Victor ieşise aproape-n aceeaşi clipă. Afară era o vreme umedă. În tăcuta casă a fetei, mătuşile şi bibelourile vegheau prin colţuri. Pe gheridonul din camera ei nu mai era nici un drăcuşor de hârtie. Dar ea stătea pe pat şi-i dispăruse cu totul aerul triumfător şi fericit din iarnă. Bărbatul pe care-l iubea o părăsise şi Ingrid purta acum, în adâncul de purpură al

trupului ei, un pacheţel de foiţe embrionare pliate complicat. Mai mult nu putu să-i spună. Lacrimile îi şiroiau pe toată faţa. „Vino!“, îi strigă isteric, descheindu-şi bluza cu degete tremurătoare. „Ce-mi pasă de el? Cine e el ca să-mi pese?“ Victor se ridică şi se-ndreptă către uşă, fără să mai vadă cum Ingrid se prăbuşeşte, cu sânii goi, pe pat, cum muşcă perna umplând-o de salivă, cum se zbate, cum zgârie cu unghiile cearşaful.

Ajuns acasă, băiatul stătu multă vreme la fereastră. Privea calcanul casei de vizavi, coşcovit şi bătrân, ce abia se mai ţinea în picioare, prins cu scoabe ruginite. O lumină galbenă se-ntindea în toată curtea interioară. „Ingrid“, spuse, cu fruntea sprijinită de geam. După o vreme se aşeză la masa lui încărcată de cărţi. Luă o foaie mare dintr-un bloc de desen şi scrise pe spatele ei „Te iubesc, Ingrid“. O plie şi o-mpături, tot mai mărunt şi mai complicat, până ce lucruşorul ascuţit, încă de nerecunoscut, îi umplu palmele amândouă. Suflă din răsputeri în orificiul său, până când capul drăcuşorului şi coarnele lui ascuţite, şi limba ivindu-se batjocoritoare din bot se umflară brusc, şi Victor ţinea acum în mâini cel mai mare diavol de hârtie pe care-l făcuse vreodată. Deschise trusa de acuarele şi, cu o răbdare maniacală, se apucă să-l picteze în stacojiu, să-i facă ochi negri, hipnotici şi interiorul gurii de purpură. Coarnele i le vopsi în negru strălucitor. Un strop de lacrimă atinse însă una dintre ele, decolorând-o. Băiatul scoase din sertar punga de hârtie cu mărunţii dinţi sidefii, propriii lui dinţi de copil, şi-i lipi, în două şiruri ordonate, pe fălcile diavolului. Rămaseră, privindu-se-n ochi, Victor şi diavolul de hârtie, până ce asfinţitul îşi prelungi limbile de flacără în odaie.

Povestea Animicştiutorului

În îngâmfarea şi prostia lui fără margini, Zurbalan uitase ceea ce până şi un bătrân ştie, că Animicştiutorul nu vorbeşte, sau cel puţin nu ca zmeii de rând. Vâjul cu gene atât de lungi încât trebuia să le ridice cu toiagul era mulţumit de lecţia pe care-o dăduse zmăului, dar se simţea totuşi puţin ruşinat de înşelăciune. „O, Animicştiutorule, iartă unui biet Om-de-flori-cu-barba-de-mătase că ţi-a luat numele în deşert!“, murmura el pe când se întorcea în colibă. Acolo se aşeză pe o laviţă şi rămase pierdut, contemplând pe fereastră munţii albaştri din zare. Totul, totul în lunga sa viaţă, care-i trecea acum prin faţa ochilor, fusese legat de chipul mereu pierdut şi mereu întrezărit al Animicştiutorului.

Omul-de-flori-cu-barba-de-mătase, ce răspundea la numele de Umbello (cum îi vom spune de-aici înainte), se născuse, asemenea tuturor celor din neamul său, în vârful unui munte de sticlă, atât de alunecos că nu-l putea nimeni urca şi atât de străveziu încât puteai vedea, în miezul său, un uriaş prunc nenăscut, ghemuit ca într-un pântec de mamă. Părinţii lui Umbello, plecaţi după hrană, fuseseră într-o zi prinşi şi ucişi de nişte orci sălbatici. Micuţul îndurase o foame crâncenă şi, când nu mai putu răbda, se lăsă să alunece la vale pe o pantă a muntelui. Ajuns jos, o porni şchiopătând prin înspăimântătoarele crânguri de licheni fosforescenţi, fojgăind de insecte oarbe. Din fericire pentru el, trecu pe deasupra un zmeu al zmeielor, tocmai la timp ca să-l scape din fălcile unui mare păianjen cavernicol. Umbello prinse funia aruncată şi se înălţă sub stalactitele bolţii. Trecură peste un lanţ de vulcani activi, dincolo de

care se ivi o cetate. Zmeul zmeielor coborî cât să-l lase pe micul om-de-flori la pământ şi se-ndepărtă iarăşi în zbor până nu se mai văzu.

Umbello intră în cetăţuie, care era a zmeilor mioritici, şi rătăci toată ziua, înfometat, pe străzile ei. Pe seară se aşeză abătut pe o bordură, privind forfota de fiinţe cu solzi şi fioroase buzdugane ce intrau în prăvălii şi se opreau la sfat, la câte-un colţ de stradă. Un vagabond cu cioarecii rupţi se aşeză alături de el.

— Ehe, grea e viaţa, măi, puştiulică, intră el în vorbă, stâlcind cuvintele din cauza a o mulţime de colţi lipsă. Umbello nu răspunse nimic, dar burta îi ghiorăi atât de tare, că şi acesta fu un răspuns.

— Ştiu, nepoate, ştiu, acelaşi sentiment metafizic îl am şi eu.

— Cum? Micuţul îl privi chiorâş pe vagabond.

— Adică mor de foame, ca să zic aşa.

— Nu, asta am înţeles, da' ce-nseamnă, nene, cuvântu-ăla, mate-fizică, sau cum i-ai zis?

— Asta nu-i de mutriţa ta, măi puştiule. Uită-te la mine cum mi-au ieşit solzii prin căciulă: e din pricina afurisitului ăstuia de cuvânt, aşa să ştii. Mai bine, hai cu mine să scăpăm de pârdalnicul de gol în stomac.

Cu inima cam îndoită, Umbello plecă de mână cu vagabondul pe nişte uliţe întortocheate până ce, la marginea cetăţii, sub zidul de apărare pe care trona ditamai catapulta, dădură de o căsuţă împrejmuită cu gard. Săriră gardul şi nimeriră într-un grajd în care omuleţul-de-flori recunoscu o gorgonă. Era un fel de vacă, atât de mare, că umplea grajdul până sub acoperiş. Avea culoarea albastru ultramarin şi coarne dintr-un metal alb ca argintul. Între picioarele dindărăt avea un uger uriaş cu patru ţâţe: una roşie, una neagră, una verde şi ultima albă. Umbello îi văzuse poza într-o carte din care-i citea, pe vremuri, mama lui la culcare, aşa că ştia la ce trebuie să se aştepte. Se-nălţă pe vârfuri ca să ajungă la ţâţa cea neagră,

despre care-şi amintea că trebuie să fie cea cu sirop de zmeură. Scuipă imediat şi se şterse caraghios pe limbă, căci dădu de un vin puterea ursului care nu-i fu nicidecum pe plac.

— Micuţule, zise cu blândeţe gorgona, privind către el cu ochiul ei de junincă, te-aş sfătui s-o încerci pe cea roşie. De fapt, principiul e simplu: culoarea îţi arată conţinutul.

— Mulţumim de explicaţii, doamnă, spuse politicos în locul lui Umbello vagabondul, care se-apucă imediat să tragă vârtos din ţâţa tocmai părăsită de cel mic. Se înfruptară pe rând din lapte, vin, sirop şi sevă de roua-spadei, până ce se întremară cu totul. Cei doi se tolăniră până la urmă în paie, cu capetele sprijinite de şoldul gorgonei, care rumega liniştită. Înveselit de vin şi fără chef de culcare, zmeul mioritic începu să-i vorbească lui Umbello despre câte-n lună şi-n soare.

— Nepoate, să ştii că, aşa cum mă vezi, pârlit şi amărât, nu mă dau pe zmeul frumos şi viteaz care-am fost odată. E drept că acum râd toţi de mine, dar nimeni nu ştie ce ştiu eu. Nimeni nu l-a văzut pe el… pe el…

— Pe cine, nene?

— Nimeni nu i-a sorbit nesfârşita înţelepciune, continuă zmeul fără să-l ia-n seamă. Şi când mă gândesc cât de neaşteptat a-nceput totul… O dată, trecând pe lângă nişte rubedenii care pierduseră un sac de scalpuri, am auzit o zmeoaică grăind: „Eh, degeaba mai bocim atât, căci e după cum grăit-a Animicştiutorul:

Ce este, este
Şi ce nu este, nu este.“

Când am auzit vorbele-astea, am rămas împietrit: toată înţelepciunea lumii mi se părea adunată în ele. Am lepădat într-o clipă scutul şi buzduganul şi mi-am închinat viaţa gândirii la aceste două versuri. Nici până azi nu le-am atins străfundurile.

— „Ce este, este, şi ce nu este, nu este“, repetă înfiorat şi Umbello, simţind şi el că acea noapte îl va schimba pentru totdeauna.

— Cine este Animicştiutorul? întrebă el, tot numai urechi.

— L-am văzut o singură dată, şi-atunci în vis. Dar şi atât e prea mult. În visul meu se arăta un munte înalt până-la cer. Dar nu aici, sub ţurţuri, ci la Suprafaţă, unde se zice că totul e acoperit de un fel de clopot din cel mai curat safir. Se zice că acolo iarba e verde (deşi mi se pare cam exagerat) şi că prăpădiţii au şi ei oraşe ca şi noi (scorniri de-ale călătorilor, probabil). Acolo, în munte, mi s-a arătat un gheţar măreţ şi, în gheţar, o mare bulă de aer, cât o casă cuprinzătoare. „Eşti pe Acoperişul Lumii“, mi-a şoptit o voce dulce-n ureche. Acolo, în miezul globului de aer, l-am văzut: mare copil gol, cu ochi limpezi de diamant, având într-o mână Toiagul cu Urechi şi încălţat cu ghetele de plumb. Privea prin peretele lui de sticlă, pe rând, la câte un lucru din lumea de-afară: o pasăre, o vulpe albă, un arbore de tisă. Când îl atingea privirea lui, lucrul scânteia, culorile i se aprindeau, şi vulpea sau arborele se desprindeau dintre celelalte forme şi începeau cu adevărat să existe. Oricât de departe ar fi fost, le puteai acum atinge, mirosi, gusta chiar, de parc-ar fi fost lângă tine. Mie doar o privire mi-a aruncat, într-un târziu, şi-a fost de-ajuns ca să mă trezesc. Am crezut că-nţeleg tâlcul acestei vedenii: Animicştiutorul trăieşte acolo, în împărăţia visului, de unde ne scoate la iveală doar cu privirea. Orice lucru există pentru că el îl priveşte. Când el nu-l mai priveşte, lucrul dispare. Toţi, toţi am venit pe lume scoşi dintr-un vis de privirea lui… Cerşetorul rămase tăcut, iar apoi Umbello înţelese că probabil Animicştiutorul nu-l mai privea, căci moşul adormi curând şi începu să sforăie năprasnic. Umbello rămase multă vreme treaz. Apoi, din toată inima lui, înălţă o rugă către ţurţurii bolţii: „Stăpâne, oricare ar fi numele tău, fă

ca în această viaţă să ajung să-l întâlnesc! Fie ca tu să mă fi adus pe lume doar pentru clipa întâlnirii cu Animicştiutorul! Ia-mi tot, tinereţe şi sănătate, dar dă-mi răcoarea privirii lui de diamant!“

Oamenii-de-flori-cu-barba-de-mătase sunt atât de fragili, încât fără ajutor divin n-ar putea să trăiască în lumea teribilă a zmeilor. Ei nu au arme şi nu fac vrăji, dar zeii îi iubesc şi le fac daruri. În clipa când şi-a terminat rugăciunea, Umbello a simţit o apăsare dulce în palma stângă. Era o perlă mare cât o portocală, de consistenţa unui dinţişor de fetiţă, lucind când cenuşiu, când trandafiriu în întuneric. În zilele care urmară, Umbello învăţă repede să folosească perla. Era destul de simplu: o ţineai în amândoi pumnii, suflai asupra ei, îi spuneai o poezioară sau o glumiţă ca să o-nveseleşti, şi deodată simţeai cum se dezghemuie ca un arici şi devine moale, cu muşchi şi oscioare sub pieliţa de sidef. În cele din urmă scotea un botişor şi trei cornite cu ochi în vârf, ca de melci, cu care se uita curioasă în jur. Ondulându-şi carnea perlată, se plimba pe umerii lui Umbello, se făcea uneori colier la gâtul lui, iar alteori i se suia în creştet ca o creastă ciudată. Umbello numi mica fiinţă Hilozois (după numele unui vechi poet). Mari puteri zăceau în ea. Te făcea nevăzut sau invincibil în luptă, te făcea fericit şi, când te săturai de fericire, îţi trântea şi câte un mic necaz, pentru variaţie. Când, ghemuită din nou, plutea la o palmă deasupra capului tău, puteai fi sigur că dorinţele ţi se-mplinesc.

Ani de-a rândul, cei doi cutreierară lumea, întrebând şi căutând. Cea mai umilă urmă care-ar fi putut duce la Animicştiutor era nepreţuită pentru ei. În curând în jurul lor crescu o adevărată caravană. Sute de zmei ai zmeielor planau deasupra lor, căutând urme ale cizmelor de plumb. Patruzeci de zmei suri de văgăună îi urmau, cărând în cârcă uriaşe cufere cu toate proverbele ce erau atribuite marelui înţelept. Umbello le citise pe

toate şi dăduse deoparte, pe rând, vrafuri întregi de falsuri grosolane. Adevăratele gânduri nemuritoare erau atât de puţine, că puteau încăpea într-un caiet micuţ. Şi toate puteau fi topite până la urmă în proverbul de la-nceput:

Ce este, este
Şi ce nu este, nu este.

Umbello încărunţi, şi frumoasa lui barbă de mătase, odinioară castanie ca pletele ştiuletelui de porumb, deveni albă ca o încâlceală de funigei. O tristeţe blândă îi aburea ochii: spera tot mai puţin să ajungă vreodată în preajma înţeleptului, pe care totuşi îl simţea atât de aproape. Numai Hilozois rămânea veşnic tânără şi jucăuşă. Glob de sidef plutind deasupra creştetului, ea lumina partea cea mai întunecată a lumii noastre: viitorul. Ea îl călăuzea pe Umbello pe drumuri ce păreau alese la-ntâmplare, dar care la urmă îşi vădeau tâlcul ascuns. Întâmplător să fi fost că până la sfârşitul vieţii el trecuse prin toate spaţiile lumii, din subteran şi de la suprafaţă? Că întâlnise toate neamurile de zmei, ca şi celelalte neamuri ce împărţeau pământul? Că desenase pe mari planşe toate animalele şi toate plantele, de la puricele de baltă până la enormii caşaloţi şi de la delicatul muşchi al copacului până la eucalipţii măreţi? Că ştia acum să prevadă eclipsele şi să măsoare distanţele până la aştri?

Într-o seară adormi şi visă şi el visul cerşetorului. Pluti şi el prin văzduhul albastru şi curat, ca după ploaie, până la uriaşii munţi din depărtare. Plană şi el, fără trup, pe deasupra crestelor înzăpezite, până văzu sclipirea ca de foiţă de aur a gheţarului în soare. Alunecă peste limba de gheaţă străvezie, care-i aduse aminte de dragul lui munte de sticlă, cu pruncul cât douăzeci de elefanţi ghemuit în mijlocul lui. Dar în marele gheţar din Himalaia nu zări doar o bulă de aer, precum bătrânul zmeu mioritic, ci sute, mii de

globuri, fiecare cu copilul minunat înăuntrul său. Erau şi fetiţe, şi băieţi, goi şi strălucitori, cu ochi de briliante, purtând în mâini toiagele cu urechi şi încălţaţi cu cizmele de plumb. Şi deodată marile băşici de aer începură să urce la suprafaţă, ca prin apă, deformându-se şi sclipind, până ieşiră şi se-nălţară asemenea a mii de baloane de săpun curcubeene. Vântul le-mpinse-ncoace şi-ncolo, le aşeză pe plaiuri înverzite, pe pajişti şi pe creste, şi unde atingeau pământul se topeau în binecuvântarea lui, şi atunci pământul prindea realitate, totul se colora violent şi cojile lucrurilor celor mai netede prindeau să vibreze la pipăit, de parcă un desen ar căpăta deodată volum şi viaţă adevărată. O fetiţă coborî lin chiar în faţa lui Umbello, pieliţa balonului pieri şi ea întinse braţul către el, atingându-l cu toiagul din mână. Omul-de-flori se prăbuşi deodată în corpul său adormit.

Trecerea vremii, care nu iartă pe nimeni, îl gârbovi. Genele-i crescură, năpădindu-i ochii. Ajunse-ntr-un târziu în vechea cetate Kokorro, unde regele, uimit de suita sa pestriţă, îi dădu găzduire. Omul-de-flori îi arătă planşele sale, coliviile cu păsări nemaivăzute, terariile cu tuute veninoase, lăzile cu minerale şi flori de mină atât de frumoase că te făceau să plângi, iar regele Hydro Førr, la rândul său, îl conduse el însuşi prin halele în care zmeii asiatici, în halate albe şi cu mască medicinală pe feţe, lucrau la minusculele circuite imprimate. În tăcerea acestor hale unde nici un fir de praf nu putea pătrunde se auzeau din când în când clinchetele armonioase ale ineluşelor din canini, prin care zombalii comunică. Uneori, câte unul din ei se dădea tumba pe coridor şi-apoi scădea văzând cu ochii, până ce doar la microscop îl mai puteai privi. Dacă te uitai prin lentila de sticlă, îl vedeai umblând pe firişoarele de staniu, reparând vreo liţă de aur ruptă de la un microprocesor sau căţărându-se pe piciorușele unei rezistenţe vărgate de linii galbene, verzi şi roşii.

Revenea apoi, crescând, în lumea noastră, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.

Regele-i dădu o căsuţă în vârful unui munte de sticlă, lângă un nuc ce nu arunca umbră. Acolo medită îndelung la perla perfectă a vieţii lui, înconjurată de noapte de parcă ar fi fost etalată pe o perniţă de catifea neagră. Acolo revăzu toate locurile şi faptele copilăriei sale, apoi ale adolescenţei, maturităţii şi adâncii lui bătrâneţi. Şi fiecare dintre aceste locuri şi fapte, atinse de ochiul minţii lui, scânteia în culori aprinse şi vii, în miresme îmbătătoare şi-ntr-o cascadă de sunete curcubeene. Acolo stătea el acum, cu obrajii-n palme, cu viaţa împlinită ca un fruct copt, privind pe fereastră către munţii albaştri. Hilozois dormea încolăcită sub apăsarea palmei lui stângi. Bătrânul îi simţea pielea minerală dar caldă, abia vibrând de un tors mulţumit. Deodată îl năpădi lumina tomnatică a morţii şi, înfiorat, simţi nevoia de tovărăşie. Luă animăluţul în palme, îl ridică spre faţa sa zbârcită şi-i şopti încetişor:

Hilozois, Hilozois,
Singurei pe lume doi-s:
Moş bătrân cu barba moale
Şi-o fetiţă ca matale.
Hilozois, Hilozois,
Vino pe genunchi ce moi-s,
Cornuleţe lungi îţi scoate,
Fii poznaşă cât se poate,
Norii suflă-i, ce cu ploi-s,
Hilozois, Hilozois…

Perla se muie încetişor, dar de data aceasta nu se mai ivi din cărniţa ei sidefie un botic cu mustăţi, ci prin coaja moale ca de ou de broască ţestoasă începu să se străvadă ceva ca o inimă pulsând. Pe măsură ce coaja devenea mai transparentă, se vedea tot mai bine o fiinţă mică şi ghemuită, aidoma la înfăţişare celei din muntele de sticlă. Sub ochii uimiţi ai vâjului, pruncul crescu, umplu

coaja, o sparse şi se ridică uşurel în picioare. Creştea văzând cu ochii, până ajunse să semene cu copiii cu pleoape de diamant din globurile de aer, apoi cu altcineva, pe care Umbello îl ştia bine, dar îl uitase de atâta amar de vreme. Copilul era acuma adolescent, apoi un bărbat frumos cu barbă de mătase, şi nu trecu multă vreme până ce spinarea i se-ncovoie şi în sprâncene apărură firele albe. După alte câteva clipe doi Umbello stăteau faţă-n faţă, cel de-al doilea având în plus toiagul cu urechi în mâna dreaptă şi cizme de plumb în picioare.

Bătrânul înţelese într-o clipă totul. Perla vieţii lui era acuma întreagă. Visul vieţii lui era încheiat. Mulţumi necunoscuţilor zei pentru darul nepreţuit ce ne este făcut tuturor: splendoarea fără margini a vieţii. Închise apoi pleoapele şi nu mai ştiu nimic.

Ochiul căprui al dragostei noastre

Într-una dintre poveştile pe care mi le amintesc din copilărie, un prinţ se plimbă pe malul unui lac şi zăreşte, scăldându-se-n undele străvezii, mai multe fete ce se stropeau şi sporovăiau între ele. „Dacă prinţul m-ar lua pe mine“, spune una, „i-aş face un flăcău voinic de nu s-a mai văzut pe lume, ce se va lupta cu balaurii cei mai crunţi şi-i va răpune“. „Dacă mă va lua pe mine“, zice a doua, „i-aş face o mândreţe de fată ca o zână: de câte ori şi-ar prinde un trandafir în cosiţă, floarea ar cânta asemenea privighetorilor“. „Iar dacă prinţul m-ar lua pe mine, i-aş face doi feţi cu părul de aur şi cu stea în frunte“, spusese a treia, pe care prinţul o privi apoi cum iese goală, spectrală, din apa incendiată de soare. A doua zi prinţul o chemă la curţile sale şi se căsători cu ea.

Nu ştiu ce i-o fi promis mama lui taică-meu ca s-o ia de nevastă. Sau poate că el i-o fi promis, în graiul lui stâlcit de bănăţean, marea cu sarea. Am doar o poză de-a lor de dinainte de căsătorie, din iarna grea a lui 1954. Fundalul arată urât, case cu zidurile părăginite. Tata e în trening şi bocanci, cu o bască pe cap. Era pe-atunci un amărât de lăcătuş la Atelierele ITB, unde se reparau vagoanele de tramvai. Ai lui erau ţărani bănăţeni, cam leneşi, în orice caz complet nepricopsiţi. Cum băiatul avea note bune la şcoala din sat, l-au trimis la o profesională pe la Oradea, după care ajunsese la atelierele din Bucureşti. Mă uit la poză şi nu-mi vine să cred cât de tânăr era: un puşti cu ochi negri, cu gene lungi, cu părul pana corbului pieptănat pe spate şi dat cu ulei de nucă. Mama se sprijină uşor de el şi zâmbeşte. E cu patru ani mai mare, şi asta se cunoaşte. Are broboadă pe cap,

căci ninge prăpădind pe podul unde cine ştie ce fotograf ambulant i-a tras în poză, şi palton greu, croit bărbăteşte. N-a fost niciodată frumoasă, dar în anii aceia – şi se vede în singura fotografie a ei de atunci – pielea îi strălucea de tinereţe.

Era ţesătoare la fabrica Donca Simo, pe Colentina. Avea în grijă opt războaie de ţesut, într-o hală în care zgomotul era infernal. La şcoală fusese cea mai bună elevă, dar bunicul meu, simplu ţăran, îi zicea mereu: „Mai lasă cartea, că doar n-o să te fac preoteasă…“ Şi o trimitea cu vaca la păşune. Cum ai ei erau de lângă Bucureşti, au trimis-o la cincisprezece ani la oraş, să înveţe croitoria. Într-o zi – era 1944, în primăvară – fata, ce purta încă nişte cozi lungi, împletite ca la ţară, a plecat de la masa ei de croitorie ca să-i ducă fratelui ei, la o cârciumă din apropiere, nişte bani de acasă. N-a mai ajuns. Antiaeriana i-a trimis pe toţi în adăpost. Bucureştiul a fost bombardat cumplit, apocaliptic. În aceeaşi după-amiază fata s-a-ntors la atelierul de croitorie, pe o stradă plină de dărâmături. Atelierul nu mai era. Rămăsese doar faţada, cu uşa dată de perete şi geamurile pleznite, ca un mausoleu pentru cele treizeci de fete de aceeaşi vârstă cu mama, care fuseseră amestecate cu molozul. Mama, care nu era pe-atunci mama nimănui, ci o fată oarbă la viitor şi plină de dorinţa de a trăi ca toate celelalte, a plâns câteva zile şi apoi şi-a văzut de-ale ei. În sat făcuse numai patru clase, dar apoi şi le-a echivalat până la şapte, la fără frecvenţă. S-a angajat până la urmă la războaiele de ţesut. Locuia nu departe de fabrică, pe o străduţă de mahala plină de clădiri stranii. Mi-o închipui venind acasă în fiecare seară, frântă de oboseală şi cu urechile urlând, şi ghemuindu-se-n patul din odăiţa ei. O fată singură şi cuminte, ca o perlă în scoica neagră, rugoasă şi bine-ncleştată a vremurilor.

Ajunsese la douăzeci şi cinci de ani şi încă nu se măritase. „Împletea cosiţă albă“, cum se spunea la

ţară, compătimitor, despre fetele care trecuseră de douăzeci de ani şi încă nu găsiseră pe cineva să le ia de nevastă. Cele mai multe prietene ale ei din sat aveau deja trei-patru copii împrejur. Aşa că nu prea stătuse pe gânduri când puştiul drăguţ, dar slăbănog şi cu un grai caraghios, o ceruse. Nu asupra lui avea să se reverse, oricum, uriaşa rezervă de dragoste a Mariei. Au făcut nunta la sfârşitul lui septembrie 1955 şi probabil au urmat câteva nopţi de chin stângaci în pat până ce Constantin, încă fecior, să reuşească să-şi croiască drum în pântecele de asemenea de fecioară al mamei. Probabil că mama a rămas grea de la primii stropi de rouă pătrunşi în receptacolul ei sidefat, căci exact după nouă luni au cuprins-o durerile facerii.

Trăiau mizerabil, în mahalaua lor îndepărtată, mâncau mai tot timpul aceleaşi macaroane, când cu brânză, când cu marmeladă. Părinţii lui nici nu veniseră la nuntă, ai ei nu-i dăduseră nici măcar o lingură. Pântecul Mariei se rotunjise în unsoarea şi scamele atelierului de ţesătorie, în urletul zecilor de războaie de ţesut. Mâinile lui Constantin încă miroseau a emulsie de strung când, la sfârşitul zilei, în sfârşit se îmbrăţişau, frânţi de oboseală, în pat.

Maternitatea muncitorească era înfiorător dărăpănată. Stătea să cadă peste gravide şi doctori. Pe arhitectura industrială a zidurilor (căci era tot o fabrică, o fabrică de sugari) creşteau pomişori din seminţe aduse de vânt. Ferestrele erau acoperite cu hârtie albastră şi cartoane. Lipsea apa caldă, lipseau cele mai obişnuite medicamente. Gravidele stăteau câte două-ntr-un pat, aşteptându-şi sorocul. Din sala de naştere reverberau ţipete înspăimântătoare.

Maria născu în acea mizerie de sfârşit de lume doi feţi cu stea în frunte. Veniseră pe lume îmbrăţişaţi şi privindu-se-n ochi. Aşa îi găsise Constantin, când intrase cu câteva flori ofilite în

mână, trecuse pe lângă mulajul cu femeia de ghips spintecată ca să se vadă poziţia fătului ghemuit cu capul în jos în pântec şi, după nesfârşite coridoare cu tencuiala căzută, nimerise în salonul lăuzelor: Maria pe pat, cu faţa străvezie de suferinţă, dar zâmbind fericită, iar la dreapta şi la stânga ei, cu căpşoarele pe pernă şi înfăşuraţi ca nişte larve în scutece, eu şi Victor. Nu ştiu care dintre noi eram la dreapta ei şi care la stânga, căci eram identici întru totul, două mici sculpturi compacte într-o substanţă fragedă şi translucidă precum cărniţa melcilor sau a meduzelor din valuri.

Aşa a-nceput simbioza noastră cu mama, povestea cea mai fermecătoare pe care-aş putea-o spune vreodată. După două zile ne-au adus acasă, tata cu mine-n braţe, mama cu Victor, sau poate invers, oricum nu ştiau, şi n-aveau să ştie câteva săptămâni la rând, care dintre ei eram fiecare, şi oricum nu conta. Eram Mirceavictor sau Victormircea, şi poate că aşa am rămas până azi. Din momentul când ne-au adus acasă, în cămăruţa cu ciment pe jos în care se stătea, se gătea şi se dormea, tata a dispărut. Întreaga viaţă avea să rămână un musafir, o siluetă tot mai ponosită, mai ostenită ce se arăta serile, pe când întreaga zi noi ne bucuram de trupul alb, nesfârşit de bun şi de hrănitor, al mamei.

Am crescut ochi în ochi cu Victor. Fratele meu a crescut ochi în ochi cu mine. Amândoi am privit-o ochi în ochi pe mama, cu feţele atât de apropiate, cu dragoste atât de iradiantă, încât ochii noştri se deformau, deveneau apoşi (o apă căpruie, întunecată), se-ntindeau ca nişte bobiţe de mercur, se atingeau şi se contopeau până la urmă într-un singur ochi mare şi înţelept şi atotcuprinzător. Mircea. Mama. Victor. Ca un triptic scânteietor, ca şi când marele retablu din Gand ar fi umplut deodată odăiţa noastră de mahala. Când ieşea în curtea casei cu camere de închiriat în care locuia, cu câte unul dintre noi pe fiecare braţ, când trecea

printre straturile de câciumărese şi printre oleandrii înfloriţi, toată fauna clădirii în formă de U, cu galerie la etaj, toţi proxeneţii şi hoţii şi prostituatele şi cerşetorii şi negustorii scăpătaţi şi ucenicii şi cizmarii şi plăpumarii oploşiţi acolo se opreau din certurile şi ocărelile lor veşnice şi se-nchinau ca-n faţa unui miracol. Ne apucau mânuţele delicate, ne mângâiau buclele subţiri ca firele de păianjen, puneau pariuri nebuneşti că băiatul din dreapta e Mircea şi cel din stânga Victor, sau invers, dar mama, când o-ntrebau, nu răspundea nimic, doar zâmbea, mândră de parc-ar fi purtat pe un braţ luna şi pe celălalt soarele.

Ne iubeam cu mama, ne contopeam cu mama. Priveam fascinaţi stropii de lapte din vârful sfârcurilor ei: cu asta era ea umplută pe dinăuntru. Ne hrăneam din corpul ei ca dintr-un ulcior înalt şi subţire, ne topeam în corpul ei de parc-am fi fost toartele ulciorului, de-o parte şi de alta a marelui receptacol. Când am crescut puţin, pe la doi ani, mama şedea-n pat, cu câte unul dintre noi pe fiecare picior, şi ne povestea vrute şi nevrute pe când călca rufe cu fierul ei cu cărbuni, sau pe când învârtea în oalele ei cu ciorbă de ştevie. Şi noi vorbeam, vorbeam necontenit, ne-mpleteam firişoarele de sârmă de aur ale vocilor cu firul de lână al vocii mamei, împleteam în aerul mirosind a jar din cameră un covor de cuvinte, de râsete-n hohote şi de alintări… Cu Victor mă jucam făcând gesturi „în oglindă“: ridicam deodată mânuţele din aceeaşi parte, zâmbeam sau ne încruntam deodată… Pe la patru ani, tot în pat, o răsturnam pe mama şi ne luptam pentru porţiuni ale trupului ei, îi călăream grumazul şi pântecul, trăgeam de braţele ei, trasam pe corpul ei hărţi imaginare. Râdeam cu mama până ne înroşeam, plângeam şi ne-mbrăţişam până nu mai aveam suflu-n plămâni. Fiecare joc îl sfârşeam însă-n acelaşi fel: ne apropiam tâmplele, privindu-ne-n ochi până ce din şase ochi făceam unul singur, căprui şi apos, plin

de dragoste şi compasiune. Simţeam atunci cum contururile noastre se dizolvă, cum capetele ni se contopesc, cum din trei devenim o singură fiinţă sferică, binecuvântată, prinţesa şi cei doi fii ai ei cu părul de aur.

Când ne-am îmbolnăvit amândoi de dublă pneumonie din cauza răcelii podelei de ciment a singurei noastre camere, căci până şi bolile le făceam amândoi deodată, doctorul din cartier ne-a consultat cu un stetoscop străvechi. Nu împliniserăm încă cinci ani. Pe pielea fierbinte, cercul de metal părea îngheţat. Când l-a consultat pe Victor, doctorul a rămas cu gura căscată. Nu-i găsea inima. Şovăia cu talpa lustruită a stetoscopului pe trupul chinuit de fierbinţeală. În cele din urmă şi-a dat seama că inima copilului cu ochii stinşi de febră era în partea dreaptă a pieptului. Uşor, a-nceput să-i pipăie pântecul, să apese într-un loc şi-n altul. Spre uimirea sa, nu doar inima, ci toate organele copilului erau aşezate invers, ca un omuleţ de hârtie întors peste un altul: ficatul în stânga, pancreasul în dreapta, intestinele înfăşurate invers în prapurul lor. Desigur şi creierul lui avea emisferele inversate. Aveam să aflu mult mai târziu numele acestei foarte rare anomalii: *situs inversus totalis*. Doctoru-şi notase totul, şoptindu-şi din când în când câte-un „imposibil“ siderat, şi dispăruse. A rămas mama să moaie-n oala de cositor compresele pe care ni le punea pe fruntea fierbinte. Pentru ea nu contau uimirile doctorului, tot ce conta era să ne facem bine. Slăbise mult, avea obrajii scobiţi. Îi priveam lacrimile sclipindu-i în ochi cum privisem cândva stropii albi ca smalţul ai laptelui din gurguiele ei. Acum mama era un ulcior plin până la buză cu lacrimi.

În zorii aceleiaşi zile ne-a dus la spital cu febră de patruzeci şi două de grade. A vrut să rămână cu noi, dar asistentele au alungat-o. Ne-au pus în pătuţuri alăturate. Pe marginea lor se plimbau

gândacii de bucătărie. Ne-au făcut injecţii cu seringi grosolane ca aparatele de tortură. Ne-am zbătut o zi întreagă în delir şi fierbinţeală. Peste noapte am adormit, şi-n vis am avut coşmaruri oribile. A doua zi dimineaţă, cum am deschis ochii, am privit spre pătuţul de lângă mine. Am strigat de parcă visele rele abia începuseră: pătuţul era gol şi aşternutul proaspăt întins. Trebuie să fie teribil să te trezeşti într-o zi, să te priveşti în oglinda de deasupra chiuvetei şi să nu vezi pe nimeni. Asta am simţit eu atunci. Eu şi Victor stătuserăm ochi în ochi timp de cinci ani, eram într-un fel unul şi-acelaşi. Cum să tai cu ferăstrăul, simetric, un trup de copil? Am urlat până m-am învineţit. Nu mi-a răspuns nimeni. Victor dispăruse, şi dispărut este până-n ziua de azi.

Părinţilor mei li s-a spus că băiatul le-a murit peste noapte. Dar nu li s-a arătat niciodată un trup. La ţipetele mamei au apărut oameni în uniformă. La zbaterile lor pe la ministere şi cabinete juridice au apărut civili care i-au sfătuit să tacă. La scrisorile lor disperate către conducerea de-atunci a ţării nu li s-a răspuns niciodată. Pe Victoraş l-a înghiţit pământul mizerabil al unor vremuri cumplite. N-am ştiut niciodată ce s-a-ntâmplat cu el. Până azi duc flori, de ziua mea, la un mic mormânt gol.

În fiecare dimineaţă, când mă uit în oglindă, nu văd pe nimeni. Dar de câte ori trec pe la mama, care are acum optzeci de ani, o cuprind în braţe, îmi lipesc tâmpla de-a ei şi atunci simt că, asemenea vântului paraclet, pe care nu-l ştii de unde vine şi încotro se duce, Victor este şi el acolo, în îmbrăţişare. Simt tâmpla lui sprijinită de-a mea, mama îi simte cealaltă tâmplă. Ne contopim privirile până ce ochii noştri formează iar, dilatându-se şi dizolvându-şi transparenţa, acel unic ochi căprui, ochiul nesfârşit de blând al dragostei noastre.

Antrax

1

Într-o dimineaţă de iarnă, acum vreo trei ani, primesc un telefon de la directorul unei cunoscute reviste culturale. „Domnule Cărtărescu“, îmi spune o voce ceremonioasă, aşa cum doar oamenii în vârstă, care-au zăbovit o vreme prin interbelic, o mai au, „aţi primit o scrisoare din Danemarca pe adresa noastră. Vă rugăm să veniţi la noi, pe Brezoianu, s-o luaţi. Treceţi când puteţi“. Puteam chiar atunci. Eram singur acasă şi mă apucase stenahoria. Mereu mi se-ntâmplă aşa când lumina jegoasă, deprimantă a iernilor bucureştene îmi cade pe masa de scris. M-am îmbrăcat şi-am ieşit în umezeala de-afară.

Am luat troleul de la Kogălniceanu, o singură staţie, aşa că n-am apucat să mă-ntreb de prea multe ori de la cine naiba aş fi putut primi eu o scrisoare din Danemarca. Mai departe de Hamlet nu cunoşteam nici un danez de pe lume. Coborât în faţă la McDonald's, eram la fel de nedumerit ca la-nceput. Am traversat către hidoasele ruine de pe (*arguably*) cel mai urât bulevard din lume şi-am luat-o direct spre clădirea „Informaţia“, cum era cunoscută pe vremuri. Mi-e teamă de lifturile vechi, aşa că am urcat pe nişte scări demne de Ministerul Adevărului până la ultimul etaj, unde, ca şi la Casa Presei, aveai surpriza să găseşti birouri meschine, sordide, de mirare într-o astfel de clădire impozantă. O secretară mi-a adus plicul. Era mare, jerpelit şi pufos, şi pe el, în afara numelui meu şi a adresei revistei respective, scrise de mână, cu pixul, mai scria ceva, tot de mână, în cruciş şi-n curmeziş, ceea ce dădea plicului un aer… cumva bizar, de anvelopă care-a rătăcit mult

pe drumurile ascunse ale poştei şi care se-ntoarce de unde-a plecat plină de inscripţii: andrisantul necunoscut, decedat, lipseşte de la domiciliu etc. Am mulţumit şi-am ieşit pe uşă, în paltonul meu negru, prea arătos pentru un ins atât de scund ca mine (avea să mi se fure iarna următoare pe aeroportul din München, aproape spre uşurarea mea), şi cu plicul la subţioară.

Pe uriaşele scări m-am oprit, o siluetă neagră ca-n filmele expresioniste germane, ca să desfac scrisoarea. N-am făcut-o însă, căci am apucat să citesc, în lumina tulbure, câte ceva din ce scria pe plic cu scrisul ăla deşirat, de şcolar cu oarece probleme psihomotorii. Numele meu era scris total fantezist, deloc de mirare pentru mine: doar cu câţiva ani în urmă, la târgul de carte de la Leipzig, îmi văzusem fotografia pe un imens cilindru de neon, dar sub ea scria Mircea Scartarecu… Mult mai ciudată mi s-a părut inscripţia care alerga de la un colţ al anvelopei, în diagonală, către cel opus, şi care spunea „*Why don't you sneeze?*" Atunci m-a fulgerat un gând sinistru. Să strănut? De ce să strănut? Înfiorat, am pipăit plicul cel scămoşat. Avea-năuntru nişte structuri complexe, care variau ca moliciune şi densitate. Într-un loc, mi s-a părut că recunosc o punguţă cu un fel de pudră… Am simţit că-mi ard degetele şi am scăpat scrisoarea pe jos…

Era în vremea isteriei cu antraxul. Criminali necunoscuţi trimiseseră, la câtva timp după dezastrul de la 11 septembrie, plicuri cu antrax la Casa Albă, la Pentagon, dar şi-n alte părţi din lumea largă. Muriseră câţiva oameni, cei mai mulţi lucrători la poştă, şi teroriştii rămâneau încă total necunoscuţi. La televizor se tot repeta cât de mare e pericolul ăsta, ce uşor se poate procura antraxul, cum se tratează cu alte substanţe ca să fie mai volatil, să se împrăştie mai uşor… Ajungea să inspiri o dată într-un astfel de plic şi… dus erai. Iar moartea de la antrax nu era deloc o fericire:

plămânii ţi se umpleau de lichid şi mureai sufocat, lent, în câteva ore de agonie.

Nu era de glumă. „De ce nu strănuţi?“ mi se părea acum o aluzie clară. Când strănută cineva? Când trage-n piept un praf, o pudră… Se mai întâmplase-n Bucureşti ceva de felu-ăsta. Apăruse pe o alee din Cişmigiu un praf alb, şi poliţia fusese alertată. Venise însuşi primarul, un fost comandant de navă, care se aşezase în patru labe, luase pe deget un pic de pudră, o pusese pe limbă şi se ridicase dezamăgit: „E doar făină, dom'le!“

Priveam prosteşte la plicul căzut cu câteva trepte mai jos la picioarele mele. Degetele mă mâncau acum de-a binelea: anvelopa era într-adevăr foarte poroasă. Nu cumva ceva praf scăpase pe undeva, pe la colţuri? Cum nu puteam lăsa plicul acolo, l-am apucat cu un şerveţel de hârtie pe care-l aveam (providenţial!) în buzunar şi-am coborât aşa cu el, de parc-aş fi dus un şobolan mort. Cei ce suiau şi coborau pe scări, din fericire doar câţiva funcţionari sau ce-or fi fost, se uitau suspicios la mine…

Am aruncat plicul la primul coş, ascuns după o Dacie prăpădită, parcată cu roţile pe trotuar. Acum mă usturau parcă şi ochii. Neliniştit, am luat-o pe jos spre casă, prin fleşcăiala din faţa Cişmigiului. Mi-am frecat de mai multe ori mâinile cu zăpadă, dar degeaba. Antraxul pătrunsese-n pielea mea, fără-ndoială, şi-ncepuse să facă ravagii. Până seara aveam să fiu, poate, mort şi livid, sau cum mai suna titlul acela vechi… Pe tot drumul mi-am imaginat pagina culturală a ziarelor de a doua zi, cu ferparul în care aveau să mi se-nşire meritele, cu articolele prietenilor, care mai de care mai îndureraţi. Cum eram în conflict cu Uniunea Scriitorilor, nici măcar n-aveau să mă expună în vreun loc mai acătării. Oricum, nu voiam sicriu bogat, covoare şi flamuri, aici eram de acord cu Eminescu. Mai bine o-mpletitură de nuiele şi câţiva luceferi, acolo…

Dar nu-mi era mie sortit s-o sfârşesc aşa de uşor. Nici nu bănuiam, pe când îmi târam abătut picioarele prin dreptul magazinului Angst (nume atât de potrivit situaţiei), aventura care avea să urmeze.

2

Pe la Kogălniceanu teama parcă mi s-a mai potolit (în definitiv, o viaţă are omul) şi am început din nou să mă-ntreb cine-ar fi putut să-mi trimită mie din Danemarca o scrisoare cu antrax. M-am oprit brusc în dreptul chioşcului cu covrigei şi napolitane: păi era simplu. Uitasem cu totul că, doar cu două luni înainte, îmi apăruse un eseu în revista de cultură daneză geamănă cu cea românească de unde-mi luasem plicul. Filiera era limpede: nebunul sau criminalul îmi citise părerile politice de-acolo şi decisese că un astfel de ins n-ar trebui să trăiască. Am ajuns acasă neguros şi neliniştit. I-am povestit Ioanei, abia sosită de la cumpărături, toată întâmplarea, care secţiona dur ca o lamă de cuţit viaţa noastră ultra-banală de „*married with children*“. Intram într-o altă dimensiune. Respiram aerul tare al aventurii.

„Măi frate, cum ai putut să laşi plicul la coşul de gunoi, nu-ţi dai seama? Ar putea să-l ia vreun boschetar sau vreun copil curios, se poate-ntâmpla o nenorocire…“, mi-a spus Ioana pe când mă spălam a cincea oară pe mâini cu săpun. „Şi e numele tău pe el!“

Nu mă gândisem. Curând, ne-a devenit limpede că trebuie să alergăm numaidecât înapoi în Brezoianu şi să recuperăm plicul. Dacă nu cumva era deja prea târziu. Am căutat o pungă de plastic, am găsit una de la Humanitas, ne-am uitat bine dacă e etanşă, am luat şi o rolă de scoci şi am ieşit. Pe mâini aveam o pereche veche de mănuşi, care urma să fie sacrificată după folosire.

Am luat troleul de data asta, căci nu era timp de pierdut. Şi Ioana, şi eu păstram o tăcere sumbră.

Întreaga palmă cu care ţinusem anvelopa începuse să mă furnice din nou. În zece minute eram iar lângă Dacia ruginită proptită-n coşul de gunoi.

„Uite,-aicea e!“ Am vârât mâna cu grijă în coş şi-am apucat, cu degetele înmănuşate, plicul peste care (fiind iarnă şi destul de devreme) nu mai aruncase nimeni nimic. O doamnă de vizavi, de pe treptele clădirii „Informaţia“, se uita la noi insistent: nu prea păream genul care caută în gunoaie, dar nu puteai şti. La cum merg lucrurile în ziua de azi… Ne-a văzut cum plasăm plicul, cu grijă, în punga portocalie, cum o lipim la gură cu scoci, cum mi-am scos apoi mănuşile şi le-am pus în altă punguţă. Ioana i-a tras un zâmbet larg şi i-am întors amândoi spatele.

Eram din nou acasă, uitându-ne la punga pecetluită. Cea cu mănuşile se dusese de mult pe ghenă. Pipăiam plasticul lucios, ne dădeam cu părerea: „Uite, aici parc-ar fi ceva pâslos… aici parcă nişte hârtii…“ Nenorocitul, ne-o fi scris şi ceva cinic, gen condamnare la moarte: în două ore ai să fii ţeapăn… Sau: pregăteşte-te pentru iad! Ce era de făcut mai departe? Să aruncăm pur şi simplu plicul şi să uităm totul? Unde să-l aruncăm? Până la urmă tot s-ar fi deschis undeva. Şi cum puteam să trăiesc mai departe ştiind că am fost atacat cu antrax? Şi că se poate întâmpla din nou, cine ştie cum şi când… Nu, totul era grav, am decis noi, şi trebuia să mergem cu plicul la poliţie.

Nu mi se mai întâmplase aşa ceva în viaţa mea. Acum înaintam în poveste cu inconştienţa visătoare cu care mergi spre sala de operaţie, când ţi-e şi teamă, dar parcă simţi şi o curiozitate ciudată, o voluptate de a trăi ceva important, semnificativ. Fusesem atacat cu antrax. Mergeam cu mărturia la poliţie. Păi asta chiar era ceva, faţă de lâncezeala vieţii noastre burgheze. Avea probabil să se scrie-n presă, să se anime peisajul pentru o vreme.

Ne era clar că nu trebuia să intrăm în prima secţie de cartier. Un asemenea caz merita o soartă mai bună. Am luat-o pe Calea Victoriei, pe lângă magazinul Victoria, unde ştiam că e sediul central al Poliţiei. Pe jos era o fleşcăială mizerabilă şi începuse iar să cadă lapoviţa. Sediul era acolo, într-adevăr, dar totul era-ncuiat. Nici un loc pe unde să poţi intra. Ghereta din faţă părea singurul loc animat. Ce să facem, ne-am dus la ghişeul ei şi ne-am spus păsul insului de-acolo, un poliţist fără chipiu. Tipul ne-a ascultat cu înfăţişarea absentă a tuturor paznicilor şi şefilor de gară, care se uită la tine ca la un obiect. Citise până atunci o revistă mai mult poze, n-am identificat-o. N-a zis nimic, de parcă numai poveşti cu antrax ar fi ascultat toată ziua. Mişcându-se cu-ncetinitorul, ca să nu-i scadă nici un dram din demnitate, a pus mâna pe telefon, a format vreo trei cifre şi-a zis: „Alo! Tudorică, tu eşti? Ce faci, bă? Ne-o făcu Faru', ai?" Şi după o controversă fotbalistică de vreo cinci minute: „Eh, dacă-s proşti… Auzi, bă, e nişte băieţi aici… Cică au primit nişte… prafuri… bombe!… avioane!… Da, cică un plic cu nişte prafuri… La cine să se ducă?" Poliţistul ascultă o clipă, apoi izbucni într-un râs de hienă: „Du-te, bă… acum pe bune, ce să le zic?" Ascultă în receptor, citind şi din revistă, vreo zece minute, fără exagerare. În acest timp, Ioana şi cu mine stăteam în lapoviţă ca nişte păcălici. Ne părea rău că ne duseserăm până acolo. Nu ştiam noi ce-avea să fie mai departe…

Insul se uită iar către noi, dar nu la noi. Era ca şi când ar fi vorbit unui perete, făcând eforturi imense să-şi ascundă revolta şi dezgustul în faţa unei asemenea situaţii absurde: cum să vorbească el unui perete? „Mergeţi după colţ, la secţia antitero, căutaţi pe maioru' Ghilduş." Tăcu apoi ca vocea care anunţă, în supermarketuri, că trebuie să se prezinte cineva la casa numărul doi. După o clipă doar, era evident că pentru el nu mai existam.

Se cufundase cu totul în lectura pozelor din revistă.

3

Am dat colţul, indignaţi de tembelismul tipului din gheretă. Auzi: prafuri, bombe, avioane… Deja mocirla îmi intrase-n bocanci, şosetele-mi erau ude şi-ngheţate, numai de întâlnirea cu maiorul Ghilduş nu aveam chef. Aş fi lăsat totul baltă, dacă nu era Ioana lângă mine: aruncam eu plicul prin vreun tufiş până la urmă, riscând ca vreun domn Lăzărescu să-l snifuiască pe la încheieturi… Dar mă sâcâia mereu aceeaşi poveste: l-ar fi găsit pe boschetar ţeapăn, îngheţat sloi, cu un plic cu numele meu pe piept. Nu se făcea ca eu, negustor, să mă pui în poblic cu un ăla… un coate-goale… Mai bine la cremenal, birjar!

Şi la cremenal am ajuns, în cele din urmă. Trecusem, ca-n Kafka, de o mie de ori pe străduţa aceea, fără să remarc intrarea deasupra căreia scria ceva gen „Poliţia Capitalei“, urmat de numele a vreo zece departamente, între care „Secţia de droguri şi substanţe periculoase“. Intrăm într-o sală anonimă, ca de circă financiară, unde mai aşteptau câţiva inşi, români mai vechi sau mai noi, cu privirea aceea pierdută a tuturor celor cu treburi la poliţie. O tipă foarte sexy, pe nume Andreea (aveam să aflăm), tocmai ieşea dintr-un birou cu nişte ceşti de cafea murdare pe o tavă. „O să-ţi pară rău!“ îi strigă peste umăr unui ins nevăzut din birou, apoi traversă triumfal sala în diagonală, privită avid de toţi împricinaţii, ca să dispară pe altă uşă, unde o voce insinuantă o întâmpină: „Hai, Andreea, la treabă! Ce-ai făcut atâta la Ursache? Nu cumva…“ Dar uşa trântită estompă restul dialogului. Se lăsă iarăşi liniştea. Noi ne-ndreptarăm timid către un fel de ghişeu, ne spuserăm iarăşi povestea, scoaserăm iar punga cu plicul… De data asta insul de la ghişeu păru să ne ia mai în serios, căci se trase-napoi când se văzu

cu antraxul sub nas. „Aşteptaţi, domnul maior Ghilduş coboară imediat.“

Am aşteptat o eternitate. Ca să nu ne plictisim, am dat-o pe bârfe literare, pe proiecte de viitor, pe previziuni, mai luminoase sau mai sumbre, în privinţa carierei fiului nostru, bazate pe evaluarea aptitudinilor dovedite până la cei aproape trei anişori ai lui. Dar, cu încetul, am terminat de forfecat toţi prietenii, ne-am rezolvat viitorul pe următoarele trei decenii şi l-am aranjat pe cel mic pe toată viaţa (mecanic auto, computerist sau fotbalist, urmând să fie artist, dacă are chef, în timpul liber), şi tot n-a venit nimeni să ne-ntrebe ce-i cu prafurile alea cu care ne lăudam. Mai venea liftul, mai ieşea din el câte-un tip în blugi şi pulovăr, îi mai lua cu el pe 2-3 inşi de pe bănci, dar se lăsa seara şi pe noi ne ignora toată lumea. Aproape că aţipiserăm, când un tânăr înalt, cu ochii albaştri, se opri în mijlocul sălii şi rosti cu o voce răsunătoare: „Cine e aicea cu antraxu'?“

Am sărit amândoi în picioare şi-am strigat într-un glas, ca-n bancul cu ardelencele: „Noi!“ Apoi l-am urmat pe tânăr în lift. „Sunt maiorul Ghilduş“, ni s-a recomandat cu o privire destul de umană (nu uitaţi că veneam după experienţa poliţistului din gheretă). „V-am lăsat să aşteptaţi cam mult, da' ce să facem? Doar trei oameni în toată secţia, vă daţi seama… Păi ştiţi dumneavoastră câţi are FBI-u'? 'J-de mii de agenţi, domnule, pentru orice răhăţel…“

Ar mai fi adăugat ceva, dar liftul se opri şi ieşirăm la etaj, pe un culoar lung şi întunecat. „Mergeţi dumneavoastră înainte, apoi la stânga, la dreapta şi iar la dreapta, că vin şi io imediat.“ Şi maiorul Ghilduş se făcu deodată nevăzut în umbra culoarului de parcă nici n-ar fi fost. Ne-am privit dezolaţi. Aveam să umblăm ore-n şir prin acest castel metafizic, agăţându-ne, ca arpentorul K., de maiorul Ghilduş ca de noul Klamm? Am luat-o de vreo trei ori înainte, apoi la stânga, la dreapta şi iar

la dreapta printre uşi impersonale şi ne-am întors de fiecare dată exact în faţa liftului… Ce era de făcut? „Plecăm sau nu mai stăm?“, spuse în cele din urmă Ioana, total dezabuzată, şi tocmai când, obidit dar şi întru câtva uşurat (ca atunci când mergeam la dentist şi-l găseam în concediu), apăsam pe butonul liftului, se auzi deodată, în adâncul coridorului întunecat, apa trasă la closet şi aproape imediat se materializă din tenebre maiorul Ghilduş, încă umblând cu degetele undeva sub cureaua de la blugi. (Un maior în blugi? Drept, cam ciudat vine… Dar în situaţia noastră ne mulţumeam cu orice fel de maior…) „Păi de ce-aţi rămas aici? Nu v-am zis să mă aşteptaţi în birou? Doaaaamne…“ Şi ne-ntoarse spatele, că aşa ne trebuia, luând-o-nainte şi la *dreapta*, nu la stânga, cum ne spusese.

Îl urmarăm în şir indian până ce tânărul deschise larg uşa unui mare şi luminos birou, în care un tip cu basma roşie legată la gât şi pulovăr vărgat peste pântecele proeminent, de bere, vorbea în gura mare la telefon. Ce spunea era debordant, aiuritor şi înveselitor la culme. Doar jalnica noastră condiţie de petiţionari cu morcovul antraxului intrat pân-la capăt, şi pe lângă asta uzi de la lapoviţă şi osteniţi de orele de anticameră, ne-a salvat de la hlizeli şi pufnituri nelalocul lor într-o secţie de, totuşi, poliţie.

„Cât să mai bag în gura ta?“ răcnea individul, umblând de colo-colo cât îi permitea firul telefonului. „Sunt şi eu om! Nu mai pot! Am ajuns în ultimul hal! Vezi că abia mă mai ţin pe picioare şi tu nu ştii altceva decât gura, gura, gura! M-ai înnebunit!“ „Mă omoară cu zile femeia asta“, ni se adresă pe neaşteptate şi nouă, luându-ne ca martori ai necazurilor sale. Apoi iarăşi în receptor: „La copil nu i-am luat bicicletă, că n-am avut de unde. Eu m-am lăsat de toate, umblu ca ultimul om, uite (şi ne arătă mâneca pulovărului, ca şi când noi am fi fost femeia cu care vorbea), pulovărul de pe

mine are o gaură de să bagi degetul. Am făcut cinci împrumuturi la bancă pân-acum. Cinci unul după altul! Nici să nu te gândeşti să mai fac încă unul! Nu mai pot! Cu ce le garantez? Cu pielea de pe mine? Cu leafa de poliţist? Gura asta a ta e sac fără fund, mă bagă-n mormânt! Măcar spune-mi o dată cât mai vrei, să ştiu şi eu o treabă…“

Insul cu basma roşie mai ascultă ce mai ascultă în aparat, apoi răcni iar, privindu-ne-n ochi: „Nu, nu şi nu! Nu, domnule!… Hai, că am treabă. Mai vorbim acasă, dar să ştii că e ultimul meu…“

„Poftim, tot ea închide“, ne zise, roşu de indignare, şi trânti şi el receptorul în furcă.

4

— Dânsul este colegul meu, locotenentul Văcărescu, ne spuse jenat maiorul Ghilduş. Ştiţi, suntem în restructurări, e cam haos pe-aici. Cum vă spuneam, suntem deocamdată doar trei colegi, trebuie să ne mai vină vreo doi săptămâna viitoare… Celălalt maior e pe teren… Ia spuneţi, care-i problema?

Ioana-i mai îndrăzneaţă decât mine şi, de obicei, mă fereşte de corvoada de a vorbi cu oameni necunoscuţi. La telefon răspunde numai ea. La ghişeele de toate felurile bagă ea capul pe ferestruică şi explică. Până şi când merg să mă tund, ea-i spune frizerului cum să-mi taie părul, de parc-aş fi mereu cu mămica la Ciufulici. Şi de data asta deschise gura să explice, pentru a zecea oară deja, situaţia noastră, când tipul pântecos, care se plimbase pân-atunci nervos între cele două ferestre, o întrerupse neaşteptat.

— Nevastă-mea, domnule. Să mai zici că n-au dreptate ăia care spun că femeia nu e om, adică (privind spre Ioana) măcar unele dintre ele… Îşi pune dinţii, acum a apucat-o. Şi vrea să-i pună pe toţi odată, de mă scoate din minţi. Înţeleg să te duci la dentist, să-ţi pui anu-ăsta o coroniţă, la anul o punte, o lucrare… Dar toată gura deodată? Şi la

un cabinet particular? Când ştie situaţia noastră? De doi ani fac împrumuturi peste împrumuturi. Ştiţi cât am băgat în gura ei pân-acum? Aşa, estimativ…?

— Ei, zice Ioana, speriată de cifrele care aveau să urmeze inevitabil, lăsaţi că merită, ca să aveţi o soţie frumoasă…

— Frumoasă! O fi ea frumoasă, dar… Unde să mai fac, domnule, al şaselea împrumut? Că mă dau ăştia afară din poliţie dacă aud… Da', mă rog, fiecare le ştie pe-ale lui… Spuneţi, spuneţi, ce s-a-ntâmplat?

Păi, uite, explicăm noi, deja rutinaţi, am primit un plic din Danemarca şi bănuim că plicul ar putea conţine antrax. Am vrut iniţial să-l aruncăm, dar apoi ne-am gândit că…

— Unde e plicul? întrerupse Văcărescu, care se mai decongestionase puţin.

Am scos din sacoşa de pânză punga de la Humanitas, brăzdată-n cruciş şi-n curmeziş de benzi transparente de scoci şi-am început, cu infinită grijă, să dezlipim colţurile puţin câte puţin. Îmi părea rău că aruncasem, imprudent, mănuşile la ghenă. Degetele mă frigeau acum mai tare ca oricând.

— Stai, domnule, că ne apucă noaptea dacă ne moşmondim aşa, zise acelaşi poliţist neverosimil, cu basma roşie la gât. Aici e nevoie de o mână expertă.

Şi deodată-l vedem că înhaţă punga, smulge fâşiile de scoci şi vâră mâna până la cot în ea. Când o scoate, plicul mare, mototolit şi bălţat se arată deodată-n lumina scăzută ce venea de pe ferestre, şi, halucinaţie sau nu, un norişor de praf se răspândea din hârtia lui poroasă în toate direcţiile. Antraxul! Descreieratul ne-o făcuse! Se nenorocise şi pe el, ne terminase şi pe noi. M-am uitat la Ioana: evident îşi ţinea respiraţia. Am făcut şi eu acelaşi lucru pân-am simţit că mă-nverzesc. N-aveam s-apuc nici măcar vârsta lui Nichita, mi-

am spus cu durere. Câte capodopere aveau să rămână nescrise!

Stăteam acum, în jurul aceleiaşi măsuţe, noi şi cei doi poliţişti, holbându-ne la plicul aşezat cu faţa-n sus, plinuţ şi mâzgălit cu pastă albastră, neagră şi roşie de sus până jos. Văcărescu dădu să aplice şi plicului tratamentul radical care funcţionase cu sacoşa, dar de data asta Ghilduş, mai înţelept, îl opri:

— Stai, tată, că ăsta e corpul delict. Ia să vedem. Hm, aici parc-ar fi nişte foi…

— Şi, uitaţi, mai jos, aici, nu vi se pare că e o punguţă cu ceva? zic şi eu, păstrându-mi arătătorul la câţiva centimetri buni de anvelopă.

Văcărescu puse şi el mâna. Pipăiau acum amândoi atât de pasionat plicul cel mare, că hârtia i se subţia vizibil sub degetele lor. Norişorul creştea în amurgul de iarnă, umplând biroul.

— Băi, să ştii că s-ar putea să fie… Ce chestie!… Băi, ce lepre… uite-aici… uite şi-aici…

Aşa trebuie să fi frecat Aladin lampa fermecată, în peştera lui. Ce djin avea să ni se arate deodată, răbufnind pe la un colţ al scrisorii?

— Şi când te gândeşti ce scule avem, zise cu obidă maiorul, ridicând plicul şi privindu-l în zare. Cele mai tari instrumente, domnule, pentru cazuri din astea, primite direct din America. Da' nu le-am despachetat încă, v-am zis că suntem în restructurări, e o bulibăşeală pe-aici… Avem şi pungi speciale de plastic, pentru mostre, cântare fine, de-ţi cântăreşte până la moleculă, şi chestiile alea… cum le zice, Costică? contoarele alea pentru radiaţii… Că şi radiaţiile sunt tot de domeniul nostru. Da' toate-s în depozit…

— Zi-le şi de câini, adăugă locotenentul Constantin Văcărescu, aşa cum, de-acuma ştiam, îi suna numele complet.

— Avem şi câini, maiori şi colonei (ştiţi că au toţi grade militare, nu?), experţi în substanţe periculoase. Au ăştia un nas! Păi dacă era aici

Zidane imediat ştiai ce e-n plic, nu mai trebuia laborator.

— Zidane e foarte tare, nene, câte premii n-a luat ăsta la viaţa lui… Colonel plin. Raţie extra. Da' asta e, în momentu-ăsta n-avem nici câinii, n-am voie să spun unde sunt.

Cei doi schimbară priviri rapide. Evident, regretau enorm că nu puteau spune ce ştiau.

— E secret, domnule, e ceva pe graniţă…

— La Nădlac…, completă Costică, dar şeful său îl fulgeră cu privirea.

— Nici un cuvânt mai mult! Apoi se-ndreptă de spate, bătu puternic cu palma în plic şi zise relaxat, cu un ton de om de lume: Păi hai să trecem la treabă. Cum ziceaţi că vă cheamă?

5

— Cărtărescu, îi zic, făcându-mă mititel.

Am oroare să-mi spun numele. Mai sunt şi inşi care nu mă recunosc după figură, nu sunt nici atât de popular, dar de obicei, când îmi spun numele la poştă, la plata luminii sau Dumnezeu mai ştie pe unde, se găseşte câte unul de la rând să mă-ntrebe: sunteţi scriitorul? Şi-atunci trebuie să arborez zâmbetul meu cel mai modest şi să răspund pierdut, cu ochii-n pământ: „Mda…" , fiindcă altfel pare că fac pe nebunul şi-i sfidez pe cei care se holbează la mine şi care nu sunt şi ei scriitori. De două-trei ori mi-am luat inima-n dinţi, pe stradă, şi i-am zis vreunei fete care venise-ntr-un suflet să-mi ia un autograf: „Îmi pare rău, dar mă confundaţi", sau şi mai rău: „Cum aţi zis? Cărtărescu? Cine-i ăsta?", dar de fiecare dată mi-a părut rău. Aici însă, la poliţie, mi-am dat repede seama că nu era cazul: băieţii erau total nevinovaţi în ale literaturii. Dac-aş fi zis Cioran, Noica sau Breban ar fi rămas la fel de impasibili.

— Cărtănescu şi mai cum?

— Mircea.

— Ştiţi ce? Completaţi dumneavoastră o declaraţie în care scrieţi tot ce vi s-a întâmplat. Costică, dă-i tu domnului o foaie de hârtie şi adu modelu' ăla vechi, ştii tu, să ştie dumnealui cum să scrie. Eu trebuie să plec acum, că mă aşteaptă Bercea.

Ne ridicăm de la masă, dăm mâna cu maiorul Ghilduş, care dispare, după obiceiul lui, de parcă l-ar fi înghiţit pământul, şi rămânem cu totul şi cu totul pe mâna lui Văcărescu. Se-ntunecase bine, abia se mai vedeau sticlind, în birou, suprafeţele dinspre fereastră ale scaunelor şi măsuţelor. Văcărescu nu părea să observe asta. Era muncit mai departe, se vede treaba, de problema gurii neveste-sii. M-am ridicat eu, iarăşi, până la urmă, şi am aprins lumina.

— Uite cum facem, zise locotenentul, trăgându-se de colţul basmalei de la gât. Dumneavoastră povestiţi şi eu formulez. Îmi spuneţi, aşa, câte-un lucru deodată şi vă dictez eu după aia ce să scrieţi. Că scrisul cere experienţă, nu se pricepe toată lumea ca la fotbal. Omu' nu ştie ce să zică mai întâi, dacă-l iei repede şi-l pui să dea o declaraţie, începe din mijlocu' grămezii, ca găina: „Dom'le, eram pe stradă şi să vezi că vine unu la mine şi nu'ş ce, nu'ş ce…" O bulibăşeală-ntreagă din care nu mai pricepi nimic. Păi nu aşa, tată. Şi lucrurile astea se fac cu şartul lor, uitaţi modelul aici: subsemnatul cutare… domiciliat… legitimat cu B.I. numărul… Ia scrieţi şi dumneavoastră. Sub-sem-na-tul… (adică cum vă cheamă), do-mi-ci-li-aaaat… Aici spuneţi dumneavoastră unde staţi, strada, numărul, sectorul… Buletinul, CNP-ul (îl ştiţi pe de rost?)… Bun! Acum trecem la poveste. Scrieţi. Când ziceaţi că aţi primit plicul?

— Azi-dimineaţă.

— Bun. „În dimineaţa zilei de cutare…" Eraţi acasă?

— Da.

— „…aflându-mă la domiciliul meu…“ Ei, ce s-a-ntâmplat?

— A sunat telefonul.

— „Am fost înştiinţat la telefon de către secretara revistei…“ Ce revistă?

— *Lettre internationale*.

— Cum? Văcărescu ne privi bănuitor. Stai, domnule, nu încurca borcanele. Eu te întreb acum de revista noastră, românească, de unde ţi-a dat telefon, nu de aia din Danemarca!

— Păi tot aşa îi zice.

— Cum tot aşa?

— Da, *Lettre internationale*…

Ne băteam joc de el? Nu, deloc, m-am grăbit să-l asigur. Era simplu. *Lettre internationale* era o revistă care apărea, sub acelaşi nume, în mai multe ţări din Europa, între care şi România, şi Danemarca. Dar atunci de ce nu i-au tradus numele în româneşte, să înţeleagă şi omul, că dacă te duci să o ceri de la chioşc ţi se limbă plimba-n gură, nu mai ştie vânzătoarea ce să-ţi aducă. Asta e treaba lor, i-am răspuns, la care Văcărescu s-a uitat la noi plictisit: fie şi-un lup mâncat de oaie…

— Bine, scrie-aşa cum ai zis. Ne tutuiam acum, fără ca eu s-o fi aflat, după modelul de la mahala: „Domnişoară, sunteţi singură sau eşti cu mă-ta?“

Am asudat o oră-ntreagă compunând declaraţia respectivă. Rezultatul era de-a dreptul halucinant. Nici în documentele de partid nu se mai pomenise o asemenea limbă de lemn, atâtea gerunzii şi infinitive, perifraze şi anacoluturi. Nu se ştie de ce, plicul apărea mereu sub numele (mai nobil, se pare) de „anvelopă“, era „inscripţionat“, nu scris, „transversal şi longitudinal“, nu în cruciş şi-n curmeziş, cu „stilou cu bilă de diverse culori“, nu cu pixul. Şi aşa mai departe, pe vreo trei coli scrise mărunt, de mă durea încheietura, căci eu fusesem în tot acest timp braţul care execută, iar locotenentul – mintea care comandă. Văcărescu

era nespus de mulţumit. Se mângâia pe burtica lui rotundă cu gesturile duioase ale unei gravide.

— Ei, până la urmă s-ar zice că am scos-o la capăt amândoi, vorba ceea: mama-mpunge şi io trag… Acu' mai avem un hop de trecut: trebuie s-o vadă colonelu'. Dom' colonel Plopeanu, poate-aţi auzit de el, e o somitate, a fost luna trecută şi pe Tele 7 ABC. Staţi dumneavoastră aici, şi eu mă duc la dânsu-n birou. Vin într-o clipă.

Pe acele culoare se pare însă că vremea nu vremuia, sau vremuia mai lent decât ar fi fost firesc. Clipa lui Văcărescu se făcu o eternitate. Ne-am luat din nou la forfecat cei câţiva prieteni, am făcut şi desfăcut clasamente literare, am pus iar primii treizeci de ani din viitorul copilului nostru la cale… Afară era acum noapte de-a binelea. Nu ne venea să credem: petrecuserăm o zi întreagă în sediul poliţiei, noi, care până atunci intraserăm în vreo secţie doar ca să ne preschimbăm buletinele. În lumina portocalie a stâlpului de neon ce se vedea pe fereastră începuse să fulguie. Ne-ntrebam dacă aveam să ne lăsăm oasele pe coclaurii aceia, când am auzit în fine paşi grăbiţi (şi parcă împleticiţi) pe coridor, uşa s-a dat dramatic de perete şi locotenentul, mai roşu decât basmaua lui la faţă, transpirat şi cu disperarea zugrăvită pe chip, ne flutură paginile declaraţiei, făcute sul, prin faţa ochilor:

— E nenorocire, ne spuse gâfâind, ne-a dat-o s-o facem din nou!

6

…Şi am făcut-o din nou, după alt tipic, deloc mai grozav decât primul, aşa cum în armată, de câte ori ne venea alt ofiţer, trebuia să reînvăţăm să batem pasul de defilare. Pe la şapte seara eram gata şi cu noul raport, pe care Văcărescu (Costică, pentru intimi) îl luă ca să fie din nou supervizat de faimosul colonel Plopeanu. „Să fie primit", ne

rugarăm şi noi din toate slabele puteri care ne mai rămăseseră.

Eram frânţi de oboseală, flămânzi şi tulburaţi ca de un vis ciudat, în care se făcea că fuseserăm atacaţi cu antrax şi petrecuserăm o zi întreagă pe culoarele şi-n birourile poliţiei, în compania unor arătări de felul omizilor vorbitoare şi-ale pisicilor numai zâmbet din *Alice în Ţara Minunilor*. Locotenentul se-ntoarse, de data asta triumfător, cu documentul ştampilat chiar de faimoasa mână a faimosului colonel de la Tele 7 ABC, şi eram în fine liberi să părăsim instituţia ca să mergem la căşile noastre. Luă plicul de pe masă, îl vârî într-un alt plic, încă mai vechi şi mai jerpelit decât el, cu nu ştiu câte adrese consecutive tăiate cu linii ferme de pix şi, cu el la subţioară, ne întinse mâna:

— O să vă dăm noi un telefon când vine rezultatul de la laborator. Acum, pe noi ne scuzaţi, ştiţi, suntem în restructurări şi trebuie să ne mai vină nişte colegi, aşa că… Dac-aveam şi sculele, şi pungile ermetice, şi câinii ăia, făceam totu-n zece secunde, pe cuvântu' meu. Mai e şi ghinion pe lume… Tocmai acum s-a-ntâmplat să fie şi ceva strict secret la Năd…

— Lăsaţi, lăsaţi, noi vă mulţumim mult, ne-am grăbit să-i tăiem vorba într-un glas, ca să nu mai auzim şi alte secrete de serviciu sau personale (vai, gura nevestei, împrumuturile…) ale lui Văcărescu. Aşteptăm acum telefonul dumneavoastră.

Am plecat împăcaţi. Făcuserăm cele necesare. Nimeni n-avea să moară dintr-o imprudenţă de-a noastră. Interpolul avea să intre-n acţiune şi să depisteze criminalul internaţional care ne schimbase (măcar pentru o zi) vieţile. În ciuda oboselii, am ţinut-o pe tot drumul spre casă într-un dat pe gheţuş, o hăhăială şi-o bătaie cu bulgări. Acasă am înfulecat din frigider rezervele pe o săptămână şi ne-am culcat cu antraxul în gând, ca să visăm de antrax.

Ne-a trezit un telefon, pe la şapte dimineaţa:

— Alo, maestrul Cărtărescu?

Când aud expresia asta mă apucă dracii, mai ales la o oră indecentă.

— Ce doriţi?

— Maestre, v-am fost student la facultate, nu ştiu dacă vă mai spune ceva numele de…

— Ce doreşti, domnule? Ştii cât e ceasul?

— Îmi cer mii de scuze, ştiţi, meseria… Lucrez la ziarul *Vocea*. Se-aude că aţi primit un plic cu antrax… Vă rog să elaboraţi un pic despre…

Formidabil! Toată ziua de ieri fuseserăm pe drumuri, nu vorbiserăm cu nimeni. Îmi închisesem până şi telefonul mobil. Nici măcar prietenii noştri apropiaţi nu ştiau nimic. Ce Dumnezeu, ziariştii ăştia dorm la poliţie? Sau cu poliţia-n pat? Morocănos, am refuzat să „elaborez“, am închis telefonul şi m-am culcat la loc. Toată ziua mi-am imaginat, apoi, scenarii cât se poate de diferite ale poveştii care mă absorbise în pântecul ei monstruos. În cazul cel mai fericit, laboratorul detecta praful, germenii teribili erau apoi distruşi şi începea ancheta internaţională. Danezul malefic era prins şi băgat după gratii înainte de a lovi din nou. Dar să nu uităm că ne aflam în România. De ce trebuiau laboratoarele să fie mai profesioniste decât poliţiştii în blugi cu care avuseserăm de-a face? Dacă laborantul băga şi el în gura nevestesii? Dacă aveau şi ei restructurări? Dacă şi câinii lor aveau guturai sau căpuşe, sau mai ştiu eu ce? Cu substanţe periculoase se lucra atent, sub curent de aer. Dacă vreun idiot inversa mersul ventilatorului, astfel că prin gura de aerisire a laboratorului ar fi ieşit deodată un nor de antrax, mare cât o ciupercă nucleară, acoperind tot oraşul? Îmi imaginam milioane de morţi, din Militari în Balta Albă, ba chiar şi prin comunele limitrofe… Şi eu singur vinovat de absolut toate. Aveam să rămân în istorie, alături de Gingis Han, Stalin, Hitler şi Pol Pot. Când avea să vină vorba de România, străinii n-aveau să mai spună „Yes,

Hagi, Nadia, Ceaucescu…“, ci „Yes, we know, Cartarescu…“ Îmi îngheţa sângele-n vine.

Seara m-am apucat să citesc presa pe internet, ca de obicei, şi nu mi-a venit să-mi cred ochilor. Era plină de ştiri ca trase la indigo, doar titlurile difereau: „Cărtărescu atacat cu antrax“, „Antrax pentru Cărtărescu“, „Cunoscut scriitor ameninţat cu antrax“, „Autorul *Orbitorului* primeşte antrax“… O poză de-a mea, cine ştie când, de cine şi în ce scop făcută, în care apăream cu sclipirea maliţioasă-n ochi a lui Vlad Ţepeş, însoţea toate articolele, făcându-i probabil pe mulţi cititori neatenţi să creadă că eu eram cel ce dăduse antrax la tot cartierul… Preşedintele de-atunci al Uniunii Scriitorilor dădea şi el o scurtă declaraţie din care reieşea un fel de tristeţe că nu se gândise el însuşi să mă anihileze în acest fel până atunci. I-o luase altcineva înainte. Până şi eu însumi declarasem câte ceva, în somn probabil, fostului meu student şi altor câtorva ziarişti. Spumegam de furie neputincioasă: „O să-i dau în judecată, o să-i… mama lor şi-a cui i-a-nvăţat gazetăria!“

A doua zi, fireşte, prietenii erau pe mine, dar nu la mine, căci, cine ştie… Preferau să vorbească la telefon: era, oricum ai lua-o, mai sănătos. Mi-au dat o grămadă de sfaturi folositoare, mai ales ce să fac dacă am simptome ca de guturai. Cel mai bine era să mă înfiinţez la Fundeni, fiindcă secţia lor de reanimare e cea mai modernă din ţară, a scris şi în ziar. La facultate, un coleg m-a lăsat cu mâna întinsă. „Bună, bună“, mi-a spus şi s-a fofilat, cu mâna ascunsă la spate, căci în papilele amprentelor digitale încape o tonă de antrax, dacă ştii s-o repartizezi cum trebuie. Într-un cuvânt, după o lungă perioadă de obscuritate literară (dar ce mai e literatura în ziua de azi?) eram, în sfârşit, în centrul atenţiei.

Trecuseră vreo patru-cinci zile tensionate, când în sfârşit am auzit o voce bine cunoscută la telefon:

— Alo, domnu' Cărtănescu?

— A, bună seara, domnule locotenent, aşteptam telef…

— N-a fost, domnule, nici un antrax, ne-ai pus pe drumuri degeaba. Tocmai ne-a venit rezultatul de la laborator.

Am rămas consternat. La asta nu mă aşteptasem, nu intra în scenariile mele. Cum spuneam, în toată acea perioadă mediile înnebuniseră cu antraxul. Se semnalaseră atacuri nu doar în America, ci peste tot în lume, în Rusia, de pildă, în câteva ţări africane… Se vorbea despre sustrageri de antrax din laboratoare, încercări de împrăştiere a germenilor cu avioane de stropit recoltele… Clădirea Capitoliului însuşi fusese evacuată de câteva ori ca urmare a unor telefoane anonime… Cum să nu fi fost antrax în plic? Atunci de ce mi se scrisese din Danemarca, unde nu aveam nici un cunoscut? De ce scria pe plic „*Why don't you sneeze*"? Şi ce era cu senzaţia aceea suspectă, de pliculeţ cu pudră, undeva în fundul plicului? Venise şi Ioana lângă mine şi asculta cu răsuflarea tăiată.

— Hai să vă zic ce e-n plic, că-l am în mână, deschis, cum te văd şi cum mă vezi. Păi e… uite… ce credeaţi că e antrax era doar un şerveţel!…

— Cum, un şerveţel?

— Da, dom-le, un şerveţel roşu, din alea groase, cu multe straturi, cum se face la ei. Şi o are desenată pe Gioconda pe el. Da' e pătată de ceva, cred că au scăpat nişte acizi de-ai lor de la laborator peste plic… Stai să-l despăturesc, poate mai e ceva înăuntru… Nu e nimic, dom-le, un şerveţel ca toate şerveţelele. Ăsta stătea aşa, umflat şi moale, de-am crezut cu toţii că e pulbere…

Nu ne venea să credem. OK, fuseserăm nişte idioţi, puseserăm lumea pe drumuri degeaba, dar

ce nebunie se-ntâmpla totuşi? Ce era cu şerveţelul? Începuse deja să-mi crape capul de durere.

— Şi mai e ceva în plic. Nişte hârtii. O scrisoare bătută la maşină (da' se vede că nu e originală, e xeroxată) şi nişte tăieturi din ziare, tot xeroxate, la a suta mână, de abia dacă se mai desluşesc literele şi pozele. Şi mai e un cartonaş albastru pe care scrie ceva…

— Ce scrie?

— Nu ştiu, e-n englezeşte… Ca şi scrisoarea. Tăieturile din ziare sunt… stai să văd… unele în englezeşte, că sunt pline de „ză", ştiţi, ca formaţiile alea, Ză-brelele, Ză-duf, Ză-păciţii… Altele sunt în limba lor, în daneză, că au o-urile tăiate, cum se pune la şuruburi, să ştii ce „fi" sunt. Şi gata, am dat de fundul sacului. Nu mai e, domnule, nimic în plic. Ce antrax, ce vrăjeli… Da', oricum, se cheamă că noi ne-am făcut datoria, am rezolvat cazul, ni-l trecem la realizări. Vă spun şi io noapte bună, şi dacă mai e ceva, prafuri, chestii… ştiţi acum unde ne găsiţi…

— Staţi aşa, nu închideţi, am strigat. Domnule, totuşi… vrem să ştim şi noi ce-a fost aiureala asta. Nu ne lăsaţi aşa, în ceaţă. Chiar dacă n-a fost antrax, vrem să ştim şi noi ce…

— Duceţi-vă, domnule, la culcare liniştiţi şi ziceţi mulţumesc lu' Dumnezeu că n-a fost nimic. Cine ştie multe moare repede, vorba aia.

Da, dar totuşi… Măcar să ne uităm puţin prin hârtiile alea, dacă nu cumva e secret de serviciu.

— Nu e, tată, veniţi şi uitaţi-vă pe foi cât vreţi. Doar plicul să ni-l lăsaţi nouă, că trebuie să rămână la dosar, ca probă că am rezolvat cazul.

Am închis şi ne-am uitat unul la altul. Toată chestiunea ne depăşea imaginaţia. Atâta timp cât fusese vorba de antrax, oricât de absurd ar fi părut să fim noi, nişte bieţi şoarici neînsemnaţi, cei ameninţaţi, lucrurile mai aveau o noimă, o motivare. Dar acum… Ce şerveţel, ce Mona Lisa, ce hârtii? Am petrecut seara şi o bună parte din

noapte încercând să ne dumirim, făcând ipotezele cele mai absurde, ca atunci când pierzi ceva preţios şi, în disperare, cauţi şi acolo unde lucrul ăla nu poate fi în nici un caz. Securitatea, cu mâna ei lungă, trimisese pe cineva la Copenhaga şi-mi pusese plicul la poştă de acolo. De ce? Păi, ca să mă intimideze… Ce, parcă pe Culianu nu-l terminaseră tot aşa, fără motiv aparent? Îşi mai arătau şi ei muşchii din când în când. Dar atunci mi-ar fi pus naibii antraxul în plic, dacă tot au plătit marca poştală, căci lui Ioan Petru doar nu-i trimiseseră vreun şerveţel purpuriu cu Mona Lisa pe el. Sau mai putea fi şi altceva: nişte amici din lumea literară, dintre cei care mă urăsc, or fi ajuns pe acolo, în vreun schimb cultural, şi şi-or fi zis: „Ia stai, nene, că ţi-o facem noi, mama ta de impostor!“ Şi apucă-te să scrii cine ştie ce aiureli în engleză şi daneză, să bagi şerveţele în… Nu, nu ţinea deloc… Nu era nevoie de mascarada asta ca să mă scoată din minţi. Aveau ei metodele lor: o cronică într-un ziar te poate face de doi bani cum nici nu-ţi închipui. O şoaptă la urechea cui trebuie poate să te discrediteze pe zece ani. Nu era stilul confraţilor mei. Aici trebuia să fie ceva mult mai bizar şi mai întortocheat.

Chiar a doua zi am fugit amândoi la poliţie, am intrat din nou în holul larg de la parter, unde aproape că am dărâmat-o pe Andreea, ieşită din nou cu cafelele din acelaşi birou, l-am aşteptat iar vreo jumătate de oră pe maiorul Ghilduş… Parcă eram în *Anul cârtiţei*, filmu-ăla de acum câţiva ani. Din nou liftul, din nou culoarele kafkiene, din nou biroul pe ale cărui ferestre largi ningea furios, şi chiar (ne-am cutremurat) din nou locotenentul Văcărescu vorbind cu nevastă-sa la telefon. Romanul poliţist se transformase într-unul SF, cu bucle şi paradoxuri temporale… Dar ne-am liniştit imediat, căci tipul, care nu mai purta basma roşie la gât şi nici pulovăr în dungi (din compoziţia lui urmuziană rămăsese numai pântecele de bere), a

închis imediat ce ne-a văzut şi, ceremonios, ne-a poftit înăuntru. Apoi, fără un cuvânt, a descuiat un fişet de metal şi s-a-ntors la măsuţa noastră cu faimosul plic, mai boţit ca oricând, desfăcut brutal, cu degetul, parcă, pe toată lungimea lui.

Gravi, frunte lângă frunte, cutremuraţi deja de revelaţia pe care ne-o rezervau paginile misterioase, am început să citim. Pe măsură ce devoram o pagină după alta, uimirea noastră nu mai cunoştea limite.

8

Cu foile scrise-n daneză am terminat repede. Cum am spus, erau xeroxuri foarte proaste, foarte şterse, ale unor articole de ziar sau revistă, însoţite de poza, repetată de câteva ori, a unui individ care putea fi oricine, de la Bin Laden la Bill Gates, într-atât de înecată şi zgâriată era fotografia. Pe verso, filele ar fi trebuit să fie albe, dar erau mâzgălite incomprehensibil cu pixul: nişte omuleţi desenaţi primitiv, ca de copii de trei ani, un fel de agregate ciudate, parcă nişte sexe obscene, care puteau fi însă şi peşti într-un acvariu… Desene specifice de oligofren sau de ins atins de Alzheimer, „concluzionă“ Ioana, strâmbând din nas…

Paginile englezeşti începeau cu un CV, bătut la maşină, cu litere Courier 12, roase ca de şoarici. Bienale, expoziţii… Hopa! Un artist, car'va's'zică! Aici ne-am pleznit cu palma peste frunte: Dumnezeule mare, ce antrax, ce vrăjeli? E *mail art*, domnule, cum nu ne dăduserăm seama? Că doar fusese şi la noi o aiureală de felu-ăsta, încă pe vremea lui Ceaşcă. Eu însumi primisem, de la diverşi amici care cochetau cu arta, scrisori absurde, conţinând colaje, boabe de grâu, lame de ras, bucăţele de film nedevelopat, pe vremea când locuiam în Colentina şi coboram zilnic, de cinci-şase ori, cele opt etaje ale blocului ca să mă uit în cutia de scrisori, aşa cum azi îmi verific obsesiv mailul. Nici atunci, ca şi acum, nu-mi scria nimeni,

dar eu tot nu pierdeam nădejdea. Mă-nfuriam îngrozitor când dădeam de încă o încărcătură de mail art, pe când eu aşteptam, într-un fel de fantazare umedă, vreo scrisorică de la o improbabilă admiratoare… Când auzeam de mail art, îmi venea şi mie să scot pistolul…

Dar să nu ne pripim, să citim mai departe. Tipul, un danez, fireşte, participase la numeroase expoziţii, individuale şi de grup, mai ales prin părţile nordice, în Suedia, Danemarca, Finlanda, dar şi la Londra, şi chiar în Israel. Sub datele seci ale CV-ului, ce se oprea prin 1983, era o lungă completare scrisă mărunt, cu tuş, se pare, din care te edificai pe deplin asupra felului de artă practicat de individ.

Aici aş vrea să-i rog pe cititorii mai slabi de înger, de inimă sau de cunoştinţe artistice să se abţină de la comentarii care, apoi, ar putea fi folosite împotriva lor. Căci de la ştirea, din CV, a participării artistului la Bienala din Turku, să zicem (mă feresc ca de naiba de date reale), o săgeată strâmbă trimitea la explicaţia de dedesubt: „Proiectul cu care am fost admis a constat din folosirea closetului din clădirea muzeului de câte trei ori în fiecare zi cât a durat bienala.“ La Helsinki, artistul prezentase un happening, „*Farting in public*“, ce fusese recenzat la pagina de cultură a celor mai mari ziare finlandeze. Din păcate, câteva mai reacţionare refuzaseră să publice şi fotografiile de la eveniment, care-l arătau pe artistul vizual, cu pantalonii în vine, în mijlocul unui restaurant de lux, înţesat de lume bună. „Ăsta cred că s-a inspirat din bancu-ăla cu *siamo poveri, ma onesti*“, comentează Ioana, cu gura până la urechi. Trienala de nu mai ştiu unde îl avusese de asemenea invitat de onoare. Acolo expusese o lucrare constând din conducerea publicului pe scări în jos, spre closete, adunarea asistenţei în spaţiul destul de meschin dintre urinoare şi compartimentele WC-urilor, mâncarea

rapidă, în întregime, a unui tort roz, uriaş, vârârea, după câteva minute de suspans, a degetelor pe gât şi împroşcarea amatorilor de artă cu jeturi de substanţă stomacală proaspătă. Mai bine de douăzeci de iubitori de artă contemporană plecaseră acasă purtând în haine aroma de neuitat a acelei experienţe, se lăuda pictorul.

Artistul era specializat în muzee. Un ţâş aici, pe furiş, peste marmura unei sculpturi baroce, o flegmă dincolo, când nu se uita gardianul, între ochii vreunui rege al Bavariei dintr-o pictură în ramă grea de abanos – un cârnăcior de producţie proprie, adus în şerveţel şi aşezat, vertical, pe creştetul unei pisici de piatră sumeriene – cam în zona asta se mişca băiatul. Dar, vorba lui Creangă, şi asta-i o avere când e omul sănătos…

Cu mare generozitate, aflam undeva la sfârşit, maestrul ne trimitea, ca o introducere la modesta cerere ce avea să ne-o facă, o lucrare originală, garantată cu propriul cuvânt de onoare (căci nu semna operele din principiu): un şerveţel purpuriu cu imaginea Giocondei, stropită vizibil pe faţă şi piept cu propriii lapţi ai artistului. De inspiraţie duchampiană, dar împinsă mult dincolo de banalizatele mustăţi, opera fusese produsă în o mie de exemplare şi trimisă pe câte adrese putuse autorul găsi, în lumea întreagă. Procesul tehnologic fusese mai complex decât în cazul celorlalte opere ale pictorului. Şerveţelele fuseseră aşezate câte douăzeci pe o planşetă, cu Gioconda-n sus, şi stropite deodată, într-o năprasnică eliberare de creativitate à la Jackson Pollock. Totul fusese repetat de cincizeci de ori, ceea ce-l adusese pe artist la o totală epuizare, la o „crampă a pictorului“ din care nici azi nu-şi revenise pe deplin.

Şi noi, care pipăiserăm şerveţelul îndelung, ba chiar încercaserăm să scoatem cu unghia petele alburii de pe surâsul Giocondei… L-am împins cu scârbă la o parte şi, stăpânindu-ne diverse reflexe,

am continuat, stoici, să citim. Următorul şi cel mai savuros document era o scrisoare deschisă de protest, trimisă celui mai mare cotidian danez (căci insul nu se-ncurca cu fiţuici de mâna a cincea), dar rămasă până-n prezent nepublicată. Textul era halucinant.

9

„De treizeci de ani mă lupt cu porcii de filistini, cu naziştii care şi-au făcut cuiburi călduţe în blestematul („*fucking*“) Occident, profitând de împuţitul („*lousy*“) nostru mod de viaţă“, începea scrisoarea de protest, scrisă cu nenumărate greşeli de literă, dovezi ale furiei oarbe ce-i dădea autenticitatea. Nu are sens s-o reproduc în întregime. Porci în sus şi porci în jos, „*nazis*“ cât cuprinde, „*fuck*“ şi „*fucking*“ – vreo douăzeci şi cinci la sută din greutatea cernelii tipografice se ducea în astfel de calificative. Reconstituită dintr-o grămadă de paralogisme şi anacoluturi, povestea suna până la urmă cam aşa:

„Eu, Olaf Jensen (să zicem), unul dintre cei mai mari artişti *scat* în viaţă, dacă nu cel mai mare, am suferit de curând un afront nemaipomenit, dovadă vie a decadenţei civilizaţiei vestice, a prăbuşirii tuturor valorilor, de mult prezise de marele Nietzsche. Azi, când împuţiţii de nazişti care ne conduc bagă miliarde în propaganda făcută globalizării, când Coca-Cola şi McDonald's-urile pârjolesc pământul ca fiarele Apocalipsei, când porcul de Bill Gates… (et cetera: tirada se-ntindea pe o pagină întreagă, menţionându-i de-a valma pe Madonna, Maradona, Bush, Wolfowicz, Trump, Soros, Tom Cruise, Andersen, Hitler, Oprah Winfrey, Jack Spintecătorul, Boy George şi alţi o sută, toţi „*pigs*“ şi „*nazis*“, fireşte), cultura adevărată a ajuns o Cenuşăreasă demnă de milă iar artiştii au fost împinşi în pragul cerşetoriei.

Dovadă istoria revoltătoare care mi s-a întâmplat la bienala de anul trecut din Copenhaga (da, domnilor, chiar din oraşul meu natal, ceea ce confirmă, o spun cu tristeţe, zicala biblică: „Nimeni nu e profet în ţara lui“). Cum artiştii care călătoresc dintr-un oraş în altul sunt reduşi la o cruntă sărăcie de sistemul transnaţional care… (et cetera, altă jumătate de pagină), şi cum pe timp de iarnă e ceva mai neplăcut să dormi în parcuri, hotelurile şi-au făcut obiceiul ca, în timpul marilor expoziţii ale muzeelor naţionale, să accepte artişti în găzduire, pentru câteva zile, urmând ca ei să plătească cu o operă originală. De sistemul acesta, făcut să-i îmbogăţească pe porcii de hotelieri, am profitat şi eu iarna trecută, când am prezentat în cadrul bienalei proiectul meu «*Eat it!*» Am rămas în hotel, unul dintre cele mai luxoase «*pieces of shit*» din oraş, timp de zece zile. Pe culoare, sculpturi de Bourdelle, în holuri lămpi de Gallé, în camere desene originale de impresionişti… Groaznic!

Dar, pe măsură ce timpul trecea, mă frământa tot mai mult gândul că, la sfârşit, trebuia să plătesc cu o lucrare. Şi n-aveam nici un pic de inspiraţie. La-nceput m-am gândit să spintec cu cuţitul Bonnard-ul de deasupra patului, făcându-i o tăietură („*cunt*“) artistică gen Fontana. Şi vaza japoneză de pe gheridon îmi spunea ceva, parcă. Până la urmă, în ultimul moment, într-un efort disperat de imaginaţie, mi s-au oprit privirile pe ceainicul din argint masiv, din secolul al XVIII-lea, care trona pe masa de sticlă, lângă mapa hotelului şi telefon. Venisem din oraş, unde băusem din greu, aşa că vezica îmi era plină-ochi. Am pus ceainicul pe mocheta din faţa patului şi m-am străduit să nimeresc în el, deşi jetul, nu ştiu de ce, se despărţise în trei şuviţe rebele. Chiar şi aşa, mare parte din lichid a nimerit în ceainic, pe care l-a umplut mai bine de trei sferturi. L-am înşfăcat mândru şi, strângându-l la piept, am coborât cu

liftul (împreună cu alţi vreo cinci inşi ce s-au dovedit nişte porci de filistini) până în lobby. M-am dus la recepţie şi am aşezat ceainicul pe tejghea, chiar sub nasul funcţionarului de acolo, îmbrăcat în costumul său impecabil.

A urmat o discuţie penibilă. Nazistul împuţit n-a înţeles lucrarea, ba chiar a insinuat că n-ar fi vorba de o adevărată operă artistică. A insistat apoi să plătesc preţul camerei, care se ridica la o sumă exorbitantă. Vă imaginaţi că am făcut scandal, am chemat conducerea hotelului, am adunat clienţii de pe fotoliile din jur, dar lucrurile au mers cu toate acestea din ce în ce mai rău. Directoarea, o căţea nenorocită, nu doar că a întărit judecata de valoare a recepţionistului (în ce calitate? aveau ei studii de artă? erau ei critici de specialitate?), dar m-a şi acuzat că i-am deteriorat ceainicu-ăla nenorocit, pe care mi l-a trecut pe nota de plată la preţul unui Rolls-Royce cu toate accesoriile… Atunci mi s-a întunecat mintea şi nu ştiu ce s-a mai întâmplat, dar am ieşit după trei luni din închisoare, urmând ca timp de cinci ani să muncesc în folosul comunităţii pentru achitarea nenorocitei ăleia de notă de plată, la care porcii mi-au adăugat nu ştiu ce cheltuieli de spitalizare. Între timp, opera mi-a fost dezasamblată: ceainicul trimis la curăţat iar lichidul, probabil, aruncat cu inconştienţă la canal. Un vandalism demn de civilizaţia de rahat în care ne sufocăm, lumea lui Bill Gates şi a celorlalţi nazişti împuţiţi, mai sus menţionaţi… Fapt pentru care protestez din toate puterile."

Scrisoarea se încheia cu un alt lung pomelnic de firme transnaţionale şi de porci ordinari, ce-şi închipuiau că totul se poate cumpăra cu bani. Dar el, un artist independent, care lupta contra sistemului, n-avea niciodată să fie îngenuncheat. Ultima frază era scrisă cu litere mari de tipar. Merită, aşadar, s-o scriu şi eu pe un rând separat:

FUCK THE REST, I'M THE BEST

10

Ultimul document pe care l-am examinat în acea zi de pomină, stând, Ioana şi cu mine, tâmplă lângă tâmplă şi nemaiştiind dacă să râdem ca nebunii sau să ne punem pe plâns, a fost pătratul de hârtie albastră. Provenea dintr-un bloc de post-it, şi lipiciul de pe o margine luase firişoare purpurii de la şerveţelul cu Gioconda… Cu acelaşi scris colţuros, cu pixul, cu care artistul îşi completase CV-ul, pe acest ultim pătrat ni se dezvăluia, de fapt, scopul ultim al întregii nebunii. Ni se cerea să nu rămânem nepăsători la soarta unui om ce, în lupta titanică împotriva sistemului, fusese învins, dar nu şi înfrânt. Contra modestei sume de o sută de euro artistul se oferea să-mi facă un portret după o fotografie recentă, pe care urma să i-o trimit alături de amintita bancnotă. Ca să-mi smulgă o lacrimă, adăuga că dacă numai trei sute de destinatari ai plicurilor lui, din cei peste o mie la care le trimisese, ar fi răspuns pozitiv ofertei sale, s-ar fi putut plăti măcar valoarea nenorocitului ăluia de ceainic, şi astfel ar fi scăpat şi el de un an de muncă în folosul comunităţii. Pe spatele pătratului adăugase că s-a săturat să vopsească garduri şi bănci în parcurile Copenhagăi, muncă atribuită lui în virtutea faptului că se declarase pictor. Îmi mulţumea apoi şi-mi dorea „an excellent day“, ca un crainic de televiziune.

Între timp, în birou fusese fojgăială mare. Noul coleg care le sosise se dovedise a fi o colegă, şi-ncă una mai ţapănă decât însăşi Andreea, vedeta de până atunci a departamentului de poliţie în care, de o săptămână, ne făceam veacul. Ghilduş şi Văcărescu uitaseră cu totul de noi şi se-nvârteau în jurul Teodorei, lăudându-se cu nemaipomenitul lor instrumentar adus direct din America, de la FBI, dar din păcate încă aflat, nedespachetat, la subsol, cu cazurile pe care le rezolvaseră, cu cafeaua la

ibric pe care ştiau s-o facă… Văcărescu îşi sugea burta, vânăt la faţă de efort, iar Ghilduş (avantajat de faptul că era încă necăsătorit şi n-avea grija gurii nevestei) se apleca ocrotitor peste umărul noii colege, arătându-i nu ştiu ce regulamente.

Ne-am ridicat, ne-am dezmorţit oasele şi-am pus tot materialul la loc în plic, având grijă să nu mai atingem direct şerveţelul: l-am apucat de un colţ cu o pensetă improvizată dintr-un băţ de chibrit rupt în două. Pe chipul Giocondei, ce zâmbea enigmatic, se desluşeau mici pete sidefii… Am spus la revedere multpreaocupatului *threesome*, care-abia ne-a băgat în seamă („La revedere, domnu' Cărtănescu! Săru'mâna, doamnă! Dacă mai e ceva, prafuri, chestii, socoteli – de-acuma ştiţi drumu'…“), şi-am ieşit din nou în iarna orbitoare de-afară.

Am hăhăit şi-am chicotit pe tot drumul, dându-ne pe gheţuşurile pudrate cu zăpadă proaspătă de pe bulevard, din dreptul magazinului Flamingo, apoi din faţa Primăriei. Am traversat şi-am luat-o prin Cişmigiul încărcat de zăpadă. Era o zi glorioasă, o privelişte de iarnă bucureşteană pentru care merita să-i ierţi multe amărâtei noastre capitale. Am întors pe toate părţile povestea plicului ce ne dăduse viaţa peste cap. Am ajuns până la urmă la concluzia că era încă şi mai incredibilă decât dacă ar fi fost în el antrax. Artistul *scat* ne devenea tot mai simpatic, pe măsură ce ne îndepărtam de şerveţel. Ce chestie, ce desfăşurare de forţe, ce de xeroxuri şi mâzgăleli cu pixul până să ajungă la ce-l durea pe el…

— Păi, într-un fel, îşi merită banii, a zis Ioana, apucând în trecere ramura unui copac şi umplându-mă de ninsoare. Cum stăm cu finanţele?

— Tu vorbeşti serios? Ai pus mâna pe smacul escrocului şi acum să-i mai dai şi bani pentru asta? Nu ştiam că te dau paralele afară din casă…

— Nu, da' ne-am distrat de o sută de euro…

E adevărat, ne distraserăm: mie-mi ieşiseră bubuliţe pe mâini de frica antraxului, ziarele mă făcuseră de tot râsul, paranoia aştepta după colţ. Am mers tăcuţi, alături, câteva minute. Nu ştiu cum, dar ideea ţăcănită de a-i trimite falsului Olaf Jensen marfa şi banii (recte: poza şi hârtia de-o sută) începea să mă cucerească. La naiba, de ce nu? Măcar de curiozitate şi tot merita, ca să vedem reacţia tipului. Ce făceam cu o sută de euro? Hm, nu trebuia să mă gândesc prea mult la asta. Erau destule de făcut, dar…

— Şi dacă mă trezesc cu un plic care miroase urât? Cine ştie cu ce substanţă îmi pictează portretul…

— Păi, nu sunt decât câteva posibilităţi… Ioana începu să râdă. Hai, mă, hai să-i trimitem!

Bine, hai, de ce nu? Kogălniceanu, pe soclul său, cu o căciulă de zăpadă pe creştet, îşi bomba pieptul, uitându-se-n lungul bulevardului îngheţat: pe unde o-ntârzia Vodă Cuza? Am schimbat bani la arabul de lângă florărie. Ne aflam acum în posesia unei sute de euro aproape noi-nouţe, pe care mi-am trecut-o repede peste bărbie şi am vârât-o-n buzunar.

Acasă, ne-am apucat să căutăm o poză de-a mea „mai recentă“. Am găsit una de la o lansare, de la Târgul de carte: doi ochi negri sub un morman de plete. Am pus totul într-un plic, am scris adresa de pe „anvelopa“ cu antraxul şi, entuziaşti, am fugit iar afară, până la poştă. Am glisat plicul în cutia galbenă de lângă uşă.

Nu ştiu ce-am mai făcut timp de trei săptămâni. Ne mai întrebam din când în când dacă o fi ajuns plicul la pictorul de bănci din Copenhaga. Fireşte, de multe ori ne părea rău după bani şi ne-ntrebam ce ne-o fi apucat. Dar avuseserăm atât succes pe la petreceri cu povestea „cu antraxul“, că ne consolam repede şi cu asta.

Ce s-o mai lungesc: într-o dimineaţă, coborând ca să mergem la circa financiară, am găsit la cutia poştală, sub o revistă literară cu banderolă, pe care n-o comandasem niciodată şi totuşi o primeam săptămânal, mult aşteptatul plic din Danemarca! Surescitaţi, l-am deschis chiar în maşină. Înăuntru nu era decât un pătrat de hârtie asemenea celui albastru, dar alb de data aceasta, pe care se afla desenat portretul promis. Nu semăna prea mult cu mutra mea din acel moment, dar încetul cu încetul a început să semene. Iată, iubite cititor, portretul cu pricina, cu care-mi închei şi eu istorisirea:

Cartea magică a tinereţii mele

Impudica moarte de Dagmar Rotluft a fost fără-ndoială cartea adolescenţei mele, dar, din păcate (pentru mine cel de acum, care pierde o ocazie de-a fi original), şi cartea de căpătâi a mai tuturor tinerilor din generaţia mea. Aşa că nu ştiu ce-aş putea scrie despre ea pentru ca pagina asta să merite, cât de cât, citită. Numele lui Rotluft nu-mi spunea mai nimic pe-atunci, când nu citeam cărţile nici pentru gloria autorului, nici pentru frumuseţea stilului – săream peste descrieri cu nepăsarea cu care ochiul de pisică ignoră obiectele imobile – ci pentru aventura pură, cum ai spune *heroină pură*. Într-adevăr, cartea asta nu am citit-o şi n-am „devorat-o", cum se spune, ci mi-am injectat-o parcă-n venă, direct în fluxul de sânge care i-a-nălţat corola în creier. Mai mult decât să descriu banalizatele de-acum, prin abuz cinematografic, viaţă şi transfigurare a Cydoniei, craniul ei alungit şi colierul ei din măsele de om, sau viclenia lui Vordenbliss, „săpătorul de canale prin hipotalamus", sau căutarea briceagului cu şapte lame de aur cu care Orolio scrie numele a şapte reptile pe şapte spinări de fecioară, sau atâtea şi-atâtea mii de detalii care fac din această nesfârşită carte – 1140 de pagini în ediţia mea cea veche şi pierdută – „Tripticul din Gand" al genului *fantasy*, cred că ar fi mai interesant să povestesc, pe scurt, cum am ajuns la ea.

Aveam şaptesprezece ani şi nici un prieten. Era vară, mă-ntorceam pe la nouă seara acasă din obişnuitele mele rătăciri pe străzi necunoscute. Soarele arunca o lumină razantă peste cartierul de blocuri, o lumină intens portocalie ce vira spre ambră cu fiecare minut care trecea. Liniştea şi

singurătatea erau totale, umbrele se scurgeau nesfârşite din fiecare obiect. Dintr-o Pobedă abandonată, încrustată-n asfalt, a ieşit un vagabond, lăsând portiera ruginită să atârne-n urma lui. Când s-a apropiat, l-am recunoscut pe Jean, prietenul meu din copilărie, cel care spunea cele mai bune bancuri cu prostii, băiatul sărac al unui muncitor de la Circ. „Hai să-ţi arăt ceva“, mi-a spus, şi, în loc să intru în scara E şi să urc la etajul cinci, m-am îndreptat, cu Jean, spre blocul vecin, un bloc vechi şi îngălbenit, plin de pete de licheni. Ne-am suit pe o scară de incendiu, aproape de tot mâncată de rugină, până la etajul trei. „Aici e“, mi-a spus Jean, şi ne-am aşezat amândoi, cu picioarele atârnând, pe pervazul unei ferestre acoperite cu obloane din scânduri putrede, buretoase. O singură aripă a oblonului se putea deschide ca să pătrunzi în interior. Jean a rămas pe pervaz, gata să se prăbuşească la orice suflare de vânt, iar eu am sărit, prin rama geamului încrustată cu bucăţi tăioase de cioburi, în camera scufundată-n penumbră.

Era un dormitor cu mobilă veche: un pat larg, o oglindă, un scaun, un gheridon. Deasupra patului, un raft cu cărţi groase, delabrate. Singura uşă, pe peretele opus ferestrei, era bătută-n cuie. Ultimele raze ale soarelui, roşii ca focul, puneau câteva dungi de-a lungul încăperii. „Numai eu ştiu de camera asta“, a spus Jean. „De-acum ştii şi tu, dar să nu mai afle nimeni…“ Am rămas cel puţin jumătate de oră în acea odaie mirosind întunecat a lemn proaspăt. M-am ghemuit pe patul cu cearşafuri tăiate de vechime. Aici voisem să ajung dintotdeauna. Când am coborât era noapte şi Jean plecase. Nu l-am mai văzut niciodată.

Câţiva ani buni, apoi, aproape în toate serile, am urcat prin inelele scării de incendiu în acea cameră tăcută, unde am citit, lungit pe pat şi îmbătat de singurătate, toate cărţile de pe raft, ale căror titluri stranii îmi sună şi acum în urechi: *Contele de*

Monte-Cristo, *Toate pânzele sus!*, *Mânăstirea din Parma*, *Omul care râde* (cărţi despre care n-am mai auzit niciodată: bibliotecarii pe care i-am întrebat de ele mi-au spus că visez), altele pe care nu le mai ţin minte şi, în fine, *Impudica moarte*.

Am citit şi-am recitit ani în şir *Impudica moarte*, izbucnind constant în plâns la marea scenă a smulgerii pleoapelor, zvârcolindu-mă de excitaţie la povestea micii surori din ordinul Pedicatelor, urmărind fascinat traseul prin hipotalamusul naratorului, săpat de Vordenbliss ca să ajungă la dorita, inaccesibila Cydonia, prizonieră în glacialul Corn al lui Ammon… Iar la ultima pagină, când Cydonia aruncă tatălui ei la picioare pielea proaspătă şi sângerândă a propriei feţe, strigând „Recunoaşte-mă!“, am simţit mereu acel tremur violent şi irepresibil, senzaţia aceea de pierdere iminentă a minţilor pe care cred că toţi cititorii cărţii lui Rotluft o ştiu prea bine.

Eram poate la a cincisprezecea lectură când am pierdut ediţia mea originală, îngropată sub grămada de moloz a blocului demolat. În acea seară, târziu, după ce buldozerele şi-au desăvârşit treaba, am urcat pe grămada de fiare-ndoite, betoane şi scânduri, patetic îndreptate spre cerul galben, şi-am scurmat în moloz până mi-am umplut degetele de sânge. M-am ales doar cu un fascicul boţit, 34 de pagini din *Mânăstirea din Parma* (oraş ce nu există pe hartă, de altfel: am verificat în cel mai amănunţit atlas pe care l-am găsit) de un anume Stendhal, scriitor necunoscut. Au trecut apoi anii, şi acea odaie secretă, în care-am citit fericit mii de ore în adolescenţă, mi-o mai amintesc doar ca prin vis.

De multe ori am încercat să regăsesc vremurile de-atunci folosind epopeea Cydoniei drept madlenă, dar n-am aflat decât că repetarea trecutului e imposibilă. La relectură, nu l-am mai putut vedea pe Vordenbliss decât cu figura de mafiot blând a lui Ruud Vicq, pe arhiducesa

omizilor cu mutra lui Irma de Lindo, pe toţi şi pe fiecare-n parte ca pandantul lor cinematografic de pe afişele din staţiile de metrou. Încă o carte magică distrusă prin mediatizare, supralicitare, deformare intenţionată a faptelor şi-a sensurilor. Şi nici ediţiile moderne nu mai au nimic din porozitatea şi aroma caldă, de rumeguş uscat, a paginilor vechi, de atâtea ori răsfoite. Aşa încât *Impudica moarte*, cea adevărată, mai trăieşte doar în noi, cei din generaţia mea, cărora ne-a incendiat, îndurerat, exaltat şi înveninat cândva adolescenţa.

Bomba de aur

Regret vremurile când tot ce era auriu în picturi se reprezenta prin foiţe de aur adevărat. Jumătăţi şi sferturi de monezi erau bătute-ndelung cu ciocanul până deveneau mari hârtii de aur, uşoare ca pana şi aproape străvezii, lipite apoi peste nimburi, stele şi sori în peisaje cu chiparoşi şi castele. În aceleaşi fabuloase vremi sclipirile din tapiserii se realizau tot cu fire de aur, împletite cu mătasea şi cu bumbacul aduse din Colonii. Zulufii fecioarelor erau din şpan de aur şi cornul de inorog avea canelura din spire de sidef adevărat…

Pentru povestirea de faţă mi-ar trebui şi mie foarte, foarte mult aur. Mi-ar fi plăcut de pildă ca, în peisajul în care nu se va-ntâmpla din păcate nimic de-a lungul acestor pagini (dar cititoarele mele s-au obişnuit, deja, cred, cu asta), cel puţin trei elemente să fie poleite cu aur adevărat, aur de un miliard de carate, foiţe şi fire de aur transcendental: crestele valurilor mării, formând o cale de foc de la soarele vuitor şi până la ţărm, cele şapte litere care formează cuvântul SAMSUNG pe mobilul vecinei mele de plajă şi, nu în ultimul rând, părul ei blond şi greu, răsucindu-i-se pe umeri în cârcei savanţi, cruzi şi melodioşi ca în studiile de coafuri ale lui Leonardo. Dar pentru descrierea acestui păr, pe care sculptorii din vechime n-ar reuşi să-l scoată din daltă, oricât de fină ar fi dentiţia ei şi oricât de mlădioase le-ar fi încheieturile, mi-am rezervat trei sferturi din paginile acestea faţă-n faţă, ca două aripi de fluture virtual sau ca un pictorial al celei mai erotice dintre revistele erotice ale lumii. Entuziast, aproape nebun de exaltare, asemenea lui Socrate cel din Cratylos, simt că, orice aş scrie aici, nu voi

face decât să vorbesc despre acest păr de sârme de aur, de fractali de aur, de miliarde de picioare ale unui păianjen de aur, pe care l-aş fi apucat şi-nfăşurat pe pumn, aspru şi gros şi fierbinte, o dată, de două ori, de trei ori, de patru ori, de cinci ori, de şase ori pân-aş fi ajuns la ceafa goală, cu câteva firişoare spiralate, ale celei ce zăcea pe plajă lângă mine, despărţiţi doar de un metru de nisip de scoici sfărâmate.

Merg la mare de fiecare dată singur şi de fiecare dată fac plajă complet gol, înconjurat de trupuri complet goale. Mă apropii de mare cu precauţiile nesfârşite cu care vechii evrei se apropiau de chivot: „Să n-aveţi a face cu vreo femeie“, le poruncea atunci Iehova. Zile-ntregi, uneori săptămâni înainte de-a ajunge la mare îmi refuz sexualitatea, şi asta-mi dă o ciudată voluptate. Fiindcă-n toate fantasmele mele trăieşte marea, care-mi inundă craniul şi se revarsă din el ca vinul ce se varsă peste buza unui potir. Iar la mare nu fac dragoste decât o singură dată, de obicei în ultima noapte, cu o femeie pe care-abia o cunosc, mereu alta şi de fapt întotdeauna aceeaşi, pentru că ea pentru mine este doar marea. Este esenţa acelor zile de nisip şi de sare, de statui de bronz lungite pe plajă ca pe un capac nesfârşit de sarcofag etrusc, de efectele de lentilă, violete şi irizate, ale soarelui triumfător. E promiscuitatea totală, anonimă şi insuportabil de dulce, marea sărată şi umedă şi senzuală din care toţi am ieşit. Până anul acesta, însă, n-am cunoscut cu adevărat nici marea şi nici femeia.

Se arăta pe la ora zece şi-n scurt timp am învăţat, ca toţi ceilalţi, să-i aştept răsăritul. O precedau coroana şi unda de şoc a unei explozii termonucleare. Ne ridicam pe jumătate de pe nisip şi, bărbaţi goi şi femei goale, o priveam orbiţi, prin ochelari fumurii, ca pe eclipse. Şiroia frumuseţe. Mergea pe vârfuri încălţată-n pantofi de cuarţ sclipitor, cu tocuri ce se curbau pe alee sub

greutatea ei nemaivăzută. Cobora pe nisipul micului golf mărginit de stabilopozi şi-şi întindea cearşaful foarte aproape de mare. Apoi se despuia, susţinută-n picioare de toate privirile de pe plajă, până şi ale pescăruşilor, căci numai goală putea fi cu adevărat înţeleasă şi descrisă. Şi mereu rămânea o vreme doar în chiloţi, albă ca laptele şi linsă de briza din larg, şi-atunci pubisul ei întindea mătasea albastră ce se cuta dedesubt, între labiile îngemănate.

Ar fi fost idealul de frumuseţe a, practic, întregii umanităţi. Ar fi fost vândută şi cumpărată, lângă şofran, scorţişoară şi oricalc, în porturi îndepărtate. Cu picioarele ei groase, de zeiţă ce susţine un colţ de templu, cu sânii ei uriaşi pe care şi-i împingea-nainte cu mândria cu care matroana romană-şi împinsese copiii („Iată bijuteriile mele!“), cu pletele ei de Magdalenă din Magdalenian, cu boiul ei criselefantin ar fi fost mândria haremurilor şi călăreaţa filozofilor lumii. Goală, răspândea atâta lumină, că toate celelalte trupuri din micul golf căpătau culoarea cenuşie-a cadavrelor. Sânii ei, observai imediat, erau singurii demni de acest nume: celelalte femei aveau pe piept mamele sau pur şi simplu ţâţe. Fundul ei, cu zona-ntunecată dintre coapse, îşi arăta din timp în timp, leneş şi premeditat, steluţa cafenie şi structura cealaltă, franjurată complex, asemenea cărniţei ce iese dintre valvele unei scoici de mare. Când se-ntindea pe spate, smocul de liţă de aur, deasupra păsăricii rase grijuliu, arunca o lumină razantă pe pântec, precum capacul stilourilor din copilărie. Iar când se-ntorcea, peste fese, vălurindu-se pe perniţa triunghiulară a şalelor, ivea un tatuaj cu dragoni.

Am stat zece zile, zi de zi, în apropierea trupului ei mare şi greu, a pielii ei care-n loc de bronz se acoperea tot mai mult cu o atmosferă volatilă de feromoni. În camisola asta de feromoni intra şi în mare, mereu numai pân-la genunchi, mereu împingându-şi sânii-nainte, pictându-şi gurguiele

şi rotunjimea dulce de sub ele pe azur. Apoi înainta pe dâra de aur, se apleca şi ridica-n palme câte-o meduză, ştiind că toţi o privesc, că e miezul miezului mării. Când se-ntindea din nou lângă mine (vai, cu acelaşi metru de nisip şi scoici sparte-ntre noi), cu lentile moi de apă pe trup şi cu părul îmbâcsit de sare, trăgeam aer în piept, şi aerul pe care-l smulgeam de pe corpul ei îmi pătrundea-n alveole şi-apoi în sânge, iar sângele-mi cobora în arterele sexului, deschizând acolo supape şi umplând ţesuturi fierbinţi. Mă lipeam de nisip, îl muşcam, aş fi mâncat marea ca pe o stridie uriaşă, aş fi ros norii şi hotelul din zare. Deveneam tot, din cap până-n picioare, un sex erect, cuprins de febră şi nebunie.

Ce vârstă să fi avut femeia asta de smântână şi aur? I-aş fi dat între cincisprezece şi şaptesprezece miliarde de ani. Un punct de pe-un balon dintr-o spumă de universuri pornise să se umfle el însuşi, desprins de celelalte şi alcătuind, treptat, lumea noastră. Materie luminoasă şi materie-ntunecată au concurat la zămislirea galaxiilor: bilioane de puncte de aur dispuse în faguri şi-n stringuri. În fiecare, sute de miliarde de stele au produs elementele chimice: pământul binecuvântat al planetelor. Iar pe firimitura pe care trăim, în marea de sticlă sărată s-au ivit bacterii şi viermi şi bureţi şi trilobiţi şi nautili şi celacanţi. Iar când mările s-au retras, pe plajele lor ude au rămas amfibieni şi reptile. Şi în pădurile negre au prins a fojgăi păsări şi mamifere. Şi umanoizi stângaci au păşit în savană. Specii şi rase au exterminat specii şi rase, popoare au distrus popoare, civilizaţii s-au ridicat şi s-au năruit („unde e Xerxes? unde Artaxerxes?“), apocalipse-au venit şi-au trecut („Turnuri în prăbuşire: Ierusalim Alexandria Viena Londra Roma ireale…“), biblioteci s-au scris şi li s-a dat foc şi-n cele din urmă o femeie a prins în pântec plod de strigoi de voievoid şi-o celulă-ou, divizându-se şi crescând, a recapitulat facerea

lumii, şi embrionul a devenit o fetiţă ghemuită în uter, şi fetiţa a ieşit din mingea de muşchi ca dintr-o mare rotundă şi-a crescut şi-n cele din urmă a moştenit pământul. Căci întreaga lume există pentru a ajunge la o femeie frumoasă.

Bomba de aur au poreclit-o foarte repede cei de pe plajă, bărbaţii goi şi femeile goale ce se-nnegreau lângă mare pe măsură ce ea devenea tot mai albă şi mai pietroasă. Femeile însele o mâncau din ochi, cot la cot cu bărbaţii, începând să le-nţeleagă pe Sapho şi pe Bilitis. Ce găsiseră pân-atunci la satirii păroşi cu care trăiau? Cum se lăsau rănite, noapte de noapte, de grosolanele lor unelte de-mperechere? Când dragostea, erotismul, pornografia, atingerea sfârcurilor şi descleierea buzelor cu degetele şi cu limba sau doar cu răsuflarea înfierbântată se legau atât de evident de jocul de curbe, cute şi umezeli al corpului feminin? Şi nu al oricărui corp, ci numai al celei ce stătea acum pe cearşaf, cu picioarele-ncrucişate, vorbind la mobil zâmbitoare şi jucându-se cu lănţugul de aur ce ardea-n jurul gleznei de uriaşă.

Bombă? Mai curând o rachetă trimisă în patul fiecărei fiinţe care-o vedea măcar şi o singură dată pe plajă, sorindu-se goală şi visătoare pe încâlceala de stabilopozi, căci nu-mi imaginam, ci *ştiam* că, în umbra fiecărei camere de hotel, noaptea târziu, fiecare bărbat îşi speria de moarte femeia, frământând-o şi pătrunzând-o nu cu oboseala din cuplurile stabile („scuză-mă, te-am lovit?… nu te zgârii cu barba?…“), ci cu o ferocitate disperată, pe care nici măcar la-nceputul legăturii lor n-o avusese şi nici nu o putuse avea, pentru că biata Mădă sau Cătă erau simple femei, iar un bărbat are nevoie de mult mai mult ca să ţâşnească asemeni unui vulcan, înecând în lavă arzândă orăşelele de marmură de la poale. Are nevoie să călărească peste şalele unei bombe de aur. Nopţi în şir, când s-a făcut dragoste, s-a făcut dragoste doar cu

femeia cu pubis de aur ce lăsa-n nisip, de câte ori pleca, o adâncitură în formă de violoncel.

În ultima zi a sejurului meu din vara aceasta, după ce dimineaţa sprijinise iar cerul cu creştetul ei de cariatidă, vorbind la mobilul al cărui ecran învăpăiat îi fulgera pe obraz, femeia profilată pe vânt şi pe scoici n-a mai venit după-amiaza la plajă, şi-atunci am ştiut că discul ei se scufundase în mare. Ajungea să privesc în jur ca să ştiu că plecase: bărbaţii şi femeile zăceau pe nisip carbonizaţi, fumegând… Prin pielea crăpată le ieşiseră coastele acoperite de sare. Marea însăşi se umpluse de alge băloase, mucuri de ţigări şi hârtii. Am rătăcit pe plajă ore-n şir, lăsând valurile să-mi ude tălpile goale. Seara, am găsit la bar o femeie oarecare şi am iubit-o apoi întreaga noapte, udând-o cu lacrimi şi cu salivă. Plângând peste mizerul corp de muiere (Mădă sau Cătă), în care intrasem nu ca-ntr-un templu, ci ca-ntr-o cofetărie, am ştiut că niciodată de-atunci încolo n-aveam să revăd ştima de lapte şi miere din golful cu stabilopozi, înfăşurată-n părul ei de sârme şi vrejuri şi cârcei şi spirale şi volute de aur…

25 feb.

Ca să nu uit. Aseară, la Edgar's, întâlnire cu Darwin, excentricul englez. Cină informală cu jurnaliştii. Ar fi fastidios să notez aici fiecare detaliu al înveselitoarei conferinţe de presă. Dintre toate nebuniile, a lui e poate cea mai fascinantă. Să notez mai întâi marea sa asemănare cu autoportretul lui Da Vinci la bătrâneţe. Cât timp stă liniştit, asemănarea e perfectă. Vorbeşte o engleză uimitoare, de Roger Moore sau de *Linia maritimă Onedin*.

La-nceput a fost destins şi jovial. Ne-a povestit isprăvi din copilărie, pasiunea lui pentru tragerea gândăceilor în ţeapă (indignare printre jurnaliste), vorbele înfuriate ale tatălui său: „În afară de vânătoare, câini şi prinderea şobolanilor, nu te interesează nimic în viaţă; ai să fii o ruşine pentru familie şi pentru tine însuţi.“ Mare ilaritate. Cineva a amintit placa pe care Paul McCartney şi-a pus-o pe zid, la intrarea conacului său: „Mai lasă dracului chitara şi-apucă-te de treabă, că de pe urma ei o să mori de foame!“ Semnat: taică-su.

A urmat călătoria pe Beagle, Galápagos, ţestoasele, bla bla bla. Bătrânul nu prea ştie să sintetizeze, se încurcă în amănunte. Toţi aşteptau să-nceapă circul: las-o pe-asta, zi cum e cu maimuţele… Şi circul într-adevăr nu s-a lăsat prea mult aşteptat. Te-ntrebi dacă el chiar crede în ideile alea sau vrea doar să facă bani cu ele. Uluitor cum alunecă de la argumente raţionale la prăpăstii insondabile. (Nu găsesc un pix ca lumea în toată casa. Continui cu verde.)

Mai întâi, ne serveşte fără să clipească absurditatea cu speciile care evoluează unele din

altele. Ne aduce eternul argument paleontologic: fosilele descoperite în diverse straturi geologice. Dacă le compari, se vede clar cum de-a lungul milioanelor de ani etc. etc. Un sofism afurisit de şmecher. Aici se scoală Fernando Vidal Olmos de la argentinianul *La Nación*. Figură de păsăroi cinic, în negru din cap până-n picioare. Şubredă speculaţie, zice el cu un rânjet deplasat. Păi dacă Dumnezeu este atotputernic, e mare brânză să risipească pe ici, pe colo câteva fosile ca să ne ispitească şi să ne-ncurce? Punct ochit, punct lovit. Lumea aplaudă admirativ. Darwin pare puţin descumpănit, dar îşi revine repede. Are experienţă bătrânul. Din asta trăieşte: turnee peste turnee. Se-ngrămădeşte lumea ca la urs. Nu-l crede nimeni, dar toţi plătesc, e *freak show*. Ridică mâna şi o jurnalistă din Tlön, subţire şi uraniană: de unde a scos domnul Darwin milioane de ani? Lumea, se ştie, există doar de câteva minute, dar noi avem grefată în creier o memorie falsă cuprinzând toată aşa-zisa istorie. Darwin nici nu clipeşte de data asta. Îi face un compliment subtil domnişoarei şi turuie mai departe.

Uneori aproape că te convinge, ca-n povestea din Hrabal: cică un elev susţinea cu atâta siguranţă că doi şi cu doi fac cinci, încât profesorul a dat fuga în cancelarie să verifice în manual. Ce poveste subtilă, fantastică, ce halima! Supravieţuieşte întotdeauna cel mai apt. Acesta se împerechează mai frecvent şi-şi trimite mai departe (cum?) caracterele avantajoase. La a nu ştiu câta generaţie, populaţii întregi le adoptă. Ele se diferenţiază de restul speciei, devin întâi rase şi apoi specii diferite. La origine, plantele şi animalele au un strămoş comun. Toate sunt înrudite-ntre ele. Poezie curată, poezie naturală, din păcate atât de departe de adevăr. De fapt, totul e dezamăgitor de tern, Pământul e plat ca o scândură (geologul Nichita Stănescu o spune limpede într-unul dintre studiile sale), deasupra

sunt presărate stele pe care le poţi lua în palme ca pe nişte pui pufoşi de pasăre, luna are ochi cu gene lungi şi o gură zâmbitoare, iar soarele se ridică împurpurat din Hades, traversează cerul în diligenţa sa de foc şi se-ntoarce în întunecime. Tratatele ştiinţifice sunt aici remarcabil de convergente. Animalele au fost create deodată şi s-au adunat sub un copac, ca Adam să le dea nume. Pur adevăr, atestat de tradiţie, dar ce big pain in the ass! Uneori prefer lumea halucinată a visătorilor de teapa lui Darwin sau Freud (nu şi Einstein însă, căci totul are o limită…).

27 feb.

Citesc din *Alixăndria*, istoria oficială a lui Alexandru Macedon. Se arată aici cum eroul „iese din lume şi intră-n pustie". Găseşte acolo femei sălbatice, care-i atacă cu pietre şi cu lemne. „Şi erau păroase ca porcii şi cu ochii ca stelele."

Să merg mai departe cu Darwin (alaltăieri am picat cu nasu-n caiet de oboseală). Vorbea omul, dar şi mânca zdravăn, şi trăgea cutie după cutie de Guinness. În curând se făcuse roşu-n obraji şi jovial ca un personaj din Dickens. Jurnalistele ciuguleau şi ele câte ceva şi-l tot hărţuiau cu întrebări. Şicanele obişnuite, la care el dădea răspunsuri dinainte fabricate. Dacă un ins pierde o mână, copilul lui de ce nu se naşte ciung? Nu spunea Darwin că se moştenesc caracterele dobândite în timpul vieţii? Şi cum a evoluat ochiul, când e evident că nu vedem cu jumătate de ochi? Şi cum a ajuns orhideea să imite insecta femelă, astfel ca masculul s-o polenizeze? Şi cum a-ndrăznit să vorbească de ereditate fără să ştie nimic despre gene şi cromozomi? Un franţuz, Marcel Proust, toarnă şi el gaz peste foc: e limpede că moştenim culoarea ochilor de la o bunică, sau forma nasului de la tată. Dar cum moştenim felul de a ne trece visători degetele prin păr de la un străbunic pe care nu l-am întâlnit niciodată, sau

intonaţia autoironică a poemelor de la unchiul mort de mult, care recita şi el exact ca nepotul său mai târziu?

Ca să lase teoriile astea obscure deoparte şi s-o spună pe cea dreaptă cu maimuţele, l-au distrat/ distras în fel şi chip. Auzise oare distinsul savant (zâmbete în public) că la doar doi ani de când a publicat *Originea omului şi selecţia sexuală*, un june român ce studia la Berlin scrisese: „Zice Darwin, tata Darwin, / Cum că omul e-o maimuţă. / Am picior de maimuţoi, / Milly-nsă de pisicuţă“? Cum se vede, tânărul îmblănit, care-şi ducea iubita nemţoaică la Sans-Souci, susţinea că aceasta descinde din feline. „*That beats the devil!*“, izbucneşte în hohote gentlemanul din faţa noastră. Dar auzise vreodată domnul Darwin de patafizicianul Urmuz, care descria şi el un tub prin care se puteau zări „doi oameni cum coboară din maimuţă şi un şir infinit de bame uscate“? Aici, controversă: cum se traduce „bame“ în engleză?

1 martie

Din *Alixăndria*, dar ar putea fi la fel de bine din *Star Trek*: „goţi, magoţi, agar, axos, divis, xotin, xanarte, xasan, climand, taanii, xeanii, martatin, hohanii, agramantii, amflig, psoglov, faracii, iaraţii, sisochia, nichienii şi lescrătanii. Şi aşa se spunea, că vor ieşi acele limbi în zilele lui Antihrist şi se vor închina lui, şi vor fi mâncători de creştini, şi vor mânca copiii oamenilor, şi părinţii se vor uita cu ochii lor cum îi frig şi-i mânâncă“.

Veşnica poveste cu Darwin se-ntinde, văd, mai mult decât ar avea îndreptăţire. Alaltăieri m-a întrerupt G. ca să-mi propună să particip la o masă rotundă despre obscurantismul ştiinţific şi persecutarea timp de secole a bisericii în numele raţiunii. Sfinţii arşi pe rug sau dezmembraţi cu cămilele pentru curajul de a susţine că omul a fost făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

Am refuzat, căci unde nu e loc de paradox, nu-i loc nici de controversă. De-asta mă tot duc să-i ascult pe obscurantişti, până le piere sământa pe lume. Măcar găseşti la ei un strop de poezie. Unul susţinea deunăzi că, în pântecul matern, fătul trece prin toate etapele prin care-a trecut specia lui: ce odă, ce imn minunat, ce idee îndrăzneaţă şi înălţătoare! Deşi greşesc atât de flagrant, ereticii şi apostaţii sunt picanţi asemenea condimentelor, mintea noastră avidă de contradicţii nu poate fără ei.

…Prin urmare, după vreo oră de la-nceputul cinei, tata Darwin ajunge la momentul solemn în care nebunia lui înfloreşte ca o lalea neagră. Se ridică greoi şi maiestuos, aproape răsturnând masa, şi rage ca un leu: „Ladies and gentlemen, adevăr zic vouă, omul se trage din maimuţă!“ Are încă şervetul la gât, privirea i-e rătăcită şi sfidătoare. Îmi vine-n minte Farinata, ridicându-se din mormântul său de foc şi-mpungând infernul cu pieptul. „Yes yes yes, *I'll be damned*, omul se trage din maimuţă!“

Jurnaliştii şi ceilalţi gură-cască se dau înapoi, deşi au fost de mult avertizaţi. Reportofoanele şi telefoanele mobile alunecă de pe mese odată cu paharele şi farfuriile murdare. Prin vitrină văd paramedicii cum se pregătesc să intervină. Dar nu e cazul de data asta, englezul a-mbătrânit şi-a obosit mult în ultima vreme, nu mai face praf cafenelele şi sălile de conferinţă cum se-ntâmpla cu ani în urmă, spre deliciul tabloidelor. Oare mai crede cu adevărat în ideile lui? Fapt e că după strigătul său patetic pare că se trezeşte brusc la realitate. Se trânteşte la loc pe scaun şi rămâne cu ochii-n farfurie. În costumul său de tweed, cu caraghioasa lui lavalieră de culoarea fisticului, pare decupat dintr-un vechi şi-ngălbenit număr din *La Revue des Deux Mondes*. Jurnaliştii îl întărâtă, doar-doar o mai scoate vreo perlă, dar, ca şi când le-ar fi citit gândurile, bătrânul şopti doar, abătut,

în barbă: „Margaritas ante porcos“, şi-apoi tăcu definitiv. Circul se încheiase. Deloc rău, de fapt, pentru nobilul escroc: s-au vândut toate exemplarele de la stand din *Originea speciilor* şi, dac-ar fi fost de două ori mai multe, s-ar fi vândut şi alea. S-a făcut coadă la autografe, moşul ce semăna cu bunul Dumnezeu a semnat cu o pană de gâscă, apoi cafeneaua s-a golit.

Am ieşit sub fantastici nori bălţaţi, de primăvară, în aerul înmiresmat de pe Edgar Quinet. Cimpanzei în hăinuţe de cabaret mergeau spre Capşa braţ la braţ, urangutani cu plete roşii treceau pe Calea Victoriei în BMW-uri şi Audi-uri, iar un grup de lescrătani ieşiţi la picnic în faţa hotelului Majestic frigeau ceva indistinct de la distanţa la care mă aflam.

Când dau colţul, în faţa mea apare luna. Mă ridic pe vârfuri şi-i mângâi spinarea elastică, genele catifelate. Maşina mă aşteaptă întunecată şi tăcută pe o alee. Când îi deschid portierele cu telecomanda, îmi face tandru din ochi.

Tahistoscop

Nu am încredere în viteză. Poate şi din cauza moştenirii mele bănăţene, prezenţa de spirit şi promptitudinea reacţiilor nu mă prea dau afară din casă. M-am căit întotdeauna de tot ce am făcut în pripă, de fiecare pagină pe care-am dat-o la tipar fără s-o revăd, de orice decizie pusă în aplicare pe loc. Citesc încet şi scriu încet, aproape incredibil de încet. Rareori am scris mai mult de două pagini deodată. Şterg foarte puţin din ce scriu tocmai fiindcă, migălind la buclele şi buclişoarele literelor, am destul timp să reflectez la ce fac. Şi totuşi, a existat un moment în care am încercat să schimb macazul vieţii mele domoale şi „s-o bag în viteză“, întâmple-se ce s-o-ntâmpla. Tentativa mea de a deveni, măcar în anumite privinţe, un Speedy Gonzales a fost contemporană cu aselenizarea şi s-a soldat cu construirea unui tahistoscop.

Nu a fost primul obiect pe care am încercat să-l construiesc în acea vreme. Am făcut mai multe, rămase în diferite stadii de execuţie. Îmi amintesc acum o farfurie zburătoare de carton, în interiorul căreia trebuiau să încapă două baloane umplute cu gaz de la ţeava aragazului. Farfuria trebuia să se-nalţe pe cerul serii şi să pară reală, mai ales că era şi luminată de un beculeţ alimentat de-o mică baterie. A doua zi după lansare aveam să citesc în ziare relatările martorilor oculari care ar fi jurat că au văzut deasupra Bucureştiului un OZN adevărat! Totul a rămas însă în faza de proiect. Am dus apoi, aproape până la capăt, o altă ispravă: o navă pe pernă de aer, tot de carton (de fapt, din foaie de bloc de desen), ce ar fi trebuit pusă-n mişcare de un motoraş cu elice. Cum de motoraş n-am avut bani, am plimbat o vreme nava cu mâna, zilnic, în

sus şi-n jos, ca pe un fier de călcat, pe lada de la studio. Apoi am inventat un *perpetuum mobile*: o elice din interiorul unui solenoid era rotită de curentul electric din bobină, generat de însăşi elicea respectivă, cuplată la un dinam. Era genial: elicea producea curentul care rotea elicea care producea curentul etc. N-a funcţionat. Am mai construit şi o rachetă micuţă cât o eprubetă, care trebuia să zboare propulsată de un amestec chimic. Deşi am potrivit bine substanţele, racheta a făcut doar clasicul „fâs“ şi-a rămas imobilă pe postamentul ei.

Nu meşteream toate astea din cine ştie ce înclinaţie tehnică. Era pur şi simplu în aerul vremii. Toţi colegii mei construiau vaporaşe teleghidate, aeromodele, te miri ce altceva. Toţi îşi cumpărau cu sfinţenie revista *Ştiinţă şi tehnică*, în care inginerul Edmond Nicolau dezvăluia minunile fizicii, ale călătoriilor interplanetare, ale lumii atomului. În revista asta, ca şi în *Minitehnicus*, găseai tot soiul de scheme după care puteai construi aproape orice-ţi puteai imagina doar din carton, liţă, câteva diode, câteva rezistenţe… Hotărât, era o epocă optimistă, în care viitorul luminos al omenirii se baza, fireşte, ca-ntotdeauna, pe puterea sovietelor, dar şi, din ce în ce mai mult, pe electrificare… Mai am şi acum pe-acasă câteva broşuri din seria „Trusa tehnicianului amator“. Una dintre ele te învăţa cum să-ţi construieşti singur un televizor! În fiecare joi mă sculam cu noaptea-n cap şi alergam până la chioşcul de ziare de la Tunari ca să-mi cumpăr *Povestiri ştiinţifico-fantastice* şi *Clubul temerarilor*. Le văd şi acum copertele în faţa ochilor, iar titluri ca *Oriana, eu şi Gemmi 1, 2, 3*, sau *Meteoritul de aur*, sau *Răsare soarele pe Umbriel*, care dumneavoastră nu vă spun nimic, mie îmi zbârlesc şi acum părul de pe braţe de emoţie.

Multe-ar mai fi de spus despre acele vremuri. La un moment dat, ducându-mă la chioşc să-mi iau

revistele, n-am mai găsit chioşcul! Fusese demolat, şi tot blocul de lângă el, cel cu Biblioteca „B.P. Hasdeu“ şi cu alimentara, fusese pus pe rotile şi glisa, inobservabil, cu tot cu locatarii ieşiţi pe balcoane, către fundul scenei. Se lărgea şoseaua Ştefan cel Mare. În mintea mea, pe lângă invenţii şi inovaţii, mai erau şi o fată de pe Barbu Văcărescu, pe lângă vila căreia treceam, melancolic, în fiecare zi, ca şi oarece veleităţi gazetăreşti: scriam singur, de mână, un ziar al clasei, cu ilustraţii şi caricaturi, numit *Răcnetul porcului înjunghiat*. Ţinta atacurilor mele era, aici, un coleg poreclit Porcul, pe care-l trimiteam, în episoade succesive ale editorialului de pe prima pagină, în Alaska, în Groapa Marianelor, pe planeta Marte…

Terminasem clasa a şaptea când, după un eşec lamentabil în învăţarea stenografiei, ce ar merita povestit şi el cândva, m-am apucat să-mi construiesc un tahistoscop. În *Ştiinţă şi tehnică* apăruse un şir de articole sub genericul „Curs de lectură rapidă“. Dacă urmai cursul acela timp de câteva luni (şi dacă îţi făceai, după indicaţiile tehnice din primul articol, un tahistoscop absolut necesar), ţi se garanta că viteza ta de lectură avea să crească de până la patru ori, fără ca înţelegerea textului să aibă de suferit, ba chiar dimpotrivă… Nu ştiu de ce m-a atras atât de mult acel articol, că doar citeam pe atunci cu o eficienţă rară. Nu apucam să iau de la bibliotecă o carte, că o şi duceam înapoi, spre uimirea şi nemulţumirea bătrânului bibliotecar. Bineînţeles, dacă citeam numai dialogurile!… Săream peste descrieri cu atât mai mult, cu cât tata-mi spunea mereu că „la descrieri se vede dacă un scriitor e bun“ şi mă tot ameninţa că mă-ntreabă din cărţile citite, ca să vadă ce-am priceput. Înghiţeam cărţile, nu altceva, tăvălindu-mă de râs sau izbucnind în lacrimi (la o carte fără coperte despre care am aflat mult mai târziu că era *Tăunul*), fără să-mi pese câtuşi de

puţin de autor şi de arta lui. Mi-ar fi fost complet indiferent pe atunci dacă aş fi aflat că toate cărţile ies dintr-o fabrică de cărţi, la fel ca borcanele de gem. Prin urmare, la ce-mi trebuia mie să citesc mai repede, dacă tot citeam două cărţi pe zi în fiecare zi a vieţii mele? Nu ştiu, poate fiindcă văzusem filmul „Omicron“, unde extraterestrul intrat în corpul unui om obişnuit frunzărea doar o dată ditamai enciclopedia şi o şi ştia pe de rost. Sau poate că pur şi simplu mi-a plăcut cuvântul „tahistoscop“, care şi-a păstrat multă vreme un prestigiu înalt în mintea mea, până a fost detronat de şi mai atrăgătorul „fenakistoscop“. Ce era un tahistoscop? Asta nu era atât de important, în ordinea în care gândeam pe atunci. Mult mai importantă era întrebarea: din ce era făcut? Am răsuflat uşurat văzând că nu-mi trebuie decât eternul carton, nişte pioneze şi ceva elastic de la chiloţi, fiindcă ai mei nu-mi dădeau bani pentru motoraşe, tranzistori şi alte lucruri mai complicate. Aşa că m-am apucat să-l construiesc şi-am pierdut cu asta o zi întreagă de vacanţă mare.

La sfârşit arăta ca un fel de ghilotină: un panou pe care putea glisa, trasă în jos cu diverse viteze, o fereastră dreptunghiulară de carton. Pe panou era lipită o coloană de text (erau vreo patru din care aveai de ales: o cronică la un film, un articol despre cooperativizare, un fel de glumă din vreun almanah şi încă ceva, nu mai ştiu ce) peste care cobora ferestruica, în aşa fel încât ea lăsa să se vadă numai câte un rând din textul respectiv. Viteza de alunecare o reglai cu pionezele şi elasticul. La început, viteza trebuia să fie a cititului obişnuit, dar treptat ea se mărea, fiindcă ajungeai până la urmă, spuneau instrucţiunile, să citeşti tot rândul dintr-o privire, fără să-l mai parcurgi cu ochii. Mă imaginam citind ca Omicron, devenind o legendă vie printre colegii mei: Cărtărescu dintr-a şaptea C, care-a citit toate cărţile!

Zis şi făcut. Aveam aparatul, nu mai urma decât să mă pun serios pe treabă (seriozitatea a fost încă de pe-atunci unul dintre cele mai mari defecte de caracter ale mele). La început a mai fost cum a mai fost, cu toate că pionezele săreau tot timpul şi aterizau pe covor, iar elasticul, fiert şi răsfiert la spălarea odată cu lenjeria, era fragil şi se fărâma mereu sau se-ntindea ca guma de mestecat… Ferestruica totuşi glisa şi puteam citi ce se spunea acolo despre cooperativizare. Nu aveam probleme să-mi amintesc textul, fiindcă-l citisem oricum de o mulţime de ori înainte, fără fereastră. Curând însă mi-am decupat singur alte coloane din cărţi sau ziare, mijind ochii ca să nu văd ce scrie-n ele, şi le-am lipit pe panou.

Totul mergea strună. Mi se părea că prind foarte uşor sensul lor, citind dintr-o privire fiecare rând care apărea succesiv în ferestruică, aşa încât am început să sar peste etapele prescrise în articol, mărind în fiecare zi, cu de la sine putere, viteza alunecării ferestrei. Fugeau rândurile în faţa ochilor mei de parcă ar fi fost unul singur, doar cu literele schimbându-se mereu ca la afişajele din gări. Între timp nu mai citeam nimic normal, ca să nu-mi obosesc ochii. Vreo lună de zile, cât a ţinut prodigiosul meu experiment, am avut acces la lumea textelor doar prin ferestruică, asemenea unui cavaler medieval prin viziera lui. Ziua înghiţeam ore-n şir texte din care spiritul (şi chiar litera) se evapora ca neofalina. Noaptea visam litere vâjâind prin faţa ochilor mei şi mistuindu-se-n beznă. După o săptămână, firmele pe lângă care treceam pe stradă: Alimentara, Încălţăminte, Pâine, Gostat, îmi deveniseră neinteligibile şi ostile. Iar când treceam serile, ritualic, prin faţa casei „iubitei“ (am aflat mai târziu că oftasem, de fapt, toată vacanţa în faţa unei case greşite), numărul casei îmi zvâcnea în faţa ochilor, schimbându-se rapid ca zecimile de secundă la un ceas digital, iar pe plăcuţa de la colţ, numele lui Barbu Văcărescu

se transforma şi el, cu o viteză ameţitoare, în Grigore Alexandrescu, Heliade Rădulescu, Emanuel Elenescu…

Ajunsesem o ruină. Bulbii ochilor îmi zvâcneau din când în când în bufeuri rapide, atât de neplăcut că trebuia să mi-i opresc cu degetele. Şoapte ciudate îmi sunau în urechi, pronunţate însă prea repede ca să pot înţelege ceva. Nu mai puteam sta locului: tot ce mişca în jur îmi părea c-o face cu o viteză de formula unu. Dar tot nu m-am lăsat de tahistoscopul meu. Sigur, îmi spuneam, nu mă simţeam bine acum şi nu mai puteam citi nimic. Dar poate că aşa trebuia, poate că asta era o perioadă intermediară, necesară până la performanţa finală, când fiecare rând, în ciuda vizibilităţii lui de o nanosecundă, avea să mi se întipărească limpede, pentru totdeauna, în memorie. Am perseverat. Ferestruica îmi cădea acum parcă direct pe ceafă, îi simţeam tăişul rece la fiecare reluare *da capo* a exerciţiilor de citit rapid. Rândurile textului erau acum fluide şi evanescente ca fumul de ţigară. Se răspândeau parcă în cameră, îmi intrau în ochi făcându-i să mă usture. Luase foc aparatul? Când îmi ridicam ochii, vedeam în negativ, pe peretele din faţă, sub tabloul cu insula Ada-Kaleh, sentinţe mai cumplite ca Mane, Tekel, Fares…

Spre sfârşitul lunii, ai mei au observat, în sfârşit, ceva necurat în comportarea mea şi m-au dus la dispensarul de cartier, la veşnica doctoriţă care mă ştia de mic, care-mi ciuruise de zeci de ori fundul cu baterii de penicilină şi streptomicină pentru orice strănut, şi care încă nu se obişnuise cu numele mamei: tot doamna Cărtănescu îi zicea… Nu mai ţin minte decât că numele doctoriţei, cusut cu aţă pe buzunarul halatului alb, a făcut atunci asupra mea o impresie cât se poate de neplăcută: era viu, se mişca încoace şi-ncolo pe pieptul ei ca un fel de şerpişori înfometaţi… Mi s-a făcut rău

deodată, iar remediul a fost, fireşte, obişnuita injecţie.

Două săptămâni n-am mai suferit să văd ceva scris. Mi-am revenit apoi cu încetul, încercând mai întâi (ca leac de sperietură) să ţin în palme, ca pe nişte tarantule hidoase, literele unui vechi alfabetar. Nu le puteam privi fără oroare. „A“ devenea cu o iuţeală de viperă „B“, „B“ devenea „C“, „C“ se schimba în „W“… Le-au trebuit zile ca să se stabilizeze. Am putut apoi citi titlurile ziarelor, ignorând tendinţa lor spre modificări perverse şi prevestiri sinistre. La începutul şcolii eram aparent vindecat, dar frica în faţa paginilor scrise mi-a rămas aceeaşi încă multă vreme. „Asta explică multe…“ – parcă-i aud pe prietenii mei binevoitori de azi.

Aşa a fost cu bunul şi bătrânul meu tahistoscop şi cu cursul meu de citire rapidă. După aceea am intrat la liceu şi febra meşterelii mi-a trecut. Am căpătat alţi gărgăuni: muzici, faze… Visam să fiu baterist la trupa ce se înfiinţase în „Cantemir“. Gărgăunii literari cred că mi-au apărut printr-a unsprezecea şi de-atunci au rămas fermi pe poziţie. Slavă Domnului, proza e arta lentorii şi în privinţa scrisului, dar mai ales în a lecturii. Cu toate acestea, tahistoscopul nu mi se pare ceva cu totul demodat: ar putea fi încă un instrument ideal pentru cronicarii literari care scriu despre un roman pe săptămână şi uneori chiar despre mai multe. Nu e greu de făcut: carton, pioneze, elastic de la chiloţi…

Irish cream

Nu ştiu dacă aţi avut vreodată ocazia să călătoriţi într-o maşină cu volanul pe partea dreaptă şi care merge pe stânga drumului, în stil britanic, adică. Eu am avut, şi pot să vă spun că e una dintre cele mai stranii experienţe pe care le poţi avea. Există boli ale creierului – Oliver Sacks le enumeră într-o faimoasă carte – care produc iluzii mergând de la amuzant la terifiant: poţi avea senzaţia că-ţi lipseşte jumătate din corp, poţi ajunge să crezi că fiinţele cele mai apropiate, soţia sau tatăl tău, de exemplu, nu mai sunt ele însele, că au fost înlocuite cu cineva care doar le seamănă şi care conspiră-mpotriva ta, sau poţi să ai bizara senzaţie că te vezi pe tine însuţi din spate, de la un metru distanţă, ca în anumite jocuri pe computer. Cam aşa ceva simţi şi când nu creierul tău, ci lumea înconjurătoare se-ntoarce cu susu-n jos. Mergând invers pe şosele, te simţi ca-n vis. Ceva e-n neregulă, neînsemnat la prima vedere, dar care pune-n discuţie universul întreg şi, în cele din urmă, propria ta situaţie în el. Ghemuit pe unul dintre locurile din spate ale enormului Rover, nu-mi puteam înăbuşi, în acea seară irlandeză, senzaţia că mergem pe contrasens şi că dintr-o clipă-n alta aveam să ne izbim de o altă maşină.

Mintea mea nu era nici ea aşa de inocentă cum poate vă imaginaţi. La un popas într-un pub, abia ieşiţi din Belfast, comandasem *Irish coffee*. Habar n-aveam pe-atunci (era în ’93) ce e aia. Voisem doar ceva autohton, dacă tot eram prima dată în ţara druizilor, a berii Guinness şi a lui Joyce. Mi se adusese un mare pahar ca de coniac plin cu cafea fierbinte, şi două tablete parfumate de *After eight* pe farfurioară, în pliculeţele lor verde-ntunecat.

Când m-am ridicat de la masă mi-am dat seama, fără să-mi vină să cred, că mergeam pe două cărări. Căci în Irlanda *Irish coffee* e mai mult whiskey decât cafea. Aşa că, pe măsură ce se-ntuneca şi localităţile alunecau pe lângă noi, starea mea de confuzie creştea tot mai mult.

Am trecut graniţa (pur imaginară) spre Irlanda republicană şi ne-am afundat printre colinele ei către Annaghmakerrig. Se lăsase noaptea. Şoferul nu era nici el cu totul „sober“ şi pălăvrăgea într-o limbă numai a lui. Din zece cuvinte chipurile englezeşti înţelegeam unul. Noroc că una dintre poetele cu care eram stătea lângă el şi, deşi nu ştia englezeşte, sau poate tocmai de aceea, păreau să se distreze amândoi de minune. Cealaltă zăcea-n celălalt colţ, în spate, lângă mine, şi se uita pe geamul opus. Eram un puşti pe lângă ele. Nu ştiu cine gândise o combinaţie românească atât de bizară. Cele două se urau de moarte, şi până atunci, pe aeroport în Otopeni, apoi în cursa Tarom până pe Heathrow, şi-n cele din urmă cu Lingus până la Belfast, nu-şi vorbiseră nici un moment. Dac-aveau s-o ţină tot aşa, avea să fie distractiv. Ne-ndreptam spre miezul Irlandei, spre complexul cultural Tyron Guthrie Center de la Annaghmakerrig, unde urma să stăm două săptămâni.

Drumul a fost neaşteptat de lung pentru o ţară atât de mică. Am ajuns la castel la miezul nopţii, după încă un popas în care am băut bere Guinness, îngheţată şi apoasă, din halbe uriaşe. Când şoferul a oprit motorul, după ce-n faruri se ivise un zid orb, foarte înalt, s-a făcut deodată o linişte totală şi atât de reconfortantă după huruitul continuu al Roverului, încât ţi-era milă s-o risipeşti. Odată stinse şi farurile, am ieşit din maşină sub cel mai fantastic cer înstelat pe care l-am văzut vreodată. De fapt, cred că scriu paginile astea nu pentru povestea amoroasă (şi nu prea) care urmează – nu cu una dintre poete sau cu amândouă la un loc,

cum poate vă imaginaţi, nu, ferească sfântul! – ci ca să am bucuria şi nebunia să mai descriu o dată acel cer de noiembrie, acel cer irlandez alb de stele. Bolta era piezişă, sprijinită doar pe-o parte de calcanul negru al castelului. În afară de dreptunghiul întunecat al zidului, cerul dădea pe dinafară de stele. Era copleşitor, erau mai multe spoturi de lumină decât întunericul dintre ele, erau presărate difuz, îngrămădite-ntr-un loc, mai rare în altul, concentrate în mari bucăţi de lumină sau dizolvate în aerul îngheţat. Se făcuse teribil de frig, şi totuşi nu ne-am grăbit către poarta de la intrare. Am rămas acolo, lângă maşină, privind spre cerul acela luminos şi magic, spre cosmosul acela curbat peste lumea cu desăvârşire întunecată. Alunecau acolo sloiuri şi gheţari de lumină, se sfărâmau acolo, deasupra noastră.

Am cinat frugal, un *pudding* împărţit la repezeală, tuturor, de o bucătăreasă năucă, şi-am fost călăuziţi apoi către vastele noastre apartamente. Pentru prima dată nu folosesc ironic fraza asta. Castelul era adânc şi-nzorzonat ca Peleşul. Am mers pe culoare nesfârşite, printre oglinzi şi candelabre şi picturi alegorice. Am urcat scări cu pereţii înţesaţi de rafturi cu cărţi vechi şi de panoplii războinice. Am trecut prin multe camere uriaşe, foarte multe, cu tavanul ridicat la-nălţimea a două etaje. Toate întunecate şi înţesate de mobile vechi. Toate îngheţate bocnă, căci în castel era mai frig ca afară. Cum aveam să dormim în geru-ăla paisprezece nopţi în şir? În fine, după ce poetele cu pricina au fost cazate, cum şi meritau, într-un fel de mausolee, am fost abandonat şi eu în cavoul meu cu trei camere. Aveam salon, cameră de studiu (cu un mare glob pământesc de majolică într-un colţ şi o colecţie de stampe şi ocheane vechi) şi dormitor, demn de un rege sau cel puţin un baron, cu pat cu baldachin în mijlocul încăperii. Am zis noapte bună bucătăresei tot mai adormite şi am rămas în întuneric deplin.

Am orbecăit până la uşa dormitorului şi, când am deschis-o, s-a făcut o penumbră albăstrie, căci fereastra era plină de arbori negri şi stele. Era o lumină tristă şi pură. Mi-am trântit valiza lângă pat şi i-am deschis încuietorile. Fără să-mi scot canadiana (doar gândul îmi făcea rău), am scotocit după pijama, dar până la urmă am lăsat-o baltă. Începusem să lăcrimez şi să-mi curgă nasul de frig. Mâinile îmi îngheţaseră cum nu le mai simţisem de când făcusem armata. Nu, aveam să dorm îmbrăcat, nu se putea altfel.

M-am aşezat pe marginea patului, terorizat de ideea unei nopţi de frig polar. Dar atunci am simţit, dinspre aşternut, un fel de boare călduţă, o halucinaţie, poate. Am pipăit cu palma cuvertura şi-am sărit în sus. Era într-adevăr caldă! Mai mult, părea boltită peste un corp masiv, ca şi cum cineva ar fi dormit ghemuit în patul meu. Cele mai tâmpite gânduri mi-au trecut prin cap. Greşiseră dormitorul, mă puseseră cu altcineva în cameră, poate. Mi-a fulgerat chiar viziunea unui cadavru cu gâtul tăiat de curând. M-am ridicat de pe pat. Acum tremuram de-a binelea, şi nu doar de frig. Ce era de făcut? Nu puteam striga pe nimeni şi nici măcar întrerupătoarele nu ştiam unde sunt. Cine era acolo, în inima Irlandei, în inima castelului, în inima camerei mele şi-a patului meu? M-am dus la geam căutând, instinctiv, lumina. Dar amintirile mele din *La răscruce de vânturi*… Fantoma lividă bătând cu pumnii-n ferestre: lasă-mă-năuntru, lasă-mă-năuntru… Geamul s-a aburit brusc de la răsuflarea mea înspăimântată. Înfiorat, m-am hotărât într-o clipă. Am mers spre pat şi, cu curajul omului încolţit, am dat brusc deoparte cuvertura. Am rămas cu gura căscată, privind prosteşte spectacolul de sub baldachin. Căci în patul meu, adâncindu-se în cearşaful de pe saltea, era o oaie!

Dormea pe-o parte, mare, lânoasă şi umflată, cu copitele despicate întinse rigid spre marginea patului. Visam? O luasem razna? Nimerisem pe

mâna vreunor farsori suprarealişti? Îmi puseseră ceva în *pudding*? Mi-am amintit palatul decrepit din *Toamna patriarhului*, prin care umblau găini şi unde vacile ajungeau în balconul patriei. „What now?“ mi-am şoptit. Trebuia s-o gonesc, s-o dau afară măcar din camera de culcare. Dar cum naiba să fac? Mă-ngrozea momentul când avea să zvâcnească brusc din pat, cu un behăit ca de apocalips în tăcerea aceea deplină. Am apucat-o până la urmă de-o ureche, şi urechea mi s-a părut de cârpă. Am tras-o şi, în pântecul ei, ceva a gâlgâit leneş. I-am pipăit picioarele îndreptate spre mine. Erau doar un fel de tubuşoare de flanel, atârnând inerte. Ha, nu era o oaie adevărată!

Nu era decât un burduf cu apă fierbinte, din cauciuc, în formă de oaie şi acoperit cu o lână frumos imitată din melană-ncreţită. Secretul supravieţuirii în nopţile geroase. Mai simplu decât să-ncălzeşti ditamai hangarele înţesate de mobilă veche. Râzând buimac, mi-am scos pijamaua din valiză, m-am dezbrăcat, vânăt de frig, mi-am pus-o pe mine şi, dârdâind, m-am vârât sub pătură, alături de oiţa mea cea fierbinte. Până să adorm cu ea-n braţe, mi s-au tot perindat sub pleoape drumurile lungi cu maşina, clădirile palide, toate cu câte-un pub la parter, fulgerând pe lângă noi, copacii imateriali, orbiţi parcă şi ei de faruri o clipă, ca să dispară apoi în noaptea pâlpâitoare.

A doua zi, în zori, oiţa era caldă încă, dar trebuie deja să v-o scoateţi din minte, pentru că nu ea e eroina. Am tot soiul de fantezii erotice, dar nu şi din astea. Dacă-aş fi găsit în aşternut o femeie de cauciuc în locul oiţei năzdrăvane, poate că, mai ştii… Dar n-o mai lungesc degeaba. I-am cunoscut în dimineaţa aceea pe poeţii irlandezi care urmau să ne traducă poemele în limba lor, nişte băieţi care-aveau să se ţină timp de două săptămâni doar de pileală şi de cântat în cor balade sinistre:

There’s a puuuub where we all long to gooooo

Its naaaaame is Heaaaaaaven…

Mai făceau ceva. Pe o ceaţă s-o tai cu cuţitul şi un frig de Bobotează alergau ca demenţii, de cel puţin zece ori pe zi, în jurul lacului din apropiere. Îşi aduseseră şi nişte gagici, un fel de *groupies* hipiote, pe care le-ntâlneai peste tot, presărate prin odăile şi coridoarele castelului. Aveau părul albastru, verde, acaju, foarte scurt şi ţepos şi arătau şleampete. Mai toate roşcate şi pistruiate ca nişte irlandeze ce erau. Nici pe ele nu le-nţelegeai când vorbeau. Fuck şi fucking în sus, fuck şi fucking în jos, pronunţat chiar cum se scrie, cam asta era trei sferturi din pălăvrăgeala lor. Noaptea, în liniştea aceea desăvârşită, le auzeai uneori miorlăind de plăcere în adâncul palatului. Pe lângă fauna asta, mai era la castel un personaj, Billy, pe care toţi îl băteau pe umăr când treceau pe lângă el, un ins ce tot uda cu furtunul tufele de măceş sălbatic de pe lângă ziduri. Purta o salopetă ruptă şi prăpădită, uneori căra şi vreascuri de foc, era fără-ndoială grădinarul sau omul la toate, îmi spuneam. Abia la sfârşit aveam să aflu că Billy era de fapt directorul centrului Tyron Guthrie care ne găzduia, şi un dramaturg de notorietate mondială.

El mi-a spus prima dată povestea cu contesa. A treia sau a patra zi mă nimerisem lângă el la masă şi mestecam cu lingura în eternul *pudding*. „You doin' O.K.?“ mă-ntrebase cu gura plină. „Yeah, fine“, îi răspunsesem cu engleza mea de Iowa City. Cum mergea cu poemele? Well… mergea greu, fiindcă poetele noastre erau afurisit de orgolioase, niciodată nu erau mulţumite de forma finală a traducerii, deşi nu ştiau o boabă englezeşte. Pur şi simplu nu li se părea lor că sună bine. Ţăcăniţii de poeţi irlandezi, pe de altă parte, nici nu se oboseau să asculte traducerile mele brute: puneau de la ei ce le trecea prin cap. Erau, de fapt, atât de posaci de la un continuu *hangover*, că numai de poezii nu le ardea. Şederea la Annaghmakerrig fusese o

pleaşcă pe capul lor, nu prea visaseră ei la aşa ceva. Şi profitau din plin. „Have you met the countess yet?“ Care contesă? Cum, încă nu-mi spuseseră nenorociţii („those buggering bastards“) de poeţi irlandezi? Castelul din Annaghmakerrig avea o stafie, atestată de zeci de martori şi cu patalama în regulă. Nu văzusem diploma la etajul doi, înrămată pe peretele dinspre nord? Nu, n-o văzusem. „Hm… well, it's a long story, I'll try to make it short.“ Se pare că prin secolul al şaisprezecelea contesa castelană fusese înjunghiată într-una dintre odăi (Care? Secret. Fiecare oaspete trebuia să creadă că tocmai în dormitorul lui). De-atunci, nu-şi găseşte liniştea. Îi apare din când în când câte unui ins care-nnoptează aici. Din păcate, naţionalistă până-n vârful unghiilor („azi i-am spune *right-wing extremist*“, rânji Billy), nu se-arată decât irlandezilor pursânge… „Oh“ , am spus, încercând să par dezamăgit. „But. There's still hope.“ Poţi oricând să devii, măcar pentru o noapte, irlandez sadea: e suficient să bei deodată o sticlă-ntreagă de whiskey irlandez! Atunci devine posibil ca fantoma contesei să se arate şi unor *foreigners*… „I'll buy you a bottle sometime, *Mirsea*“, îmi mai spusese Billy, ridicându-se de la masă. „Fuck the countess“, mi-am zis, încercând să-nghit mai departe *puddingul* inodor, incolor şi insipid şi având grijă să-l pronunţ pe „fuck“ cum se scrie.

Dimineţile traduceam din greu, tot mai aiuristic, după-amiezele stăteam între cele două poete ca să nu se-ncaiere ca pisicile sălbatice (refuzau mai departe cu îndărătnicie să-şi vorbească, doar pufneau dispreţuitoare, fiecare, când se recitau versurile celeilalte şi, din când în când, mă luau deoparte ca să-mi dezvăluie fiecare compromisurile politice şi sexuale ale celeilalte în regimul trecut), iar serile abia aşteptam să mă-ntorc la oiţa mea, care mă aştepta mereu răbdătoare şi fierbinte. După zece zile eram deja

sătul până peste cap de verdea Irlandă (de fapt numai brumă şi ceaţă în acel noiembrie). Doar nopţile ei înstelate erau mai departe inegalabil, înspăimântător de frumoase. Ai fi vrut să mori sub cerul acela pieziş pe care stelele se risipeau ca o pulbere de heroină pură…

Toţi se blegiseră la sfârşit. Volumul de versuri era gata, introdus frumos într-unul din primele laptopuri pe care le văzusem vreodată. Deşi gros ca o scândură şi cu ecranul alb-negru, mi se părea o minune. Te cruceai de traducerile alea făcute la beţie: nu erau mai acătării decât pruncii făcuţi la beţie. Dac-ai fi tradus înapoi în româneşte poemele noastre, ar fi ieşit ceva nemaivăzut în literatura română… Dar ce conta? În ultima seară băieţii veseli au venit cu chitări electrice şi ne-au cântat, acompaniaţi de mişunătoarele *groupies*, bete de nu mai ştiau de ele, ce altceva decât

There's a puuuub where we all long to gooooo
Its naaaaame is Heaaaaaaven…

A fost însă genial pe lângă răspunsul nostru, căci ne-au somat să cântăm şi noi ceva românesc, ceva specific… După o consultare grăbită cu poetele antagoniste, am constatat că singurul cântec pe care-l ştiam toţi trei era „C-aşa beu oamenii buni", pe care, după multe codeli, l-am lălăit pe trei voci încă mai deosebite decât stilurile noastre poetice. Una dintre poete miorlăia într-un fel de contralto în zimţi de ferăstrău, pe când cealaltă, mai bărbată, i-a uimit pe irlandezi cu o voce de cavernă umedă şi, cumva, indecentă. Luni, buni, marţi, fraţi – trebuie să le fi sunat al naibii de bizar concetăţenilor lui Leopold Bloom… Ne-am făcut apoi toţi pulbere, am fraternizat, ne-am pupat şi am dansat până mult după miezul nopţii. Billy, care s-a ţinut de cuvânt cu sticla de whiskey (Jameson), ne-a recitat o grămadă de poezii în *gaelic*: sunau la fel de bizar ca oamenii noştri buni. M-am străduit şi eu, într-un colţişor, să devin

irlandez get-beget, „măcar pentru o noapte“, dar nu mi-a reuşit decât ceva mai mult de jumătate.

Se pare însă că mi-a fost apreciată bunăvoinţa, pentru că… în acea noapte m-a vizitat contesa! Legenda s-a verificat, pe bune! N-a fost vaporoasă şi imaterială, n-a zornăit lanţuri şi n-a bătut cu pumnii-n ferestre (let me in, let me in etc.), dar a fost o contesă cum nu s-a mai văzut, totuşi. Cam la o oră după ce mă trântisem, de data asta chiar îmbrăcat, în patul meu cu baldachin şi oaie fierbinte, m-a trezit scârţâitul greoi al uşii dormitorului. Am văzut-o atunci pe contesă strecurându-se, luminată violent de stele pe-o parte, întunecată şi enigmatică pe cealaltă. Am văzut oaia zburând cât colo şi bufnind greu lângă pat. Contesa a intrat în pat lângă mine şi duhnea a whiskey de te ofilea. Contesa mi-a pus mâna între picioare şi mi-a vârât în gură limba cu biluţă metalică la jumătatea ei. Am strâns la piept capul contesei şi i-am simţit părul împărţit în mii de ţepi rigizi, cu fixativul uscat. Am pipăit pe sub bluză sfârcurile contesei şi-ntr-unul din ele era un ineluş de alamă. Am scos chiloţii contesei şi părul ei pubian era aspru şi afânat. Am ascultat şoaptele contesei şi ele erau dogite, pătimaşe: fuck în sus şi fuck în jos. Am strâns în palme fesele contesei şi ele erau îngheţate (s-au încălzit pe parcurs). Am intrat toată noaptea-n contesă, în multe rânduri, în multe feluri şi-n multe părţi, până când contesa a miorlăit de plăcere în inima patului din inima dormitorului din inima castelului din inima Irlandei, ţara druizilor, a berii Guinness şi a lui Joyce. Dimineaţa, contesa se fâţâia-n fundul gol prin pat, căutându-şi ciorapii: avea părul verde. Pe o fesă a contesei scria cu un marker gros TAKE, iar pe cealaltă ME. Apoi scrisul a dispărut sub o pânză, ineluşul sub alta, biluţa a mai sclipit într-un „Bye!“ şi fantoma s-a evaporat de parcă nici nu fusese…

Dimineaţa, lângă zidurile de piatră ale castelului, l-am îmbrăţişat de despărţire pe Billy, singurul care se trezise în zori ca să-şi ia rămas-bun de la noi. A lăsat o clipă foarfeca de tuns gardul viu ca să mă-ntrebe cordial: „Have you finally seen the fucking countess?“ Abia-l vedeam prin ceaţa dimineţii. „I belive I did“, i-am răspuns şi m-am îndreptat spre Roverul masiv care ne aştepta la poartă. Poetele ce nu-şi vorbiseră niciodată erau deja în maşină. Şoferul a mormăit ceva în engleza lui de neînţeles, apoi a-ntors cheia-n contact. Am bătătorit bruma-n arc de cerc şi-am intrat pe şosea. Am lăsat în urmă castelul bântuit de la Annaghmakerrig şi ne-am repezit iar, ca nelumea, pe contrasens, pe drumurile întortocheate ale Irlandei.

Povestea doftorului Chung

Ce era la gura cătrănitului Chung – în traducere liberă Maimuţa-care-priveşte-cu-suspiciune-spre-ocean – pe când se-ntorcea spre casă nu îndrăznim să aşternem pe hârtie, dar e lesne de închipuit. Răpit şi adus cu forţa de pe Tărâmul Celălalt, înşelat la plată de împărat după ce pusese dinţi întregului popor, jefuit de scaunul său dentar, dăruit în batjocură cu trei hârburi cu care n-avea ce face, zmeul clănţănea fioros din colţii săi multicolori şi izbea cu picioarele în toţi bolovanii din cale.

— Presley! Presley! Te fac arşice! răcnea el înăbuşit, răşchirându-şi în van ghearele. Acest nume devenise pentru el un coşmar şi o batjocură. Ce prost fusese! Ce uşor se lăsase păcălit… Nemernicul acela bătuse la uşa paşnicului său cabinet, pe care scria

Dr. Chung
medic primar

Stomatologie:	luni 14-16
	miercuri 10-12
Schingiuiri:	joi 16-18
	vineri 6-10
Execuţii:	sâmbătă 8-16

DUMINICĂ ÎNCHIS

se aşezase în scaun şi ceruse:

— O execusie, vă rog. Dar fără spălat pe cap, că sunt pusin răcit.

Şi nici măcar nu era într-o sâmbătă… Până ieşise să aducă butucul şi securea, prăpăditul îşi şi pregătise laţul. Şi, odată legat, ce era să mai facă bietul doftor? Du-te, nene, şi scoate dinţi la un popor întreg pe degeaba!

Ajuns aici cu amintirile, sângele îi năvăli din nou în cap zmeului, care se albăstri tot la faţă.

Turbat de furie, apucă străvechiul fier de călcat şi-l azvârli cât colo. Şi, ce să vezi? Unde căzu fierul, se făcu un lac rotund, cu apa limpede şi scânteietoare, având în mijloc o mândreţe de insulă. Pe insulă, printre palmieri, eucalipţi, rododendroni, yucca, sequoia şi codiţa-şoricelului, se ridica o măreaţă cetate în formă de fier de călcat de pe vremea bunicii. Dinspre ferestrele ei zimţate de la etaj se auzea un cor femeiesc suav, dulce şi atrăgător. Şuviţe de păr auriu fluturând în vânt de la geamuri nu mai lăsau nici o îndoială că în cetatea aceea trăiau cosânzene! Chiar ele cântau, chiar ele-l chemau, lasciv şi tânjitor, pe doftorul de pe celălalt mal. Zmeul dădu roată lacului în căutare de vreo barcă, dar nu găsi nimic. Trase atunci văzduh în piept şi, din tot focul inimilor sale, suflă cascade de văpăi asupra valurilor, până ce acestea secară pe o porţiune destul de lată ca el să poată trece, ţopăind (căci pe fund erau scoici ascuţite şi cioburi de sticle de bere), cu apele oprite grămadă la stânga şi la dreapta lui. Doi ani de zile îşi croi drum prin jungla luxuriantă de codiţa-şoricelului până ce, într-o după-amiază cu soare blând, ajunse la poarta cetăţii.

Cetatea frigea. Felcerul blestemă de câteva ori suflându-şi în gheara vătămată, iar apoi înaintă cu grijă pe coridoare, atent să nu se mai atingă de pereţi. De-o parte şi de alta a coridoarelor se aflau încăperi numerotate, cu uşile deschise larg. Fiecare încăpere era de altă culoare, cu tapeturi înflorate pe pereţi, dar cu aceeaşi carpetă (câteva nimfe grăsuţe, cu sânii sidefii, stând în tot felul de atitudini graţioase pe malul unei ape albastre ca peruzeaua) pe zidul din spate. În fiecare cameră erau câte zece călcătorese ce mânuiau vesele fiarele bătrâneşti, făcându-le să alunece peste plătcuţe şi mânecuţe, fustiţe şi bluziţe, cearşafuri şi feţe de pernă, ocolind nasturii cu grijă şi menajând broderiile. Zmeul trase pe nări mireasma paradisiacă şi înţelese că în fiare nu sfârâiau

tăciuni aprinşi, ci smirnă şi tămâie, ca în cădelniţe. Nouă călcătorese blonde şi una roşcată se aflau în fiecare odaie. Când zmeul vâra capul pe uşă, toate-i făceau prietenoase cu mâna, zâmbindu-i dulce, cu gropiţe-n obraji.

— Probleme cu dantura pe-aici? întreba el, năucit şi fără noimă, căci fiecare cosânzeană avea dinţişorii ca perlele.

Iar fetele râdeau, îl înconjurau şi dansau în jurul lui, înfăşurându-l în cearşafurile lor roze, parfumate şi cu volănaşe fantezi de-a lungul tivurilor. Nouă sute patruzeci de cosânzene numără felcerul după ce urcă, pe o scară în spirală, şi la etajul întâi şi doi ale cetăţii. Fireşte, cele nouăzeci şi patru de roşcate erau inutilizabile, şi de altfel erau cele mai rele călcătorese, lăsând pe capoţele şi camisole semilune cafenii de arsură. De aceea, doftorul Chung le izgoni nemilos din cetate. Plânse, despletite, strângând la piept fierul de călcat, roşcatele se refugiară la o margine a insulei, făcându-şi o colibă din bârne de codiţa-şoricelului.

Şapte ani petrecu felcerul nostru în braţele cu firişoare de păr auriu ale cosânzenelor. Răsfăţat ca un prunc, înfăşat în scutece florale, în satinuri şi brocarturi împărăteşti, pudrat la încheieturi cu talcul cel mai fin, el domni fericit peste labirintul de plete de aur în care, înmormântat, ar fi vrut să-şi sfârşească zilele. Cântecele dulci, destrămate ca adierile, miresmele grele şi uleioase, atingerea prelungilor degeţele roze ca aurorele făcură ca sufletul zmeului cu colţi să se cufunde într-un abis de somnoroasă voluptate.

Dar, vai! fericirea durează puţin, după nepreţuita învăţătură a Animicştiutorului, care scria cu condeiul său de aur:

Nenorocirea vine întotdeauna
Exact în clipa când te loveşte.

Ducând o viaţă aspră, înfruntând zilnic balauri şi gărgăuni uriaşi, roşcatele deveniră, cu trecerea

anilor, adevărate amazoane, ce ştiau a mânui la fel de bine fussul şi vatalla, arme nimicitoare, de vuia jungla de zgomotul lor. La sfârşitul celui de-al şaptelea an, cuprinse de beţia răzbunării, ele năvăliră în paşnicul castel al plăcerilor. Talpa de fontă a fiarelor de călcat fu o pavăză mult prea slabă pentru bietele cosânzene, care căzură într-o robie cumplită. Dezbrăcate de veşmintele lor vaporoase, legate una de cozile celeilalte, fură îmbarcate în cinci corăbii şi exportate, cu o ştampilă CTC între omoplaţi, în cele mai îndepărtate colţuri ale lumii. Doftorul, pe armura şi-ntre solzii căruia se prinseseră atâtea fire lungi şi blonde, că arăta acum ca un pămătuf de bărbierit, abia reuşi să scape cu viaţă, trecând înot pe malul celălalt. Scuturându-se de apă ca un câine, o porni din nou, agale, către casă.

— Of, Aachena, Abababarosa, Abogalibza, Absaloma, Aburita, Accccccca, Aciduzza, Acostata, Acuratezza, Acushacusha, Adrenalina, Adorrrmeeta, Afostodata, Agâgga, Ahâhha, Alkatela, Amarcorda, Ambizioza, Amfibraha, Amjurapahta, Ammora (cu aluniţa ta de pe şold), Amniotitrabuniculugontzyasda, Amurezata, Amuzzitta, Anala, Anagrama, Anapesta, Antebraţa, Anulata, Anumita, Anunkkktata, Aoa, Aoolitta, Apendicita, Apraxiologista, Aroganta, Arroganta, Arrroganta, Arpaleta, Asta (şi o uitasem pe sora ta geamănă Aia), Aţiţica, Aţuţulica, Aurica, Auscultata, Avangarda, Avuabila, Axiona, Ayyaha, Ayubalanga, Azamcitita, Azamdormita, Azazazaza, Baaaaaaaaaaaaa, Baaba, Baalbeka, Barbecua . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
Xulsolara, Yucca, Yumida, Yuzufa, Zurlia, Zutamena, Zutta, Zuveika, Zuza, Zygomatica,

Zâzzzania, precum şi tu, neuitată Gabi! gemea zmeul la amintirea anilor de pe insulă, pe când străbătea munţi şi văi sub un cer de furtună. Niciodată ochii mei n-o să vă mai vadă, niciodată organul meu prinţesoreceptor n-o să vă mai savureze feromonii…

De necaz, zmeul trânti roata de bicicletă, pe care-o cărase tot timpul în spate împreună cu cablul coaxial, de un picior de stâncă dezgolită. Unde izbi roata, se făcu o gaură rotundă în stâncă, mare cât să poată trece nestânjenit un zmeu de mărimea lui Chung. Leuca prinse să zvâcnească în pumnul zmeului, îndemnându-l spre noi aventuri. Ce noi prinţese şi cosânzene i se vor mai dărui? Peste ce palate cu arhitrave de fildeş va mai domni netulburat? Înaintând greoi prin culoarul săpat în stâncă, zmeul văzu cu uimire cum pereţii zgrunţuroşi, pe care curgea apa şi de care se agăţau stranii insecte oarbe, se fac din ce în ce mai străvezii, până ajunseră la culoarea şi limpezimea safirului pur. În grosimea uriaşei pietre preţioase care-l înconjura din toate părţile se vedeau prinse, ca gâzele în chihlimbar, fiinţe de basm şi de vis, ce nu erau de pe această lume. Toate întindeau rugătoare braţele către zmeu, toate încercau parcă să şoptească un acelaşi cuvânt, cu buzele lor curcubeene. Tunelul se încâlcea tot mai mult, suia şi cobora, până ce deodată se lărgi, dând într-o măreaţă sală subpământeană. Şi aici pereţii erau cu totul şi cu totul de safir orbitor. În mijlocul sălii se afla o grămadă de cinci coţi înălţime, alcătuită din toate odoarele pământului. Ce nu găseai acolo? Lanţuri de aur şi de argint, înnodate şi încâlcite de n-ar mai fi putut nimeni să le desfacă, pocale de jad străveziu, săpat cu măiestrie, cupe de aur încrustate cu opale, cruci presărate cu mărgăritare strâmbe, tiare episcopale cu ochi împrejur, de beriliu, taleri şi icosari şi guldeni şi florini şi pistoli şi mahmudele din aur verzui, pumni de diamante, unele cât nuca, risipite pe podea, coroane regale,

cârje papale, moaşte ferecate în argint, inele cu pietre răsucite şi brăţări înfăţişând crocodili. Lăţit ca o broască pe grămada de scule preţioase zăcea un balaur obez, cu douăsprezece capete ce se holbau sălbatic la zmeul oprit în prag, orbit de-atâta scânteiere. Din botul unuia ţâşni o limbă de cameleon, care-l prinse bine de mijloc pe zmeu şi-l trase cu o putere grozavă către botul plin de pumnale. Felcerul crezu că i-a sunat ceasul. Nu mică-i fu mirarea când se trezi pus uşurel pe picioare în faţa balaurului, înfundat pân-la genunchi în grămada de bijuterii. Cele douăsprezece capete îl priveau binevoitor. Al doilea din dreapta luă cuvântul:

— Salutare, coane. Uite care-i treaba, o să intru direct în subiect. Eu sunt… mă rog, *noi suntem* Balaurul din peştera de safir.

— Am bănuit eu ceva, întrerupse destul de obraznic Chung, care-şi mai venise-n fire.

— Cică misiunea noastră e să păzim grămada asta de…

— Vorbeşte cuviincios, se amestecă un cap din extremitatea opusă. În definitiv, e o onorabilă grămadă de aur şi giuvaeruri…

— …cu un moţ cât toate zilele! Urăsc, urăsc, urăsc toate farafastâcurile astea pentru bogătaşi, cucoane şi popi! Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

— Hai, lasă revuluţia, zise împăciuitor alt cap. Aşa e numărul doi, zavragiu nevoie mare, explică el, după care reluă pe alt ton. Cică soarta noastră e să păzim comoara. Păi o păzim, ce să facem, parcă putem să ieşim de-aici? Doar capetele ne-ar putea trece prin tunel, dar nicidecum burdufu-ăsta, hipopotamu-ăsta de care suntem legaţi cu toţii… Numai tu, doctore, ai putea să ne-ajuţi.

— Da, numai tu, doctore! Ajută-ne, doctore! se milogiră în cor toate celelalte capete. De o mie de ani te aşteptăm! Vai! O mie de ani pierduţi din viaţă!

— Ne-au mâncat tinereţea moşierii şi fabricanţii, gemu numărul doi.

— Bine, fraţilor, dar de unde ştiţi că sunt doctor?

— Păi eşti zmeu cu colţi, şi mai şi miroşi a amalgam dentar de la o poştă. Ia zi, numărul opt, care era planul nostru?

— Uite, ne gândeam noi dacă nu ai putea mata să ne separi, ştii, ca pe fraţii siamezi, şi în loc de balaur să ne faci doisprezece şerpi, ca să putem scăpa odată din grota asta, să uităm de giuvaeruri…

— …şi unul de altul, completară ceilalţi, nostalgici.

— Ce zici? Te învoieşti?

Zmeul se uită lung la trupul mătăhălos al balaurului. Apoi, şi mai lung, spre grămada de comori. Îşi compuse, ca la poker, o figură de nepătruns. Scoase o pilă de unghii şi începu să-şi ferchezuiască fără grabă o gheară.

— How much? catadicsi să zică, nepăsător, într-un târziu.

— A, oricât, ia orice, ia tot, săriră cu toţii. Cât poţi căra în spinare. Ba te mai ajutăm şi noi!

Zmeul îi privi chiorâş:

— E puţin, stimabile. Uite ce e. Eu vă servesc doar aşa, că-mi place de voi. Da' să fie clar cine e de-acuma şeful.

— Tu eşti, conaşule! strigă numărul şase, iar ceilalţi încuviinţară.

— Bun. Uite ce vreau eu de la voi. Mai întâi, toată comoara mi-o duceţi pân-acasă.

— Ducem!

— După-aia, spuneţi chiar acum o poveste.

— Ştiai tu *Zurba lui Zurbalan, zmăul din Quatr'a*, îi şopti patru lui unu. Unu începu, într-o tăcere solemnă. Zmeii, ca şi balaurii, nu iubesc nimic mai mult decât vechile basme. Fremătară la noianul de aventuri povestite în nobil vers. Când numărul unu termină, se lăsă o tăcere mare. Parcă

întregul munte de piatră scumpă rezona încă, neauzit. Tot doctorul Chung întrerupse clipa de meditaţie.

— Şi trei: mă veţi ajuta în planul meu de cucerire a lumii. Cu ajutorul vostru şi al comorii din muntele de safir voi fi proclamat împărat al universului cu trei tuiuri.

— Trăiască măria sa, doftorul Chung! răcniră entuziasmate cele douăsprezece capete.

Atunci, felcerul se puse pe treabă. Narcotiză bine balaurii cu leuca şi apoi se apucă să spintece marele trup la rădăcina gâturilor şerpeşti. Înfăşură bine cu sfoară cele douăsprezece fâşii tăiate, dându-le forma unor rulouri de carne însolzată. Vindecă rănile cu tinctură de codiţa-şoricelului, adusă de pe insula călcătoreselor. Când se treziră, cei doisprezece şerpi începură să mişune prin toată peştera, beţi de bucurie. Luară în gură câte giuvaeruri putură şi ieşiră câte unul la suprafaţă. Ieşi şi zmeul, încărcat şi el cu o grămadă de scule de preţ. Opriră în prima mare cetate întâlnită pe drum şi cumpărară o oaste de mercenari. Începură cucerirea ţinuturilor din preajmă. Una câte una, fortăreţele cădeau, asediate de puternicii şi înţelepţii generali-balaur, care din păcate rămăseseră numai unsprezece. Numărul doi răsculase masele populare în teritoriul cucerit şi trebuise sacrificat.

Încoronat împărat al universului şi sătul de atâţia ani de pribegie, doftorul se gândea cu tot mai mult dor la micul lui cabinet dentar şi la soaţa pe care-o lăsase să-l aştepte credincioasă atâta timp. Încoifat şi-mplătoşat, cu pieptul plin de decoraţii, însoţit de trompetişti şi paji muiaţi în fir, zmeul descinse, emoţionat, în ţinutul natal.

Totul era acolo neschimbat: lichenii fosforescenţi, bălţile de mercur, fermecătorii vulcani noroioşi. Stalactitele din tavanul îndepărtat. Ostenit, eroul bătu la uşa cabinetului

său. Deschise soaţa, şi ea neschimbată de trecerea vremii.

— Unde-ai fost, nenorocitule, atâta vreme? îl fulgeră ea cu privirile. Şi ce e cu firele astea blonde pe tine, depravatule?

— Dragă, pot să-ţi explic… se bâlbâi zmeul, simţind cum îl năpădeşte o sudoare de moarte.

Dar consoarta, fără să mai asculte, îl sugrumă cu cablul coaxial.

Ada-Kaleh, Ada-Kaleh…

…Ca şi cum, scriind, fiecare dâră trasată cu pixul pe pagină s-ar umple de mucegai şi fiecare pagină lăsată în urmă, acoperită cu scrisul meu, s-ar scoroji, s-ar îngălbeni şi s-ar răsuci ca o frunză bătrână. Iar eu aş scrie tot mai repede, ca să nu fiu ajuns din urmă de dezastru şi de nenorocire.

…Ca şi cum, recitindu-mă, fiecare foton ce-mi loveşte pagina, ricoşează şi-mi străbate retina ar îmbătrâni pe parcurs, s-ar chirci ca un bob de piper şi-n loc de lumină ar elibera din el un praf înecăcios, ca pulberea de pe aripile fluturilor morţi, ţintuiţi cu un bold ruginit în insectare.

…Ca şi cum, mâncând, lingura în care supa se roteşte uşor, antrenând în rotire un fir de fidea, ar rugini pe drumul ei de la farfurie la gură, s-ar coroda şi-ar curge în zgrunţuri de oxid pe olanda pură a feţei de masă, şi doar un glob de supă, moale şi-n continuă remodelare, ar mai levita în văzduh, până s-ar umple şi el de viermi şi de urechelniţe.

…Ca şi cum, făcând dragoste, miliardele de bărcuţe de hârtie eliberate din pântecul meu ar pătrunde în pântecul femeii mele, într-o geografie necunoscută şi stranie, ar trece prin strâmtori cumplite, prin cataracte neiertătoare, ar eşua cu miile pe ţărmuri pline de scoici, s-ar repezi prin trompe străvezii, luând foc la frecarea cu pereţii, ar fi vânate de fiinţe fără ochi, până ce-o singură corăbioară ar poposi-n apele liniştite din jurul copleşitoarei, rotundei fortăreţe. Şi-acolo, sub un cer de furtună, ar aştepta-o ruina, ruina totală, ruina fără de margini. Piatră pe piatră n-a rămas din cetatea ovariană.

…Ca şi cum podurile s-ar prăbuşi după trecerea mea.

…Ca şi cum stelele-ar exploda după ce cad în somn.

…Ca şi cum memoria noastră ar fi un osuar.

…Ca şi cum mintea noastră ar fi un clopot crăpat.

Ţin şi acum minte mirosul tabloului cu insula Ada-Kaleh. Când săream în pat, insula cea verde, cu minaretul ei galben-pal, sălta şi ea în sus şi-n jos, iar turcoaica din prim-plan levita când în adâncul cam ţipător-vernil al Dunării, când în năclăiala albastră a cerului. În primele zile, acel miros de ulei de in umpluse mica mea cameră până la tavan şi, când deschideam fereastra, îl vedeam literalmente cum se revarsă şi curge ca o cascadă de-a lungul celor cinci etaje de prefabricate zgrunţuroase. Era greţos şi totuşi plăcut, ca atâtea alte mirosuri, de benzină şi de ebonită, de frunză de nuc şi de cauciuc natural, chiar şi mirosul de pisici moarte din curtea din spatele blocului. Vopseaua nu era încă uscată: îmi băgasem de câteva ori unghia în ea şi intrase ca-n unt, până ce tata m-a prins şi a urmat obişnuita scoatere a curelei de la pantaloni. În definitiv, tabloul costase 25 de lei, foarte mult pentru familia de muncitori ce se mutase în şoseaua Ştefan cel Mare şi începuse, după priceperea sa, să-şi înfrumuseţeze micul apartament. Blocul nu era încă finisat, în jurul lui erau şanţuri mocirloase unde urmau să fie montate ţevile de canalizare, liftul nu fusese nici el aşezat în hornul lui ameţitor, dar ai mei se şi apucaseră de treabă. Au zugrăvit întâi pereţii cu rolul de cauciuc, cu câte un alt model pentru fiecare odaie – crenguţe cafenii, ghinde roşietice, palmieri melancolici în camera mea, totul stropit apoi cu sclipiciuri de mica –, au adus ceva mobilă adunată de la rubedenii şi chiar au cumpărat un radio masiv, cu ochi magic care se aprindea, verde

fosforescent, când apăsai pe clapa de pornire. La radio îmi era interzis cu desăvârşire să mă joc, dar în lungile ore când trebuia să dorm după-masa îi clănţăneam clapele la nesfârşit, înfundându-le câte două-trei deodată, rotind de butoanele butucănoase, făcute din acelaşi plastic dur şi semi-transparent, până ce acul indicator glisa de la Berlin la Varşovia şi apoi la Moscova în ecranul de pe pânza aspră. Mai ales îmi plăcea să privesc adânc în ochiul cel verde, care se făcea tot mai intens, ca o piatră nestemată, pe măsură ce aparatul se încălzea. Într-o zi, pe când ascultam, în surdină, teatru la microfon, cu urechile ciulite să prindă şi cele mai mici zgomote din sufragerie (tata, cu ciorapul lui de damă pe cap, ca să-i preseze părul pe spate, putea apărea din clipă-n clipă ca să vadă dacă dorm), a sunat cineva la uşă. Am auzit voci, între care a unei femei necunoscute, lucru care se-ntâmpla foarte rar în mica lume de vecini din blocul nostru. Mai veneau la uşa noastră pocăite cu broşurele pe care scria mereu acelaşi lucru: „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa“, ţigănci care dădeau oale sau farfurii pe haine vechi, târguindu-se la nesfârşit şi, în preajma Anului Nou, popa cu botezul, căruia ai mei nu-i deschideau niciodată, ci-i spuneau prin uşă: „Nu primim! Noi avem alte convingeri!“ Alţii n-aveau ce să caute, în afară, fireşte, de mătuşa Vasilica, sora mamei. Dar vocea ei mieroasă o ştiam prea bine. Foarte curios, m-am sculat din pat, m-am privit o clipă-n oglindă (un băieţel subţire de nouă ani, doar în chiloţei tetra, s-a uitat şi el în ochii mei negri) şi am mers în holuleţul dintre camerele noastre. Am crăpat uşa şi am privit în sufragerie. La masă era o femeie atât de colorat îmbrăcată, încât ai mei, pe lângă ea, arătau ca nişte mulaje din magazinele prăfuite de îmbrăcăminte, aproape că nici nu se vedeau. Femeia învârtea linguriţa în inevitabila dulceaţă de cireşe amare şi vorbea continuu. Scosese dintr-o geantă mare câteva bucăţi de carton pe care le tot

flutura sub nasurile alor mei. Ce ciudată era, o „cucoană“, altfel decât toate mamele din bloc, mereu transpirate de la maşinile de gătit, mereu cu câte-o cârpă-n mâini ca să dea muştele afară. Ochii-i străluceau, albaştri, între gene rimelate rugos, iar între buzele rujate dinţii aveau şi ei vagi urme de ruj… M-aş fi cuibărit în poala ei, doar în chiloţii mei rupţi, i-aş fi înconjurat gâtul cu braţele mele cafenii şi-am fi stat aşa, obraz lângă obraz, cu ochii sclipind în semi-umbra verde a camerei…

Era pictoriţă, îmi explicase mama după ce trecuse ora de somn. Le arătase mai multe modele de tablouri, dintre care aleseseră trei: nişte flori pentru sufragerie, o iapă cu mânzul ei pentru holişor şi… insula Ada-Kaleh pentru camera mea! Nu era minunat? Aveam să avem şi noi tablouri adevărate, nu pozele cu pisici din reviste şi gobelinurile cu doi copii ce se pupă, ca toată lumea. Eu, care mă uitam ore-n şir la palmierii sclipitori de pe pereţii mei, ca la altă minune, aproape că nu-nţelegeam. Deasupra patului avea să apară (dar abia peste o săptămână) un tablou adevărat, cu ramă aurită şi lucruri pictate frumos înăuntru, cum nu văzusem decât la Lucian, fiul ofiţerului de securitate, acasă.

Câteva zile, tablourile, proaspăt pictate, au umplut casa cu mirosul lor. Nu-mi păsa de flori şi de căluţi nici cât negru sub unghie. Al meu era cel cu insula Ada-Kaleh, care, împreună cu palmierii şi cu radioul cel uriaş, forma pentru mine o lume fantastică. L-am privit pân-am chiorât, l-am încercat cu degetele şi chiar cu limba. Ajunsesem să ştiu fiecare trăsătură de pensulă din dreptunghiul său în ramă aurită. Celelalte aveau geam deasupra, dar al meu, nu ştiu de ce, n-a avut niciodată. În colţul din dreapta, jos, era o iscălitură pe care n-am reuşit s-o citesc. „Ada-Kaleh, Ada-Kaleh…“ Era un cântec la radio, de-acolo ştiam numele ăsta. Se dădea aproape-n fiecare zi. Îl cânta o femeie, molcom şi voluptuos, era un cântec

turcesc, pentru că şi insula Ada-Kaleh, îmi spunea mama, era locuită de turci. Era o insulă pe Dunăre unde mama nu fusese, fireşte, niciodată, dar despre care povestea ca şi când insula ar fi fost, totuşi, o parte a trecutului ei. Pentru mine însă, era o insulă de muzică solidificată, un cuvânt cântat uneori cu atâta intensitate, încât firul melodic subţire şi elastic pătrundea prin ziduri şi ieşea la larg, în cartierul nostru muncitoresc, topind blocurile ude şi străvezii din fabrica de gheaţă, încurcând iţele la războaiele de ţesut ale ţesătoriei Donca Simo, ruginind presele şi strungurile Atelierelor CFR şi făcând să crape sifoanele albăstrui în aparatul cu roată uriaşă al sifonăriei din colţ.

De atâta privit, pe când săream în pat, la tabloul de pe perete, am început să visez, nopţile, un peisaj mirific, poate cel mai uluitor din câte-au fost vreodată permise ochilor mei sau ochiului mai mare de sub pleoapa craniului meu. Era Dunărea, dar nu fluviul abstract despre care-nvăţasem la şcoală, ci un flux de ape amestecate, cu viţe verzi şi albastre, larg de kilometri întregi, până la marginea vederii, şi curgând între chingi de piatră cu o furie înspăimântătoare. O cataractă orizontală, fără sfârşit şi-nceput, turbioane de cristal lichid şi stropi masivi, încremeniţi, de sticlă incendiată, o măreţie de fluviu omfalic, de fluviu care se prăbuşeşte din lună sau din sfera fixă de cuarţ a bolţii cereşti. Ape gâlgâind şi clocotind, repezindu-se după pradă ca miliarde de crocodili transparenţi, de ştiuci hialine, de mrene cu icre de vânt. Ape sugrumate şi pulverizate de stânci în formă de copii de piatră cu creştetele dărâmând cerul. Era Dunărea la Cazane, cum n-o văzusem niciodată, dar pe care-am recunoscut-o întocmai când am văzut-o, în fine, din tren, douăzeci de ani mai târziu. Doar că-n acel vis emblematic, dintre apele turbulente se ridica, fetus straniu într-un ocean amniotic, o limbă de verdeaţă cu moschee şi minaret.

Am vrut să aflu cât mai multe despre insula mea, şi-am întrebat, pe rând, pe vânzătoarea de la bomboane şi biscuiţi, de la Alimentara, pe infirmul din chioşcul de ziare, pe prietenii mei din spatele blocului, pe muncitorii de la fabrica de pâine Pionierul. Toţi ştiau, Ada-Kaleh era-n ei ca un organ vital, ca un fel de pancreas imaginar sau chiar ca o inimă, dar nimeni n-o ştia în amănunt, cum nu ştii cum arată, de fapt, pancreasul tău, sau dacă nu cumva oasele scheletului tău au, fiecare, altă culoare. O insulă pe Dunăre, locuită de turci, şi un cântec.

Era în 1965. În casa ţărănească a bunicului meu găsisem, ascunse după grindă într-o cutie de halva, un pumn de monede mari şi grele, de argint. Pe ele era un cap cu favoriţi şi coroană. Împrejur scria Regele Ferdinand. „Mamă, cine-a fost regele Ferdinand?“ am întrebat-o pe mama, care spărgea nuci pe o piatră de pe prispă. Mama mi-a spus că înainte au fost regi. La şcoală nu se pomenea de ei. „Să nu vorbeşti nici tu despre asta, că nu e voie.“ Pe pereţii împodobiţi cu ştergare de borangic erau multe icoane cu rame de sticlă pisată, colorată în albastru sau roşu. Ce era cu sfinţii, cu îngerii, cu Dumnezeu? Unde trăiau ei? Iuri Gagarin fusese în cer şi nu-i găsise acolo. Odată, văzusem într-un album o pictură ciudată: Isus Hristos ieşea dintr-un mormânt, iar în jur erau soldaţi romani, aşa cum erau desenaţi în cartea de istorie, dar înspăimântaţi, gata s-o ia la fugă. „Mamă, Isus a trăit pe vremea romanilor?“ întrebasem. Mama n-a ştiut ce să-mi spună. Nici despre Isus Hristos nu se vorbea la şcoală.

Apoi am crescut. Nu mai săream în pat. Tabloul cu Ada-Kaleh ajunsese pătat de muşte şi scorojit. Poleiala ramei se mâncase de tot. Pereţii zugrăviţi cu rolul de cauciuc nu mai erau la modă, aşa că ai mei au zugrăvit din nou, mai simplu, doar cu o dungă de vopsea trasă de jur împrejur pe tavan. Felul ăsta de zugrăveală se numea „oglindă“, şi-

ntr-adevăr, dacă priveam mult tavanul alb, începeam să văd în varul lui bătălii şi oraşe străvechi, dragoni şi sâni goi de femeie, cu un inel cu perlă străpungându-le sfârcul. Mă vedeam şi pe mine, un adolescent subţire, cu ochii negri aţintiţi în tavan. Încă mă jucam la marele radio, reuşisem să-i desfac cartonul găurit din spate şi mă amuzam să văd cum, când roteam butonul de plastic gălbui, bobina glisa de-a lungul barei de ferită. Atunci se amestecau voci şi fragmente de cântec în limbi diferite. Acul indicator se mişca şi el de-a lungul unor nume de oraşe unde, credeam pe-atunci, n-aveam să călătoresc niciodată: Londra, Paris, Viena, Praga, Varşovia… Mai prindeam din când în când nostalgicele inflexiuni ale cântecului de altădată, „Ada-Kaleh, Ada-Kaleh“, dar tot mai rar şi, parcă, mai îndepărtat. Emisiunea „Vorbeşte Moscova“ dispăruse, în schimb rămăsese „Noapte bună, copii“ şi începuse „Roza vânturilor“, o emisiune de popularizare a ştiinţei. De-aici am aflat mai întâi despre marele proiect al hidrocentralei de la Porţile de Fier, ce avea să fie construită de Republica Socialistă România şi R.S.F. Iugoslavia chiar la Cazane, în locul măreţ şi înspăimântător în care Dunărea curgea ca o cascadă orizontală. Am aflat şi despre lacul de acumulare ce avea să alimenteze colosala hidrocentrală, despre ecluzele ei gigantice, despre sala turbinelor din subteran, despre dimensiunile fără precedent ale elicelor. Am aflat că prietenia frăţească între două popoare socialiste vecine dusese la aplicarea în viaţă a acestui proiect îndrăzneţ, ce avea să furnizeze mare parte din necesarul de energie al celor două ţări. N-am aflat însă că oraşul Orşova avea să dispară sub ape. N-am aflat, de asemenea, că insula Ada-Kaleh, care-mi bântuia imaginarul mult înainte de a o cunoaşte cu adevărat, avea şi ea să fie locuită de-atunci de somni şi de cegi, pe fundul mâlos al lacului de acumulare. Aveam să călătoresc în cele din urmă,

graţie unei răsturnări istorice inimaginabile pe atunci, în aproape toate oraşele (ireale, ireale ca-n Eliot) peste care glisa acul indicator al radioului nostru, dar niciodată n-aveam să văd Ada-Kaleh, insula reală, încă, pe-atunci, reală ca realitatea însăşi, cu fiecare fir de iarbă real, cu fiecare grăunte de var de pe minaretul cilindric real, cu fiecare motiv din arabescul fabulosului covor – real, real şi totuşi străveziu ca toate oraşele, norii, minţile şi viermii acestei lumi în ruine. Insula avea să dispară sub ape înainte ca eu să apuc să devin matur, aşa cum timusul ţi se resoarbe în piept la sfârşitul adolescenţei. Şi a trebuit ca ea să dispară ca să devină pentru mine, dintr-un mit al copilăriei, un loc concret, care odată a fost locuit de oameni.

Tragedia insulei Ada-Kaleh, înghiţită de ape în 1970 asemenea pământului la Diluviu, s-a conturat în mintea mea târziu, în deceniul următor, când am început să adun, din toate sursele cu putinţă, informaţii în stare să ridice din valuri dacă nu o lume concretă, măcar un schelet pe care să-mi pot sprijini fantasmele şi nostalgia. Am găsit câteva articole în ziare vechi şi câteva poze înecate-n cerneală tipografică, pe care le-am prins cu piuneze de rama tabloului ce încă îmi „decora“ camera. Făcusem deja dragoste cu primele fete sub el, în patul desfundat de săriturile mele din copilărie. Fetele astea nu auziseră de insula Ada-Kaleh şi nu credeau că existase vreodată decât în mintea mea de poet famelic. Eviscerat de orele de sex, plutind ca un balon moale prin încăpere, le spuneam tuturor aceeaşi poveste, cu jenantul sentiment că tocmai o inventam. Dar povestea, spre deosebire de noi, cei rătăciţi în labirintul cearşafurilor de olandă, era adevărată.

Ada-Kaleh fusese o insulă pe Dunăre, având doi kilometri lungime şi ceva mai puţin de jumătate de kilometru lărgime. Se găsea în locul numit La Cazane, unde cursul fluviului se-ngusta şi apele treceau printr-un măreţ defileu, cu stânci pierdute

în nori. Numele şi l-a primit de la primele fortificaţii care-au fost construite aici, împotriva turcilor, de către Iancu de Hunedoara. Când turcii au venit, au numit-o Cetatea-de-pe-insulă (Ada-Kaleh). Pentru că franjurile zdrenţuite ale graniţei dintre imperiile otoman şi austriac au trecut adesea înainte şi-napoi peste insulă, ea şi-a schimbat de multe ori numele şi topologia. În 1716 a fost trecută pe hărţi sub numele de Carolina, iar apoi, pentru că Franz Joseph, fugind din faţa turcilor, şi-ar fi îngropat coroana în insulă (exact în centrul geometric al rombului înconjurat de ape, nota alchimistul împăratului), ostrovul a fost rebotezat Corona. În 1717 Eugeniu de Savoia a construit aici una dintre cele mai moderne şi mai redutabile cetăţi ale timpului. În afara ei, insula nu era încă locuită decât de inofensivi scorpioni mediteraneeni şi de şerpi neveninoşi, cu pântece galben, ce se strecurau moi printre ierburi. Un botanist ungur a descoperit în insula Ada-Kaleh optsprezece specii de plante cu flori inexistente în orice altă parte a lumii.

Abia peste aproape un secol de cuceriri şi recuceriri ale bastionului insula a cunoscut liniştea, aşa încât câteva sute de fugari, majoritatea piraţi, din Imperiul Otoman în curs de dezmembrare şi-au găsit adăpost printre ruinele cetăţii. Erau turci, kirghizi, arabi, perşi, dezbinaţi prin grai şi uniţi prin credinţă, şi care, timp de decenii, au ridicat sătucul ce-avea mai târziu să fie înecat de ape. Au lăsat baltă pornirile războinice şi s-au făcut vânzători de rahat şi sugiuc, bragagii şi ciocănitori de aramă, tutungii sau pur şi simplu pescari. Şi-au adus femei înfăşurate în feregele ca să le care apa în ulcioare, pe creştet, şi să le crească copiii. Când Bolnavul Europei a sucombat, insula turcită s-a desprins de patria mamă şi, în 1922, prin plebiscit, a trecut sub administraţie românească.

A urmat, între cele două războaie, epoca de glorie, legendă şi farmec pitoresc a insulei, numită

de-acum fie „inelul de smarald din degetul Regatului României“, fie „coşul cu flori ce pluteşte pe Dunăre“. Guvernatorii succesivi au dus o politică autonomă, în urma căreia sătucul sărăcăcios iniţial a devenit o raia desprinsă parcă din versurile lui Ion Barbu: „La vreo Dunăre turcească, / Pe şes veşted, cu tutun, / La mijloc de rău şi bun / Trebuie să înflorească, / Alba, / Dreapta Isarlâk!“ Căsuţele orbitor de albe se grupau în jurul moscheii şi din mijlocul lor se-nălţa minaretul de unde muezinul îşi striga cântările. Ridicată ca biserică de călugări franciscani în veacul al optsprezecelea, clădirea moscheii a fost închinată Profetului şi şi-a căpătat minaretul cel nou în urma minunilor făcute în insulă de imamul Miskin-Baba, care-a fost îngropat la picioarele turnului. Dar cea mai mare minune a moscheii, a insulei şi chiar a întregii lumi islamice a fost (şi încă mai este, cum stă azi înfăşurat, din lipsă de spaţiu, în clădirea moscheii din Constanţa) faimosul covor persan, cel mai mare din lume în acel moment, care împodobea marea sală a moscheii. Avea 15 metri lungime, 9 metri lăţime şi cântărea cinci sute de kilograme. Covorul fusese dăruit comunităţii turceşti a insulei de către sultanul Abdul Hamid al II-lea, în 1904, în semn de veneraţie pentru sfântul musulman înmormântat acolo. Cei ce călcau ziua pe covorul legendar şi, în rugăciune, îşi îngropau fruntea în grosimea lui incredibilă visau noaptea Paradisul, plin de hurii voluptuoase şi munţi de pilaf înecat în seu, ca-n surele Coranului.

Mama îmi povestea că, pe când era doar o fetiţă, turci bătrâni veneau prin sat cu câte-o trăsurică la care era înhămat un măgăruş. Vindeau specialităţi orientale: rahat străveziu ca de sticlă moale, sugiuc, halviţă cu mieji de nucă, smochine zaharisite. Cum oamenii n-aveau bani, turcii îşi dădeau bunătăţile pe ouă sau pe ştiuleţi de porumb. Iubeau mult copiii, şi de multe ori celor mai săraci,

cum era mama, le dădeau dulciuri şi pe degeaba. Mulţi dintre turcii care străbăteau astfel Muntenia trebuie să fi venit din Ada-Kaleh.

Dar dincolo de aceste îndeletniciri mărunte, tradiţionale, prosperitatea şi faima insulei s-au datorat fabricii de ţigarete Musulmana, renumită literalmente pretutindeni în lume de-a lungul perioadei interbelice. Aşezate la bancurile lor de lucru din hala uriaşă, râzând şi glumind între ele, nenumărate turcoaice răsuceau în palme şi pe piept ţigările de foi, iar apoi le aranjau în casete de lemn aromat pe care scria „Mareşal“, „Regal“, „Bafra“, „Ali Kadri“… Insula fiind porto franco, fabrica era scutită de impozite de export şi a prosperat incredibil, ajungând furnizoarea de fum cârlionţat şi parfumat a marilor case regale ale Europei. Fabrica fusese fondată de un fost pescar, Ali Kadri, care devenise repede „sultanul“ comunităţii. Palatul său, ridicat lângă moschee, era cea mai impunătoare clădire din Ada-Kaleh. „Toată insula stă în burta lui Ali Kadri“, scrisese odată un reporter. În anii ’30, insula era un fel de iaht de plăcere încremenit în mijlocul Dunării. Străzile ei erau pline de cafenele şi bazaruri ce nu se-nchideau niciodată, contrabanda şi comerţul îşi dădeau mâna sub ochii îngăduitori ai autorităţilor ca-n *Casablanca*, poveşti de amor se derulau sub voaluri dense, stârnite de-un bob de haşiş şi de-o linguriţă de şerbet.

Insula s-a „scufundat“ prima dată în 1948, când valurile istoriei i-au alungat huzurul oriental. Prăvăliile au fost naţionalizate sau închise. Fabrica de ţigări a trecut şi ea în mâinile statului. Totuşi, chiar sub comunişti, farmecul magic al ostrovului a supravieţuit, pentru că el era în mintea şi-n inima tuturor, cel puţin ca o carpetă orientală sau ca un cântec.

Dezastrul, incredibil pentru români, a venit însă când, la un pocnet din degete al unui viitor tiran, unul dintre cele mai binecuvântate locuri de pe faţa

pământului a fost ras ca şi când n-ar fi fost. Când mai târziu Ceauşescu a distrus biserici, când a demolat centrul istoric al Bucureştiului sau când a vrut să nimicească, tornadă cu chip uman, satele româneşti, a protestat întreaga comunitate internaţională. Dar crima contra insulei Ada-Kaleh s-a petrecut în vremea în care recentul preşedinte era un erou în ochii tuturor: se opusese invaziei Cehoslovaciei de către trupele Tratatului din Varşovia, fusese plimbat în caleaşcă de regina Angliei şi vizitase America lui Nixon. Cine să fi protestat, cine să fi înţeles? Pe de-o parte aveam un erou naţional şi interese economice legate de hidrocentrală. Pe cealaltă, o mână de turci pe-un petec de pământ dintre ape… Propaganda comunistă a funcţionat şi ea din plin: da, Orşova, vechi oraş românesc, avea să dispară, dar avea să fie construită Orşova Nouă, oraş modern într-o ţară modernă. Da, insula Ada-Kaleh avea să fie înghiţită de ape, dar avea să renască pe un alt ostrov, Şimian, unde-avea să fie transferată moscheea şi o parte din cetate. Inutil de spus că Şimian n-a devenit niciodată un alt Ada-Kaleh. De fapt, cetatea din insulă a fost dinamitată şi insula însăşi nivelată cu buldozerele. Din moschee au fost transportate câteva pietre, lăsate apoi în plata Domnului pe noua insulă sufocată de bălării. Celor vreo mie de turci din Ada-Kaleh li s-a oferit să aleagă între a rămâne cetăţeni români sau a imigra în Turcia. În afară de câţiva bătrâni, prea nostalgici ca să meargă departe de locurile tinereţii lor, ceilalţi au plecat pentru totdeauna. La Istanbul şi la Ankara au apărut apoi fabrici de confecţii cu marca „Ada-Kaleh“, ce produceau haine ieftine şi de calitate. Specialitatea de rahat *lokum*, numită de asemenea „Ada-Kaleh“, este şi azi vândută în bazarurile din Cornul de Aur.

Multă vreme cei rămaşi la Orşova Nouă s-au adunat la malul Dunării, în nopţile cu lună, când apa se făcea ca un geam gros sub care se putea zări

limpede – spuneau cu un fel de-ncăpăţânare – vechea insulă, pe fundul Dunării, nu doar cu moscheea, palatul lui Ali Kadri şi fabrica Musulmana, ci şi cu fiecare dintre dughenele de dulciuri şi răcoritoare, ale lor şi ale vecinilor lor. Apoi bătrânii, ce purtau încă şalvari şi trăgeau încă din narghilele, au murit câte unul, visând poate Paradisul plin de hurii, munţi de pilaf şi păsări măiestre, cum era înfăţişat în Coran. Din smaraldul purtat cândva în deget de Regatul României a rămas numai un cântec, *Ada-Kaleh, Ada-Kaleh*, compus de Eli Roman pe versuri de Grigoriu şi un roman, *Nopţi la Ada-Kaleh* de Romulus Dianu, uitate şi ele de mult.

Abia după ce-am intrat la facultate am înţeles în ce lume trăiam. Zilnic dispăreau de pe piaţă lucrurile cele mai necesare. Zilnic se umfla, din zvonuri bine alimentate, mitul unei Securităţi omniprezente şi atotputernice, care vedea şi ştia totul. În drumul meu zilnic spre facultate treceam pe străduţe liniştite, mărginite de case negustoreşti cu faţade de stuc, înţesate de figuri groteşti: gorgone şi atlaşi, îngeri cu aripile înălţate sprijinind vreun balcon… În faţa lor, cutii mari cu oleandri mirosind înnebunitor… Câte-o bisericuţă pictată cu sfinţi şi mucenici păstorea turma caselor gălbui, cu pielea descuamată. Într-o zi am văzut în locul uneia dintre ele excavatoare cu cupele încărcate de sfinţi. Am văzut aureole şi aripi sfărâmate, figuri ascetice şi Judecăţi de Apoi cărate de camioane către un morman de moloz. Cel mai sfânt, cel mai colorat moloz care-a existat vreodată. Am văzut cupole cu cruci în vârf trase la pământ cu cabluri de oţel. Am văzut pereţi zugrăviţi cu scene uleioase din Noul Testament dărâmaţi cu o mare bilă metalică. Am văzut ruine, multe ruine, din ce în ce mai multe ruine. Am văzut alte biserici puse pe roate şi deplasate la zeci de metri distanţă, cu popă cu tot, ca nişte tramvaie transcendentale. Erau camuflate apoi cu blocuri

cenuşii, mult mai înalte decât modestele lor cupole. De zidurile lor pictate cu sfială şi cutremurare de cine ştie ce zugrav de subţire, în cine ştie ce secol, erau sprijinite acum lăzile de gunoi ale ghetoului muncitoresc. Am văzut cum cea mai frumoasă colină din centrul oraşului a fost pustiită ca la Hiroshima, şi cum nici măcar un dom al durerii n-a rămas în picioare, ca mărturie…

Ce soartă ciudată mi s-a dat şi mie! M-am maturizat printre ruine, am învăţat printre ruine, am iubit printre ruine. Uneori cred că a fi român înseamnă să fii păstor al ruinelor, arhitect al ruinelor, amant al ruinelor. Un străvechi mit valah vorbeşte despre zidarul Manole, care-a dorit să construiască cea mai mare mănăstire din lume. Dar tot ce zidea ziua, noaptea se dărâma. Uneori cred că el ridica înadins doar ruine, ca la Heliopolis, la Troia, la Tenochtitlan, la Pompei, la Roma şi peste tot pe faţa acestui tragic pământ, ca un memento mori al ruinei cosmice în care trăim.

În 1985 întunericul, frigul şi foamea desăvârşeau opera Conducătorului. Asemenea cetăţenilor disperaţi ai Germaniei comuniste, care se expuneau gloanţelor escaladând zidul dintre două lumi, românii au început să fugă şi ei peste graniţa marii puşcării comuniste. Zidul lor a fost Dunărea. Cei mai temerari dintre ei încercau să treacă fluviul înot spre mult mai liberala Iugoslavie, iar de-acolo să treacă spre Occident. Petreceau zile-n şir ascunşi printre sălciile de pe mal, iar apoi, în nopţile fără lună, se aruncau în marele fluviu, încercând de multe ori să-l străbată prin dreptul lacului de acumulare, unde apele erau mai liniştite. Sute dintre ei au pierit, urmăriţi cu şalupele şi împuşcaţi în cap, de aproape, de grăniceri, sau scufundaţi cu vâslele sub apă. Ordinul era să nu-i aducă vii la mal. Câte trupuri vor fi alunecat blând, spre fundul apelor, în dreptul insulei Ada-Kaleh? Câte vor fi sfârşit, ciugulite de raci şi de peşti, acolo unde odată fusese un coş cu

flori plutind pe apele fluviului? Câte se vor fi atins de osemintele lui Miskin-Baba, sfântul musulman, dezgropate de mişcarea legănată a mâlului de pe fund? Încă reliefată pe fundul apei ca un enorm calcan, Ada-Kaleh s-a repopulat în acei ani cu morţi, foarte mulţi morţi, ce se legănau, în picioare, pe spinarea ei, tot mai ferfeniţiţi de peşti şi de vise…

Aşa se mai clătinau poate, încâlciţi în ierburi şi pipăiţi de mustăţile somnilor, şi în 1998, anul în care m-am aflat cel mai aproape, la doar câteva zeci de metri, de insula pe care mi-a fost dat s-o iubesc fără să fi văzut-o vreodată. Din nefericire, câteva zeci de metri măsuraţi în adânc. Ca să scriu un reportaj despre cei ucişi în dreptul Cazanelor, am fost la Orşova Nouă şi-am vorbit cu mulţi localnici. Apoi am urcat într-o barcă de pescari şi, în miez de noapte, am încercat să-nţeleg ce-nsemna să treci înot Dunărea, ştiind că oricând un spot de reflector te putea localiza, după care urma sfârşitul. Bătrânul turc de la vâsle nu locuise în insulă, dar negoţul îl dusese de nenumărate ori pe acolo. Vâslea acum tăcut, în lumina tremurătoare a becurilor care tiveau marele baraj. După o vreme s-a oprit din vâslit: „Aici, sub noi, e Ada-Kaleh“, mi-a spus. „Cam mijlocul ei, cam unde a fost palatul lui Ali Kadri.“ Cam locul în care împăratul Franz Joseph şi-a îngropat odinioară coroana, mi-am spus.

Am stat toată noaptea pe apele negre ca smoala. Turcul lopăta liniştit în susul şi-n josul lacului, de parc-ar fi văzut aievea contururile insulei. A oprit barca deasupra minaretului, deasupra fabricii de ţigarete, deasupra unui faimos şantan, deasupra unei mari cafenele. Priveam de fiecare dată adânc în ape. Nu vedeam decât faţa unui bărbat cu ochii negri. De parcă eu însumi aş fi fost insula, de parcă deasupra mea, cum zac cu faţa-n sus, înecat sub ape, am fi plutit cu barca de pescari. Mi-am amintit atunci că adânc în creierul nostru există o

zonă numită Insula. Că toţi avem o insulă scufundată în apele minţii, şi pe care-o căutăm cu disperare, ca pe diamantul topit al fiinţei noastre. Că noi înşine şi lumea noastră suntem adânc scufundaţi, în apele timpului şi-ale memoriei universale, ca o Ada-Kaleh ce nu va mai fi niciodată reală.

…De câte ori privesc un ceas, văd limpede cum, pe măsură ce se rotesc, limbile i se erodează, devin subţiri ca liţa sub atacul ruginii, apoi dispar cu desăvârşire. Cadranul însuşi se mănâncă, cifrele de pe el devin ilizibile, prin fisurile lui încep să se zărească rotiţele pline de zimţi. Până când suflul timpului le zboară şi pe ele din carcasa metalică, ca pe puful de păpădie. Iar carcasa mi se zbârceşte, ca un hrib, în podul palmei.

…De câte ori vorbesc cu tine, văd limpede cum îmbătrâneşti. Cum ridurile te acoperă. Cum sânii ţi se lasă în sutienul asudat. Cum mâinile ţi se umplu de pete. Cum aluniţele desenează pe pielea ta constelaţii. Când te întorci şi pleci, adusă de umeri, cu vertebrele cefei deodată vizibile ca la stegozauri, laşi în urmă o dâră de parfum bătrân, revenit la textura grea a urinei.

…De câte ori îmi cumpăr un oraş şi-l ţin pe palmele amândouă (cum ctitorii ţineau odată biserici de jucărie), oraşul meu nu durează. Mi se fură, mi se fură clipă de clipă. Îl fură păianjenii ce cad din tavan pe-un fir de salivă. Îl rod gândacii de bucătărie. Îl ruinează răsuflarea mea însăşi, gâfâitul plămânilor mei bătrâni. Niciodată n-am trăit într-un oraş fără ca el să se dizolve în jurul meu ca zahărul în apă. Niciodată n-am privit o casă fără s-o văd cum se apleacă pe-o rână. Niciodată n-am dormit într-un pat fără ca el să se prăbuşească de greutatea de tanc a viselor mele.

…De-aici şi meseria mea: constructor de ruine. Vocaţia mea: arhitect al ruinelor. Viciul meu: voyeur al ruinelor. Nu mă-ntrebaţi pe mine despre

locuri uitate şi părăsite din Europa. Mama însăşi a fost un astfel de loc. Eu însumi sunt un astfel de loc. Adunaţi-vă-n jurul meu, deschideţi-mi ţeasta şi contemplaţi-mi creierul: se va sfărâma sub ochii voştri ca un mulaj de ghips. Iar praful lui se va amesteca indiscernabil cu praful ruinelor între care-am trăit toată viaţa, amant al unui harem de ruine.

A patra inimă

Cărţile sunt asemenea unor fluturi. De obicei stau cu aripile lipite, aşa cum se odihnesc fluturii pe câte-o frunză, când îşi desfăşoară trompa filiformă ca să soarbă apă dintr-un bob de rouă. Când deschizi o carte, ea zboară. Şi tu odată cu ea, ca şi când ai călări pe gâtul cu pene fine al unui fluture uriaş. Dar cartea nu are o singură pereche de aripi, ci sute, ca un semn că ea te poate duce nu doar din floare-n floare în această lume glorioasă, ci în sute de lumi locuite. Unele dintre ele seamănă mult cu cea în care trăim, altele sunt populate de fiinţe care nu ni se arată decât în vise.

Îmi amintesc prima carte citită de mine, pe când nu aveam încă opt ani. Era o carte mare, care mă acoperea aproape în întregime, ca un cort multicolor, pe când o citeam în pat într-o seară de primăvară. Lumina de pe pagini venea de pe fereastra enormă a camerei mele. Paginile se luminau şi se-ntunecau pe măsură ce norii alunecau pe cerul tot mai cafeniu spre asfinţit. Trecea din când în când un tramvai. Un oraş nesfârşit se revărsa dincolo de fereastră.

Era o poveste despre o fetiţă. Nu mi-o amintesc în toate amănuntele. Mai curând ţin minte cartea, mare şi plină de ilustraţii. Mi-o adusese mama de la cine ştie ce văr mai mare de-al meu, căci după ce-am citit-o a trebuit s-o dăm înapoi şi i-am pierdut urma. N-am mai găsit-o apoi niciodată, poate pentru că nu i-am ţinut minte titlul şi cu atât mai puţin autorul. Degeaba am răscolit librăriile în adolescenţă şi internetul mai târziu: nicăieri n-am mai întâlnit povestea fetiţei cu trei inimi. Am fost surprins mai târziu să aflu că fiecare dintre noi are o astfel de carte pierdută în adâncul copilăriei sale,

atât de limpede în amintire şi atât de impresionantă, dar nemairegăsită de-atunci.

După ce fetiţa se născuse, la un spital dintr-un cartier îndepărtat, mama ei le spusese doctorilor să mai aştepte, căci mai simţea ceva în pântec. Şi, sub privirea lor uimită, mai dădu naştere unui săculeţ sidefiu de pieliţă, asemenea băşicii de peşte, dar de mărimea unui copil. Pe pieliţa moale erau nişte semne nedesluşite, mâzgălite cu creion chimic. Doctorii secţionaseră săculeţul cu un scalpel strălucitor şi îl desfăcuseră pe masa de naştere, alături de mama extenuată. O privelişte de necrezut li se înfăţişă.

Înăuntru se aflau, frumos orânduite în buzunăraşe, organe calde şi vii. Degete, dinţişori, un ochi cu privire cafenie, câteva oscioare, câteva tuburi moi, un rinichi… Şi, în trei buzunare mai mari, din aceeaşi pieliţă cu reflexe trandafirii, trei inimi zvâcnind leneş: una de cristal, una de fier şi una de plumb. „E primul copil care a venit pe lume însoţit de piese de schimb", spuse unul dintre doctori, liniştindu-se deodată. De fapt, aşa era firesc, îşi repetă el zâmbind. Nu trebuia să fii doctor ca să-nţelegi că una dintre greşelile cele mai mari în urzeala divină era să laşi delicatul trup omenesc să se macine de-a lungul vieţii fără ca gingaşele lui detalii, împletite într-un complicat mecanism moale, să se poată regenera. Poate de-acum încolo toţi copiii se vor naşte astfel, se gândi doctorul, plin de speranţă.

Dar nici până atunci, nici de-atunci încolo nu se mai ivi vreun copil astfel înzestrat. Fetiţa crescu la marginea oraşului, în curtea unei case cu pereţi galbeni. Nu avea inimă. În singurul pom din curte, un păr încărcat de pere zemoase, mama ei îi făcuse un leagăn. Dar fetiţa prefera să chinuiască micile vietăţi din iarbă şi din pământ. Nu privea pe nimeni în ochi. Vorbea doar când era singură. Ore-ntregi stătea cu faţa la gardul de fier forjat, privind

cum rugina înaintează lent pe metalul ud de la ploaie.

Disperată, mama îşi aminti de inimile din gogoaşa de pieliţă. Într-o după-amiază, pe când fetiţa dormea, ca de obicei, cu faţa-n sus în cămăruţa înţesată de jucării inutile, femeia se apropiase de ea şi-i desfăcuse cei doi butoni de piele, ca două buricuri micuţe, de sub sânul stâng. O uşiţă organică se deschise, şi un spaţiu oval, cu căptuşeală roz-violetă, se ivi în spatele coastelor. Mama aşezase acolo, cu infinită delicateţe, inima de cristal cald şi moale.

Fetiţa se trezi invadată de o fericire pe care n-o cunoscuse până atunci niciodată. Pielea şi părul îi străluceau, ochii îi deveniseră vii şi iscoditori. Văzu prima dată păpuşile de care camera era literalmente plină. Îşi văzu prima dată şi mama, cea mai mare dintre păpuşi, şi o-mbrăţişă din tot sufletul. Ieşi afară şi deodată cerul albastru, plin de nori de vară, şi florile ciclopice o copleşiră. Simţi mirosul sevei, atinse grunjurile pământului. Deschise prima dată poarta casei şi văzu cărarea care ducea de la ea până la treptele şcolii din cartier.

După ani, merse la şcoală, îşi privi colegii prin curcubeul riglei de plastic. Simţi gustul amar al cernelii pe limbă. Desenă litere cu creta pe tabla de sticlă neagră, ce scârţâia teribil. În pauze îşi mâncă sandvişul şi ciorchinele de struguri, apoi alergă împreună cu toţi colegii ei, bezmetică, prin curtea cu melancolice panouri de baschet. Creştea, corpul de fată i se modifica subtil. După-amiezele, după ce-şi termina lecţiile, se-nchidea în cămăruţa ei şi-şi începea ciudatul ritual.

Scotea din cutia frigorifică de la capătul patului, aşezată în lada unde-ar fi trebuit să fie plăpumi şi cearşafuri, vechiul săculeţ cu organe de schimb, şi începea să şi le ataşeze în locuri anume plăsmuite de pe trupul ei. Era, pe rând, fata cu câte şapte degete la fiecare mână, fata cu un ochi în frunte,

fata cu urechi la glezne, fata cu buze pe pântece. Se privea în oglindă cu amuzamentul celei care-ar fi purtat rochia sau pantofii cu toc ai mamei. Aşa a ajuns să-şi schimbe şi inimile. Şi-a pus-o mai întâi pe cea de fier, şi în pieptul ei fierul a devenit fier înroşit, ca din forjă. O ardea, o zăpăcea, o făcea să tânjească după un lucru necunoscut, nedorit, şi totuşi necesar ca aerul, un lucru în lipsa căruia se sufoca. Îşi smulsese imediat din piept inima asta crudă şi răvăşitoare, hotărâtă să n-o mai încerce niciodată.

Apoi încercase inima de plumb, care deveni-n pieptul ei o pungă de lichid gros şi negru, cu sumbre reflexe indigo. O tristeţe şi-o sfâşiere de necrezut, o melancolie întunecată, fără orizont şi fără viitor o copleşiră. Nimic nu exista cu adevărat, lumea era absurdă, înfăşurată în infinitul nopţii şi al uitării. Mai bine nu te-ai fi născut, mai bine să-ţi iei zilele cât mai repede. Era insuportabil, fata-şi scoase noua inimă cu ultimele puteri şi decise să o lase pentru totdeauna în săculeţul cu buzunare organice. Numai inima de cristal era adevărată. Numai pe aceea avea s-o simtă-n piept pentru totdeauna.

Dar inimile de schimb nu durau la nesfârşit. Toamna, pe când castanii din curtea liceului se aplecau sub un cer de furtună, fata simţi cum lumina inimii de cristal păleşte. Din zi în zi, pâlpâirea sa devenea tot mai stinsă. Când o ţinea în palme, în faţa oglinzii, fata vedea limpede cum un fel de sare, un fel de calcar opaciza limpezimea de altădată, aşa cum îmbătrânesc în cutiile de bijuterii mărgăritarele. În cele din urmă, inima de cristal deveni sfărâmicioasă şi mată. Cum orice era mai bun decât inumanul vieţii fără inimă, fata începu să poarte inima de fier incandescent.

Trăi cu noua ei inimă anii adolescenţei şi-ai tinereţii. Se-ndrăgosti şi suferi teribil din dragoste. Se căsători, avu copii, apoi divorţă. Se recăsători. Fericirea şi nefericirea alternau rapid cu această

inimă neliniştită, amândouă împinse până-n pragul de la care deveneau dureri de neîndurat. Devenită femeie, fetiţa de altădată născu la rândul ei doi copii şi-i crescu până ce aceştia, ajunşi oameni mari, o părăsiră şi ei. O viaţă confuză o târa în josul curentului, fără un pai de care s-ar fi putut agăţa.

După ce al doilea copil al femeii se căsători şi el, incandescenţa inimii de fier se stinse cu încetul. De ani de zile metalul începuse să se răcească, dar acum el devenise ca un sloi greu şi întunecat în piept, sub sânul stâng al femeii. Privindu-şi această a doua inimă în oglindă, femeia o văzu acoperită de cenuşă. Nu îndrăzni să ridice ochii mai sus, ca să vadă o faţă devastată de vreme. Resemnată, ştiu că tot ce-i mai rămânea era temuta inimă de plumb.

Femeia se întoarse în casa copilăriei sale. Inima de plumb îi atârna grea în locaşul ei din piept. Îi răspândea în trup o lumină neagră, a stingerii şi a disperării. Femeia se-ntinse în vechiul pat al mamei ei, aşteptându-şi sfârşitul. Imagini din copilărie, apoi din adolescenţă îi fulgerau prin minte. Trăi ani de zile în singurătate deplină, în aerul stătut, mirosind a medicamente. Foarte rar se mai ridica din aşternut ca să-şi privească-n oglindă inima ţinută în palme.

Într-un amurg în care se simţise mai părăsită şi mai nefericită ca oricând, femeia îşi smulse inima, hotărâtă s-o lase să se sfărâme pe podea. Dar un zvâcnet neaşteptat o opri. Deodată simţi că inima ei de plumb, în loc să se distrugă, asemenea celorlalte, devenise cărnoasă şi grea ca un fruct. Speriată, şi-o aşezase-napoi, în pieptul ei slab şi uscat. Căci acum ştia că minunea avea să se-ntâmple, că o a patra inimă, nepământească, îi era dată, de-acum, pentru totdeauna.

Organul de mărimea unui pumn, hrănit cu suferinţă şi deznădejde, s-a metamorfozat de-atunci cu încetul, a căpătat membre dulci şi curburi

ca ale capetelor de ferigă încă înfăşurate. Bătrâna abia aştepta acum sfârşitul zilei ca să vadă cum i s-a mai schimbat inima. A desluşit curând un căpşor cu bărbia în piept, ochi încă înveliţi ca-ntr-un abur, piele dulce şi străvezie. În palmele ei, greu şi plăpând, ajunsese să odihnească un făt bine format, un copilaş cât o portocală. „Binecuvântată fie această ultimă naştere-a mea“, rosti bătrâna, şi-mpinse trupuşorul cel nou, plin de o lumină fragedă, în apele oglinzii. Acolo, fiica minusculă şi gracilă plecă înot către regatul de unde toţi am venit şi unde toţi ne întoarcem. Abia atunci, cuprinsă de o linişte pe care n-o simţise cu nici una dintre inimile dinainte, bătrâna închise ochii pentru totdeauna.

În aceeaşi clipă, într-un spital dintr-un cartier îndepărtat, se născu o minunată fetiţă…

Cam aşa a fost prima poveste pe care am citit-o vreodată. Cartea aceea de demult, care m-a umbrit ca un cort timp de multe după-amieze, a fost primul fluture pe care l-am îmblânzit şi l-am făcut să zboare pentru mine. De-atunci am încălecat mulţi grumaji mătăsoşi şi am simţit fâlfâitul multor pagini desfăcute larg peste lume. Dar în toţi bidiviii înaripaţi l-am căutat pe cel dintâi, pe cel pierdut. Şi am fost uimit să-nţeleg că toate poveştile, sute şi sute, pe care le-am citit mai târziu, romane şi epopee şi legende şi peripeţii, se leagă, prin subţiri şi rezistente fire de mătase, de această primă poveste citită în anii copilăriei.

Table of Contents